

(2347) - 0
FLORVM, ET
CORONARIARVM
ODORATARVM QVE

re-herb
Q1-41
D64
1569
c. 3

NON NVLLARVM

HERBARVM

HISTORIA,

REMBERTO DODONAEO

Mechliniensi Medico auctore.

ALTERA EDITIO.

Mo. Bot. Garden,
1893

ANTVERPIÆ,

Ex officina Christophori Plantini,

M. D. LXIX.

Scabine

FLORUM & CORONARIARUM ODORATARUM
M. D. LXXVII
SUMMA PRIVILEGIORVM.

CAUTVM est Regio priuilegio, ne quis alius
præter Christophorum Plantinum, librum
cui titulus est, *Florum & coronariarum odoratarumq̃
nonnullarum herbarum Historia*, Remb. Dodoneo Mechli-
niensi Medico auctore, imprimat, vel alibi impressum
vendat hinc ad sexennium, sub pœna confiscatio-
nis librorum, vt latius patet in litteris datis Bru-
xellæ 2. Decembris M. D. LXXVII.

Subsignat.

De Langhe.

Idem cautum est in Consilio Brabantia, ad toti-
dem annos, & sub pœnis ijsdem, vt in superiori
Priuilegio; quemadmodum latius patet in litteris
datis Bruxellæ; Decembris eiusdem anni.

Subsignat.

De Langhe.

CLARISSIMO AC
AMPLISSIMO VIRO,

D. IOACHIMO HOPPERO, AV-
rate militiae Equiti, Domino de Da-
lem, Regis Consiliario, & supplicum li-
bellorum magistro, cognato suo, Rem-
bertus Dodonæus Medicus. s. p. d.

EFLOBRIBVS, odora-
tisq; ac coronariis stirpi-
bus, Clarissime H O P-
P E R E, multa nobis di-
cenda occurrerent, si per
dicēdi locos discurrere,
& encomium ipsorum

scribere cogitaremus: sed id faciendum
nō instituimus, abunde esse rati, vtilitatem
eorum & quantum materiae Medicæ &
præsertim flores conferāt, in hac, ad te, præ-
fatione paucis ostendisse. Nam de inuen-
tione ac origine florum herbarumque: de
amœnitate, quæ hortis, viridarijs, ac om-

nibus ferè locis ex ijs accedit : aut de ea quæ ex aspectu , odore vel tractatione florum , voluptas animi aut recreatio concipitur , quid refert verba facere? De origine siquidem , ac inuentoribus florum herbarumque , multa fabulosa apud Poetas & alios subinde auctores , tam Græcos , quàm Latinos reperiuntur , quæ longum & perquàm molestum foret huc referre . Maximum vetò ornatum , maximumque decorem , summamque gratiam , hortos hinc accipere , notissimum est . Neque etenim ex vllis quantumuis artificiosè contextis , aut coloribus ornatis , topiarijs vel perticalibus scenis , umbraculis aut alijs hortensibus operibus , tantum ornatu his accedit , quantum ex floribus , herbisque odoratis coronarijsque ; absque quibus etiam omnia hortensia opera , ornatu , gratia , & amœnitate destituuntur . Voluptas autem & animi recreatio ex his ipsis , non nisi honestissima esse potest . Ad id enim quod pulchrum honestumque , hominem commonefaciunt . Suggestunt siquidem flores sua pulchritudine , coloris elegantia , forme præstantia , odoris suauitate ac fragrantia , generosis

nerosis animis honesti pulchrique, & omnium virtutum recordatione. Turpe namque, ut quidam sapiens ait, fuerit, pulchra contemplantem, pulchra tractantem, pulchrisque in locis versantem, non pulchrum aut turpem habere animum. Utilitas porro quæ à floribus materiæ medicæ, & pharmaceuticæ accedit, non exigua aut sterilis, sed fœcunda, varia, & omnino multiplex est. Profunt vel solo odore, non parum, deinde & alijs suis facultatibus, flores quamplurimum. Odore siquidem spiritus refouent, reficiuntque, collapsas vires redintegant; torpentem animum non raro excitant; subinde remorantem somnum clementer conciliant; & inter ea quæ ὀσφραγτὰ siue odorabilia nuncupantur, principem facile locum tenent; facile videlicet parabiles & amicitia naturæ consuetudine familiares. Alia etenim quæ ab Indis, extremo Oriente aut Occidente odorata aduehuntur, non ita familiaria sunt, sumptuosiora interim, neque cuius statim & promptè parabilia: flores verò horti, & subinde arua sponte etiam suppeditant. Alijs verò suis facultatibus, calfaciendi videlicet, re-

frigerandi, reprimendi, corroborandi, concoquendi, digerendi, discutiendi, resol- uendi, aperiendi, attenuandi, leniendi, & si quæ sunt similes; sic conducibiles flores sunt, vt nulla corporis pars malè affici possit, cui non ex floribus remedium adhiberi queat: pauca item compositiones mixtaque medicamenta, quæ non flores aliquos admittant. Capitis doloribus & plerisque aliis eiusdem morbis, flores medellam conferunt. Pulmoni, lateriue dolentibus flores præsidio sunt. Ventriculum corroborant: aluum laxiorem reprimunt, eandem adstrictam laxant & aperiunt. Iocino- ris & Lienis medicamentis flores permiscentur. Si calculi, coli aut visicæ dolor ut- get, flores præsto sunt. Uteri dolores leniunt: menses sistunt & citant. Antidotis & aliis compositis medicamentis magna utilitate admiscentur. Recipiuntur in cataplasmata, malaginata, emplastra, unguenta, fofus, balnea. Rara absque floribus enemata. Oleorum ex floribus multæ compositiones. Condiuntur flores. Fiunt ex floribus tragemata, serapia; elicitor ex ipsis liquor. Vino, melli, aceto, flores vires

com-

communicant. Ita nullam alicui stirpi in-
didisse facultatem natura videtur, quam
non & floribus communem fecerit, & sub-
inde etiam cumulatiùs contulerit. Et tan-
tum quidem abest, vt florum materia vel
ieiuna sit aut sterilis; vel ad medicinam ni-
hil faciat; vti sycophantæ & calumniato-
res quidam indocti clamitant, qui non mo-
dò florum, verùm omnium herbarum ac
simplicium medicamentorum, adde etiam
compositorum notitiam, medico non ne-
cessariam opinantur: imò veluti super-
fluam temerario ausu damnant: ad solos
Pharmacopœos eam, aut mulieres reij-
ciantes, & pertinere iudicantes. Qua vel
sola sententiâ se indignos titulo ac nomi-
ne medici planè ostendunt. Nam ita co-
hærens stirpium, herbarum & reliquorum
simplicium medicamentorum, & multo-
rum compositorum cognitio, alijs artis
partibus est, vt nemo verè Medicinæ co-
gnitionem habere queat, qui notitiæ eor-
um rudis sit & imperitus: vt & nos alibi,
& Galenus quoque ipse manifestis verbis
scriptum reliquit. Si etenim omnis artifex
artis suæ instrumenta cognita & in nume-

rato habere debet, quomodo ea ignorans medicus, ab artis suæ imperitia excusari poterit? Inter instrumenta siquidem quibus ars medendi in curationibus morborum utitur, ipsæ sunt stirpes earumque radices, cortices, medullæ, folia, flores, fructus, semina, succi, lacrymæ, & quæ sunt alia. Necessum namque est huiuscemodi medicos sæpenuerò hæsitare, & veluti palabundos diuagari, ac in grauissimos perniciosissimosque errores labi. Veluti non ita pridem in celebri quadam ciuitate medico cuidam, magnifico tamen titulo superbienti accidisse, à fide dignis accepimus. Præscripserat is cuidam Diagridij drachmas duas; monente autem Pharmacopœo excessum quantitatis esse nimium, & percunctante eo, an pro Diagridio cogitasset Diatragachantes scribere; responsurus interrogauit an ne idem Diagridium & Diatragachantes esset. Adeò stupidus, omnisque materiæ medicamentorum, atque etiam artis ipsius magnificus iste λογίατρος fuit: ut quantum inter Diatragachantes arteriacam compositionem, ac Diagridium medicamentum potentissimum bilem per aluum

uum subducens, discriminis fuerit, planè ignorauerit. Alius nuper aquam elici uoluit ex herba quæ Latinis Thyrsus dicitur (ita siquidem scriptum eius habebat) ipse tamen & multum arrogans, & fastu quodam sibi plurimum in modum placens; persuasumque habens, se omnes quotquot sunt medicos, iudicio & eruditione superare, quum tamen serò artem cognoscere cæperit ex pædotriba medicus factus. Meminisse hunc oportebat Thyrsum non aliquam herbam esse, sed propriè quidem hastam aut facem hederis obuinctam; metaphorice uerò Thyrsos, cuiusuis herbæ cauliculos superiores, in quibus flores gignuntur, appellari. Fuit & olim medicus quidam, qui ubi apud Galenum in compositione quadam Origani Onitidis nomen reperisset, ægrotanti mox cuidam compositionem quandam parauit, quæ Onitidem recipiebat. Hic Pharmacopœo ignoranti qualis herba Onitis esset; & percunctanti, quum non haberet quod responderet; suggerenti an Ononidem putaret; mox annuit, ac pro Origano Onitide, Ononidem substitui permisit, herbam

multum ab Origano Onitide differen-
tem. Atque in tales errores medicos per-
ducit, & stirpium materiaeque medicae im-
peritia, tum & neglecta ea artis pars, quae
sola proprie Medicinae nomine appellari
meretur: curandorum videlicet morbo-
rum ratio ac methodus. Fieri etenim non
poterit, ut doctus & in operibus artis ver-
satus exercitatusque Medicus, in huiusce-
modi errores labatur. Dosim siquidem,
iustumque pondus singulorum exacte te-
nebit: ignota, vana, & quae in rerum na-
tura non sunt, aut quae ipsi somnianti vel
deliranti occurrerunt, ad usum ducere non
putabit: in veterum compositionibus si
vnum aliquod desideretur, non nomine
ac appellatione simile, sed viribus ac fa-
cultate respondens substituet, alteriusque
deficientis loco addet. Ex his quantum
stirpium materiaeque medicae notitia, me-
dico sit necessaria, plenè & abundè con-
stare potest: & quàm nihil à nostra profes-
sione aut artis in qua versamur exercita-
tione peregrinum aut alienum sit, hoc
quod tractauimus argumentum: quum
inter stirpes, non postremo flores sint loco;
& hu-

& humanis vsibus variis multisque modis vtilis. Et de florum quidem vtilitate hæc satis.

N V N C ad te, clarissime ac amplissime Hoppere, me conuerto, atque hanc nostram de floribus ac odoratis coronarijsque nonnullis herbis historiam, tibi offero & dedico: non modò diuturnæ nostræ amicitiae: veluti pignus quoddam apud te futuram; aut absentis cognati & amici *μνημόσυνον*; sed præcipuè & maximè nonnullæ cōgratulationis ergo. Posteaquam enim te magnis muneribus ac præmijs D. Philippus Hispaniæ &c. Rex Catholicus sibi obstringat ac deuinciat, honoribus nõ exiguis augeat; alijsque proceres & magnates summis fauoribus prosequantur; de his tibi, Historiæ huius nostræ dedicatione, omnino cōgratulandum, pro ea, quæ inter nos à prima adolescentia coaluit amicitia, putauit: ne videlicet amici & cognati officio defuisse videri possem. Solent siquidem amici, prosperis & lætis amicorum rebus non solum gaudere & exultare, verum & verbis ac factis lætitiã exprimere & ostendere. Prodit igitur Historia

ria

ria hæc nostra, & maximi ac potentissimi Regis fauorem & munera, deinde & aliorum nobilium ac magnorum procerum amicitiam tibi gratulans, omniaque fausta & felicia deprecans. Reliquum foret eam commendare, nisi iam dudum gratam tibi ac iucundam futuram, certus essem. Proinde & ne verbum vllum quidem addo, optans modò, studiosis omnibus utilem, & æquè ac tibi, acceptam esse posse. Bene vale, clarissime Hoppere. Nonis Ianuarij, Anno 1568. Mechliniæ.

R E M

REMBERTI DODONÆI
FLORVM ET CORONARIARVM
ODORATARVM QVE NON NVLLA-
RVM HERBARVM HISTORIA.

DE NIGRA SIVE PURPUREA
VIOLA. CAP. I.

NIGRA siue purpurea Viola mox à radice fo-
lia prœmit, m:la, lata, venosa, per ambitum
leuiter crenata, hederæ folijs rotundiora, te-
nuiora, nigrioraq; præsertim parte superiore;
inter quæ medijs, tenues exeunt styli, & in singulos flores
singuli,

singuli, pulchri, odorati, colore in cœruleo subnigro purpurei, nonnunquam sed raro candidi, ex quinque parvis foliis compositi, quorum infimum maius, ac deinde pensiles calliculi, qui per maturitatem in tres partes dehiscunt. Semen paruum & in rotunditate oblongum est. radicibus tenuibus ac fibrosis firmatur.

VIRET hyeme pariter ac aestate, frigoris patientissima. Locus opacis, iuxta dumos, muros, agrorum hortorumque margines, pingui solo plurima frequensque emicat. Flores ut plurimum Martio, vbi serius Aprili prodeunt mense.

EST huius generis quedam, florum foliata multiplicans, cum purpurea, tum candida, hortensis utraque.

EST & genus quoddam sylvestre, foliis minoribus, floribus pallidioribus, minus aut non odoratis, nascitur id, & locus quidem opacis, ac secus vias & margines agrorum, verum arido sterilique solo.

VIOLAM autem Græci ἰοῦ, & ἰοῦ πορφυροῦν, id est, Violam purpuream nuncupant. Theophrastus verò & ἰοῦ μέλαινα, ἢ μελάριον, hoc est, nigram Violam; à nigricantis purpureæ florum colore. Plinius solam hanc Græco nomine, à cæteris Violis discerni, appellarique ἰοῦ, & ab his Ianthinam vestim dici refert. Officina latinum nomen seruant; at herbam Violariam nominant, & matrem violarum. Germani florē, blan veiel/ oder Gertzen violen: Galli similiter Violette de Mats, hoc est, Violam Martiam: Belgæ, violetteren dicunt.

ἰοῦ autem Græcis vocatum in Geoponicis Nicander credit, ut refert Hieronymus, quod Nymphæ quedam Ionia, florem eum Ioui primum dedere muneri. Alij ἰοῦ dictum affirmant, quòd cum Io puellam adamatam Iupiter in vaccam conuertisset, terra florem hunc pabulo eius produxerit; qui propter ipsam jactus, ab ipsa nomē accepit. Atque inde etiam

Latins Viola, quasi vitula, extrita littera & dici putatur. Servius Violam Latinis etiam vaccinium, eadem occasione dici refert, locum enarrans Vergilij in Bucolicis:

Alba Liguſtra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Vergilius tamē Ecloga 10. Vacciniū à Viola differre oſtēdit.

Et nigra Violae ſunt, & Vaccinia nigra.

Vitruvius etiam Architectura libro ſeptimo, Violam à Vaccinio diſtinguit. Nam ex Viola Silis Attici colorem, ex Vaccinio purpuram fieri elegantem memoria prodi- dit. Tinctores, inquit, cūm volunt Sile Atticum imitari, Violam aridam cōiicientes in vas cum aqua conferueſcere faciunt ad ignem: deinde cūm eſt temperatum, coniciunt in linteum, & inde manibus exprimētes, recipiunt in mor-
Silis Attici color.
 rarium aquam ex Violis coloratam, & ex ea eretriam in- fundentes, & eam terentes, efficiunt Silis Attici colorem. Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miſcentes, purpuram faciunt elegantem. Qua autem ſint appellata Vaccinia, alio, & ſuo loco explicabitur,

AD Violas revertimur, quarum & flores & folia tem- periem habent frigidam & humidam. Et flores quidem omnibus internis inflammationibus, laterum potiffimum & pulmonis, vtilis ſunt: pectoris, aſperae arteriae, nec non faucium aſperitates & ſcabrities leniunt: iocinoris, renum, & veſicae nimios calores reſtinguunt: ardentium februm ardorem mitigant: bilis acrimoniam obtundunt: ſitim ar- cent & ſedant.

QVOD ex violis ſit $\delta\psi\sigma\acute{\alpha}\tau\omicron\nu$, ſive vti Actuarius nomi- nat $\epsilon\pi\acute{\alpha}\pi\tau\iota\omicron\nu$, ſi ex diluto decoquatur in quo pluries recen- tes ipſae fuerint maceratae, aluum lenit, & bilem per infer- na educit, trium aut quatuor vnciarum pondo ſumptum.

FIT & ex Violis oleum quod refrigerandi humectādiq; potentia pollet: temporibus illitum ſomnum clementer con-
 ciliat,

ciliat, quem calida aut sicca intemperies remoratur: cum
 oui luteo sedis & hæmorrhoidum dolores mulcet: additur
 quoque vtilissimè cataplasmatibus refrigerantibus, ac dolorem
 sopientibus.

SIT autem oleum, in quo Viola macerantur, aut ex im-
 maturis Oliuis, Græci ἀμωρπιβὲς ἢ ἰμωράκιον nominant:
 aut ex Amygdalis dulcibus, vti Mesues ait: Sint & viola
 ipse recentes humentesq; oportet. Arida etenim iam deper-
 dita humiditate, & minus refrigerant, & caliditatis non-
 nihil adeptæ videntur.

RECENTIORES aridas violas, medicamentis qua-
 cor roborare creduntur, vtiliter admisceri sentiunt.

FOLIA Violarum in olere sumpta, refrigerant, hume-
 rant, aluumq; leniunt: foris admota, calidas omnes inflam-
 mationes mitigant, cum per se, tum cum polenta imposita.
 Imponuntur & æstuanti stomacho, & oculis, Galeno teste.
 Dioscorides sedi etiam excidenti imponi scribit.

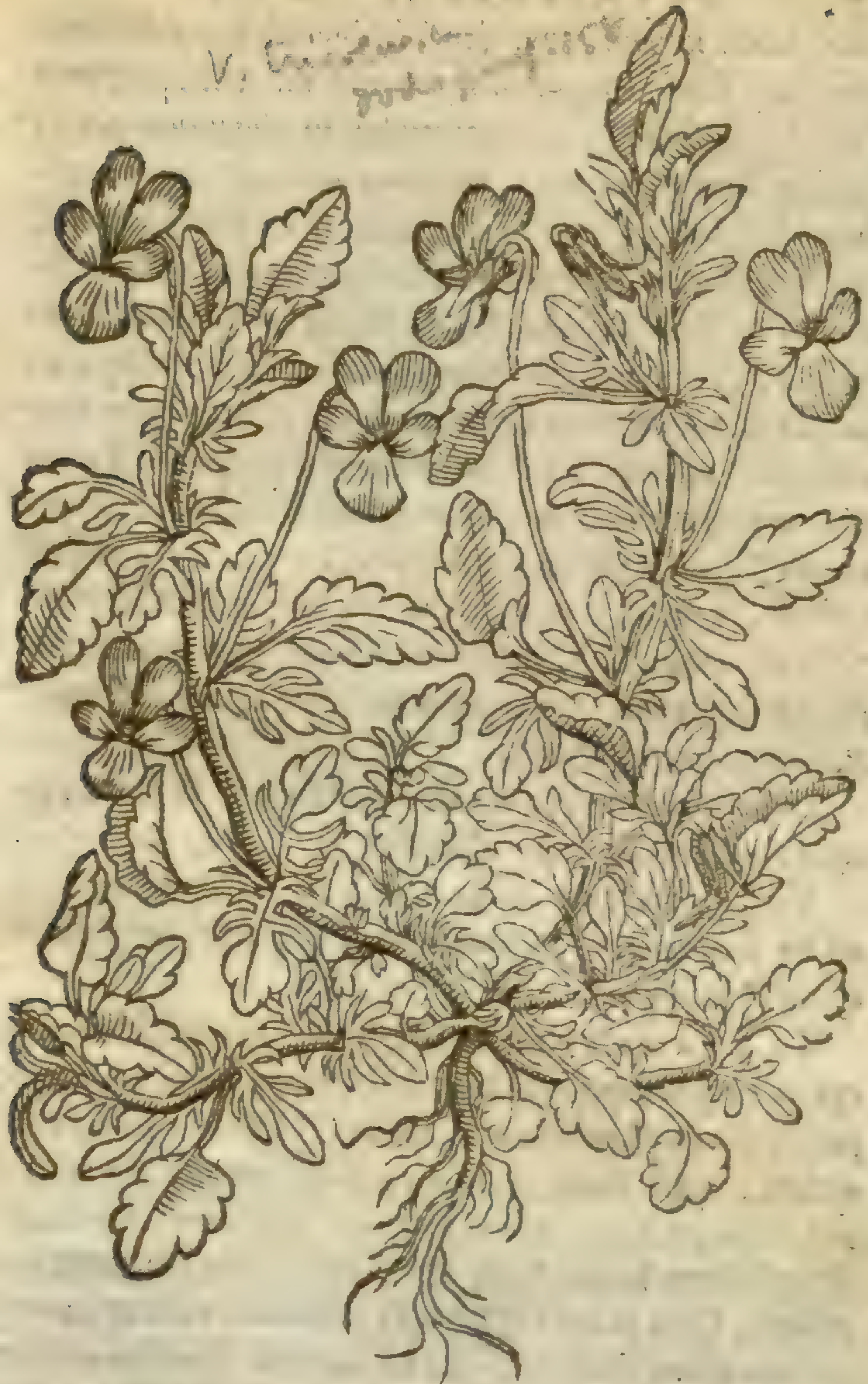
PRODESSE autem excidenti sedi possunt, non vti
 adstringens aliquod sedem reprimens, sed veluti molliens
 & malacticon, qualia sæpenumero prius admouenda, quam
 reduci ea, præsertim inflammata, queat.

PLINIUS violas quoque ait: crapulam & grauedi-
 nes capitis, impositis coronis olfactiue discutere; anginas
 ex aqua potas: id quod purpureum est ex ijs, comitialibus
 mederi, maxime pueris in aqua potum: semen scorpionibus
 aduersari.

IN quibus verbis, quod de purpureo floribus additur, ac-
 cessorium esse, & ex Historia Asteris Attici translatum,
 suspicandum, & non temere, videtur; Dioscorides etenim
 florem purpureum non violæ, sed Asteris Attici, cum aqua
 potum anginis, & comitiali in morbo pueris auxiliari,
 scribit.

Plinij locus
 suspectus.

DE TRICOLORE VIOLA. CAP. II.

FOLIA tricolori Viola exigua sunt, ac initio quidem rotundiuscula, deinde oblongiora, per ambitum modicè ser-

VATA: caules infirmi, tenues, angulosi, geniculati, palmi longitudine: flores longiusculis pediculis insident, purpureae Viola forma similes, & magnitudine vt plurimum pares, triplici colore splendentes, purpureo videlicet, luteo, candidoq̄, vel ceruleo; quorum elegantia ac varietate colorum, maximè placent, cum odorem exiguum aut nullum habeant. In summis duobus flosculi foliolis, & subinde in inferioris, & quandoque etiam in mediorum extrema parte, purpureus relucet Viola nigra. Mediis vt plurimum, ac nonnunquam inferiori candidus aut ceruleus insidet. Luteus non raro inferius foliolum vel magnam eius partem, semper autem flosculi medium, intercurstantibus vnà nigris aliquot radiolis, occupat. Semen exiguis, in rotunditate oblongis, vasculis, ochri magnitudine continetur, quae deciditibus succedunt floribus, & vltro semine iam maturo debiscunt. Radicibus nititur fibrosis.

I N aruis pluribus locis exit: nascitur & in hortis, & crebro quidem sua sponte, syluestri speciosior & elegantior.

V E R E vnà cum Viola nigra aut paulo post emicat, estate dein tota & maxima Autumnii parte, ac subinde etiam hyeme floret.

I A C E A à plarisque nominatur: est tamen & alia iacea quae nigra cognominatur. Aliis, herba Trinitatis, propter triplicem floris colorem, dicitur. Nonnullis herba clauellata. Galli flores pensees nuncupant qua etiam appellatione Brabantis ac vicinis Belgis innotuere. Germani Freyscham kraut/ vnd Drysfelticheyt blumen appellant, Cum φλόγι Theophrasti conuenire videtur, quod φλόγιον etiam dicitur, & flos est tantum syluestris absque odore. Vere vnà cum Viola alba aut paulo post exiens, plurimumq̄ durans: cuiusmodi haec tricolor Viola est, quae vti scripsimus, natura sua syluestris est atque inodora, & diutinè

DE LEVCOIO SIVE VIOLA ALBA. 19
diutinè floret. $\epsilon\lambda\omicron\gamma\alpha$ autem siue $\epsilon\lambda\omicron\gamma\iota\omicron\nu$, *Gaza Violans*
flammeam interpretatur.

QUALITATEM herba habet, frigidam quidem
obscuram, sed humidam manifestiorem, lenti glutinosique
succo, vii Maluæ, particeps: emollientis ea de causa quoque
facultatis, verum minus quam illa. Prodest, ut recentiores
aiunt, febricitantibus maximè pueris & infantibus, quo-
rum convulsionibus ac comitialis morbi accessionibus subue-
nire creditur. commendatur item ad pulmonis pectorisque
inflammationes, & ad scabiem corporisque pruritus. ulcera
quoque glutinare fertur.

DE LEVCOIO SIVE VIOLA
ALBA. CAP. III.

LEVCOII voce plura Violarum genera comprehen-
duntur, quorum in florum quidem colore præcipua, sed ta-
men & nonnulla in foliis differentia. Possunt hæc in dua
genera distingui. Vnum genus cui folia candidiora & mol-
liora, candidum Leucoion, à foliorum non florum colore quis
nuncupauerit. Alterum verò Leucoion luteum, à floris cõ-
lore luteo. Sunt autem candidi Leucoij genera rursus duo:
maius videlicet & minus.

MAIORI, caulis est bipedalis aut altior, rotundus, in
alas nonnullas diuisus: folia oblonga, candida, mollia, &
veluti lanuginem habentia, salicis foliis quodammodo simi-
lia, verum molliora. flores odorati, ex quatuor foliolis con-
gesti, secundum cauliculos, superiori parte in tenuibus pe-
diculis exeunt, colore aut rubentes, aut candidi, aut ex pur-
pureo punicei, aut cineri candidiori proximi, subinde varij.
siliqua inde sequuntur, oblonga, angusta, in quibus semē la-
tum, planū et rotūdum. radicibus nititur fibrosis, sed validis.

Leucoion candidum
in caucaso, L.
Bot. Europ. 1879

DE LEVCOIO SIVE VIOLA ALBA. 21

Floret primo Vere & tota propemodum astate, altero à satione anno, deinde & aliquot sequentibus, si diligentia & cura adhibitis, hybernis mensibus à frigore arceatur.

MINUS genus à priori, non forma, sed magnitudine sola differt: caules foliaq; habet similia, sed minora: flores etiam non unius coloris, sed vel candidos vel rubentes, vel punicantes, vti maioris: siliquas etiam & semina similia. Floret istud genus, non quidem Vere, sed Iunio, Iulio, aut Augusto, & eodem quidē quo satum est anno: hyeme perit.

EST verò & Leucoion, florum foliola multiplicans, sed rarissimum, quod ex maioris genere est, primoq; Vere flores incipit, & maiorem curam hybernis mensibus, ne à frigore offendatur, requirit.

SERVNTVR autem in hortis Leucoia.

EST tamen & silvestre quoddam Leucoion humilius ac minus, quod in Zelandia maritimis sponte exit; ac in Narbonensi quoq; Gallia, iuxtaq; Monspelum, vti Gesnerus scribit, etiam reperitur.

IAM & Leucoion quoddam etiam est bulbosum, de quo subsequētib; capitibus.

APPELLATUR autem λευκόιον, Latinis quidem Viola alba, Arabibus vero Keyri. Nostri maius genus, stocks Violieren nominant; minus verò, hecete Violieren: Vtrumque à canitie foliorum, vti diximus, candidum, ad differētiā lutei, quod præstantissimum est, non impropriè dici potest.

FACULTATE autem Leucoia hæc, luteo Leucoio haud dissimilia videntur; viribus tamen infirmiora.

DE LEVCOIO LVTEO. CAP. IIII.

LVTEO Leucoio caules sunt ramosi, virentes; folia oblonga angusta, glabra, in virore nigricantia, Leucoij can-

LEUCOION LUTEUM.

Chrysanthemum luteum
Dr. Hook. Bot. Beechey 2180

didifoliis minora: flores lutei perquam odorati; siliquae tenues oblongae, in quibus semen latum. Totus frutex lignosus hyemis rigorem facile sustinet.

FLORET Aprili & Maio, & si hyems clemens fuerit, etiam Martio vel prius.

In peruetustis muris, in ruderibus & aliis saxosis locis libentius nascitur; seritur et in hortis iuxta parietes ac muros.

Huius Leucoij quoddam quoque est genus, flore multiplici, cui siliquae nullae. Seritur hoc surculis, & in hortis colitur.

Λευκόιον & istud Graeci nominant, & λευκόιον κήλιον, Latini Violam albam & Leucoion luteum. Arabibus Keyri est: nostris, Steen Violieren. Parietinas aut saxatiles Violas dixeris, & geel Violieren. Germanis geel Violatē: Gallis Giroffees jaunes.

Est autem Leucoij frutex vniuersus, vt Galenus ait, extergentis facultatis, ac tenuium partium, plus tamen flores: & inter hos, qui sunt sicciores, magis etiam quam virides.

Dioscorides lutea Leucoia praecipui in medicina vsus esse scribit; & huius aridos flores in defensionibus decoctos, ad vterum inflammationes & menstrua ducenda facere: carato exceptos sedis rimas sanare, & cum melle oris aphthas: semen duarum drachmarum pondere ex vino potum, aut cum melle subditum, menses, secundas, & foetus educere: radices cum aceto impositas, lienem reprimere, & podagricis prodesse.

Hippocrates lib. de natura muliebri, ad secundas educendas, & sanguinem ex vteris pellendum, Leucoij semen tritum cum vino bibendum exhibet: & ad eadem lutei Leucoij radicem, eodem quoque modo sumendam tradit.

DE VIOLA MATRONALI. CAP. V.

Matronalis Viola folia habet mox à radice longa, lata, subnigra, per ambitum crenata: caules cubi-

tales aut altiores, foliis similibus, sed tamen minoribus circundatos; flores in summis alarum virgis erumpunt, Leucois similes, coloris aut candidi aut rubentis, dilutæque purpureæ; semen in siliquis oblongis & rotundis gignitur paruum, figura oblongum, colore in ruffo subnigrum; radices subsunt fibrosæ & validæ.

NASCITUR in hortis. Altero à quo sata est anno, Maio & Iunio mensibus potissimum floret; non raro tota æstate floris eius productio.

GALLI Violettes des dames, & Girofleees des dames appellant, hoc est, Violas matronales; nostri corrupta voce, Damas bloemen. Germani Winter violen id est Violas hybernas sive hyemales.

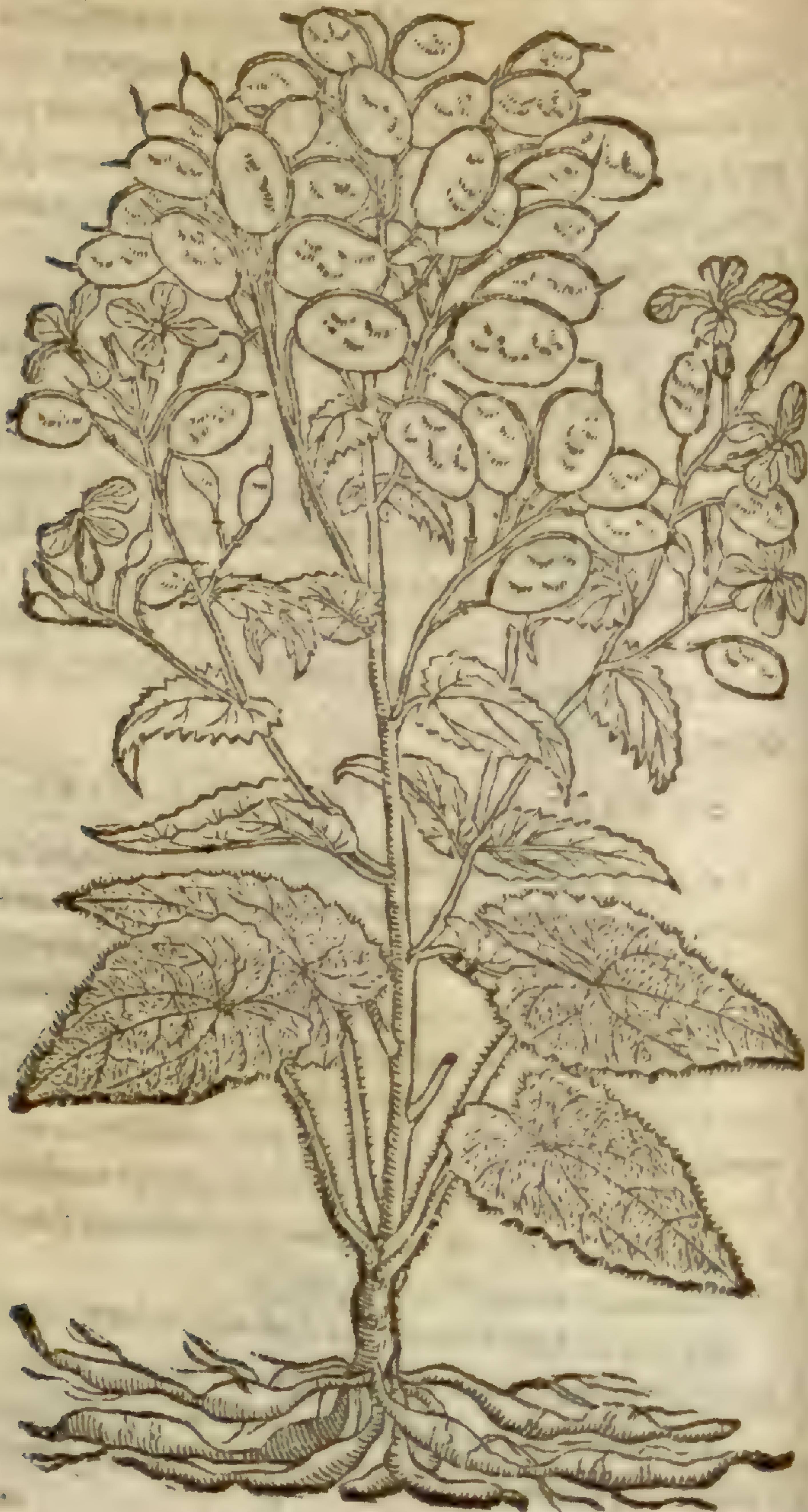
SUNT autem harum Violarum herba quidem folia, gustu acris & calida, Eruca cuius species videntur, sapore & facultate proxima.

DE VIOLA LATIFOLIA. CAP. VI.

FOLIA, Viola latifolia promit, virentia, lata, per ambitum crenata, Alliaria vocata herba similia, sed maior: caules rotundos ramosos: flores Leucoij colore purpureos subcaeruleos; quos sequuntur lata, plana & propemodum rotundæ siliquæ ex tenuissimis membranis, veluti laminis compactæ; intra quas semina plana, lata, obscuri coloris, forma quodammodo δ χ ρ τ μ ν Lunæ, inter quæ media tertia membrana: radices subsunt crassæ, cæcidæ, in diuersa tendentes, Pæoniæ fœminæ alterius, radicibus quodammodo similes, sed minores & tenuiores, intus porosæ.

BELGÆ hanc Violam unâ cum aliis in hortis serunt: flores Aprili prædeunt mense, altero à quo sata est anno.

BVLBONAC aut Bolbonac voce barbara vulgo, nos Violam latifoliâ, aut vt plerisque placet, violam peregrin-

nam nuncupare maluimus. Brabanti *Pœninckbloemen* à siliquarum forma, denarium quadammodo referente, & *Dœschbloemen* quod circa Pascha solennitatem ferè semper floreat, nominant. Recentiorum plerique Lunariam, alij Lunariam Grecam appellant: vel ab ipsius seminis figura, aut siliquarum mediae membranae argenteo splendore, quo, deciditibus per summam siccitatem cum semine ex utraq; parte membranis, nitet. Veterum autem *Thlassi* aliterum videtur, quod videlicet à *Cratœa* describitur, à nonnullis *Sinapi Persicum* appellatum.

Thlassi Cratœuz.

NAM ut *Dioscorides* ait, *Cratœus Thlassi* quoddam recenset *ματύλλον ἢ μεγαλόφυλλον*, id est, latifolium & magnis radicibus; qualis omnino *Viola* hac est, quam latifoliam cognominavimus.

HVIC latis folijs & siliquis planis ac rotundis similis est & alia quedam *Viola*, quæ perenni radice nititur, ac hyeme non marcescit. Sunt huic caules lignosi cubitales: folia multa lata, siliquæ planæ & latæ, utraque paulo minorâ quàm prioris: flores candidi instar *Violæ matronalis*. Repertur in hortis; floret æstate.

CÆTERVM facultate ac potentia, *Latifolia Viola* semen calidum quidem, & siccum est, gustûque acre, *Thlassios* semini sapore et viribus simile: radices acrimonia quoque nonnulla sed non multæ participes sunt: eduntur cum acetarijs, ut quarundam aliarum.

DE VIOLA MARIANA, SIVE RAPO
SYLVESTRI DIOSCORIDIS.

CAP. VII.

MARIANA *Viola* folia primum habet oblonga, lata, subnigra, aspera, nonnihil hirsuta, vulgaris *Buglossi* folijs nigriora, minora minûsque aspera. Caules deinde secundo anno profert rotundos, rectos, ramosos,

ali-

VIOLA MARIANA.

301. *Viola maritima*

aliquantulum etiam hirsutos, circa quos folia similia, sed minora. flores in summis virgis exeunt oblongi, caui, rotundi, per oras incisuris quinque sed non profundis diuisi, & angulis non perinde vti aliorum syluestrium raporum acutis; coloris vt plurimum in ceruleo purpurei, subinde candidantes, in quibus stamina duo aut tria candida; qui & priusquam dehiscant quinquangulares sunt. Post flores capitulum nascitur, superiore parte latius, quinque quoque angulos habens, & quinque loculis veluti caligulis asperis & hirsutis deorsum dependentibus circum vestitum, in quo semen exiguum, subrussi, & eius cuius Castanea fructus echino exemptus propemodum coloris. Radices subsunt longa, crassa, candida, non ingrati saporis.

NASCITUR, vt aiunt, in syluis & montibus, nec non in opacis quibusdã tractibus, vt Matthiolus refert, plarisq; Italia & Germania locis: apud Belgas in hortis colitur.

IUNIO, Iulio & Augusto mensibus floris eius productio: semen interea ad maturitatem peruenit; neque enim simul, sed particulatim floret.

VIOLAM Marianam nostri appellant, & vulgo Mariettes. Recentiorum plerique Medion esse volunt.

MEDION autem Dioscorides tradit folia habere Medion. Seridis, (exemplaria quaedam Iridis habent) caulem tricubitalem, & in eo florem magnum, rotundum, purpurascens: fructum paruum similem Cnico; radicẽ dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Cũ qua descriptione Viola mariana non admodum respondet: tamen si enim illi flos grandis & rotundus; solium tamen propriè nec Iridis nec Seridis: & fructus aut semen, Cnici semini haud simile; vt pote valde minutum, & subrussi, vti scripsimus, coloris.

QVAS ob causas Viola Mariana non Medion, sed potius verum Dioscoridis Rapum syluestre videtur (γογγύλη
ἄγρια

ἀγρία que Græcis dicitur) cum cuius descriptione magis conuenit. Nam fruticosa est stirps & ramosa, cuius lobi siue capitula appendentibus aliquot loculis circumtectâ, quibus sublatis interior lobus siue capitulum conspicuum est: quale Rapum syluestre esse, ex eius apud Dioscoridem descriptione satis constat. Quæ tamen si superfluum quorundam accessione corrupta, Rapo tamen syluestri propriissima complectitur.

DESCRIBITVR autem Rapum syluestre à Dioscoride his verbis. ἀγρία γυγγύλη φύεται ἐν ἀρούραις, θάμνος πηχναῖος τὸ ὕψος, πολύκλαδος, ἐξ ἄκρου λεῖος. φύλλα εχουσα λεῖα, δακτύλου τὸ πάχος, ἢ καὶ μείζονα. καρπὸν δὲ ἐν λοβοῖς καλυκώδεσιν. ἀνοιχθέντων δὲ τῶν περικαρπίων, ἔσωθεν ἄλλος κεφαλεῖδης ἐστὶ λοβός, ἐν ᾧ σπερμάτια μέλαρα, θραυσθέντα δὲ λευκὰ ἐνδοθεν. id est, Rapum syluestre, nascitur in aruis, frutex altitudine cubitalis, summa parte leuis: folia habens leuia, digiti latitudine aut maiora: fructum in lobis calyculatis, quorum inuolucra cum aperiuntur, alius capituli modo lobus subest, in quibus semina nigra, contrita verò intus candida.

IN qua descriptione, quæ de leuitate summorum caulium ac foliorum, & seminis nigredine, ac interiori eius medulla candida traduntur, ad syluestris Rapi, huius præsertim, descriptionem non faciunt, sed aliò pertinent. Huius siquidem syluestris Rapi caules aut folia non sunt leuia, sed aliquantulum hirsuta: semen etiam non nigrum, verum subruffum, & castaneis, vt diximus, colore affine.

VIDENTVR autem, quæ de leuitate foliorum & summorum partium, Rapunculo conuenire, aut Campanula, de qua in sequentibus capitulis, quæ ferè & Rapi syluestris species habitata est. semē verò, quod hic describitur, satini Rapi est. Ita pluriū stirpiū descripiōes inter se confusa.

CÆTERVM quod ad facultates attinet, radix *Viola* *Mariana* refrigerantis & nonnihil adstringentis est potentia: esui vt aliorum syluestrium Raporum apta est, & non incommode acetarijs additur.

DE ALIIS SYLVESTRIBVS
RAPIS. CAP. VIII.

SUNT verò & multa alia Rapi syluestris genera, *Calthoide* florum figura, & radicibus *Viola* *Mariana* baud multum dissimilia.

VNI, quod à *Viola* *Mariana* alterum, caules sunt cubi- 2.
tales aut altiores, angulosi, asperi, hirsuti, folia aliquantulum aspera, lata, in acutū desinentia. per ambitum crenata; vrtice folijs & forma & colore quodammodo similia: flores secundum caules exeunt, *Viola* *Mariana* floribus minores, per ambitum quinque similiter incisuris, sed profundioribus, diuisi, intus aliquantulum hirsuti, colore aut candidi, aut dilute purpurei, vel ad caruleum inclinantes. Nominant hoc genus Germani *Halzkrout* / Nostri *Halzscruyt* / id est Latine *Ceruicariam*, & *Ceruicariam* maiorem, Græcè *Κερυκάρια*, *Ceruicaria* maior.
μαχίλιον, plerique *vuulariam*, Fuchsius *Campanulam*.

TERTIVM genus caules habet breuiores: folia mi- 3.
nora, candidiora, minus aspera, oblonga, *Salvia* folijs similia: flores *Ceruicariae* minores, colore proximi *Viola* nigra dilutam purpuram referentes, qui non vti aliorum deorsum nutant, sed sursum eriguntur, plures simul summo caule exeuntes. radices quoque similes. Hoc genus plerique *Ceruicariam* minorem appellant. Nascuntur hæc duo, in Germania ac Belgio plerisque aridioribus locis secus pratorum margines, et crebrò locis senticosis; transferuntur in hertos, florum gratia: florent Iunio, Iulio & Augusto mensibus.

Bot. Tab. 164

HIS autem simile & quartum genus est, caules istud quoque breuiore, facit folia lata & Ceruicaria prioris proxima, minus tamen aspera, minusq; per ambitum crenata. flores deorsum pendent, coloris ut plurimum diluta & quasi ex ceruleo rubentis purpurea. pro radicibus, multae, tenues, transuersim & obliquè serpentes fibrae sunt, à quibus multa oblonga, candida radicle, Rapunculi radicibus similes demittuntur. Ita facile seipsum propagat & latè serpit hoc genus. Secus aruorum margines in Zelandia & alibi locis matitinis reperitur; floret eodem quo reliqua tempore: Ceruicaria marina nuncupari potest.

QVINTVM genus, quod vulgo Rapunculum nominant, caules profert tenues: folia oblonga, angusta, leuia: flores Ceruicaria minores, ceruleo ut plurimum colore: radices candidas, digitalis longitudinis, esui aptas. Exit in aruis, inuis locis frequens: floret plurima aestatis parte: hybernis mensibus radices leguntur, & cum acetarijs inferuntur. Istud genus vulgo, uti diximus, Rapunculum, quasi paruum Rapum appellant: Germani Rapiuntzelu: Nostri Raponce: Galli Raiponce.

HORVM omnium flores priusquam adaperiuntur, quinquangulares sunt; completi verò rotundi, & inuersi calathi figuram reserunt, staminibus intus candidis; & per circumferentiam quinque incisuras, totidemq; eminentes angulos acutos habent: capitula autem in quibus semen, angularia, superiore parte ampliora, sed nuda, & nullis appendicibus aut loculis siue pericardijs circumsecta, ut sunt Viola Mariana; que eam ob causam, nempe quòd capitula, siue lobos habeat circumsectos, cum syluestris Rapi descriptione exactius, quàm vllum horum conuenit, quae tamen & omnia Rapa syluestria sunt.

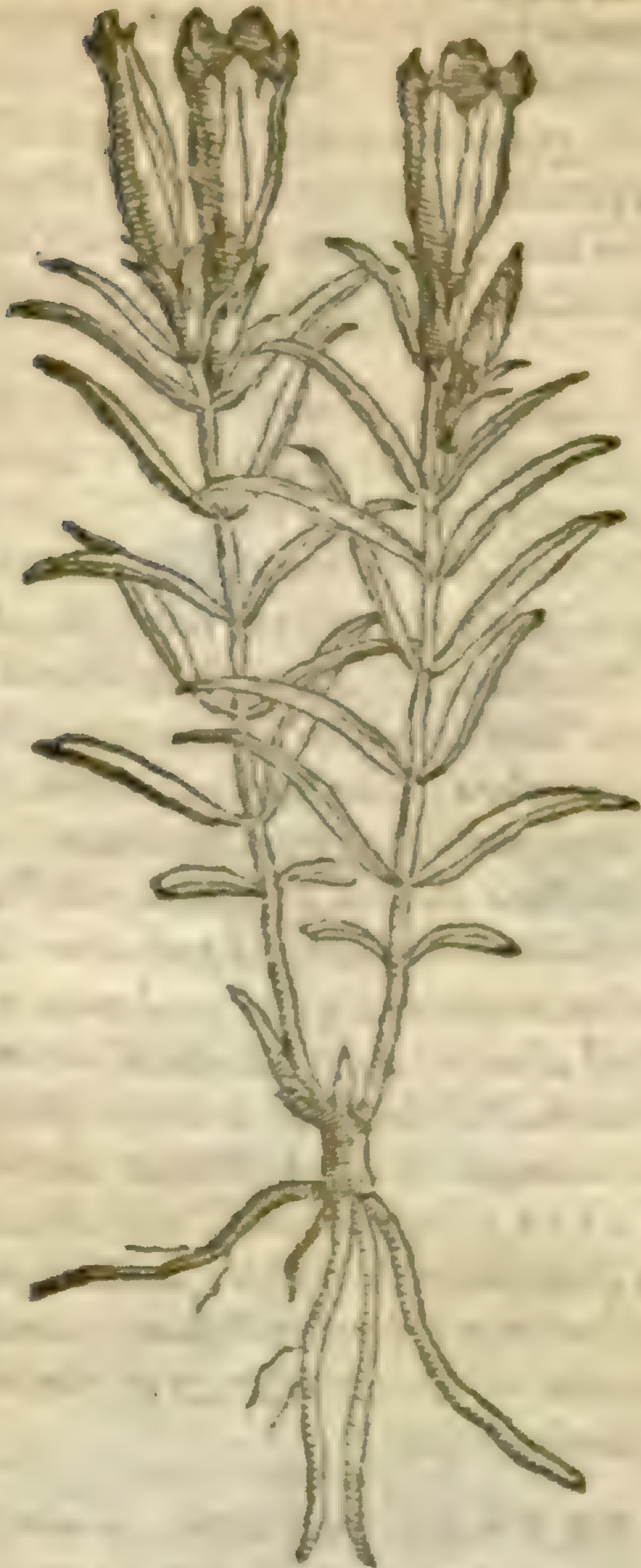
PRÆTER hæc verò & sextum quoddam genus est à superioribus forma aliquantulum differens. huic autem folia primum lata, postea secundum caules angustiora: caulibus dichotomis, summa parte veluti spicam parvorum florum plenam proferunt, quorum singuli antequam panduntur, omnium cuiusdam similitudinem referunt; aperti verò in quatuor angusta foliola dividuntur, colore alias candidis, alias cæcis, alias purpurei floribus capitula parva succedunt, raris capitula fere similia, verum minoram multa circa caulem simul arctè, composita: radices candidæ, ut aliorum raporum sylvestrium. Cignitur locis siccis & opacis, pingui latè solo. Floret Maio, Iunio & Iulio mensibus. Nonnulli Alepeuron appellant, ab ipsa florum plena spica, quæ iam per se foliis, mollis & veluti lanuginosa, vulgum, exuda propemodum a similibus, eadem de causa, videntur. Sed Alepeuron alia omnino est herba, in frumentorum & leguminum hirsuta a nobis descripta. Quæ de causa ab aliis Rapum aliam Alepeuron dicitur, ad differentiam videlicet veri & legumi Alepeuri.

RADICES porro omnium horum refrigerantis potestatis sunt & nonnulli asstringentis: possunt autem omnes una cum aliis acetas esse. Sunt etiam qui Cernicarie radicem decedunt, adversus incipientes oris & consiliarum inflammationes confere affirmant.

DE VIOLA CALATHIANA.

CAP. IX.

CALATHIANA Viola caulibus exit dichotomis, tenuibus foliis oblongis angustis binis ex adverso positis: flores & in caulium summitate, & e foliorum sinibus procedunt oblongi. Calathoides, sursum hiantes, in caruleo sætæ aut purpurei, staminibus in medio candidis, Rapi Sylvestris

Viola calathiana *Præmorsuallia* 16
Red. 1688. 1113

Stri floribus quodammodo forma similes, quinquangulares
 similiter nondū completi, & quinque per circumferentiam
 fissura divisi, sed minus patentes angustiores & minores: se-

men exiguum in parvis oblongis capitulis continetur: radices subsunt tenues oblonga, subinde bifida, trifida, aut in plures diuisa, gustu amaricantes. Reperitur aliquando in pratis, frequentius in alijs incultis & ysaem quibus Erica humidioribus locis: & in pratis quidem procerior, auctiorq; amplior, in ericastris tenuior prouenit. Augusto et Septembri floret.

APVD nostros vulgo nomen non habet; sunt tamen qui blaw Leliekens/ id est, ceruleum Liliū nuncupent: Ananiensia rura vulgo Pettimborsa vocant, Matthiolo teste: Plinio dicta videtur Calathiana Viola, de qua lib. 21. cap. 6. paucis his verbis: In totum sine odore, minutoq; folio Calathiana (videlicet Viola) munus Autumni, cetera Veris. Ruellius tamen Calathianam Violam ex Plinio describens, plura & non ita succisa verba adducit: Calathiana, inquit, munus Autumni, Viola cetera Veris; ea minuto est folio Viola alba non dissimili, in totū sine odore, calathi similitudine, Autumnno tantū proueniens, tanta coloris pulchritudine, vt ceruleum ipsum, quod imitatur, prouocet: in pratis post aetatem emicat; Autumnale Violam nominat. Videtur eadem à Valerio Cordo Pneumonanthe nuncupata, quam Germanicè Lungen blume dici refert.

QUALITATE autem haec Viola calida est, Gentiane, cuius species nonnullis videtur, facultate quodammodo similis, multo tamen imbecillior. Efficax à recentioribus habetur aduersus pestilentes morbos, & ad virulentorum animalium morsus & ictus.

DE CAMPANVLIS. CAP. X.

CVM syluestribus Rapis similitudinem quandam habere videntur, quas Campanulas vulgo nominant. Earum tres nobis obseruare contigit species. Vnam maximam;

C. p. media
1822

nam; alteram mediae magnitudinis: tertiam sylvestrem minimam.

1. MAIOR siue maxima Campanula folia habet prima terraq; proxima lata & viola nigra forma similia, sed tamen paulo maiora; quae vero circa caules, quos validos & praaltos promit, oblongiora, viraq; saturi viroris. Flores secundum caules gignuntur plurimi Rapunculi floribus maiores ac patentiores, campanulis ac tintinnabulis fere assimiles, caeruleo nitentes colore; staminibus in medio candidis. radix novellis plantis oblonga & digitalis fere crassitudinis; vetustis vero in multis distributa.
2. MEDIA magnitudinis Campanula folia non modo caulibus agnata, verum & prima angusta sunt & oblonga, saturato quoque & virore splendentia: caules striati bicubitales & altiores; circa quorum partes superiores flores, prioris satis similes, vel colore caerulei, vel candidi.
3. TERTIA sylvestris minima, maiori similis est, sed tamen omnino minor: prima etenim eius & terra proxima folia lata sunt & Viola nigra folijs satis similia, at tamen non tam magna: reliqua vero oblonga & angusta; flores similes caerulei subinde candidi, saepe Rapunculi floribus maiores: radices vero tenues & fibrosae.

TRES ha lacti similem succum praebent, cauliculis & folijs vulneratis, flores earum nondum completi quinquangulares quoque sunt, & patentis in quinque similiter angulos exeunt, & capitula similiter quinquangularia, Rapunculi & aliorum sylvestrium Raporum satis similia, sed foraminosa & perforata, in quibus semen perquam exiguum. Putari hinc possent fortassis Raporum sylvestrium esse species; sed quia radix earum edulis non est, aliud videntur referenda.

PRIORES duæ in hortis seruntur : tertia passim in Belgio iuxta aruorum & agrorum margines reperitur.

OMNES Iunio, Iulio & Augusto florent.

VVLGO Campanulas nuncupat, pleriq; Beluedere; Sed Italis Beluedere, Græcorum Osyris est, cum qua Campanula similitudinis nihil habent.

ET primam quidem harum sunt qui Columnarem, & quidem Plinij iudicent, cum tamen herba Columnaris nomen apud hunc non reperiatur. Alij Anthemum Plinij faciunt, & huius quidem nomen in multis exemplaribus reperitur, sed deprauatis. Legendum siquidem est, non Anthemum sed Eranthemum lib. xxvi. cap. viii. Eranthemum autem Anthemidis est species, flore roseo colore rubens, multumquæ ea de causa à Campanulis differens.

1.
Plinij locu
restitutus.

SECUNDAM Matthiolus phyteuma esse existimat; at nobis tum hæc, tum alia Campanula lasione similiores videntur: Phyteuma verò esse Antirrhini sylvestris species, de qua inferius suo loco. Ait etenim Theophrastus $\iota\alpha\sigma\iota\omega\nu\varsigma$ florem unico folio constare, similitudinem autem plurium ostendere, quæ tamen non separentur, & superiorem floris partem angulosam esse. Talis certè Campanularum flos est, uti & omnium similiter Raporum sylvestrium (excepto generis sexti) quæ tamen ea de causa lasiones esse affirmari non possunt; si modò eadem Theophrasti & Plinij est lasione. Plinius siquidem lasionem lac ait habere copiosum, quod sola Campanula præcipuè fundunt.

2.

DVBITET fortasse aliquis, & Campanulam non esse lasionem existimet, quod Plinius olus esse lasionem scribat sylvestre, in terra repens, flore candido. Sed si olus est, omnia herba edulis, et Campanula olus est, cum et eius folia edi posse non sit dubium: repunt verò & in terra subinde secunde

et tertia radices, atque ea de causa citissime una aliqua stirps multiplicatur & ampla fit: florem etiam non raro candidum esse scripsimus.

THEOPHRASTI autem de Iasione hæc sunt verba, lib. 1. ubi de floribus agit differentiis: Nonnulli, inquit, unius folij nascuntur, sin. multitudinem tantum plurium adierdentes, ut flos Iasiones; huius etenim non separatur vllum in flore folium. neque conceptaculo pars inferior eget, superior autem angulosa.

DE Iasione verò Plinius lib. 22. cap. 22. hunc in modum: Iasione olus sylvestre habetur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum, Corciliium vocant.

3. PRÆTER verò has campanulas, & alia quadam humilis & parva est, cui caules tenelli, dodrantales, in alas plures diuisi, plurima parte humi decumbentes: folia circa cauliculos parua, per ambitum leniter crenata: flores parui, in puniceo purpurci, pulchri, multum patentibus tintinnabulis aut campanulis similes, stamine in medio candido, qui interdum patent; circa verò occasum Solis recluduntur, & in quinquangularem speciem contrahuntur, quam etiam nondum aperti, uti alia Campanula, referunt: radices tenuissime sunt. In agris frumentarijs, inter segetes exit, ferili & fecundo solo: Iunio & Iulio floret. Anonymos nostris est herba, non esse Onobrychum, quod quãdoque suspicati fuimus, satis constat. Campanularum videtur esse species, non tamen Iasiones, cum lac nullum vulnerata fundat.

FACULTATEM autem Campanula compertam nullam habent, cum nullius in medicina sint vsus.

DE DIGITALI. CAP. XI.

DIGITALIUM plures sunt species, non modo florum colore, sed & foliorum forma coloreque dissidentes.

Digitalis purpurea
P. B. R. 1859

VULGATISSIMA purpurei floris est, cui longa lata per ambitum crenata, dilute virentia folia, Verbasci quodammodo similia, minora tamen minusq; lanuginosa; caulis rectus rotundus, à medio sursum versus compluribus floribus grauidus, non alternatim, aut orbiculatim, sed ab vno caulis latere supra inuicem, aut vt Græci aiunt, ἰτ' ἀλ-ἀλῶν dispositis, deorsum versus dependentibus, forma oblongis, intus cauis dactylotheccis propemodum similibus, colore ex rubore purpureus, punctis quibusdam candidis intercurfantibus; quos rotunda sequuntur vascula, in quibus semen exiguum: radices multa tenues fibrae sunt.

PLÆRISQVE Germania & Belgij locis saxosis & vmbrosis, in montium conuallibus, & vbi ferri & Lithanthracon fodinae vicinæ sunt, sponte exit: transfertur etiam in hortos.

2. ALTERA Digitalis, priori folijs similis est, longioribus tamen ac latioribus: flores huius cum prioris floribus forma etiam conueniunt, colore verò candidi aut subinde diluti in candido purpurascetes.

3. TERTIA, folia habet angustiora, venosa, glabra, saturato virore nigricantia, auersa tamen parte candidiora, per ambitum nonnihil serrata: flores huic lutei, forma prioribus ferè similes.

4. QUARTA digitalis folia prout tertia similia, in virore quoque obscuro nigricantia, & candidiora similiter parte auersa. sed minora & angustiora: flores paruos, deorsumq; dependentes, verum minores, colore subluteos aut pallentes.

APPELLANT autem Germani quidem hanc stirpem vulgari lingua Fingherhut & Fingherkraut: Belgæ Fingherboet: Galli, Digitale, aut, quidam aiunt, Carotte nostre dame: Fuchsus apposite Latine Digitalem nuncu-

pauit. Nonnulli *Verba* id a nominant, & *Verbasci* speciem ^{specie.} faciunt; quæ *Lychnis* dicitur. Sed *Lychnis* siue *Thryallis* folia habet pinguis, crassa & hirsuta, ad *ellyphina* in lucernis apta, qualia minime *digitalis*, cuius tam crassa aut hirsuta non sunt, ut *ellyphinæ* vicem explere queant.

FACULTATEM autem *digitalis* quidem folia, cum amara sint, calidam obtinent & succam, cum nonnulla absterione coniunctam, interim tamen nullus sunt usus, nec medicamentum ullis admiscetur: flos solus, sola pulchritudine & forma placet gratumque est.

DE LYCHNIDE CORONARIA.

CAP. XII.

LYCHNIS coronaria folia gerit oblonga, pollicis latitudine aut paulo latiora, mollia, lanosa, cana, *Verbasci* folijs minoribus quidem, sed candidioribus & lanuginosioribus; caules cubitales, rotundos, geniculatos, canos quoque & lanuginosos, in plures breues alas diuisos; in quarum summo singuli flores, è calycibus suis, aspectu puicchi, s. à modori, *Viole maronialis* floribus maiores, colore rubro & veluti flammeo fulgentes, subinde sed rarius candidi, aut dilute rubentes, ex foliolis ut plurimum quinque, rarissime senis nec pluribus congesti, nisi floris foliolis (quod uti alijs floribus *hortensibus*, ita & huic aliquando contingit) multiplicatis: in melio florum apices sunt acuti & pungentes: radices subsunt tenues. Seruatur in heris; Italia, Germania, Gallie, Belgio, familiaris: apud Ananienses autem, ut *Martialis* refert, etiam sylvestris, sponteque exit. Iunio, Iulio ac Augusto aestiu mensibus florum exortus.

NOMINANT hunc florem Germani, *Frauwentroszlin*; *Mariæ troszlin*; *Marghera troszlin*; a *Himmel*
mel

Bot. Beech. 170

mel rosulin: Latine Dominarum rosam, Marianam rosam, Celi rosam & celi florem; Belgæ Christus ooghen id est, oculū Christi; Galli, Oeillets, & Oeillets Dieu. Dioscoridi λυχνίς στεφανωματικὴ ἐστὶ, hoc est, Lychnis coronaria, siue sativa. GAZA λυχνίδα lucernularum conuertit. Videtur eadem & λυχνίτις ἢ λυχνίτις per γ, esse Verbasci species, quæ & θρυαλλίς: folia siquidem habet mollia, hirsuta, ad lucernarum funiculos siue elychnia apta, cuiusmodi Lychnytides esse Dioscorides testatur: florem item: ut plurimum rubentem habet, qualem θρυαλλίδος esse, Nicander innuit, rubentem eam in Theriacis nominans:

ὅσα τε λυχνίς ἐνεργεῖν, ἐρευθήεις τε θρυαλλίς.

In quo versiculo Lychnis intelligi debet sylvestris, ut ipse Nicandri interpretes monet, ne coronariam Lychnida à Thryallide differre hinc quis existimet. Conradus Gesnerus hunc Iouis florem & Græcè Διὸς ἄνθος nuncupari existimat. Sed Theophrastus inter Lychnida & Iouis florem, lib. 6. distinctionem facit; æstiuæ sunt, ait, λυχνίς, Διὸς ἄνθος &c. Διὸς ἄνθος. & similiter Plinius, lib. 21. cap. 11. hæc Theophrasti verba referens; succedunt illis æstiuæ, scribit, Lychnis & Iouis flos &c. Est autem Διὸς ἄνθος siue Iouis flos, flos æstiuus, coronarius, absque odore, cui radices lignosæ; Theophrastus lib. 6. Sunt verò & qui velint Lychnida, Plinij Rosam Græcam esse, quam refert, non nisi in humidis pro- Rosa Græca. uenire, nec vnquam excedere quinque folia, Viola magnitudine, odore nullo. Porro Lychnidis & alia multa reperiuntur nomina. inter notha tamen & supposititia relata, dicitur etenim & ἀθάνατος, quasi immortalis, quòd diuinitè pulchritudinem suam retineat. Item ἀκυλόνιον, βαλλάριον siue Bellaria, γερωνόδιον, hoc est Græuis pes; κορύμβιον; & hanc esse Corymben Ruellius iudicat, cuius Columella lib. 10. hoc senario meminuit:

Nunc veniat quamvis oculus inimica Corynthe.

Coronis etenim, inquit, infersa, igneo micans aspectu, oculorum aciem obrundit. Iam et Lychnis hac τὰύσις dicitur: alia tamen, idem Ruellius ait, quae Tarsa siue Tora vulgo nominatur, flore caeruleo, folio rotundo, radice Polypodii birsuta, & vermis nigri effigie; venenosa herba. Nominatur praeterea Lychnis & οὐρανίαν, item μαλόιον, et Latine Genicularis.

FACULTATE autem Lychnidis coronaria semen, Galenus ait, calidum est secundo quodammodo ordine, & siccum eodem modo: cum vino potum, a scorpione ictu auxiliatur, auctore Dioscoride.

DE LYCHNIDE SYLVESTRI.

CAP. XIII.

SYLVESTRIS Lychnis geniculatis caulibus, folijsq; mollibus, Coronaria Lychnidi satis similis est; minus tamen cana, aut lanuginosa; folijs nempe angustioribus, & caulibus tenerioribus, pluresq; alas facientibus; floribus etiam minoribus, colore candidis aut rubentibus; calycibus tamen maioribus, in quibus semen parvum rotundum subnigricans; radicibus longis & digitalis subinde crassitudinis. Iuxta praetorium, aruorumq; margines, & alibi sua sponte exit; transfertur etiam in hortos, in quibus quoadq; florum foliola multiplicat. Plurima aestatis parte, & in Autumnum usq; floret.

NOSTRI Fienctekens appellant: Germani etiam Margen rosliu / & wilde Margen rosliu: nempe Lydweyck & wedderstok; Galli Oeillets sauvages; Graeci οὐρανίαν ἀγρία: Latine Lychnis sylvestris dicitur.

SUNT tamen & aliae sylvestres appellatae & cognominate Lychnides, huic haud similes. Sylvestris etenim Lych-

Lychnis sylvestris
L. sylvestris

nis Antirrhinum quoque auctore Dioscoride : & similiter Leontopetalon, Apuleio teste, appellatur.

SUNT verò huic Lychnidi & alie quoq; quaedam nomenclaturæ, vt: τραχύνατον, ἀτόκιον, ἰερακοπόδιον, λαμπάς, & apud Romanos Intybum agreste, quæ inter nothas & reiectitias reperiuntur. Ex recentioribus plerique Saponariam hanc nuncupant: est tamen et alia Saponaria, de qua inferius. Nonnullis etiam Ocimastrum esse videtur; at ὀκίμοιδές siue ocimastrum, Ocimo folijs simile est, ramosq; habet breues dodrantales modò, radicemq; tenuem & superuacuum. Lychnus verò hac caules promit cubito longiores, folia oblonga Ocimo nullatenus similia, & radices longas crassasq; quæ manifestam contradictionem, & euiden-
 tum. tem huius cum Ocimastro differentiam ostendunt.

CÆTERVM Lychnidis sylvestris semen, duarum drachmarum pondere potum, biliosa per aluum ducit, & à scorpione ictis conuenit: aiunt etiam scorpiones torpescere, & ad ledendum inefficaces reddi, hac herba ipsis apposita: auctor Dioscorides.

DE NIGELLASTRO. CAP. XIII.

NIGELLASTRVM folijs est oblongis, angustis, acuminatis, culmo cubito altiore, rotundo; utrisque hirsutis & pilosis; flore purpureo obscuro ad puniceum inclinante, Lychnidis satiuæ simili, sed minori; semine nigro, cum asperitate quadam amaro, quod in oblongis capitulis, sine calycibus vti sylvestris Lychnidis continetur; radice tenui. In segetibus passim prouenit; intra quatuor Maio & Iunio floret.

GERMANI, raden ratten kornosz / kornungele / Belge, Coerenroosen & nezelbloemen appellat: Itali githone siue gitthone. Vnde pleriq; similitudine

Aquilegia vulgaris
1710

vocis inducti, verum ac legitimum Gith siue Melanthium esse crediderunt: quos à veritate recessisse notius est quam refelli debeat. A vero siquidem Melanthio non solum folijs, sed & alijs proprietatibus differt. Appellatur tamen & Gith siue Melanthium, à seminis nempe nigredine, verum non simpliciter sed cum adiectione aliqua, ad differentiam legitimi Melanthij. Hippocrates siquidem μελάθιστον τὸν πυρόν, hoc est, Melanthium ex tritico. Octavius Horatianus Gith quod in segete nascitur ipsum nominat: & eandem ob causam ab huius aetatis doctis, Nigellastrum, Guhago, & pseudomelanthium dicitur. Ruellius à Gallis nielle & florem micancalū refert appellari, & Theophrasti ἀνθήμερον πυρόν εἶναι esse iudicat. Sed Anthemon Theophrasti, Anthemis est apud Dioscoridem, & ἀνθήμερον πυρόν εἶναι siue foliosum Anthemidis species, cum Nigellastro parū cōueniēs.

CÆTERVM Nigellastri semen, calidum & siccum secundo est ordine satis intenso: in pessa cum melle subditum menses euocat; vt Hippocrates in lib. de morbis muliebribus testatur. Octavius Horatianus, semen frictum & tritum ad auriginem bibendum exhibet.

DE CYANO FLORE. CAP. XV.

CYANO flori caules angulosi; folia verò oblonga sunt, acuminata, per oras aliquo modo angulosa, in virore albicantia; capitula in summo cauliculorum rotunda, turbinata, & in angustius se contrahentia ex multis paruis velut squamis sibi inuicē impositis, conu alicuius parui modo composita; è quibus flores erumpunt ex multis quasi similibus pulchra serie in orbem digestis, colore cerulei; semen paruum, forma oblongum, laue, splendidum, superiori parte barbatulum, Centaurij maioris semini simile, sed minus & candidius.

CYANVS FLOS FRUMENTORVM. 51

Cyanus flos frumentorum
L. 1753
p. 157

candidus, quod in ipsis capitulis siue calycibus, inter eas, quæ in ipsis gignuntur mollibus pilis, reperitur: radices tenues, fibræ quibusdam capillatæ.

NASCITUR in agris frumentarijs, vnà cum tritico, secali, hordeo & alijs frugibus: seritur & in hortis, qui cultura mangonio colorem sæpe permutat, modò albicantis, modò purpurei, & eius, aliàs dilutè rubentis, aliàs ad puniceum inclinantis. Maio vnà cum frugibus florere incipit, deinde Iunio & Iulio floret.

CYANO flori, ab ipso caruleo colore, nomen veteres dedere. Receniorum plerique Vernaculam Germanorum appellationem secuti, florem frumentorum nuncupant. Germani etenim **Kornblumen** / & **blaw Kornblumen**: & Belgæ similiter **Corenbloemen** appellant. Galli **Blauole**, **Aubifoin**, aut **bluet**, dicunt. Ab Italis **fior Campese**, & **battisecula** siue **baptisecula** nominatur: quasi **Blaptisecula**, quòd metentibus & secantibus officiat, re-tusa in eius occursum falce.

PRÆTER verò & hunc, & alius est **Cyanus maior**, folijs oblongis, pollice latioribus, mollibus, lanuginosis, albicantibus, **Verbasci** tamen folijs & minoribus & nigrioribus: cauliculis dodrantalibus: capitulis etiam squamosis vti alterius: floribus quoque similibus & caruleis, sed ad purpuram nonnihil vergentibus, ac maioribus: radicibus, quæ crassæ hæreant fibræ, & durabilis naturæ, singulis annis re-germinent. In syluis & montosis Trago teste reperitur: nostri in hortis serunt. Aestate floret. Germani **wald Kornblumen** appellant.

CYANVS maior appositè dici potest. Thryallis **Verbasci** species nonnullis esse videtur, sed Thryallis, vt superius scripsimus, flore rubet.

Cyanus maior. Anemone. 251

Cyanoides monticola,
 Bot. Beechey. 251

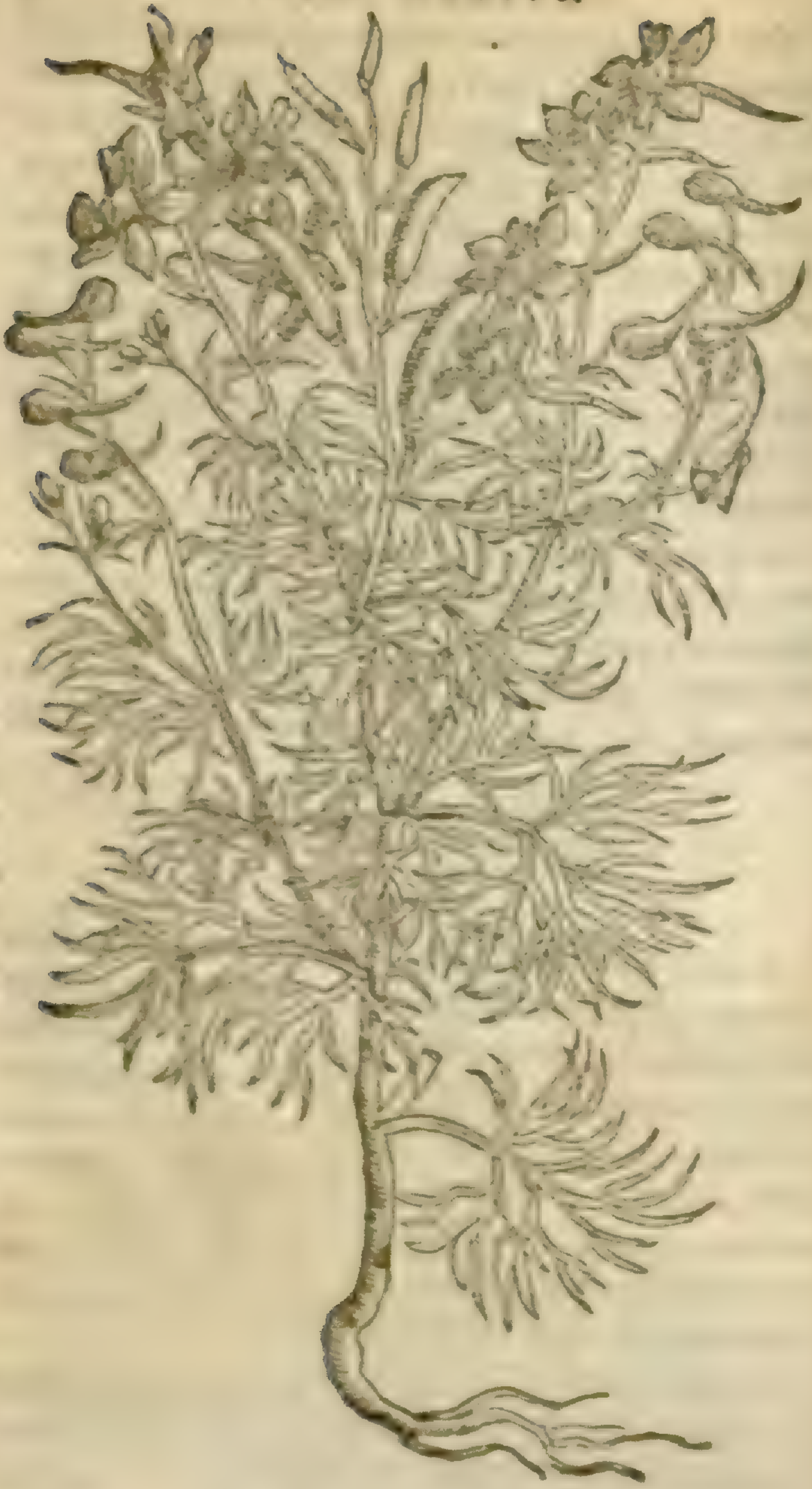
AD Cyani floris genus pertinere & alius quidam haud
 ingratus flos videtur, qui tamen si ceruleus aut cyaneus non
 fit, forma tamen Cyanum aliquatenus refert: unde &
 xvarvīdēs appellari potest. folia autem huic sunt oblonga,
 candidantia, in partes dissecta; cauliculi teneri in ramulos
 complures divisi, folijs perquam exiguis circa eos, et in sum-
 mo flores singulis. Cyani forma sed ambientibus folioli in
 purpura rubentibus, staminibus vero medijs ex luteo, can-
 dido, purpureo permixtis coloratis. capitulum, foris simile
 Cyani, sed asperius, exeuntibus a singulis s. ramis exiguis
 spinulis. radix subest crassa atque anulum.

PORRO facultates horum florum, nondum satis con-
 pecte sunt; cum nullum in medicina usum habeant. Vide-
 tur tamen Cyanus prior siue frumentorum flos, refrigeran-
 tis nonnihil esse potentie, atque hinc oculorum inflam-
 mationibus posse prodesse; quod à plerisque ei ascribitur.

DE FLORE REGIO. CAP. XVI.

REGIO flori caules exeunt cubito altiores, rotundi, in
 ramulos complures divisi, circa quos folia tenuia, multiplici
 sectione divisa, Abrotani folijs maiora, è virore nigrican-
 tia: & ad superiores eorundem partes flores pulchri, ordine
 & spicatum digesti, quibus a tergo paruum veluti cornicu-
 lum, angustum & acuminatum veterum calcaris similitu-
 dinem referens: colore aut candidi, aut purpurei, aut
 cerulei: siliquæ inde oblongæ, rotunda, subnigra; in quibus
 semen angulosum & nigrum. In hortis & colitur & sin-
 gulis annis feritur.

EXIT etiam in agris frumentarijs, lasiori solo, sylve- 2.
 stris: qui folijs, floribus, siliquis, semine, sativo simili, humi-

licet tamen, in singulis etiam ramulis flores pauciores, & colore tantum caruleo.

FLOREI uterque aestivis mensibus; & diversimodè hortenſis.

APPELLATUR à Germanis *Witter sporn*: à nostris *Wüder sporen* hoc est, equus calcatur, & Italicè *Sperone de cavalliere*: à Gallis *piéd d'alouette* id est, *Des Alouette*: Latine *flos equestris*, & *flos regius*: à nonnullis *Consolida Regalis*, qui hanc stirpem inter *consolida* appellare solent. Alii *Cordeus calcaturam* nominant. sed *Ioannes Ruellius calcaturam* siue *chamætrepam*, in *spinosum* supposita numero censet. Videtur etiam esse *Delphinium*, cuius apud *Dioscoridem* lib. 2. descriptio occurrat, cum quo convenire potest, si tamen *Delphinium* non ad folia, sed ad flores contrahatur. Quo modo in vetustis quibusdam exemplaribus legi, memini me olim audivisse ex *Gerardo a Vekwyck* *Caroli V. Imp.* apud *Turcorum Imp.* legati, qui sibi *Constantinopoli* visum exemplar referebat, quod *Delphinio*, non folia, sed flores *Delphinerum* specie esse haberet. Quae lectio si vera est, florem *Regium*, *Delphinium* esse facit euidèter commonstrat. Nam flores quidem & potissimum prius quam completi sunt, speciem quamdam ac similitudinem eorum *Delphinerum* exhibent, quos recurva, repandaq; figura, veteres pictura, & nobilium aliquot familiarum auita insignia, expriment; quae etiam imagine caelestis *Delphin* representatur. Neque refert quòd spurium aut adulterinum de *Delphinio* caput existimetur, tamen si etiam alterius cuiusdam & non *Dioscoridis* sit; est alicuius nomen veterum, ex quo *Dioscoridus* libris accessit.

DESCRIBITUR autem *Delphinium* his verbis:
*Ἐπιπέδιον ἰσχυρὸν ἀνίστι δισπιδάμενος ἢ ἄ, μείζωνας ἀπὸ
 μακρῶν, περιούσις φυλάξια ἐπισχισμέια, λεπτὰ ἐπι-*

Delphinium.

μήκη, δελφινοειδῆ, ὅθεν ἢ ὠνόμασται. ἀνθος δὲ ὁμοιον λευκοίῳ ἐμπόρφυρον. σπέρμα ἐν λοβοῖς κέγχρω ἐμφερές. Deinde inferius & alterum Delphinium. Δελφίνιον ἕτερον ἢ αὐτὸ ἐμφερές τῷ πρὸ αὐτοῦ. τοῖς δὲ φύλλοις καὶ τοῖς κλωνίοις ἰσχνότερον πολλαῶ. Quorum verborum hic est sensus: Delphinium surculos emittit duorum dodrantum, aut maiores ab una radice: circa quos folia fissa, tenuia, oblonga, Delphini specie: vnde & nomen accepit: flos similis Leucoio purpureus: semen in siliquis milio proximum. Delphinium alterum, etiam ipsum simile superiori, sed folijs & ramis gracilioribus multo.

HARVM duarum descriptionum prior, voce δελφινοειδῆ ad florem relata, mutanda, & hunc in modum legenda veniet. Delphinium surculos ab una radice emittit duorum dodrantum, aut maiores: circa quos folia fissa, tenuia, oblonga: flos similis Leucoio, purpureus, Delphini specie; vnde & nomen accepit: semen in siliquis milio proximum.

ATQUE hoc modo descriptione se habente erit satius flos Regius similis primo Delphinio: sylvestris verò secundo. Sunt verò Delphinio & nomenclaturæ quadam aliæ, sed quarum plurimæ pro nobis habentur, vt διάχυσις, διάχυτος, παράλυσις, κάμαρος, ὑάκινθος, ῥήριον, νησιάδειον, σάσανδρον, κρήνον: & apud Latinos, Bucinus siue Bucinum, & Bucinus minor.

SED vt ad florem Regium reuertamur, non desunt, qui & ipsum Cuminum sylvestre alterum Dioscoridis esse velint, quæ Matthioli est sententia, & veritati multum consona. Cum eius siquidem descriptione similitudinis tantum, quantum quæ plurimum habet. Est etenim folijs tenuibus, satiuo cumino satis similibus, & à singulis floribus cornicula in sublime erigit: semen deinde Melanthij profert: quæ
Sylue-

Sylvestre Cuminum alterum esse Dioscorides tradidit; ipsum *Cuminum sylvestre alterum.*
his verbis delineans. ἔστι ἢ ἕτερον γένος ἀγρίου κυμίνου ἰμπερὲς τῷ ἡμέρω, ἐξ ἑκάστου δ' ἀνδρῶν ἀσίνσι κεράτια μετέωρα, ἐν οἷς ἔστι σπέρμα ὁμοιον μετ' ἀνδρῶν, id est, Est & alterum genus sylvestris Cumini, satiuo simile, ex singulis floribus cornicula sublimia proferens, in quibus semen Melanthio simile.

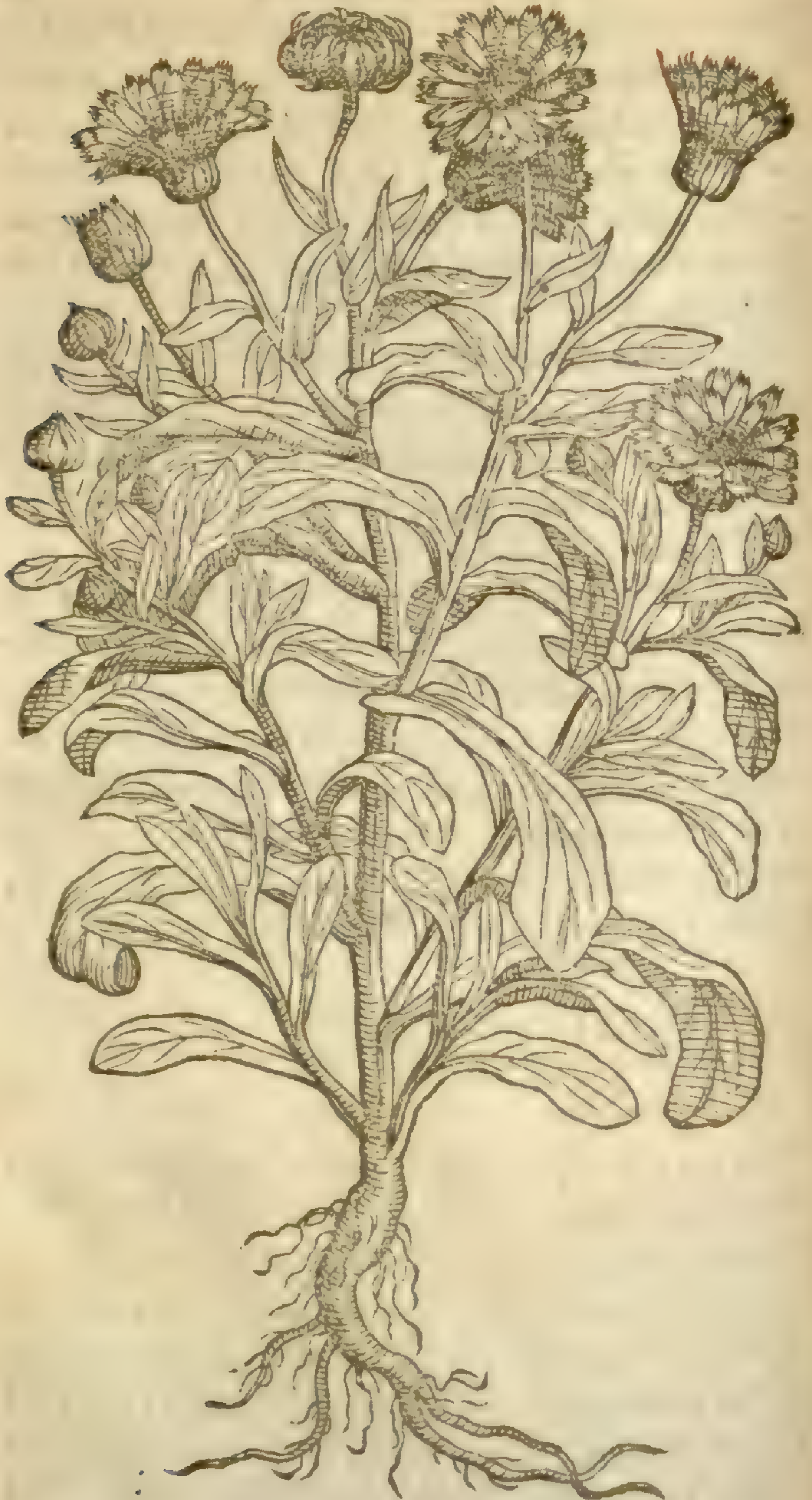
ET esse potest, ut idem sit Cuminum sylvestre alterum, & pariter Delphinium; praesertim Delphini descriptione accessoria, & ex aliquo alio auctore in Dioscoridis exemplar translata. Crebro siquidem eadem stirpes, alijs nominibus, à diuersis scriptoribus appellantur.

CÆTERVM sylvestris alterius Cumini semen potum, ad serpentium morsus remedium est optimum: auxiliatur & ijs, qui vrinae stillicidio laborant, calculosis, & his, qui sanguinis grumos mingunt: sed his Apij semen seruefactum postea bibendum est: auctor Dioscorides. Delphini verò semen potum in vino à scorpione iclos, ut nullum aliud, auxiliatur. Aiunt scorpiones apposita herba resolui, ignauosq; ac torpidos fieri; semota verò, sese recolligere.

DE CALENDVLA SIVE CALTHA.

CAP. XVII.

CALENDVLÆ folia dilutè virent, oblonga, aliquantulum lata, mollia, nonnihil lanuginosa: caules foliosi, striati, fungosa intus medulla, in plures alas diuisi: flores in summo pulchri, rotundi, multiplices, cum grauitate quadam aliquantulum odorati, diluti croci aurinè purioris colore, in quorum medio multa breuia, simul compressa, lutea vel subnigra stamina; semen à singulis floribus numerosum, recuruum: radices fibrosa. In hortis & cultis prouenit: circa
Monspelian

C. officinalis, L.
 Dod: pempt. 254

Monspelim etiam sua sponte, Gesnero teste. Ab Aprili aut Maio mense in hyemem vsque floret: qua etiam clementi flos eius emicat.

CALENDULAM recentior aetas appellat; quod ferè singulis mensium Calendis florere conspiciatur. Germani *Kingelblumen*: Belga *Bontbloemen* ab auri amulo floris colore. Galli *Soucie* & *Soullie*. In Hetruria, inquit Matthiolus, *Fior rancio*. Sunt qui *Solsequium* vocitent; quia sub vesperam flos contrahatur: non est tamen *Heliotropium*, multo etiam minus *Scorpioides*, vt plerique temere crediderunt: sed veterum potius est *Caltha*. Virgilius etenim & Columella *Caltham* florem esse ostendunt, luteum aut flauum colore. Et Virgilius quidem in *Georgicis* egloga secunda, sic scribens:

Mollia luteola pingit Vacinia Caltha.

Columella verò in hortis libro decimo, his verbis:

Candida Leucoia & flauentia lumina Calthæ.

PLINIVS autem lib. 21. cap. 6. *Caltham* etiam grauitate odoratam esse ait. qualis in totum *Calendula* est, que vt diximus, cum grauitate quadam odorata, & auri colore luteo splendet.

CÆTERVM facultate flos quidem *Calendula* calidus est, secundo propemodum ordine; præsertim resiccatum & aridum: creditur cor corroborare, venenis resistere. & aduersus pestilentes febres, quocunque modo sumptus, efficax esse. Fuchsius ex vino potum menses ciere, & suffitum secundas educere, scriptum reliquit.

HERBÆ autem folia calidiora sunt, acrimoniam enim quandam feruidam habent, sed que propter humiditatem ei cōiunctam non protinus se exerit, ratione cuius in olere sumpta, aluum mouent & leniunt. Fuchsius succum acriminum dolores sedare scribit, si os eo colluatur. Alij ad idem pulue-

puluerem foliorum cum xylino dentibus admouent. Sunt etiam qui herbam acetarijs admisceant.

Al-
2. EST verò & alia præter hanc Caltha, Alpina a Gesnero cognominata; folijs plantaginis, radice acri & aromatica; flore Calthæ aureo. nascitur copiose in summis Alpium pratis.

DE FLORE APHRICANO.

CAP. XVIII.

INTER Calthas numerandus etiam videtur flos cognomento Aphricanus. Huius duæ sunt species; vna .. inor, bumilis, ramulis cubitalibus, per terram plurima parte stratis: altera maior, procera & erecta, ad tres vel amplius cubitus assurgens.

FOLIA vtrique sunt secundum caules striatos multa, oblonga, ex multis singularibus per ambitus crenatis, coniuncta, tanacetii folijs propemodum similia; quæ cribri modo, soli aut lumini opposita, perforata cernuntur: flores in summis ramorum surculis ex longis calycibus ampli, rotundi, ex octo aut decem foliolis congesti, inferius luteis, superiori verò parte in fuluo rubentibus, & obscure rubens villosum holofericum amulantibus; inter quæ media exeunt stamina lutea: semen nigrum, forma oblongum & tenue: pro radicibus fibra. Est vtraque species, cum folijs, tum floribus grauius odorata. Vtriusque etiam flores, sed maioris frequentius, subinde multiplicantur; quorum foliola ab vtraque parte vt plurimum lutea.

APVD Belgas, Germanos & alibi, in hortis colitur & singulis annis feritur. In Aphrica plerisq; locis sponte prouenit: vnde primũ in h.æ. regiones inuectus: quando videlicet D. Carolus V. Roma. Imp. apud Tuncetũ celebri potitus esset victoria: ex quo illi & Aphricano aut Tuncetensi cognomen.

Tagetes patula L.
Dahl. Germ. p. 403

Minor Iunio, deinde & reliqua æstatis parte: maior Augusto demum mense flores edit.

BRABANTI Fland. i. q. vulgo Thunis bloemcu nuncupant: Germani Indiarisch blumen & Indiarisch uegelin id est, florem aut caryophyllum Indicum: vnde & Gallis Oeilletz d'Inde. Cordus Tanacetum Peruvianum appellat: a similitudine videlicet tanaceti & Peru America prouincia, ex qua primum in Europam illatus, à Germanis creditus est. Gesnerus Calthā nominat Africanam, & Punica lingua Pedua, ait, vocatur. Sunt qui velint Plinij Petilium esse florem. Sed Petilius flos est autumnalis, circa vepres nascens, tantum colore commendatus, qui est Rosa syluestris: folijs paruis quinis; calyce paruo, versicolore, luteum semen includente. Mirum est in eo flore, inflecti cacumen, & non nisi retorto folia nasci. Plinius lib. 21. cap. 8.

ANDREAS Lacuna, Othonnam herbam esse, suspicatus fuit, cum cuius tamen descriptione, haud per omnia flos iste conuenit: nisi forte squalidior, & paucioribus folijs, Erucæ similioribus, manifestiusq; perforatis in Africa, quàm in Europa nascatur. In hac etenim amplius, multifolius, folijs Tanaceto, quàm Erucæ similioribus, ijsq; non verè perforatis, sed quæ talia lumini opposita tantummodo apparent, gignitur.

ET non rarò quidem euenit, vt ex feruenti, calida siccaq; regione; & sterili, aut inculto, & aprico solo, in humidius cultiusq;, vbiq; celum clementius, translata stirpes luxurient. Nam soli caloris mutatio, ad stirpium mutationem plurimum habet momenti; & maxime accedente cultura mangonio. Quæ tamen an tantum potuerit, vt florem hunc totum penè transformauerit, expendendum relinquimus.

EST autem Othonna, Troglodytica quaedam herba, in Othonna.
 eo Arabia tractu nascentis, qui ad Aegyptum spectat: ἐχει
 δὲ, Dioscorides ait, τὴν εὐίλα εὐζώμω εὐφερῆ, πολύτριτα
 ὡς περ σπτόκοτα, φαρσά, ὀλιγόφυλλα. ἀνθος δὲ φέρει κρό-
 κινον, πλατύφυλλον, ὃθεν ἐδοξάν ἀνεμώνης αὐτότινες εἶδος
 εἶναι: hoc est, folia habet Eruca similia, foraminosa, veluti à
 tineis erosa, squalida, paucifolia: florem fert crocinum,
 latifolium: quare quidam Anemones speciem esse puta-
 uerunt.

GALENVS lib. 5. de simpl. medic. facult. Lycopersii Lycopersii.
 cuiusdam herbae meminuit, cuius succum Centurio quidam
 ex Barbarica circa Aegyptiū regione comportauerat, odore
 adeò graui, adeoq; inamæno, ut ne gustare quidem ipse au-
 sus fuerit Galenus, sed lethalem esse conijceret: utebatur au-
 tem eo Centurio ille ad urgentes articulorum dolores: atq;
 ipsis etiam laborantibus refrigerandi facultate pollere visus
 est. Est autem, Galenus ait, colore subflauo: odore tam gra-
 ui, quam Cicuta: nisi quòd leuem quandam instar aroma-
 tum odoris adferat gratiam. Nomen herbae ex qua succus
 hic exprimitur, Lycopersium esse dicebat. Quali autem præ-
 terea sit forma, Galenus non addidit: ideoq; etiam an Lyco-
 persium flos Aphricanus sit, definiri absolutè non potest. Vi-
 detur tamen illi, si non idem, simillimus. folia etenim, &
 praesertim flores graui admodum & ingrato praedita sunt
 odore: qualitateq; venenosa, Cicuta proxima. Cuiusmodi
 autem eius expressus & resiccatus succus, nondum quidem
 obseruasse nos consistemur: verosimile tamen est, ex floribus
 haud alterius, quam flauis aut sublutei coloris, & graueo-
 lentem futurum

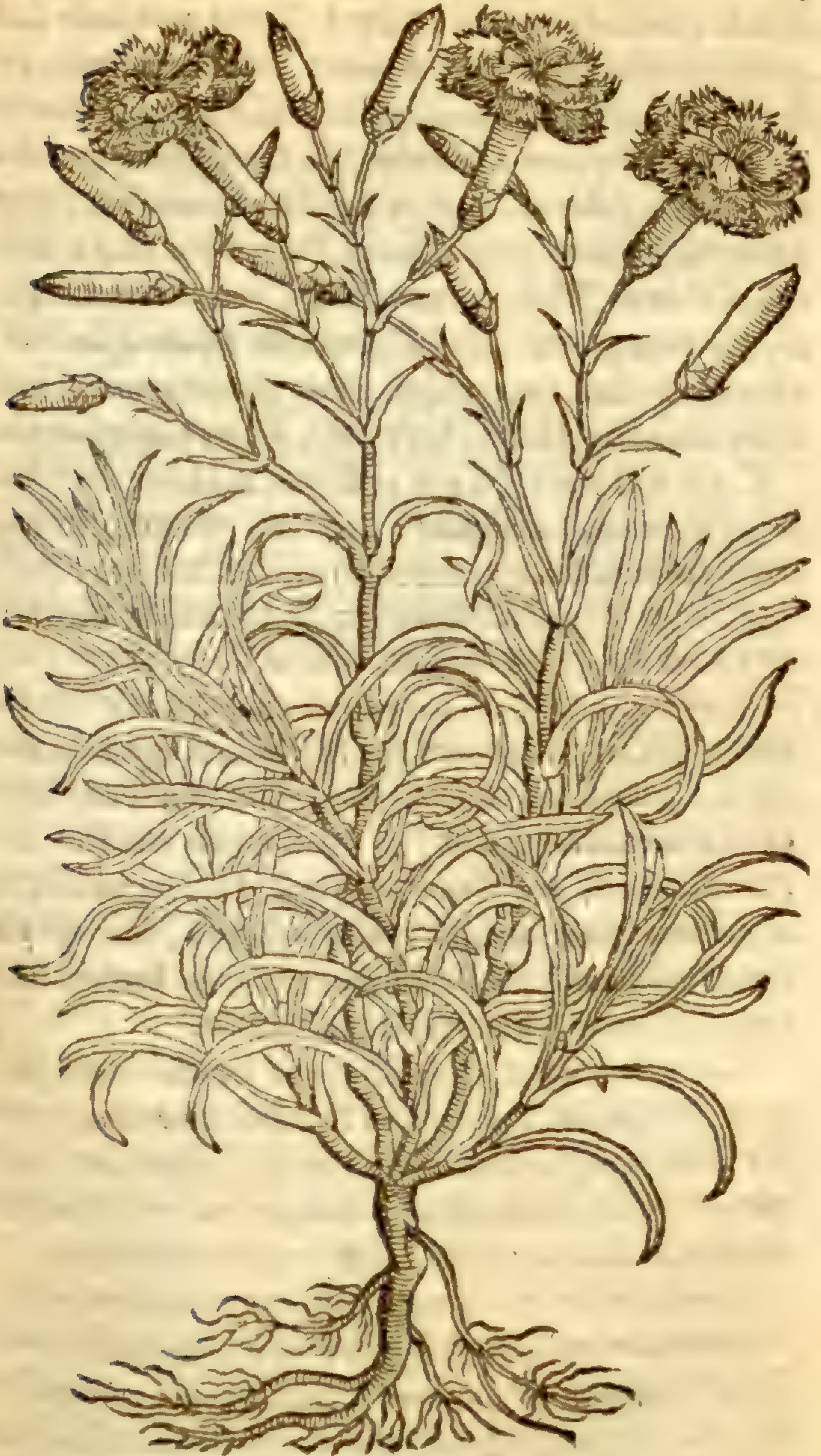
VENENOSA autem & refrigerandi potentia, flo-
 rem Aphricanum donatum esse, odor ingratus, caput ag-
 grauans, Cicutae similis, qualis Lycopersii succo, ostendit:

deinde & experimentis nonnullis constat. Memini etenim in puero, qui flores mandere inceperat, labia & os inflata me vidisse; sicuti crebro ijs accidit, qui Cicutæ fistulis ludentes aut modulantes, intra labia eas aliquandiu continuerunt. Feli etiam flores cum calycibus, recenti caseo permistos olim dedimus; quæ mox valde inflata, & paulo post mortua fuit. Mures quoque qui semen arrosent; mortui feruntur reperi. Quæ omnia venenosam & deleteriam huius herbe facultatem ostendunt: & non audiendos esse eos, qui hanc Tanacetum vel Arthemisia speciem, aut innoxiam stirpem fore autumant.

DE CARYOPHYLLEIS FLORIBVS. CAP. XIX.

CARYOPHYLLEORVM florum species quidem sunt complures, armerijs nuncupatis in horum numero repositis; ijs autem relictis due præcipuè: vna maior, altera minor.

MAIORI caules leues, teretes, cubitales sunt aut altiores, geniculati: folia è singulis geniculis bina, oblonga, dura, angusta, per extremum acuminata, colore quasi casia: flores speciosi, ex longis, teretibus, denticulatis calycibus, & è senis vt plurimùm foliolis, qui simplices sunt; ex pluribus vero multiplices, ijsq; lentè simbriatis cõmissi; odore admodum suauis & odoratos Indicos caryophyllos referentes; colore alias in diluta purpura, alias in saturata rubentes, subinde candidi aut ex candido purpurascetes, interdum versicolores; in quorùm medio staminei emicant gemini apices candidi: semen in vasculis oblongis paruum & nigrum: radices fibrosæ. Habentur in hortis; sed speciosissimi ferè in fictilibus vasis. Seruntur frequentius auulsis exiguis cum folijs surculis;

Dianthus barbatus

surculis; seminibus rarius. Nam è semine nati flores, ad
 agetrem naturam redeunt; minores, minusq; odorati, &
 simplices; etiam si prius multiplices, redduntur. Adiguntur
 subinde surculis cum plantantur fissis Caryophylli; quo illo-
 rum odorem flores alliciant, et iucūdā eorum suauitatem
 naribus abundantius representent. Viuax est planta, et mul-
 tis durat annis, si hybernis mensibus, à frigoris iniuria tuta,
 in cellis vinarijs aut alijs similibus locis tepidis asseruetur.
 Floret diuissimè, tota quidem estate & Autumno: in cellis
 etiam interdum, fauente loci tepore, hyeme tàmetsi rigida.

CARYOPHYLLEVM florem, ab odore Caryophyl-
 lorum recentiores nominant: Germanis *Regelblumen*/
Grasblumen: Italis *Garofoli*: Gallis *Ocilletz*, *Ouil-*
letz: Belgis *Binoffelbloemen* & *Broffels bloemē*/
 & Latine à plerisque *Ocellus*, *Ocellus Damascenus*, *Ocel-*
lus Barbaricus, & *Barbarica* nuncupatur. Sunt etiam, qui
Betoniam, aut *Vetonicam* siue *Vettonicam* appellant, alti-
 lem aut coronariam cognomento; (Matthiolus *Vettonicum*
coronarium dicere maluit) ad differentiam videlicet alte-
 rius *Betonica*, quæ Græcis κέσσον ἢ ψιχότσορον dicitur;
 atque hinc etiam herbam tunicam dictam, hanc esse pla-
 rique existimant: sed Bernardus Gordonius herbam tuni-
 cam Dioscoridis *Polemonium* esse tradidit.

Cantabrica.

TURNERVS Caryophylleum Cantabricam facit,
 quam Plinius lib. 25. cap. 8. in Hispania inuentam scribit,
 per Diui Augustini tempora, à Cantabris repertam. Nasce-
 tur vbiq; aut, caule iunceo, pedali; in quo sunt flosculi ob-
 longi, velut calathi: in his semen perquam minutum.

Betonica
vera.

LEONHARTVS verò Fuchsus, *Vetonicam* siue *Be-*
tonicam alteram esse voluit, quæ inter notha Dioscoridis de-
 scripta reperitur; & quidem his verbis: Βεττονικὴ γεννᾶται
 ἐν χορτοκοπέσις ἢ ὄρεινοῖς τόποις, ἢ καθαρῶσι, ἢ ἡμίεροις

περὶ τὰ γεννήματα. ἔχει δὲ τὴν μὲν ῥίζαν ὅλην ἐρύθραν, καὶ εὐώδη. τὰ δὲ φύλλα πράσινα. καὶ τὸ μέσον τῶν φύλλων φοινικοῦν. καὶ εἰς τὸ ὀρθοκάλαιμον τριγώνια, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἄνθη πορφυρίζοντα: id est, *Vettonica nascitur in pratis & montanis locis, mundis item & cultis: radicem habet totam rubentem & odoratam: folia porracea, & medium eorum puniceum, in recto calamo triangula, & in ipsis flores purpureos.*

IOANNES Ruellius *Caryophylleum* florem incognitum veteribus existimavit; cuius optimum iudicium videtur; nam certè *Vettonica* altera, aut *Cantabrica* parum flos iste similis est. Mirum creditur, ait, ut tam celebris flos, tamq̃ iucundus, fuerit à veteribus silentio prætermisus: qui amplitudine, pulchritudine, varietate, *Rosa* non inferior videri potest.

ALTERA & minor *Caryophylleorum* species, priori tenuibus caulibus folijsq̃ simillima est, utrisq̃ tamen minoribus: flores etiam habet ex oblongis, parvis et teretibus calycibus similes, verùm minores & per ambitum magis dissectos ac simbriatos; colore candidos, aut è candore purpurascetes. Apud Belgas in hortis nascitur; Gesnerus autem apud Germanos in pratis humidis etiam reperiri refert. Aestate flores emicant.

VETTONICAM altilem siue coronariam minorem, aut alteram nonnulli nominant; Germani *Burwilleu* aut *Hochmut*; atque hinc etiam à plerisque *superba*: Nostrum *Bluymkens*; à flosculorum folijs simbriatis & plumarum similitudine dissectis; & cleyu *Binoffen*; hoc est, *Caryophylleum* minorem appellant.

V S V S autem *Caryophylleorum* florum in medicina verè quidem nullus est, in coronis verò propè nimius; & præsertim floris altilis; qui etiam acetum iucundo sapore, &

colore, auctore Ruellio, commendat. Fuchsius tamen, non modo ex floribus, quam conseruam vulgo appellant, verum & radices altilis ad pestis contagia à recentioribus commendari; syluestris verò succum calculo atterendo ac educendo, nec non comitiali morbo laborantibus vtilem credi, scriptum reliquit.

DE ARMERIIS FLORIBVS.

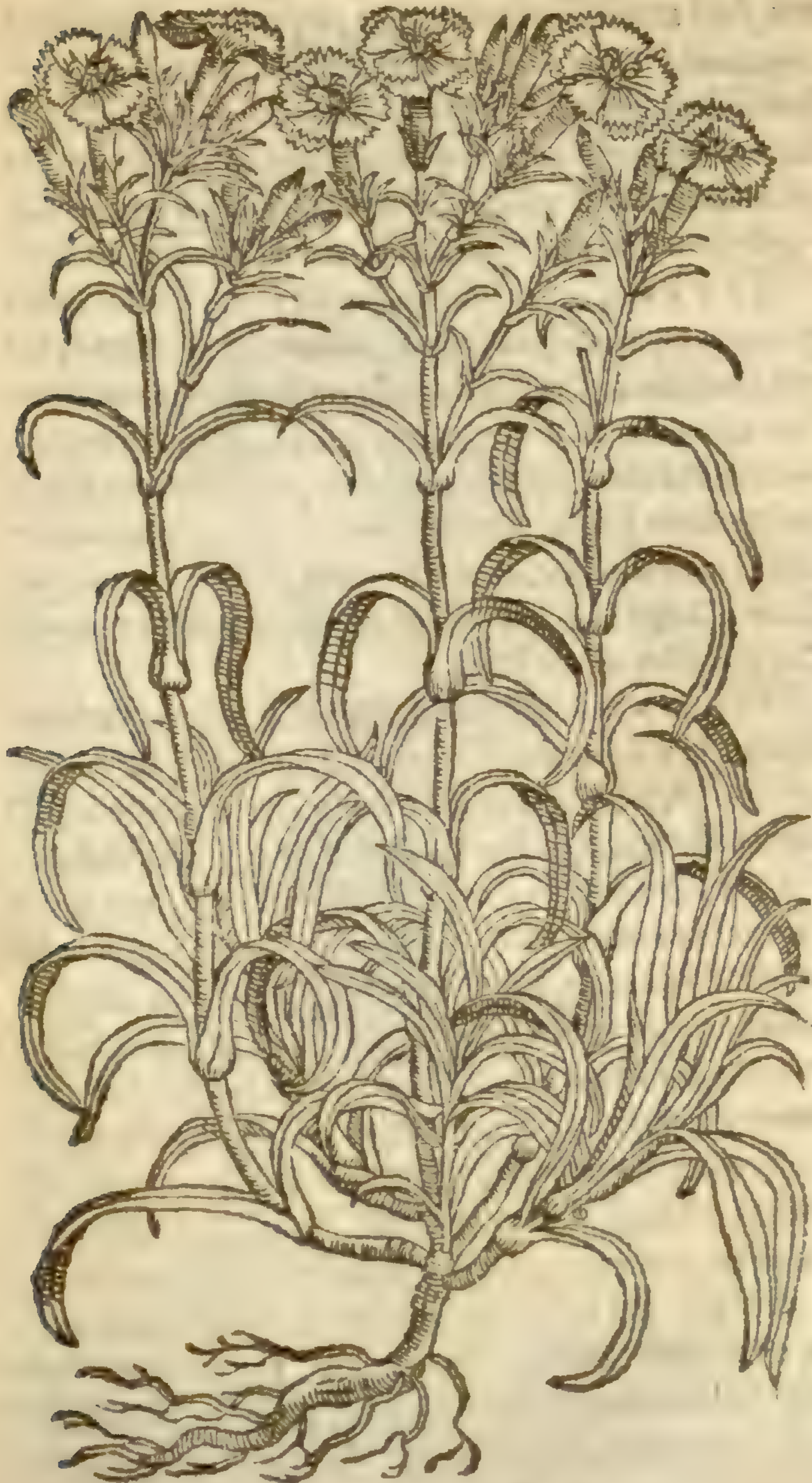
CAP. XX.

ARMERIORVM florum aliquot etiam species sunt foliorum ipsius stirpis, cum magnitudine, tum colore præpue differentes.

- I. PRIMA species cauliculos habet rotundos, geniculatos, veluti Caryophyllei flores, circa inferiora genicula ut plurimum rubentes, cubito breuiores; folia plurima parte oblonga, sed aliquantulum, quam maioris Caryophyllei latiora; colore herbaceo virentia; flosculos in summo cauliculorum paruulos exiguis Caryophylleis persimiles, verum minores, plures simul in quandam veluti umbellam congestos, particulatim ut plurimum prodeuntes, & semper serè coccirubore splendentes, punctis interim candidis circa medium interdum variegatos, rarissimè candidos.

ORNAT hic flosculus Belgicorū hortorum areas: apud Italos et alibi locis incultis et aridis exit. Gesnerus circa Gryphij lacus ripas in Heluetia à se reperiū scribit. prouenit & alicubi in Belgio locis desertis, iuxtaq; aruorū & pratorum margines ac scrobes, sed multo quam in hortis minor & tenuior. Mature & Aprili sepe mense aut Maio floret, Caryophylleos flores antecedens: plurima inde aestatis parte viget.

GALLI Armoires & Armoities appellant: Ruellius Armerios flores hinc nuncupat: Germani Dondelnegele, felt negele; Belgæ Keykens, quasi dicas fasciculum.

Armeria flos-primus
 Sibth. penins. 1796

lum. florū etenim fasciculos nostri propria lingua **Kcykens** nominant. Caryophylleorum florum species quadam syluestris videtur; quam ob causam & a recentiorum quibusdam **Pettonica** agrestis aut syluestris dicitur: nec desunt qui tunicam herbam esse volunt. sed nihilo magis hic, quam **Caryophylleus** cum **Pettonica** altera aut **Polemonio** conuenit.

2. **ALTERA** Armeriorum species folia circum caules geniculatos, multo fert latiora, maiora & crebriora, nec non candidiora, **Constantinopolitani** floris folijs haud multum dissimilia: flores in umbella vna plures simul congesti, pulchri, rubentes, exigui candidulis punctis ornati, prioribus Armerijs similes sunt. In petrosis collibus & asperis, sabulosis apricisq; locis, apud Germanos & alias nationes nascitur; à Belgis in hortis scriitur, vbi secundo anno cum alijs **Caryophylleis** aestate floret.

GERMANI **Steinnegele** vocāt, aliqui **Scarlatam** à rubeo floris colore cocciū referente. Et syluestris hic **Caryophylleus** est, veluti & precedēs: vterq; cerue nulla cura eget: natura sua viuax; & hyemis iniuriā nō difficulter sustinet.

3. **IAM** & tertia quaedam est Armeriorum florum species cauliculis rotundis, geniculatis, tactu glutinosus, pedis altitudine; folijs ex singulis geniculis binis oblongis angustis acuminatis, in virore candicantibus & quasi celsis: floribus in umbella similiter pluribus simul congestis, pulchris, Armerijs similibus, verum minoribus & rubentis dilute purpurea colore: semine in oblongis vasculis pusillo: radicibus tenuibus ac fibrosis. Scriitur in hortis. floret à Maio aut Iunio mense in Autumnum vsque, & eodem quo facta est anno.

SUNT qui velint **Limony** aut **Behen** siue **Been**, vulgo nunc dicti, speciem aliquam esse, propter eam quam cum **Behen** rubentis floris, quod **Matthiolus** **Limony** speciem facit, similitudinem habeat. Nam cauliculis genicula-

Armeria maritima
 Andr. Juss. 1826

tis & folijs illi aliquantulum, sed colore similior est. Caules tamen breviores & teneriores, foliaq; minora, color verò lauitasq; foliorum in utroq; serè eadem. At nos hanc stirpem non Behen, aut Limonium, sed Armeriorum florum speciem aliquam esse autumamus, quam ob causam et tertium ei, inter eos locum fecimus.

4. PRÆTER hos verò & alia quedam est, vel Caryophylleorum vel Armeriorum species, omnino, ubique, & apud Belgas quoque sylvestris: cauliculos habet dodrantales: folia è singulis geniculis bina, parva, acuminate: flores in cauliculis summo singulos, per ambitum sibratos, Caryophylleis minoribus, & forma, & magnitudine satis similes, colore verò cocci diluto rubentes. Exit passim in pratis & locis riguis. Maio & Iunio mensibus flores potissimum conspicui.

BELGÆ Cracyenbloemkens appellant, id est, Cornicis flores.

CÆTERVM Armeriorum omnium istorum flores, nec vllum quoque, aut in medicina, aut in cibatu usum habent: sed coronarij sunt, & hortos ac corollas exornant.

DE FLORE CONSTANTINOPOLITANO. CAP. XXI.

CONSTANTINOPOLITANO flori caules sunt è radice plures, bicubuales, tenues, geniculati, inanes: folia è singulis geniculis bina, oblonga, aliquantulum lata, acuminate, obscure virentia, nonnihil aspera & hispida sicut & caules: flores in latis umbellis, multi summi congesti, aspectu pulchri, ceterum in odori, colore floris Calendulae, vel purpurei lily, sive maturi in aliis anaranthij cornicis, subinde candidi: semen in oblongis acuminatis vasculis exiguum

Handwritten text, likely a botanical description or reference, written vertically on the right side of the page.

& subruffum: radices longæ, in plures tenues diuifæ, gultu aliquantulum acres. Belgis, peregrinus eſt: flos: feritur in hortis. Iunio & Iulio altero à ſatione anno fioret, deinde pluribus ſequentibus alijs. Radice etenim conſtat viuaci: diuq; durat, hyemis & frigoris patiens.

2. EST & huius altera & minor ſpecies, cubitalis, aut paulo altior, rarioribus floribus, quæ primo anno flores profert: Geſnero teſte.

NOSTRI vulgo Conſtantinopolitanum appellant florem: Germani verò florem Hieroſolymorum: Aldrouandus Creticum cognominat. Sunt qui velint Lanariam nuncupatam Latinis radicem eſſe, quæ Græcis $\sigma\tau\phi\acute{o}\nu\sigma\tau\omicron\nu$: Arabibus Condiſi dicitur, qua ad purgandus lanæ, qui eas eluunt, olim vtebantur; quos veritatem minus aſſecutos eſſe euidentius eſt, quàm vt refelli debeat. Neque enim ſpinoſa aut aculeata huius floris ſtirps eſt, quale Struthion eſſe Theophrastus & Plinius reſerunt: radicem etiam non habet magnam, aut Olea folia, vti Struthio ſunt.

NON deerunt autem fortaffe, et qui florem hunc Conſtantinopolitanum, $\pi\acute{o}\delta\omicron\nu$ veteribus dictum florem eſſe ſuſpicabuntur, quem Gaza Latine deſiderium vocat: quorum ſententiæ cur aduerſemur, modo non habemus. Pothum enim florem Theophrastus, Plinius, et Athenæus, inter æſtiuos reponunt, duorumq; eſſe generum reſerunt: vnum hyacintho ſimilem, alterum $\alpha\iota\gamma\acute{o}\nu$ non coloratum ſiue candidum. Conſtantinopolitanus autem, æſtius menſibus fioret, & colore vel hyacinthum ſcriptum, quem purpureum Liliū vocant, proximè reſert, vel candidus eſt. Quæ magnam Conſtantinopolitanam floris cum Potho ſimilitudinem oſtendunt.

CÆTERVM flos Conſtantinopolitanus, præter eam, quam in hortis & coronis gratiam aſſecutus eſt, nullum, quod

quod sciamus, medicum usum habet: facultas eius ea de causa incomperta est.

DE SAPONARIA. CAP. XXII.

SAPONARIAE, vulgo dicta, caules sunt glabri, tenues, rotundi, geniculati, cubitales aut altiores: folia lata, venosa, plant. virginis latifoliae folijs simillima, sed tamen minor, è singulis geniculis bina, ut plurimum, & praesertim radicibus viciniora, deorsum reflexa: flores in summo cauliculorum, & circa superiora genicula multi, odorati, colore aliàs pulchro roseo rubentes, alias dilute purpurascens, aut candidi, qui ex teretibus & oblongis calycibus exeunt, ex quinque, soliolis commissi; in quorum medio exigua quaedam stamina. radices crassae, longae, oblique serpentes, quibus fibra quaedam adherent, veratri nigri radicibus similes. Apud Belgas in hortis colitur: alibi iuxta fluvios & torrentes, locis apricis, sponte nascitur. In hortis, diu durat, & vita est pertinacis. Iunio & Julio floret.

SAPONARIAM vulgo nuncupant, ab abstergendi potentia, qua solia pollent: succum etenim quendam ex se remittunt, dum confricantur. Saponis serè modo extergentem. Ruellius tamen & aliam quandam saponalem describit. Nonnulli herbam Tunicam appellant: non est tamen Peritonice coronariae, multo minus Polemonii aliqua species; quis pro Tunicis herbis haberi, Cap. de Caryophyllis scripsimus. Videri citius posset Alisma, siue Damasonium, nisi caulibus ei crebro, non simplex, sed subinde in alas quassam divisus; & radices essent quam veratri nigri crassiores: solia siquidem habet Alismatis descriptioni convenientia, & globosam florum in summo caulium congeriem. Sed Alismatis tenuis est caulis & simplex; & radices similiter tenues: quae differentiam Saponariae huius & Alismatis ostendunt.

671 - Saponaria - 1829

DESCRIBITUR enim *Alisma* à Dioscoride hoc *Alisma*
modo: *Alisma*, sunt qui *Alceam*, qui *Damasonium*, qui
Acyron, qui *Iyron* nominant, folia *Plantagni* similia ha-
bet, angustiora tamen versus terram reflexa: caulis tenuis
est, simplex, cubito altior, capitula habens, *Thyrso* simi-
lis: flores tenues, candidi, sublutei; radices veluti *Veratri* ni-
gri tenues, odoratae, acres, subpingues: loca amat aquosa.

IDEM *Plinius* iisdem pene verbis lib. 25. cap. 10. de-
pingit: sed duo eius statuit genera; unum in aquosis, quod
quidem à Dioscoride describitur; alterum in sylvis proue-
niens, nigrius, ac maioribus folijs. solum etiam ei laci-
nosum esse ait, quod Dioscorides omisit; & caulem capite
Thyrsi, pro eo quod ille *ἰσχυρὸν* eum esse scribat; qualis
sit *Thyrsoides* caulis sic insinuans: nempe superiore parte &
crassior & latior.

THYRSVS enim siue *θύρσος*, virga, fax aut hasta *Thyrus*.
est, frondibus aut hederis obiecta, cuius fastigium pluribus
frondibus aut floribus stipatur, instar videlicet globi aut
pile. Sic etenim in antiquissimis quæ Romæ passim extant
marmoribus depictum reperiri *Thyrsum*, testis est Melchior
Guilandinus in epistola ad Langium; summo videlicet ca-
cumine globosum quiddam instar pile gestantem. Talem
etiam *Thyrsum* esse, quarundam stirpium & descriptiones
ostendunt. *Acanthum* enim herbam (*Brancam* vrsinam. no-
minant) Dioscorides *κεφαλὴν ἰσχυρὴν* habere scribit;
huius autem caulis cum primum prodijt, priusquam inte-
grè adoleat, summa parte crassior est. *Thymus* etiam *θύρ-
σος* appellatur, qui in cauliculis globosum capitulum pro-
fert: unde & *κεφαλῶτος* & *capitatus* cognominatur. *ἰσχυ-
ρὸν* item *Orobanche* dicitur, caulis cui superiori parte
crassior est: *Thyrus*, iam & *serule* caulis nuncupatur, qui
licet sensim extenuetur, summo tamen cacumine *umbellam*
latam

Cypripedium

Det. Pursh. 1811
Stem. height. 2. 18

latam & rotundam florum primùm, deinde seminum plenam Thyrsi modo promit: vnde & *ῥάψινξ* siue ferula, pro Thyrso subinde dicitur: atque hinc Bacchus, qui *θύρσοφόρος*, etiam aliquando *ῥάψινξφόρος* appellatur à Thyrsis, qui in eius orgijs olim quatiebantur. Reperitur & Lactucæ caulis alicubi thyrsus vocatus, qui & in latam umbellam ferula modo desinit.

QUAE omnia Thyrsum virgam, baculum aut hastam esse ostendunt; globoso ex frondibus aut floribus cacumine: & *θύρσοειδὴν* caulem dici, summa parte spheroidem aut latiore.

NEQVE repugnat nobis in Saturnalium lib. 1. Macrobius, vbi Liberum patrē, cum Thyrsum tenet, latens telū gerere scribit. Nam inde Thyrsum nō in exacutum cacumen, sed potius in retusum & globosum apicem desinere colligitur: ex eo enim quod latens telum dicit, ostendit ita cacumen coniectum, vt agnosci nō possit; quod quidem multis fit frondibus circum compositis.

VERBA Macrobij hæc sunt: Colitur apud Lacedæmonios simulachrum Liberi patris, hasta insigne, non Thyrso: sed cum Thyrsum tenet, quid aliud quàm latens telum geritur, cuius mucro hedera lambente protegitur? Et de Thyrso hæc tenus.

QUANDOQVIDEM autem Alismatis siue Damasonij mentio incidit, non pretermittenda videbatur peregrina quedam planta, quam Damasonium nonnulli esse existimant, cuius iconem nobis communicavit Ioannes Freccomius Bruxellensis, stirpium herbarumq; diligentissimus cultor. Pingitur hæc caule singulari; folijs venosis & Plantaginis similibus; flore verò magno, quatuor foliorum, dilute rubente, è cuius medio, oui forma quiddam intus cauum eminet; radice crassa obliqua, à qua tenues fibrae de-

2.
Damasoniū
nothum.

pendent. Ferunt hanc in vico quodam supra Augustam reperiri, appellariq; Vulgo *Wapen schoen* ac Latine *Damasonium*. Sed & hac nihil, aut parum admodum, multò certè minus quàm *Saponaria*, cum *Alismate*, siue *Damasonio* conuenit.

DEPINGIT & *Alisma* quoddam *Matthiolus*, sed tamen quod minus quàm istud cum vero *Alismate* conueniat: neque enim ei folium *Plantaginis* modo *neruosum*; neque *caulis* *δυσσοειδής*; sed unicum tantum *florem* proferens, qui à *δυσσοειδής* differens esse videtur.

PORRO *Saponaria*, calida quidem & sicca est temperie, facultate autem abstergendi non exigua praedita.

DE AQVILEIA. CAP. XXI II.

AQVILEIA folia fert *Chelidonij* maioris, paulo tamen rotundiora per ambitum incisa, colore in virore caerulea, quæ vulnerata nullum, multò minus luteum, succum reddunt: caulem verò cubitalem, tenuem, rubentem, & leniter hirsutum; cuius alæ singulos proferunt flores, ex quinque dependentibus concavis veluti corniculis, & totidem intermedijs, sursum erectis paruis foliolis, qui simplices sunt, compositi (multiplices etenim ex pluribus corniculis commissi sunt) colore alias caerulei, alias in rubro purpurei, alias candidi vel ex candido purpurascetes, subinde varij & ex caeruleo candidoq; permixtis relucetes; erumpentibus è medio staminibus, à quibus parui apices dependent: siliqua post singulos flores quinq; surgunt, in quibus semen paruum, nigrum & splendens: radices subsunt crassa fibrosa, quæ pluribus annis durant. In Belgij & Gallie hortos infertur: in Germania & alibi, in apricis collibus, syluosis montibus & pinguibus pratis sponte gignitur. Flores Maio & Junio vigent.

F 2

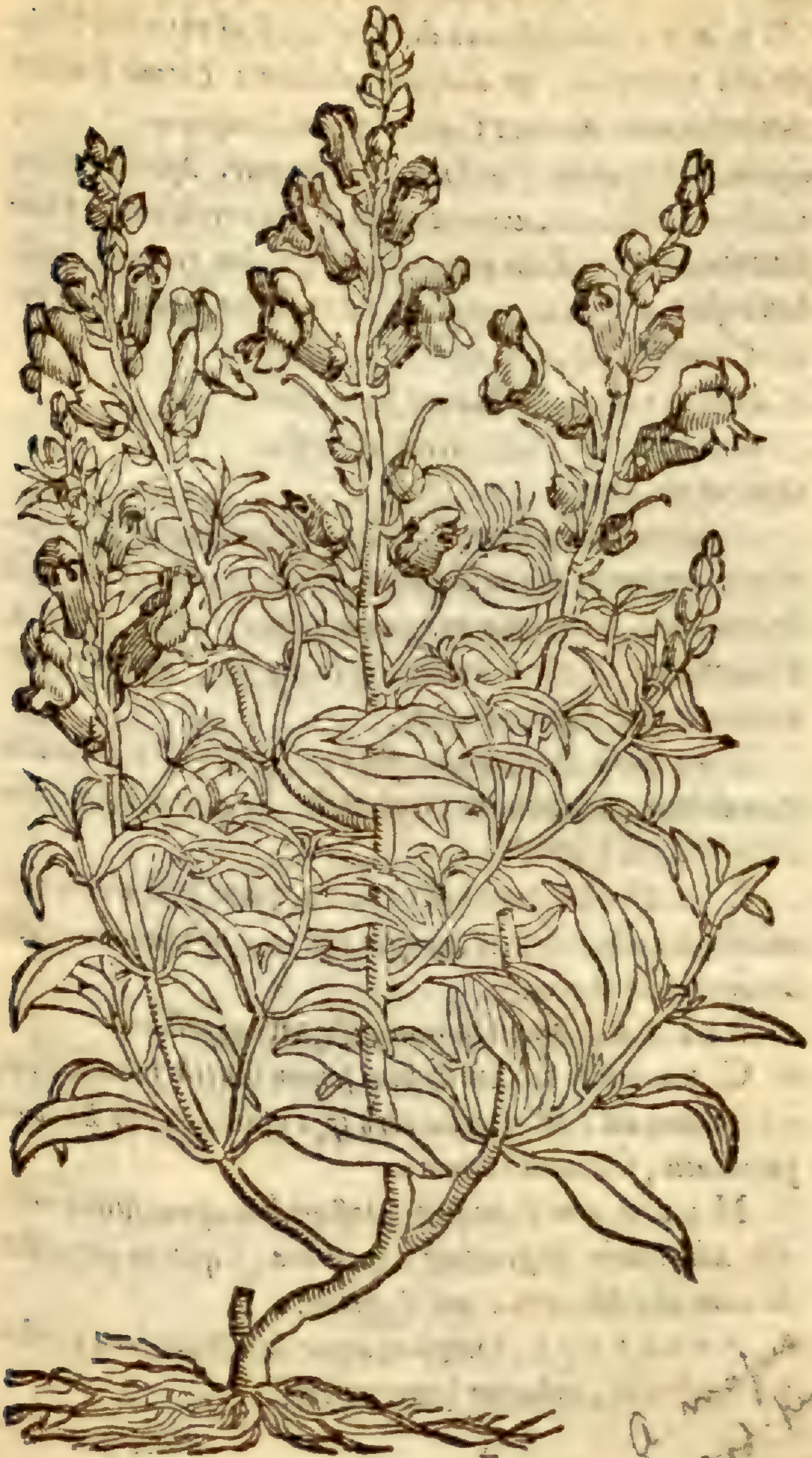
RECENTIORES Aquileiam aut Aquilinanum nuncupant: Germani Agley & Ageley; nostri Akeleyen. Galli Ancoiles, ou Ancolye.

QUIBUS autem viribus prædita, nondum satis compertum; nullum siquidem alium usum habet, quàm quod coronas & hortos exornet. Tragus tamen semen, drachma pondo cum croci obolo in vino, iocinoris obstructione & morbo regio laborantibus utiliter dari scribit; sed eum qui assumpsit diligenter coopertum, sudare deinde oportere. Plerique ei Aegylopi, alij Centaurij maioris vires, sed temerè & citra omnem rationem tribuunt.

DE ANTIRRHINO. CAP. XXIII.

ANTIRRHINO caules sunt rotundi, glabri, fragiles, & ramosi: folia multa ut plurimum oblonga & acuminata, Linariæ similia sed maiora; subinde breviora latioraq̃, & Anagallidis similia: flores secundum caules superiori parte ordine digesti, forma oblongi, anteriori parte latiores, dum conclusi, ut nascuntur, permanent rane ori quodammodo similes; aperti verò hiantis leonis victum referentes; colore roseo rubentes, aut candidi, vel ex candido dilutè purpurascens, non raro etiam sublutei; ei videlicet cui folia sunt latiora & breviora: quos deinde capitulum sequitur, oblongum, anteriore parte angustius & foraminosum, narium vituli, aut canini capitis similitudine; in quibus semen paruum & subnigricans: è radicibus non magnis fibræ dependent.

IN hortis apud Belgas, Italos, Germanos, & alibi fertur. Maio mense, quod hyemem superavit, et reliqua deinde estate, floret: serius verò & sub æstatis finem, eiusdem anni vere, satum. Hyemen autem, nisi clemens admodum fuerit, aut in cellis vinarijs repositum, absque iniuria in Belgio non sustinet.

F 3

Antirrhinum
Antirrhinum

DE ANTIRRHINO SYLVESTRISIVE
MINORI. CAP. XXV.

PRÆTER hortense Antirrhinon superiori capite de-
scriptum, & aliud reperitur, tota sua natura sylvestre, quod
saxuo & minus, & humilius est, & aliquantulum, sed ta-
men modice hirsutum. Cauliculi huius quoque sunt tenues,
ramosi: folia oblonga et angusta: flores autem non ad sum-
mum caulum, sed iuxta foliola ex ipsorum sinibus exeunt,
Antirrhini similes, sed minores, colore rubro purpureo, in
medio lutei. Caputula similiter minora & breviora, for-
minosa, homini calvariam propemodum reserensia, in qui-
bus semen minutum: radices subsunt tenues. Nascitur
multis Belgij & Germania locis, circa margines, & in
ipsis agris, iuxta vias, in hortis, et alibi. Et vno quidem loco
procerius ac vegetius, alio brevius et tenerius reperitur. Iulio
& Augusto flores, hyeme perit: aestiva enim est herba.

NOSTRI tamen Diant appellanti: Antirrhini au-
tem haud dubie species est Phacelium. Sunt qui velint Oron-
tium esse, similitudine nominis inducunt, cum decocto Archi-
genes, apud Galenum ratio tribuit lib. 9. auriginosos la-
uandos consulit. Sed an vere ipsum sit, affirmari non potest,
eius descriptione nusquam, nec nomine, alibi quam hoc loco,
extante. Quam etiam ob causam, Ianus Cornarius Orontij
vocem depravatam suspicatus est, & legendum esse, Ori-
ganum, quod, Dioscoride auctore, in balneo auriginosis
prodest.

PLURIS similitudinis Antirrhinum sylvestre cum Phy-
teumate habet, quod a Dioscoride, his verbis lib. 4. descri-
bitur: *εὐρυφύλλον ἔχοντα ἴσχυρα ἴσχυρα ἴσχυρα, μινεῖται δὲ
κατὰ τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἄνθρακον. ἔχει μινεῖται, ἀπὸ τῆς
λαοῦ.* id est, Phyteuma folia habet similia Struthio, sed

Orch. pinnatif. 182

minora: fructum multum, perforatum, radicem parvam, tenuem, terra superficiei inhaerentem. Quae descriptio Antirrhino sylvestri aptissime & proprie conuenit. Nam quidem quod ad folia attinet, ea omnino habet Struthij minima: siquidem, ut Plinius ait, Struthium folio est Olea minori; sunt etenim eius folia oleaginis angustiora & minora. Fructum etiam siue *καρπὸν* copiosum habet, eumque perforatum; quando pro fructu totum illud capitulum, quosamen continetur accipitur, quod non raro, uti & ipsius Antirrhini capitulum, *καρπὸς* appellatur. De radicibus dubitari non potest, quae tales, cuiusmodi Phyteumati tribuuntur, sunt. Quibus de causis Antirrhinon istud sylvestre verum Phyteuma esse apparet. Matthiolus tamen non Antirrhinum istud, quod olim pro legitimo exhibuit, sed Campanulam pro Phyteumate depingit: de qua superius cap. 10. ubi & improbatæ sententiæ Matthioli, & nostri iudicij rationem indicauimus.

PORRO Antirrhinum istud sylvestre nullius quidem est usus: si autem verum est Phyteuma, ad amores profuerit. Ut etenim auctor est Dioscorides, Phyteuma ad amatoria philtera commodum esse perhibetur.

DE LINARIIS. CAP. XXVI.

ANTIRRHINI species quoque quaedam videntur, quas Linarius vulgo nominant.

QVAVM vna cauliculos habet bicubitales, complures, rotundos, tenues: folia multa, angusta, oblonga, lini folijs similia: flores luteos secundum caules iuxta summum, anteriore quidem parte Antirrhini floribus similes, posteriore verò in caudam siue corniculum quoddam desinentes, floris Regij similitudine; quos sequitur capitulum rotundum, in quo semen nigrum: radix longa, tenuis & alba.

Handwritten text, possibly a date or reference number, oriented vertically on the left margin.

Small handwritten text or a signature located at the bottom left corner of the page.

ALTERA species huic caule, folijs & floribus similitis est: caulibus tamen fere longioribus; folijs vero angustioribus; floribus parvis, multo, quam alterius minoribus, in caeruleo purpureo, nonnunquam etiam subcaudato aut subluteo; capitulis similiter exiguis, radicibus tenuibus & fibrosis.

NASCITUR prior Linaria passim secus agrorum margines, & alijs locis, altera similibus, quibusdam in regionibus exii, sed inuentu rarior. Florent Julio & Augusto.

UTRAQUE species, Linaria nostrum dicitur, nonnulli Vrnalis. Germanis, Linnkraut flaschkraut barnkraut onser kraut flasch; wald flasch; krotten flasch; belgi dicit vras; Galis, Lin language. Existimata a multis esse Ostru: sed Ostru ab hac differens est stirps, ex qua videlicet apparere, hoc est, scopis hac etate, in Italia componunt, ut & olim Galeni seculo; quam vulgo Itali Heluedere nuncupant.

EST autem Linaria calida quidem & aliquantulum sicca temperie, & aperientis potentia praedita; nam, ut & Rhizomoni nostri temporis existimant, vrinam decoctam eam prouocat. Addunt multi, Regio morbo laborantibus prodesse, quod ab Ostris huic translatum est.

DE AMARANTO PURPUREO.

CAP. XXVII

CADUE Amarantus purpureus surgit cubitali, vel altiori, striato, iuxta radicem subinde rubente, laui, in alis quasdam diuisa, circa quem folia oblonga, lata, acuminate, mollia, glabra, colore virentis, aut in virore nonnihil rubentia: pro floribus exeunt spicae, aspectu gratissime, ceterum inodora, in purpura splendentes, coecum saturatum qui in

Handwritten text, possibly a collector's or artist's mark, located on the left margin of the page.

qui in holoserico villosa micat, referentes, ac quodammodo coloris gratia superantes; quæ in attritu similem ferè colore succum reddunt, & decerpta diutinè pulchritudinem suam retinent, aliquot etiam annis non marcescentes; unde & nomen inuenit: Semen maturatis spicis insidet paruum, nigrum, & multum splendens: Radices breues & fibrosæ. Mirum in eo, Plinius ait, gaudere decerpi, & latius renasci. Alexandrino palma est, qui decerptus asseruatur. Mirumq; postquam defecere cunèti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit.

Αμαράντος quoniam non marcescat, Plinius appellat: nostra at. is, Amarantum purpureum, ad differentiam Elichrysi, quod similiter ἀμάραντος dicitur, de quo inferius suo loco: Germanicè Samatblumen: dautschoon/Floramo: Nostrate dialecto, Flouweelbloemen: Italicè Fior velluto. Gallicè Palle velours, Passuelutum Ruellius reddit, quo nomine holosericum villosum coccineum Galli nuncupant, cum quo de coloris principatu certat.

EST verò & alia huius species, caule multo proceriore & crassiore, quatuor aut quinque cubitorum vel altiore: folijs similiter maioribus; cui spicæ sunt longiores, sed obsoleti admodum ruboris. Seritur uterq; Amarantus in hortis, sed prior frequentius. Alter enim Armarantus nullam vel omnino exiguam gratiam obtinet.

PROVENIUNT spicæ Augusto mense, durant in Autumnum. Insuper virumq; olus est, & Bliti species, de quo in Olerum historia, ubi illi suæ reddentur vires.

RECENTIORVM plerique Amaranto purpureo, & præcipuè primo, adstringendi cum frigiditate & siccitate potentiam, sanguinisq; omnem fluorem sistendi vires attribuant; quas tamen ei inesse nulla qualitas ostendit præter so-

ter solum fortè colorem, quo spica rubent. Nam rubra omnia sanguinem vndequaq; fluentem cohibere ac suppressere, quorundam est opinio; eo quòd quadam sanguinem suppressentia, talia colore sint. Sed hæc opinio vti vana est, ita nullis probabilibus rationibus innuitur. Ex coloribus etenim de viribus simplicium & medicamentorum, certi nihil colligere licet: vt Galenus lib. de simpl. medica. faculta. primo & quarto dilucidè ostendit. Sunt siquidem pleraque rubra etiam calida & aperientia, vti Rubia rubicunda radix. Qua de causa & perperam ratiocinantur, qui Amaranthum purpureum, sanguinem suppressere, cæliacos & dysentericos adiuuare, ex solo colore iudicant.

DE ROSIS. CAP. XXVIII.

ROSARVM stirps tametsi fruticosa & spinosa sit, consentaneum tamen & decès magis est, eam floribus iungere, quam spinosis fruticibus sociare: principatum siquidem, inter flores omnes Rosa facile obtinet, eiusq; in coronis omnibus vsus propè nimius est; & vt ex Anacreonte Teio, Poëta Græco vetustissimo, Henricus Stephanus perquam eleganti carmine Latino reddidit:

Rosa, honor decusq; florum.

Rosa, cura, amorq; Veris.

Rosa, celitum est voluptas.

Roseis puer Cytheres

Caput implicat coronis,

Charitum choros frequentans.

SUNT autem Rosa genere quidem permulta, aut stirpis ipsius magnitudine, asperitate, leuitate; aut floris foliorum multitudine, paucitate; vel colore odoreq; differentes. Nonnulla siquidem procera & excelsa, alia breues & humi-

Rosa sativa
L.

& humiles: folia quibusdam quina, alijs duodena, vicensive aut plura. Theophrastus etiam *εκατοντάφυλλα*, siue centifoliam quandam, circa Philippos exire refert: quam incolae ex Pangeo transferentes ferunt: & in Campania, Plinius. Colore item haec quidem rubentes, illa verò candida: odorata etiam quàm plurimè, absque odore nonnulla. Harum omnium quaedam sativae & hortenses sunt; aliae verò sylvestres.

RAMI aut potius virgæ omnibus durae, lignosae, mordacibus aculeis horrentes; & sylvestribus quidem spinosiores: folia aspera, per ambitum serrata, ex quinque, aut septem ex vno nervo coherentibus: flores è caulicorum fastigijs exeunt, primùm herbaceo inclusi calyci, qui tumescens in virides alabastros fastigiatur, quibus paulatim dehiscens flos panditur, in calycis sui medio, stamina quaedam capillacea, luteosq; complexus apices: semen in oblongis capitulis, quae calycibus et floribus subsunt per maturitatem rubentibus, gignitur durum, lanugine inuolutum: radices durae, lignosae in diversa tendunt.

1. **IN** sativiarum censu, vna proceritate caulium siue ramorum, reliquas superat: crassis enim & lignosis suis virgis ad 10. vel 12. pedes, aut etiam altius conscendit: flores candidi, odorati & multorum foliorum, quorum interiora minora; exteriora verò maiora & ampliora.

2. **PROXIMA** magnitudine, virgas habet breviores, sed non minus asperas, Rosas odore suaves, sed dilute & pallide rubentes: Incarnatas Itali appellant.

3. **TERTIA** huic similis ramis & folijs est, sed subinde brevior, flore verò odoratissimo pulcherrimoque, saturato, & quoddammodo puniceo rubore nitente; Rosarum omnium præstantissima, & ad medicamenta omnis ferè generis utilissima.

Rosa sylvestris
Linn. Sp. Pl. 1042.
1753.

4 **Q**UARTA breuior est, virgis bicubitalibus aut alioribus, flore eleganter quidem rubente, sed minus quam tertia, & quandoque simplici, quinque tantummodo foliorum; alias plurium: aliquando etiam multiplici; odore grato & perquam iucundo.

5 **Q**UINTA Rosarum hortensis species, ramis & virgis sylvestrem Caninam Rosam quodammodo refert. Rosas profert paruas plures simul coherentes, ut plurimum simplices, aliquando sed raro multiplices; odore admodum fragrantissimas, & moschum proximè referentes: unde & Rosa Moscheta ab Heiruscu appellantur.

6 **S**YLVESTRIVM ea quidem que Canina Rosa vulgo dicitur, & Belgio familiarissima est, aculeatis virgis, & asperis folijs, satius similis est; singulis tamen minoribus: flos simplex quinque folia non excedens, albicans, aut ex albido colore purpurascens. Adnascitur huius virgis aliquando pilula quadam hirsuta, echino Castaneae quasi similis, ac mollis, quam Spongiolam Rosa nuncupant.

7 **H**VIC similis est, & alia species, verumtamen aliquantulo minor, cuius virga subrubente cortice vestiuntur; flores pallidè rubent, non in totum absque odore: Cinamomina Rosa à quibusdam dicitur.

8 **I**NTER sylvestres etiam quadam lutei coloris Rosas fert.

9 **E**ST & parua quadam humillima, virgis spinosissimis: folijs minimis, Rosis perquam exiguis, candidis & suaviter odoratis.

10 **I**AM & sylvestris quadam folijs reperitur odoratis: hac proceritate sylvestres omnes saepè superat. Virgas habet duras, crassas, & lignosas: folia splendens & pulchrè virentia, odore gratissima: Rosas verò paruulas quinquefolias, frequentissimè albicantes, raro purpurascens, exigui

aut nullius odoris, fructū oblongū, colore subrubetem, nucleo parue Oliuae, & Rosarum aliarum capitulis similem, sed minorem quam hor:ensiu, in quibus lanosi flocci atque inter eos semen conditum, paruum, & durū. Reperiuntur verò & circa huius tenues virgas, rotūda, molles, et hirsuta spongiole, tales omnino, quales circa Canina Rose spinas nascūtur. Et totidem quidem Rosarum genera, nostra et. is adiuuenit.

SUNT verò & apud Plinium lib. 21. cap. 4. multa & plurima suis appellata cognominibus, sed non omnia in rubo, hoc est, spinoso frutice, nata: (nam & ex Malus flores in Rosarum censu numerantur) quorum quaedam cum nostris generibus conuenire, verisimile est; non tamen omnia. Genera eius, nostri, inquit, secere celebrantur a, Prænestinam & Campanam. Addidere alij Miliam, cuius sit ardentissimus color, non excedentis duodena solia: Proximam ei Trachiniam minus rubentem: mox Alibandicam viltorem, albicantibus solijs. Vilissimam verò plurimis; sed minutissimis, spinolam. Deinde paulo infra.

EST & que Græca appellatur à nostris, à Græcis Lychnis, non nisi in humidis locis proueniens, nec vnquam excedens quinque solia, Viola magnitudine, odore nullo. Est & alia Grecula appellata conuolutis soliorum paniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, semper 3, nascenti similis, latissimis solijs. Alia funditur è caule maluacco, solia oleracca habens, Moscuton vocant. At 3, inter has media magnitudine, Autumnalis, quam Coroneolam vocant. Omnes sine odore, præter Coroneolam, & in rubo natam.

SERVNTUR & plantantur Rose quidem mitiores et satius apud Belgas, Germanos, Gallos, & alibi, in hortis.

SYLVESTRES multo locis sponte exeunt: & inter has quidem prima, passim circa scrobes, fossas, ad margines agrorum & pratiorum; locis humidis prouenit.

8. **LVTEA** in Africa & Aegypto, quam plerique in hortis nunc habent, vti & Cinamominam.

9. **MINIMA** spinosissima & asperrima, locis gignitur maritimis, frequens in Morinorum finibus, iuxta Icium portum, in arenosis maris aggeribus.

10. **SED** odorata sylvestris Rosa hortensis est, nec vsquam in Gallia aut Belgio, quod sciamus, sponte exit.

SERI autem Rosa, vti Plinius ait, nec pinguibus vult, nec argillosis, nec riguis, contenta raris, proprieq; rudertum agrum amat: omnis, locis siccis quam humidis odoratior. Refert & celi temperies; quibusdam enim annis, minus odorata prouenit. Theophrastus odoris colorisq; praestantiam locorum etiam ratione contingere affirmat: & odoratissimas Rosas, quae apud Cyrenen nascuntur; & proinde vnguentum iucundissimum illic fieri.

NASCITUR verò Rosa ex semine: sed quoniam tardè perficitur, conciso caule seritur. Omnis recisione et vstione proficit; floremq; melius profert; relictæ namq; excrescit & syluescit. Sæpius eam transferre vtile est: sic enim pulchriorem Rosam effundi affirmant: Theophrastus et Plinius auctores.

SERENDARVM autem Rosarum modum, Palladius ostendit. Si indigus plantarum, ait, volueris ex paucis virgulis habere copiosa rosaria, quaternorū digitorum surculos gemmantes cum geniculis suis debebis excidere, & in modum propaginis sternere, & stercore ac rigationibus adiuuare. vbi anni aetatem compleuerint, pedis spacio inter se transferre disiunctos, atque ita solum, quod huic generi deputabis, implere.

FLORENT Rosa; quaedam citius, alia serius, omnes Maio aut initio Iunij mensis. Praecoces Cinamomina, & alia quaedam syluestres: seriores satiuæ sunt. Moschettæ mense:

mense Augusto & Septembri florent. Theophrastus, si autumnus prolixior fuerit, Rosas etiam denuo erumpere posse testatur.

ROSA Græcis ῥόδον appellatur. Stirps verò ipsa Rosarum ῥοδώνια, quæ apud Latinos idem cum flore nomen retinet. Dicitur autem ῥόδον, ut Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὴ τῆς ὀσμῆς ἐφίησι, quòd largū odoris effluviū emittat.

MEDIUM floris Rosarum, lutea videlicet stamina & apices, ἄνθος τῶν ῥόδων, & flos Rosæ dicitur; officinis *Anthera*.

FOLIORVM ipsius floris partes candidæ, quibus calycibus inseruntur, ὀνυχες, & ungues appellantur.

CALYX vocatur, qui stamina & floris foliola complectitur ac continet.

ALABASTRI verò sunt calycis partes laciniöse, comunum floris priusquam panditur complectentes; quæ quinque sunt; duæ barbatulæ, duæ imberbes, & quinta partim barbata, partim minimè; cortices Rosarum à plerisque appellantur.

Κεφαλαὶ καὶ κεφάλια dicuntur capitula, in quibus semen gignitur, quæ sciūcet floribus & calycibus subsunt.

VIRGAS stirpis Rosarum, Strabus Gallus in hortulo suo, *Viburna* nominat, sic scribens:

Viburnum

Iam nisi me fessum via longior indupediret,

Scrupeus atque noui tereretur carminis ordo,

Debueram *Viburna* Rosæ pretiosa metallo

Paetoli, & niueis Arabum circundare gemmis.

Virgilius tamen & Aurelius Nemesianus, *viburnum* fruticem aliquem sui generis innuunt, paruum, humilem, lentum & obsequiosum. Ille quidem ecloga prima urbem commendans Romanam:

Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,

Quantum lenta solent inter Viburna Cupressi.
Nemesianus verò ecloga secunda, his carminibus:
Nos quoque te propter Donace donabimur vrbi,
Si modò coniferas inter Viburna Cupressos,
Aut inter Pinos Corylum frondescere fas est.

1 IN satiuarum Rosarum numero primam, vulgo Rosam
albam; Belgæ, witte Roosen: Germani weiß Roosen:
Galli, blanche Rose appellant. Potest hæc Plinij Spineola
Rosa esse, si modò Campana Rosa non est.

2 ALTERA, quam incarnatam Rosam Italia nuncu-
pat, Alabandica similis est: Germani, Liebfarbige Roosen.

3 TERTIA, Prouincialis Gallis, dicitur: hanc, Milesiam
esse, non temerè suspicari licet.

4 QVARTAM, Rosas Franchas Gallia, Plinius Tra-
chinioniam fortè aut Prænestinam dixerit.

5 QVINTA, Moschata, ab odore, vt diximus, moschi
dicta, Damascenam autem & hanc nonnulli appellant:
Itali Rosam moschettam: Galli, Roses musquées ou
muscadelles: Belgæ, Musket Roosen.

6 SYLVESTRIS Rosa, Germanis wilder Roosen/
heckrosen: Brabantis, wilde Roosen: Gallis, Roses
sauuages: Plinio lib. 8. & 25. κυνόδος ἢ κυνόδοξ est,
id est, Rosa Canina: nonnullis etiam Canina sentis.

QVÆ verò circa ramulos & virgas huius Cynorho-
di hirsuta pilula reperiuntur. Spongiolæ sylvestris Rosæ aptis-
simè & propriissimè dictæ sunt: Officina perperam Bede-
guar appellant. Nam Bedeguar Arabibus Cardui species,
quæ Grecis κάρδαμοσ λευκὸν, hoc est, spina alba.

ALIÆ sylvestres Rosæ, Cynorhodi etiam species qua-
dam sunt.

7 EARVM vna, ordine septima vulgo Caneel Roos-
ken/id est Cinamomina Rosa appellatur.

OCTAVA à colore nomen accepit Lutea dicta.

8

NONAM nostri **DUNROOSKENS** vocitant, id est Rosam Dunensem; ab ipsis in marino littore arenosis collibus, quos vulgo **DUNEN** nominant. Sunt etiam qui **Pimpernelle rooskens** nuncupant. Rosam pampinulam dixeris, à similitudine nempe huius fruticis foliorum, cum folijs minoris Pampinulae, quae alio nomine Sanguisorba & Pimpinella vocatur.

9

DECIMAM Cynorhodi siue Caninae Rosa, & quidem odoratam speciẽ, Belgæ **Eglantier** aut **Aglantier**: Galli, **Englenterium**, Ruellio teste, nominant: qui et hanc sylvestrem Rosam Cynosbaton, siue Canirubum esse suspicatur. De quo Dioscorides his verbis: *κυνόσβατον, οἱ δὲ ὀξύανθον καλοῦσι. θάμνος ἐστὶ βάτου πολλῶν μείζων, δένδραδης, φύλλα φέρει πολλῶν πλατύτερα μυρσίνης. ἀκάνθας δὲ περὶ ταῖς ῥάβδοις ἰσχυράς. ἄνθος λευκόν. καρπὸν ἐπιμήκη, πυρῆνι ἐλάϊας εἰκότα, ἐν τῷ πεπáινεσθαι πυρρόν. τὰ δὲ ἐντὸς ἐριώδη.* Id est, Cynosbatus, siue Canirubus, quem aliqui Oxycantham vocant, frutex est Rubo longè maior, arborefcens, folia fert latiora myrto: spinas circa ramos robustas: florem candidum: fructum oblongum, nucleo Olivæ similem, per maturitatem fulvum, interius lanuginosum.

10

Cynos

EXTAT & Cynosbati apud Theophrastum huiuscemodi descriptio: τὸ δὲ κυνόσβατον, τὸν καρπὸν ὑπέρυθρον ἔχει, ἢ παραπήσιον τῷ τῆς ῥόας. ἔστι δὲ δένδρου ἢ θάμνου μεταξὺ ἢ πυρρῶμοιον ταῖς ῥόαις, τὸ δὲ φύλλον ἀγλῶδες. (Exemplar vulgare ἀγλῶδες habet: sed Athenæus ex Theophrasto ἀγλῶδες rectius legit) hoc est; Cynosbaton fructum subrubetem habet, et malo Punico simile: est inter arborem et fruticẽ medium, veluti malus Punica: foliũ autẽ splendẽs.

Theoph
locus r
tutus.

CVM harũ descriptionũ vtraq; nõ malè englenterium siue Canina Rosa odorata convenire videtur. Nã frutex est Rubo

maior, caudices siue virgas habēs crassas lignosas, vti malus punica, vel alia lignosa & arborifera quaedam stirps, aculeis & spinis duris munitis: folium eius nō quādam integrum, sed vnum aliquod singulare, totius folij pars. Myrti folijs latius est, superioreq; parte laue & splendens; siuctus nucleo oliuae similis, qui maturus, colore est rubente, lanosos floccos & semen intus habens. Quae omnia huius syluestris & odorata Rose, cum Cynosbato similitudinem ostendunt.

E S T verò & alius Cynobatus, quem Plinius lib. 24. cap. 14 describit, quem alij Cinospastor, (Cornarius ex veteri exemplari Cynapaxim legit) alij Neuropastor vocant: foliū habet vestigio hominis simile. Fert & vnam negram, in cuius acino neruum habet; vnde Neuropastor dicitur. Sed huic Cynobato, syluestris odorata (si modo legitima & non corrupta est descriptio) nequaquam similis est, veluti neque Cappari, nec Smilaci aspera, quarum vtraque etiam Cynobatos à nonnullis appellatur.

S E D ad Rosas reuertamur; quarum florum foliola, quia ex diuersis partibus constant, dissimiles etiam facultates obtinent. Insunt etenim eis terrestres quaedam & adstringentes; aliae humidae & aqueae: nonnullae spirituosae & aëreae partes; quae tamen in singulis non similiter se habent. In vno siquidem genere haec in alio illae excellunt. Praedominantem autem omnes frigidam habent temperiem, proximam tamen temperiei mediae, ex primo videlicet ordine refrigerantium.

S V P E R A N T humida, aërea & spirituosae partes, in candidis, dilute rubentibus, nec non in Damascenis siue Moscatis: quas viribus praestantiores Matthiolus tradit; vtpote cuius etiam folia viginti, aluum subducant sumpta. Ex tribus his liquor, ea de causa, elicitur gratissimi ac suauissimi odoris, qui fere ex alijs Rosis inodorus est.

U T I L I S autem Rosarum hæc stillatitia aqua, cum ad cordis roborationem & spirituum reparationem, tum etiam ad omnia quæ clementer refrigerari postulant. tragematis, placentis, condimentis & aliis, quæ voluptatis excitandæ gratia conficiuntur multis, eadem admixta. saporis gratiam conciliat: oculorum calidos dolores mitigat: somnum conciliat: quem & ipsa virētes Rosæ, odore suo suavi prouocant.

S V C C V S harum Rosarum, præsertim dilutè rubentium, aluum lenit & subducit.

I D E M præstat earundem dilutum, & quod ex eo coquitur Drosatum siue Serapium, officinæ Syrupum rosatum solum nuncupant, quod ex infuso siue diluto apparari debet, in quo pluries harum Rosarum virentium folia multa macerata sunt.

A D leniendam autem siue subducendam aluum utile, quando expurgatione alia potentiori, aut opus non est, aut uti non expedit. Nam præter ea quæ in intestinis hærent excrementa, aut in proximis & primis venis cruda, pituitosa & subinde biliosa, alia non educit; si non alijs quibusdam potentioribus medicamentis permisceatur.

H V M E C T A T autem & refrigerat Serapium istud: ideo etiam febrium ardentium calores nimios sedat, & viscerum inflammationes mitigat, sitim extinguit: debili autem & humido ventriculo parum utile, nam eum laxiorem debilioremq; relinquit.

I N rubentibus Rosis, quæ passim sunt vulgares, & alijs saturatae purpureæ, quæ Prouinciales appellat, plus est terreæ substantiæ, & resiccantis adstringentisq; facultatis, non tamen absq; humido quodã permixto; quod quidem ipsis adhuc virentibus inest: in resiccatis verò deperditum est. Succus hac de causa, & dilutum earum, ad aluum subducendam quoque facit; minus tamen quàm aliarum prædictarum.

RESICCATÆ autem hæ Rosa, humiditate iam absumpta, adstringunt & resiccant: refrigerant quoque, sed minus quàm virentes: robur cordi conciliant, ac tremori, & palpitationi eius succurrunt: hepar, renes, & alia viscera debilia confirmant: ventriculum flaccidum, debilem & humidum, siccant & corroborant: fluorem muliebrem & superfluam menstruorum purgationem compescunt; sanguinis vndequaque eruptiones sistunt: sudores reprimunt: aluum nimio fluore laxam, constringunt: antidotis omnibus vtiliter admiscentur, & alijs quoque medicamentis, siue foris adhibendis, siue intra corpus assumendis, quibus adstringens ac corroborans aliquod vtiliter accedit.

QVOD ex ipsis fit Rhodomeli, vulneribus, vlceribus, eruptionibus, ac in vniuersum omnibus, quæ abstergi & resiccari postulant, longè vtilissimum est.

OLEVM calores omnes sedat, & inflammationes prohibet, aut iam incipientes mitigat.

FLORES Rosarum, lutea videlicet stamina & apices, resiccant similiter et adstringunt, & potentius quidem, quàm ipsarum Rosarum foliola. Idem possunt calyces & alabastris: sed cum his omnibus odor desit, minus vtilia sunt, humanaq; natura minus amica.

CAPITA Rosarum, Plinio auctore, sanguinem etiam & ventrem sistunt: vngues, epiphoris salubres sunt.

RADIX sylvestris Rosæ ad morsum Canis rabidi vnicum remedium, oraculo repertum: vti idem lib. 8. cap. 41. scribit.

SPONGIOLÆ, qua in medijs eius spinis nascitur, cinere cum melle, Alopecias capitis expleri, idem ait, lib. 25. cap. 2.

FVCHSIVS, spongiolas & capitula sylvestris Rosæ, contra calculum & vrinae difficultates valere affirmat; si in pulue-

pulverem trita exhibeantur. Prodesse autem possunt non ut diuretica, aut calculum atterentia; sed veluti alia quaedam adstringentia, debiles renes confirmantia: quæ calculosis non raro utiliora sunt, quàm multa, præsertim potenter, diuretica. Nam talium diureticorum frequentiori aut nimio usu, & renes multum debilitari, & sæpe supercalescieri contingit; & calculos non modo non comminui, atteri, aut expelli, sed copiosiores & duriores frequenter generari. Quod etenim in sanguine tenue, aqueum & serosum est, segregant: quod verò crassius, cogunt, ac indurari diuretica fortiora faciunt: & similiter etiam alia minus potentia, frequentiori usu.

DE CISTO. CAP. XXIX.

ROSA RUM species & Cistus nonnullis videtur. Eius duo veteres genera fecere; marem & fœminam, præter tertium Ledum dictum.

UTERQUE frutex est lignosus, multis alis ramosis; sed tamen humilis, nec admodum procerus, & virgis tenuibus: folia eis sunt lata, aliquantulum rugosa & lanuginosa, propemodùm subalbiantia, hortensis aut alterius Salviae folijs modo quodam similia: flores in summo virgularum, veluti parvæ sylvestres Rosæ, fugaces tamè & citò pereuntes; colore mari quidem, in cæruleo pene subrubètes, aut purpurei: fœmina verò candidi: capitula inde rotundiuscula, in quibus semè parvum: radices lignosæ, fissæ, in diversa tendentes.

EXIT subinde sub ipso frutice ad radices, Limodori Hypocisti quoddam genus, crassum, pingue, carnosum, succo plenum, sine folijs, ex multis veluti Hyosciami viriculis, aut mali Punicæ cytiniis totum constans: colore in vno genere $\pi\alpha\rho\rho\omega$ siue ruffo: in altero candido, in quodam etiam $\chi\lambda\omega\sigma\omega$, siue virenti, aut herbaceo: ut Dioscorides ait.

N A S C I -

1811. 1. 108.

NASCITUR Cistus in Italia, Hispania, Narbonensi Gallia, ac in alijs multis calidioribus Europa prouincijs, aridis & saxosis locis: & in vna quidem regione crebrioribus folijs, in alijs rarioribus, alibi candidioribus mollioribusq̃, in plerisque minus candidis, minusq̃ pilosis, in nonnullis longioribus, in quibusdam rotundioribus aut minoribus. Mutationem enim haud exiguan, pro regionum diuersitate Cistus quoque recipit. Floret aestiuis mensibus.

Κίστος ἢ κίσσος Graeci appellant, nonnulli κίσσαρον, alij κίσσαρον. Latinis similiter Cistus, & Rosa syluatica dicitur, à quibusdam etiam Rosa Canina, vt Scribonius Largus refert.

E radicibus exiens limodorum, ὑποκίστις vocatur; quoniam sub Cisto proueniat: A nonnullis ὑποκίστις, aut ὑποκίστις: Ab alijs κίστις, inter quos Paulus est Aegineta; qui etiam non illud, quod Cisto subnascitur, sed huius succum hypochistida appellat: vnde manasse potest hypoquistidos vox, qua officinae succum hunc barbare nominant.

FACVLTA TE porro Cistus, vt Galenus ait, non instrennuè desiccatur, secundi propemodum ordinis resiccantium: adeo verò frigidus est, vt tepidi caloris sit particeps. Folia & prima germina trita tantum desiccant, adstringuntq̃, vt vlcera glutinare valeant. Flores magis sunt efficaces, adeo vt cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusq̃, ac humiditates sanent: cataplasmatibus modo illita, putredinosa ipsorum vlcerum iuuant. Dioscorides, quia, id est, vlcera depascentia illitu cohibere, & cum cera ambustis, veteribusq̃, vlceribus mederi tradit.

HYPOCISTIS multo magis adstrictoria est, efficax remedium ad omnes fluxionum affectus, vt sanguinis reiectiones, profluvia muliebria; caliacos, dysentericosq̃, affectus. Quia si partem raborare consilium sit, quae videlicet
plusculo

plusculo humore exoluta fuerit, robur ac firmitatem illi non segniter addit. Sic sanè stomachicis, hepaticisq; epithematis admiscetur; & ex viperis Theriaca inditur, nimirum quo corpora confirmet ac roboret: Galenus.

DE CISTO LEDO, ET LADANO.

CAP. XXX.

CISTVS Ledon, frutex est parvus Cisto assimilis, sed folijs longioribus, nigrioribus, & glutinosus: flores parui albicantes, exiguis Rosis persimiles: vna tamen eius species maiores habet, quorum singula foliola nigricans exornat macula, floribus gratiam ac decorem adferens.

CONTRAHUNT folia pingue quoddam resinosum & odoratum, & tempore quidem, vt Dioscorides ait, vernali; sed, vt Petrus Bellonius, αὐτόπῃς, in medijs aestate et Canicularium dierum ardentissimis feruoribus: quod non absque singulari cura & diligentia, nec minori industria, ab ipsis stirpibus nostra atate colligitur; nõ vt in fabulis est veterum ex caprarum aut hircorum barbis villisue depectitur: collectum colatur, & in massas formatum in medicina vsus reconditur. In Creta insula, eodem Bellonio teste, passim locis incultis Ledon exit: reperitur & in Cypro, Plinio auctore.

Λήδον ἢ λάδον ipse frutex dicitur & Cisti species est. Pingue verò quod ex folijs colligitur λάδανον ἢ λήδανον: Latini Græcas voces seruant: officine corruptè Lapdanum enunciant. Maximè probatur Dioscoridi odoratum, ὑπόχλωρον, siue subuiride, facile mollescens, pingue, non arenosum, nec citò fragile, sed resinosum.

PRIMO excessu completo Ladanium calidum est, Galenus inquit, habens etiam adstrictionis paululum: ad
hæc sub-

DE CISTO LEDO, ET LADANO. III

hac substantia tenui, ac proinde emolliens, pariterq̄, moderate digerens, ac videlicet etiam concoquens. Itaque mirandum non est, si peculiariter ad vteri vitia conueniat, quandoquidem ad dicta paulum quiddam adstrictionis obtinet: quocirca etiã defluentes capillos retinet. Nam quicquid ad radices eorum prauis humoris resederit, id omne absorbit; tum meatus quibus infixi sunt, contrahit.

VIM habet Ladanum, Dioscorides ait, adstringentem, calfacientem, mollientem, aperientem: defluos capillos continet, cum vino, myrrha, & oleo myrtino admixtum: cicatrices pulchriores efficit cum vino illitum. Medetur aurium doloribus cum hydromelite aut rosaceo infusum: suffitu secundas eijcit: duritias vteri pessis immixtũ curat. Medicamentis dolorem sopientibus, aduersus tussim facientibus, & malagmatis vtiliter admiscetur. Aluum sistit, cum vino veteri potum: & vrinam cit.

REPERITVR porro Ledo similis quedam, sed multo minor stirps, subinde, nisi pedamentis quibusdam fulciatur, quasi repens: cauliculi ei sunt numerosi tenues & graciles: folia oblonga, Ledæ ac Cisti minora, carnosæ, leniter hirsuta, quibus lentus inest succus: flores exigui, veluti paruule quedam Rosæ, sed minores, pares forma & magnitudine Argentina, sine Potentilla dicta, floribus; colore lutei aut candidi: radice tenues, lignosæ, rufescentes. Nascitur asperis, siccis & apricis, tam campestribus quàm montanis locis. Aestiuis mensibus floret.

Flos Solis.

TRAGVS Germanicè Heyden ylop & feld ylop appellat: plerique Latinè Gratiam Dei. Est tamen & alia herba Gratiola à recentioribus dicta. Valerius Cordus Helianthemum & Solis florem nominat.

PLINIVS Helianthen tradit, in Temiscyra regione, Helianthe. & Cilicia montibus prouenire maritimis, folio Myrti. Hac

cum

Croton helianthoides, L. Ind. Occident. 1743

cum adipe Leonino decocta, addito croco & Palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, ut fiat corpus aspectu iucundum: ideo eandem Heliocalliden nominari. Quæ si eadem cum isto Solis flore sit, an diuersa, nemo facile in tanta Plinij breuitate explicauerit. Matthiolus, Helianthemum siue Solis florem, à quibusdam Panaces Chironium existimari refert, verum cum eo similitudinis habet nihil.

VVLNERA autem, eodem auctore, glutinat: sanguinem manantem sistit: ad cruenta sputa, dysenteriam, mensium redundantiam utilis: oris & pudendorum vlcera vinum decoctionis eius ablutione sanat. in summa, agglutinat, cohibet, & corroborat. Quæ satis ostendunt cum Cisto, ac Ledo, non modo forma, sed & viribus ac facultatibus conuenire. Proinde Cisti & Ledi, syluestrem quandam speciem esse.

DE PÆONIA. CAP. XXXI.

PÆONIÆ tres sunt: mascula vna, femina duæ.

MASCULÆ Pæonia caules, et foliorum pediculi rubent: folia lata ex pluribus commissa, nucis iuglandis folijs ferè similia, nisi quòd iuglandis ex septem aut nouem particularibus, simul ad vnum neruum aut pæ xv, coherentibus constent; Pæonia verò, ex quinque sum, & subinde ex tribus tantum committantur: flores in summo caulium veluti magnæ Rose in purpura rubent; staminibus in medio purpureis, ex quibus lutei dependent apices: siliquæ foris lanuginosæ, quæ per maturitatem sponte delibescunt; semen in his nigrum, rotundum, ochri ferè magnitudine; & grana quedam coccineo colore splendentia: radices subsunt longæ; crassæ, alitè descendentes, subinde bifidæ, aut trifidæ, intus candidæ & odoratæ.

Handwritten text on the left margin, possibly a library or collection number, including the number 1967.

PRIORIS femina caules parum aut nihil rubent: 2
 folia incondita, hipposelini, quod à Theophrasto Smyrniorum
 appellatur, ferè modo laciniata, & singularia angustiora
 quàm maris, superna parte virentiora, inferiore albicantio-
 ra: flores vt mascula Peonia, colore aliàs pulchrè, aliàs
 dilutè rubètes: semen, in siliquis Amygdalis similibus, etiam
 simile: radices verò differentes & aliæ: non vna etenim huic
 est radix, sed ab vno capite multe descendunt glandulosæ
 radices, veri Asphodeli radicibus similes, sed multo crassiores
 & longiores; à quibus sepe aliæ duæ aut tres procedunt, eius-
 dem omnino formæ.

ALTERA femina caules habet & folia similia, folia 3
 tamen minus incondita, & in virore candidiora, auersaq;
 parte etiam albidiora: flores minores, dilutiùs rubentes: ra-
 dices quoque glandulosas, sed singulas multo longiores ac
 tenuiores. Hanc Plinius pro mare habuisse videtur: nam
 radices ei sunt plures, & singule palmo longiores ac candi-
 da, quales mari ipse tribuit. Femina, inquit, existimatur,
 cuius radicibus seu balani longiores, circa octo aut sex adha-
 rent: mas plures habet, quoniam non vna radice nixus est,
 palmi altitudine, cãdidaq;. Posset verò & hæc Peonia femi-
 na species altera, Dioscoridis quoque mascula existimari, si
 non folium: mari nucis iuglandis, & radicem vnica esse scri-
 psisset. Nam mari suo talem ferè radicem tribuit, qualis est
 tertia Peonia vna aliqua, ab ipsis radicibus, quæ pluribus
 singularibus constant, auulsa. Sed tamen ex eo quod Peonia
 mari, folia βασιλικῆς κερύα, id est nuci regie similia esse pro-
 diderit, & radicem vnã numero singulari, non septem aut
 octo, vti feminam habere ait, ostendit se non hanc tertiam,
 sed primam, marem appellauisse: quæ nempe nucis Iuglandis
 sue Regie, habet folia, & radice est vnica. Plinius etiam
 femina

Handwritten text:
Paeonia foemina altera
Linn. Sp. Pl. 1037
P. officinalis
Linn. Sp. Pl. 1037

scitā- feminae folia Myrrham redolere ait; sed suspicio evidens est, ἀντὶ τοῦ σμυρνίου, σμύρνας eum accepisse; aut pro σμυρνίω, Myrrham parum rectè reddidisse.

NASCITUR Pæonia, ut Dioscorides scriptum reliquit, in altis & præruptis montibus: Plinius verò, in opacis montibus, & alio loco in sylvis, ait: in Creta & Sicilia montibus Apuleius: Gesnerus in Generoso dicto Helvetia monte reperiri, audiuerat: apud Belgas & alibi hac ætate in hortis habetur, & vulgatissima quidem, femina prior; altera deinde: mascula rarissima est. Florent omnes mense Maio: semen Iulio ad maturitatem peruenit.

GRÆCIS παιόνια ἢ γλυκυσιδή: & à nonnullis περτόβορον; Latinis similiter, Pæonia & dulcisida dicitur. Officinis Pionia; Germanis Pæonien blumen / Pæonien rosen / Bichtwurtz / Kunigblum / Pfingstrosen: Belgis ferè, Pæonien: Flandris tamen, Mastbloemen. Gallis, Pivoine; Hispanis, Rosa del monte.

HABET verò & alia multa nomina, inter nothas voces reiecta, quæ partim etiam apud Apuleium reperiuntur: ut sunt, ὀροβέλιον, ὀροβάξ, αἰμάγων, παιταίδη, μνηογένειον, μήνιον, πανδικέρατος, ἰδαῖος δάκτυλος, ἀγλαοφωτὶς, θεοδόνιον, σελήνιον, σεληνόγονον, διχομήνιον. Rosa fatuina, herba casta. Menogenion autem, Menion, Seleniō, Selenogonion, Dichomenion, ἀπὸ τῆς μῆνης, ἢ σελήνης nomina derivantur; quarum utraq; vox Latinis Lunā significat. Lunaris verò siue Lunaria Pæonia appellari potest: quòd Comitiali morbo laborantibus, quos Lunaticos pleriq; appellant, auxilietur. Idæi dactyli appellatio, feminae convenit, cuius glandulose radices dactylos idæos referunt. Sunt autem idæi dactyli, gemmae quaedam formæ humani pollicis, in Creta insula nascentes. Aglaophotis, id est lucidè splendens, Pæonia dicitur, à granis cocci colore splendentibus.

AGLAOPHOTIDES autem due, apud Aelianum Aglao
lib. 14. descriptæ reperiuntur: vna marina, cap. 24. altera
terrestris, cap. 27.

MARINA, sicuti species est, quæ in profundis nasci- 1
tur petris, magnitudine Myrica, fructu Papaveris, qui
æstiuo Solstitio dehiscens, noctu igneum quendam, & ve-
luti scintillantem splendorem emittit.

TERRESTREM, quæ alio nomine Cynospastus di-
citur, per diem, ait, inter ceteras herbas delitescere, nec
ullo modo agnosci; nocte verò stellæ instar lucentem, &
igneo splendore coruscantem, faciliè in conspectum venire.

ET hæc quidem terrestris Aglaophotis siue Cynospastus, 2
Pæonia est; Pæoniæ enim grana rubentia, Apuleius ait, no-
ctu lucere tanquã lucernam: et plurimum noctu à pastori-
bus inueniri ac colligi. Præcipi etiã vt Pæonia noctu colli-
gatur, Theophrastus & Plinius referunt. Quæ de Aglao-
photide Aelianus quoque affirmat.

APPELLATUR verò terrestris hæc Aglaophotis à
Iosepho belli Iudaici scriptore, lib. 7. cap. 25. Baaras, à loco
in quo reperitur. Quod, conferenti ea quæ de Aglaophotide
terrestri, siue Cynospasto, Aelianus scribit, cum ijs quæ de
Baara Iosephus, sit manifestũ. Cynospastum etenim Aelia-
nus ait, non absque periculo euelli, & eum, qui primũ eius
naturæ imperitus eam attigit, famam esse perũsse: itaq; si-
gnum ad eius radices noctu desigendum, canem verò ad al-
ligandum famelicum qui nidore obiectarum assatarum car-
nium motus ad eas impetu facto, radicibus eam eruat. Ita
etiam Iosephus, Baaram tradit circa vesperam, veluti iuba-
re fulgere, accedentibus & euellere cupientibus facilem non
esse; sed vel vrinam muliebrem, aut menstruum sanguinem
super eum fundendum, aut circumfodiendam, & ad eam
canem religandum, atque ita demum euelli posse.

VANISSIMA autem hæc sunt omnia: nullo etenim negotio & citra omne periculum, quavis diei & noctis hæc Pæonia radix colligi & euelli potest. Qua de causa & similiter vana sunt, quæ Theophrastus & Plinius, de Pæonia tradi ferunt: præcipi, videlicet, vt noctu colligatur. Nam si interdum quis fructum legat, à Pico martio visus oculis periclitaturum: si verò radicem secet, periculum esse ne sedes procidat.

MIRVM autem videri non debet huiuscemodi nugæ & vanissimas superstitiones, ac impyssimas ceremonias, subinde in antiquissimorum auctorum libris resperfas reperiri: fuerunt enim multa, illorum seculis, magna vanitate, ad ostentationem, vt Plinius verè testatur, ab Aegyptiis & alijs prestigiatoribus efficta: quorum sectator olim quidam Andreas fuit medicus, quem Galenus ait, prestigiaturas ac mendacia in materiam medicam inuexisse: à cuius lectione, ea de causa, & aliorum similiter mendacium, abstinendum præcipit.

PORRO Pæonia radix leuiter cum dulcedine, vt Galenus ait, adstringit: acrimonia cuiusdam subamaræ quoque pariticeps: temperamentum haud insigniter calidum obtinet, paulillo symmetro calidius: exiccatoria autem est & subtilium partium. Feminis à partu non purgatis, sicca, Dioscorides inquit, datur: menses cit Amygdalæ quantitate pota: in mulsâ, Galenus addit. Prodest auriginosis, renes & vesicam dolentibus: obstructum hepar & renes expurgat: ventris dolores sedat, & fluxiones sistit, in vina decocta & bibita. Pueris ex collo suspensam, aduersus Comitiale morbum efficacem esse, à Galeno certo et euidenti experimento compertum est. Estur etiam, inquit Plinius, contra malum mentis: sed in medendo quatuor drachmæ satis sunt. Præfertur ad hæc masculæ Pæoniæ radix.

RUBRA grana 10. aut 12. pota in vino austero, nigro, fluxum rubrum muliebrem sistunt: stomachicis qui ro-
siones sentiunt, esa profunt: à pueris comesta, aut in potu
sumpta, calculi initia excutiunt.

NIGRA grana, ipsa videlicet semina, 15. numero in
potu sumpta, opitulantur suppressionibus nocturnis, quas
ἰφιάλας nominant, uterique strangulationibus & dolo-
ribus. Utraque auxiliantur à serpente percussis, Plinio
auctore.

DE LILIO CANDIDO.

CAP. XXXII.

CANDIDO siue albo Lilio, quod pulchritudine, ni-
tore & usu, reliquis præstat, folia sunt oblonga, lata, car-
nosa, leuia, in herbaceo & diluto virore splendentia: caules
duobus cubitis altiores, multis folijs sensim attenuatis co-
mosi, qui inter folia exeunt: flores ad summum caulis pul-
chri, candidi, odorati, magni, ab angustijs in latitudinem se
laxantes, calathi forma, senis constantes foliolis, oblongis,
extrinsecus striatis, staminibus è medio emicantibus, à qui-
bus lutei dependent apices: radix bulbosa, nucleus constans,
& ex multis simul unitis composita, succo lento & gluti-
noso plena, quo & folia & caules redundant.

SERVNTVR Lilia passim in hortis. In Syria autem
& Pisidia Pamphilia, vnguentis efficacissima nasci, Diosco-
rides inquit.

FLORET apud Germanos, Belgas, Gallos, Liliun,
Iunio mense: Augusto folia exeunt, tota hyeme virentia:
Vere, caulis erumpit.

STIRPS Liliorum à Græcis κρινώνεια dicitur: flos vero
κρίνον & λείριον (est tamen & Narcissus λείριον) à non-
nullis

*L. candidum, L.
Hort. Kew. - 1797*

nullis καλλείριον & κρινένθερον: A Latinis Liliū & Rosa Iunonis.

APPELLATUR autem Rosa Iunonis, quod ex lacte eius in terram delapso; natum feratur. Fingunt siquidem Poëtae Herculem, quem ex Alcimena Iupiter sustulera, admotum fuisse dormientis Iunonis vberibus, & post suctum lac copiosum effluxisse, & vna eius parte calum perfusum, alia terræ glebas: atque hinc Lilia nata, inde verò lacteum apparere in celo circum. Germani Liliū istud, vulgo weiß gilgen oder weiß lilgen appellant. Belga, witte Lelien. Galli, Lys blanc.

LILII autem flos temperaturam mistam, vt Galenus ait, obtinet; partim ex tenui, partim ex terrena essentia.

RADIX foliaq; per se trita, desiccant & abstergunt, ac moderatè digerunt.

FOLIA herba, Dioscorides ait, imposita, auxiliantur à serpentibus ictis: eadem seruesacta, ambustis proficiunt: aceto condita, vulneribus curandis apta fiunt.

SUCCVS melle & aceto mixtus, in aneo vase coctus; medicamentum efficitur veteribus vlceribus, & recentibus vulneribus vtile.

RADIX tosta, & cum rosaceo trita, ambusta sanat, vterū mollit, menses mouet: vlcera ad cicatricem perducit. Cum melle verò eadem trita, neruorum vulnerationes & luxationes sanat; vitiligines & lepras expurgat; surfures & manantia capitis vlcera abstergit; faciem purgat & erugat. Cum aceto autem & hyosciami folijs, ac farina triticea trita, testium inflammationes mitigat. Propter clauos pedum, in vino, Plinius ait, radices Lily decoquuntur, tri-duoq; non soluuntur: cum adipe aut oleo decoctæ, pilos adustis reddunt. E mulso potæ, inutilem sanguinem cum alue trahunt: Lienis, & ruptis, & vulsis profunt.

RECENTIORES Lilij radices coctas, cataplasmatibus summa cum utilitate admiscunt, abscessus maturantibus & ad suppurationem perducentibus. Eadem etiam, in oris collutionibus ad idem facientibus, utiliter decoquuntur. Nam omnes abscessus maturant, & suppurari faciunt, & dolorem simul sedant.

SEME N, Dioscorides ait, potum, serpentium moribus aduersatur. Cataplasma ex semine & folijs, erysipelatis imponitur.

FIT ex floribus oleum aut unguentum, quod Lirinum aut Susinum appellatur, molliendis nervis aptum, priuatimq; ad uteri durities utile.

DE LILIIS PURPUREIS, HYACINTHO
SCRIPTO, ET COMOSANDALO.

CAP. XXXIII.

PURPUREORVM Liliorum duo genera sunt: maius unum; alterum minus. Maiori purpureo lilio, caules sunt proceri, longi, subinde altiores quam liliij albi: folia tamen nigriora & angustiora, circa caulem multa, sed ante eius exortum nulla: flores summo caule copiosi, 10. 12. aut plures, ad vsque 18. & 20, ac ultra, supra inuicem incerto ordine digesti, liliij alterius forma & magnitudine, colore vero rubro ad croceum inclinante; multis, exiguis, nigris quasi punctulis, literarum quarundam veluti rudimentis respersi: radices, bulbi magni sunt, ex multis quoque nucleis, ut liliij candidi; sed maiores.

IN Italia, in aruis inter segetes circa messem; in montibus etiam ac conuallibus, Lilium istud, Matthiolo teste, emicat. Belgæ in hortis serunt. Floret paulo ante candidum lilium; post purpureum minus, vnà cum Rosis.

L. croceum, Steud.
Bot. p. 198

MATTHIOLVS Liliū sylueſtre in Italia appella-
 ri, & Hemerocallida eſſe ait. Sed antiquioris, ut auctor
 Dioſcorides, in ſingulis apophyſibus, tres aut quatuor flores
 profert, colorem habentes iſtiusmodi, id eſt, valde lu-
 teum. Απὸ τούτων autem ſunt ἀποφύσεις, ramulares aduāſcen-
 ſie, ſive appendices dicuntur. Ob hunc color, melino ſimilis &
 curino, a malo Curio nomen habent: Liliū autem iſtud,
 ramulares aduāſcentias nullas habet; & flores in caule non
 modo tres aut quatuor, ſed non raro 18. aut 20. aut plures,
 ſubinde ad 50. aut 60. uſq; ac coloris non lutei, ſed purpu-
 rei crocei. Quibus de cauſis non quidem Hemerocallus, ſed
 Liliū illud eſſe apparet, quod capite de Lilio, πρῶτον
 ſive purpureum, reperiri, ex relato Dioſcorides ſcribit;
 quodque rubens Plinius, & Graeci, eo auctore, κίβινον vo-
 cant, florem verò Cynorhodon: & laudatiſſimum in An-
 tiochia & Laodicea ſyrie, mox in Phaeſide, quantum lo-
 cum in Italia naſcens. Niſi fortāſſis duæ Hemerocallides
 flores ſint: vna quidem apophyſes habens; alia non habens,
 & ea quidem purpurea: ita etenim & Liliū iſtud Heme-
 rocallus fuerit, & praſerim τοῦτοῦ αἰθέρος: qua appellatione
 Hemerocallida, etiam dictam, inter nothas voces re-
 peritur. Sed verifimile eſt Hemerocallida nō eſſe; eſt enim
 & Hemerocallis quaedam flore purpureo, cui τοῦτοῦ αἰθέρος
 nomen proprie conuenit.

2 ALTERVM & minus purpureum Liliū, caule eſt
 multo breuiori, cubitali videlicet tantum aut minori: ſolijs
 ſimiliter nigricantibus & anguſtioribus ac minoribus. Flo-
 res e ſummo caulis pariter erūpunt, ſinguli tamē ſuis pedicu-
 lis, modo breuioribus, modo longioribus inſulentes, coloris quoq;
 purpurei crocei, notulis ſimiliter quibuſdā nigris et perquam
 exiguis ornati; Lilijs etiā diuiſura, ſed paulo minores. pro ra-
 dicibus & minores bulbi ſunt, infra ſupraq; quos fibra ad-
 herent.

heret. Vnà cū alijs Lilijs apud Germanos, Belgas et alibi, colitur in hortis. Floret sub finē Maij, reliqua Lilia antecedēs.

LILIVM etiam est purpureum & κίον πορφυρον, quod ad differentiam precedentis, minus cognominatur.

OVIDIVS lib. Metamor. 10. huius generis Liliū, Hyacinthum appellat, ab Hyacintho adolescente, ex cuius sanguine hunc florem natum fingit, quando cum Apolline ludens perisset, cui Apollinem gemitus sui notas & literas inscripsisse ait, sic scribens:

Ecce cruor, qui susus humo signauerat herbas,

Desinit esse cruor, Tyrioq; nitentior ostro

Flos oritur, formamq; capit, quam lilia, si non

Purpureus color hu, argenteus esset in illis.

Non satis hoc Phæbo est, (is enim fuit auctor honoris)

Ipsē suos gemitus solys inscribit, & ai ai

Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

HVIVS Hyacinthi meminuit etiam Theocritus in Epitaphio Bionis, eudyllo. 19.

Νῦν ὑάκινθε λέλειτὰ σὰ χράμματα ἢ πλεον αἰ αἰ

λάμβαιε τοῖς πετάλοισι.

COGNOMINATUR autem hic, à Poëtis Latinis nonnunquam ferrugineus, vt à Vergilio Georg. 4.

Et pinguem tadam, & ferrugineos Hyacinthos.

Similiter & a Columella, lib. x.

Syrpiculum ferrugineis cumulate Hyacinthis.

FERRUGINEVS verò hyacinthus dicitur, quòd ad similitudinem ferruginis rubeat. Est etenim ferrugo corru-

pta ferri, veluti aris arugo, quæ à colore subrubente rubi-

go appellatur. Vnde & ferrugineus color, instar ferruginis

rubens. Sunt qui velint hyacinthum non ex eo ferrugineum cognominari, quòd ferruginis modo subrubeat, sed quia lucus notas folijs inscriptas habeat, ferrugineumq; cum quasi lugubrem

Hyacin

Ferrugin
color.

*L. chircuum, Chais
Diet. Kempf. 1792*

lugubrem & funestum appellari aiunt. Tradunt siquidem ferrugineum esse fuscum & suboscuro colore; Vergiliūq; cum ferrugineum nominat hyacinthum, ad fabulam eius alludere, quæ hyacinthum ex sanguine Hyacinthi adolescentis natum fingit: ferrugineā siquidem ab eo etiam dici;

dici, Charontis funestam & luctuosam cymbam. Sed his Virgilius ipse contradicit, Bucolicôn ecloga tertia, vbi hyacinthū suauiter, id est non intensè rubere scribit, his verbis:

Et me Pœbus amat, Phœbo sua semper apud me

Munera sunt Lauri, & suaue rubens Hyacinthus.

RUBERE verò & hyacinthum testatur quoq; Poëta Nemesianus Bucolicôn Ecloga secunda:

Te sine me, misero mihi Lilia nigra videntur,

Pallentesq; Rose, nec dulce rubens Hyacinthus.

At si tu venias, & candida Lilia fient,

Purpureaq; Rose, & dulce rubens Hyacinthus

OVIDIUS etiam loco superius adducto, eum purpureum esse manifestis verbis ostendit. Purpureus verò, omnis qui rubet color in floribus appellari consuevit.

RECENTIORVM plerique, hunc hyacinthum Poëticum appellant, ad differentiam nempe alterius, quem historicum Iodocus Vvillichius in commentarijs Georgicôn Vergilij nominat. At nobis magis placet hunc scriptum hyacinthum dici: alterum verò, de quo inferius suo loco, non scriptum: in hoc etenim lugubres notæ inscriptæ reperiuntur: in illo verò nulla sunt.

THEOCRITVS siquidem εἰδουλίω x. hūc hyacinthum γράπτον, id est, scriptum appellat, sic canens:

Καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐστὶ καὶ ἂ γράπτὰ ὑάκινθος.

Et viola nigra est, & scriptus hyacinthus.

IN quo quidem carmine hyacinthus niger dicitur, non quod ipse totus niger sit, verùm ab ipsis punctis & nigris luctus notulis: haud aliter quam purpureus dicitur Narcissus, propter mediij circuli eius purpureum crispum ambitū; et luteus à calyce luteo; nã maxima pars floris, circumambientia videlicet foliola candidissima in viroq; sunt: vt in Narcissi videre est historia.

PAUSANIAS Corinthiacon lib. secundo, scriptum hyacinthum, aut ei simillimum florem Comosandalon ab Hermionensibus appellari, memoria prodidit, ritus referens, qui ab ipsis in honorem Chthonia dea, statis festis aguntur diebus. Pompe agmen ducunt, inquit, sacrificuli, & qui annuos magistratus gerunt: sequuntur femina ac viri: ipsis etiam pueris solenne est, deam cum pompa deducere. Incedunt autem cum albis vestimentis, capitibus coronas ferentes. sunt ea corolla ex flore contexta, quem κομοσάνδαλον incole appellant. Hyacinthum ego illum existimo: est enim ei tum magnitudine, tum colore persimilis; habet praeterea easdem luctus indices literas. Hac Pausanias.

PORRO purpureorum liliorum istorum, in medicina incognitus usus est, & facultas incomperta: inter flores autem gratiam inuenere.

DE LILIO SYLVESTRIS.

CAP. XXXIII.

SYLVESTRE Lilium caules promit bicubitales aut altiores, rotundos: folia longa, lata, acuminata, non supra invicem incerto ordine disposita, sed caulem quibusdam locis, stella modo radiata, circumdantia: flores è suis pediculis deorsum dependent, Lilij diuisura, sed minores, colore purpureo obsoleto, purpureisq; aliquot maculis splendentes, & staminibus eiusdem coloris in medio; quorum foliola retrorsum reflexa in circulum aut orbem ferè recurvantur: radices bulbose veluti ex multis nucleis cōiuncta, aurei vel flavi coloris; ex quibus fibrae dependent. Nasitur lilium istud complurimis Germaniae locis, in sylvis & montibus, Fuchsio & Gesnero testibus. Belgæ cum alijs Lilijs in hortis habent. Floret sub finem Maij, aut Iunij initio, candida Lilia antevertens.

Liliium sylvestre
L. L.
C. L. L.

GERMANI, Boldtwurtz à flauo bulbi colore, & Heydnisch blumen appellant. Nostri Lelickens vatt Caluacien. Galli, Lys sauuage, hoc est, Liliū syluestre. Est tamen & aliud syluestre Liliū, alio nomine Hemerocallis, de qua sequenti capite. Matthiolus istud Liliū in Italia à Chymistis Martagon dici, ait.

2 AD hoc genus Liliū, referendum quoque videtur, quod Hemerocallidem alteram, Matthiolus nominat, & in Iapide montibus reperiri refert. Pingitur istud ab eo, caule comoso, & folijs multis, incondito ordine circa ipsum digestis: flore foliola sua recuruante, Lilio syluestri simili: radicibus ex multis, veluti paruis bulbis conglomeratis.

V S V M autem vtrumq; hoc Liliū genus, in medecina nullum habet.

DE LILIO NON BULBOSO.

CAP. XXXV.

NON bulbosi Liliū duo reperiuntur genera, florum colore discreta. Vni, flos luteus: alteri, in rubro obsoletiori purpureus. In lutei genere flos vnus minor; alterius paulo maior est: vterque tamen purpureo minor, qui maximus est, & Lilio candido magnitudine ferè similis.

S V N T autem non bulboso Lilio, folia oblonga & angusta, Porri aut Asphodeli folijs similia: caulis cubito altior, rotundus, leuis, absque folijs, superius in apophyses, id est, ramulares eminentias, siue propagines, duas aut quatuor diuisus: in quarum singulis, flores tres aut quatuor, Liliū forma & diuisura referentes: colore in vno quidem genere Ochrea, vt diximus, luteo, in alio rubro purpureo, cuius tamen medium floris, luteum est: post flores, crassa, triāgulares gignuntur siliqua; in quibus semen nigrum & splens,

Lilium non bulbosum
Lilium non bulbosum
Lilium non bulbosum

dens, Peonia semini simile, sed minus. radices subsunt non bulbosae, sed veluti Asphodeli lutei, multae, oblongae, coherentes; & vni quidem, cui videlicet flores maiores aut purpurei, crassiores, nodosioresq; ; alteri verò minoris floris, tenuiores & longiores; è quarum annexu fibra quadam crassiores serpunt, quibus non secus ac Asphodelus luteus, in plures plantas facile multiplicatur.

PEREGRINVM Belgio istud Liliū est, et aliunde inuectum. Floret vnà cum Lilio purpureo maiori, vel paulo ante, Lilia candida precedens.

LILIVM luteum nonnulli appellant; sed rectius non bulbosum Liliū nuncupatur: alij Liliaginem, plerique Liliastrum: veteres autem Hemerocallida dixerunt. Reperiuntur autem apud ipsos Hemerocallides duae, vna frutex, alia flos est.

HEMEROCALLIS frutex ex genere est coronariorum & lignosorum, quae minutis, tenuibusq; constant folijs: semine exit; radiceq; est lignosa: vt auctor Theophrastus lib. 6. de historia stirpium. Plinius lib. 21. cap. 10. hanc Hemerocallidem inter eas stirpes numerat, quae solis folijs coronant.

ALIA Hemerocallis, flos est, qui nocte tabescit, oriente verò Sole pullulat, Athenaeo teste: quale istud non bulbosum Liliū; praesertim quod purpureum & fugacissimum est, & vno tantum die viget; matutino siquidem tempore exortum, vesperi flaccescit. quam obrem & propriè ἡμεροκαλλίς ab vnius videlicet diei pulchritudine dici potest.

HEMEROCALLIDIS autem descriptio, his verbis apud Dioscoridem traditur. ἡμεροκαλλίς φύλλα ἔχει καὶ καυλὸν ὄμοια κρίνῳ. χλωρὰ δὲ ὡσπερ πράσιν. αἰθρὴ δὲ ἐν αὐτῇ καὶ

Hemerocallis
frutex.

Hemerocallis
flos.

καθ' ἐκάστην ἀπόφυσιν γῆδ. τὴν σχίσιν τῶ κρίνφ ἔοικότε
 ὅταν ἀρξῆται χάνειν. τὴν δὲ χεῖραν ἰσχυρῶς ὡ χεῖρ ῥίζαν
 ὁμοίαν βολβῶ ἔυμεγέθει. Id est Hemerocallis folia habet &
 caulem Lilio similia, viridia vt porrum: flores in ipso, iuxta
 singulas apophyses tres aut quatuor, diuisura Lilio similes,
 cūm primum hiare cœperint: colore valde ochrea, radicem
 similem bulbo magno.

ET cum hac quidem descriptione, Liliū non bul-
 bosum, exceptis radicibus, conuenit. Caules etenim in
 propagines siue ramulos distribuuntur; singulique flores
 tres aut quatuor promunt: & eos quidem, vnius ge-
 neris ochrea luteo colore; alterius verò purpureos. pur-
 purei etenim coloris & Hemerocallidem aliquam esse,
 πορφυρανθές nomen, inter nothas appellationes reper-
 tum ostendit.

QVOD autem Dioscorides Hemerocallidi radicem
 magno bulbo similem tribuat, innuit istud, Hemerocal-
 lidis descriptionem apud eum deprauatam: vel enim su-
 perfluorum videlicet, ac veritati repugnantium adie-
 ctione ampliata: vel duorum Liliorum mutilas de-
 scriptiones, in vnam contractas, Hemerocallidis vide-
 licet & alicuius alterius Liliij. Nisi fortassis & bulbo-
 sum aliquod sit Liliū, apophyses faciens, & vnius tan-
 tum diei florem luteum habens: quale tamen nondum con-
 stat alicubi repertum esse.

DICITUR verò Hemerocallis & ἡμεροκατάλαχ-
 τον, κρίνον ἀγριον, κρινάνθεμον, πορφυρανθές, βόλβος ὁ αἰμα-
 πικός, ἀντικάνθαρον, Liliū agreste & Liliū marinum.
 Et omnibus his nominibus Liliū non bulbosum nuncupari
 potest, excepta tantum bulbi hæmatici appellatione, quæ
 Lilio alicui bulbo magis conuenit.

CÆTERVM facultates Lilij non bulbosi incomper-
ta sunt, cum nullius, hac ætate, in medicina aut cibatu
sit vsus.

DIOSCORIDES autem Hemerocallidis radicem
tritam ait, & potam; aut cum melle & lana in pessa appo-
sitam, aquam & sanguinem ducere: folia trita imposita,
mammarum ex partu, & oculorum inflammationes miti-
gare: sed & radicem & folia, ambustis vtiliter imponi.

DE LILIO CONVALLIVM.

CAP. XXXVI.

QVOD Liliū conuallium recentior nuncupat ætas,
folia duo aut tria promit, virentia, leuia, latiuscula, Lilij
folijs similia, sed minorā: caulem tenuem, palmarem; circa
quem à medio sursum versus, flores parui, rotundi, hiantes,
per oras denticulati ac reflexi, albidi & odorati, & fructus
inde rotundi, rubentibus Asparagi baccis haud multum ab-
similes, verum minores; semen in his durum & amaricans:
radices tenues sunt, longa, aliquantulum geniculatæ, serpentes.

IN syluis & locis vmbrosis sponte exit. Floret circa Ca-
lendas Maij mensis.

GERMANI, *Meyenblunilin* & *Meyenrylz*
inde nominant: Belgæ *Meyenbloemkens*: Galli etiam
Muguet: est tamen & alia ab ipsis Muguet dicta, Lap-
paginis videlicet species, à Plinio *Asperugo* nuncupata. Ges-
nerus florem istum *Callionymum* appellari posse existimat,
nostra ætas *Lilium conuallium* vocat.

CALIDÆ & sicca qualitatis flores & fructus par-
ticipes sunt. Feruntur flores aduersus apoplexiam, neruo-
rum resolutiones, vertiginem, morbum comitiale, ac alios
cum cerebri frigida humidaq; intemperie morbos, auxilia-
res

Convallaria majalis L.
Ant. Hall. 1700. p. 208.

res esse. Sunt etiam qui velint flores istos cor roborare, ac cardiacis quoquo modo assumptos prodesse: oculorum item caligines decocto aut succo eorum discutit.

EIVSDEM cum lilio isto generis esse putatur, quod Unifolium dicitur: solum huic ut plurimum in tenui pediculo singulare & unicum est, latum, nervosum & acuminatum, magnitudine ferè foliorum hederae; circa caulicu-

Unifolium.

lum autem breuem tenuemq³, bina: eiusdem forma sed mi-
nora, supra que flores candiduli Liliij conuallij similes, at
minores, & nullius aut exigui odoris: bacca sequuntur exi-
gua, per maturitatem rubentes: radices tenues, obliqua,
serpentesq³, fibra sunt.

EXIT ijsdem & similibus quibus Lilium conuallium
locis: floretq³, eodem tempore, aut paulo post.

VVLGO Einblatt nuncupant, id est Unifolium
sive $\mu\omicron\nu\omicron\phi\upsilon\lambda\omicron\nu$. Apud veteres nomen non habet; nisi tertis
Plinij

Plinij sit Cyclaminos, cui similis videtur, si modo in exemplaribus error non est. Quae de hac, lib. xxv. cap. ix. sic habent: Mibi & tertia Cyclaminos demonstrata est, cognomine Chamacissos, vno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necantur. Quod si autem in his verbis pro, vno omnino folio, legatur: simili omnino folio, nō istud vnifolium, sed ipse Dioscoridis Chamacissus, tertia Cyclaminos erit.

CÆTERVM vnifolij traditur à quibusdam resiccatarum radicularum puluis, aduersus pestilentē bubonem efficax esse, si statim initio ipsius mali, drachma pondo cum aceto, & vino, aut aqua permixtis detur.

DE ASPHODELO. CAP. XXXVII.

ASPHODELI genus vnicum Dioscorides; Plinius verò duo fieri genera, & Dionysium seminam ac marem esse dixisse, refert. Posterior etas duo triaue Asphodeli genera obseruauit; & prater bulbosum quidem, cuius Galenus meminit.

PRIMUM genus, album quis dixerit: alterum verò, luteum.

FOLIA autem prius habet compitura, oblonga, angusta, Porri folijs similia, acuminata, caulem rotundum, lauem, cubito longiorem; quem à medio sursum versus multi quinque foliolorum flores patentis exornant, colore candidi, aut ex valde diluto rubro modicè purpurascens, staminibus in medio; post quos capitula sequuntur orbiculata: semen in his durum triangulum nigricantis obsoleti coloris. radices ab vno capite complures exeunt, oblonga, inferiore sede crassiores, magnis glandibus quodammodo similes, succosa, cum amaritudine leni, sapore adstringenti. In Gallie Prouincia, Italia, Hispania, & alijs locis, sponte exit: apud Germanos & Belgas, non nisi satus prouenit.

Floret

A. racemosus, L. 1. 1.
Asphodelus racemosus

Floret hic Maio & Iunio, ac particulatim quidem, ab imis incipiens, aliquot postquam satius est annis.

HVIC similis floribus, folijs, & semine, alius quidem Asphodelus est minor, cui non glandulose, sed fibrosæ sunt radices. Floret protinus & primo anno, deinde intermori- tur: Pseudo Asphodelus quidam non abs re esse videtur.

ASPHODELVS autem Græcis quidam ἀσφόδελος, Latinis Albucum siue Albucus, & hastula regia dicitur. Caulis cum floribus ἀνθετικός. Plinius caulem floriferum Anthericon; radicem verò, id est bulbos, Asphodelum no- minari refert.

MEMINIT huius Aspodeli Hesiodus in Operibus & diebus, ubi stultos ait ignorare, quàm magnum bonum sit in Malua & Aspodelo. Nam huius præcipuè Aspodeli radi- ces edules sunt. Galenus tamen non de hoc Aspodelo, sed de bulbofo eum scripsisse opinatur; eius tametsi bulbos non nisi compluribus elixationibus & Lupinorum modo paratos, esculentos reddi, ipsemet testetur; quales, non est verisimile Hesiodum commendasse; qui cibum aliquem paratu faci- lem per Maluam & Asphodelum insinuasse videtur. Verba eius sunt:

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλεὸν ἥμισυ πάντος,

Οὐδ' ὅσον ἐν μάλαχῃ τε καὶ ἀσφόμελῳ μεγ' ὄνειρα. Id est,

Stulti neque sciunt, quanto plus dimidium sit toto,

Neque quàm magnum in Malua & Aspodelo bonum.

CÆTÈRVM Aspodeli, ut Dioscorides tradit, radices potæ, urinam & menses ciunt; sanant etiam lateris dolo- res, & tusses & rupta conuulsaq; drachmæ pondo potæ ex vino: faciunt ad vomitiones magis idoneos, tali magnitudi- ne in cibo sumptæ: dantur utiliter à serpente demorsis tri- um drachmarum pondo; sed imponere morsibus oportet, & folia, & radices & flores in vino contrita, sordida item & depascentia

depasscentia ulcera; mammarum etiam ac testium inflammationes, phymataq; & furunculos in sece vini radix decocta curat: sed recentibus inflammationibus cum polenta auxiliatur.

SUCCVS radice addito veteri vino dulci, myrrha & croco, illinendus perquam utile oculis fit medicamentum, si simul decoquantur. Ad purulentas aures idem per se et cum thure, melle, vino & myrrha tritus, prodest. In contrariam aurem infusus, dentium dolores sopit.

VSTA radice cinis Alopecias impositus ad pilam reducit.

OLEVM in excavatis radicibus ad ignem decoctum, exulceratis pernionibus & ambustis illitu prodest: & in aures infusum earum doloribus auxiliatur. Vitiliginem albam, luteo antea in sole perscriptam illita radix extert.

SEMEN & flores precipue, aduersus Scolopendras & Scorpiones excellens sunt remedium, in vino pota.

DE ASPHODELO LUTEO.

CAP. XXXVIII.

ASPHODELO luteo folia sunt oblonga, angusta, striata, in virore quasi cerulea, longiora & angustiora quam primi: caulis rotundus, cubitalis: flores in eo, a medio sursum versus, plurimi; alterius satis similes, ceterum colore lutei, staminibus in medio; capitula succedunt rotunda, in quibus semen: radices similiter complures, sed singula oblonga & renues, multo quam primi et tenuiores et longiores, colore luteola, supra quas fibrae quaedam laterales exeunt, per quas in plures alias stirps ipsa facile multiplicatur.

PEREGRINVS et hic Asphodelus Belgio est, nec alibi quam in hortis reperitur. Floret similiter Maio aut Iunio mensibus

A. luteus L.
Desf. Plant. 208

menſe; folia eius pleraque hyeme, ſi non admodum rigida fuerit virent; Vere noua exeunt.

RECENTIORES *Asphodelum luteum* à florum colore luteo appellant; à Dionyſio femina dictus eſſe videri poteſt, & Plinij alter.

PORRO quis huius *asphodeli* vel in cibatu, vel in medicamentis vſus ſit, exploratum nondum eſt.

DE ASPHODELO BULBOSO GAL-
LENI. CAP. XXXIX.

BULBOSVS *Asphodelus* folia habet porracea, ſed tamen anguſtiora & breuiora quam primi *Asphodeli*; caulem rectum, rotundum, floribus ſimiliter multis circum veſtitum, rarioribus tamen, primi *Asphodeli* floribus haud multum diſſimiles, ex ſex paruis acuminatis foliis, & aliquot in medio ſtaminibus compoſiti: capitula quoque triangulata, ſed oblongiora, in quibus ſemen: radix ſub eſt bulbosa eſculento bulbo maior. Apud Belgas non niſi hortenſis eſt. Floret eodem, quo primus, tempore, aut ſerius parlo.

ASPHODELI ſpeciem eſſe caulis *Antherico* ſimilis oſtendit; qua de cauſa & eum *Asphodelum* eſſe apparet, cuius Galenus lib. de alimentorum facultatibus ſecundo, meminit his verbis.

RADIX *Asphodeli*, & magnitudine, & figura, & amarore *Scilla* radici quodammodo eſt ſimilis: ſi tamen vt *Lupini* paretur, maximam partem ſui amaroris deponit; inq; eo à *Scilla* discrepat. Nam *Scilla* qualitas difficillime eluitur. *Hesiodus* certè *Asphodelum* laudat cum ſic ait: Nec quanta in *Malua* & *Albuco* ſunt bona, norunt. Equidem noui quosdam ruſticos, qui graſſante fame, vix tandem compluribus elixationibus, macerationibus in aqua dulci,

eſcu-

Asphod. bulbosus Galeni
P. 145. Galeni. De Simplic. Med. 209.

esculentam ipsam reddiderunt. Porro hæc quoque radix, quemadmodum & Dracontij facultatem habet tenuandi atque aperiendi. Proinde quidam pro summo remedio ipsius Asparagum ictero laborantibus exhibent.

DE eodem verò bulboſo Asphodelo, & lib. de ſimpliciũ medicamentorum facultatibus idem ſcribit. Radices etenim Asphodeli viribus Aro, Arifaro, & Dracontio ſimiles eſſe ait, quales certè non primi illius ſed bulboſi ſunt.

VERBA Galeni, hoc loco, de Asphodelo, hæc ſunt: Et huius radix utilis eſt, ſicut Ari, Arifari, & Dracontij, nempe extergentis facultatis. Uſta autem cinis calidior, & exſiccantior, ſubtiliorq̃, ac digerere potentior efficitur, ac proinde & Alopecias ſanat.

DE IRIDE. CAP. XL.

IRIDIS ſpecies floris colore differentes, complures eſſe Dioſcorides innuit. Flores ſiquidem, ait, varij aut candidi, aut lutei, aut nigri, aut purpurei, aut cyanei. Quam coloris diuerſitatem, non in vno flore, vti Andreas Lacuna exiſtimauit, ſed in diuerſis reperiri præter quod ipſa obſervatione conſtat, αὐτόπτης etiam teſtis eſt Antonius Muſa; qui à ſe conſpectos in Illyrico, Iridis flores pleroſque candidos, alios pallidos, nonnullos luteos, quosdam purpureos, plurimos caruleos, in examine ſimplicium ſcribit.

DIFFERUNT verò & non modo floris colore, ſed et non parum magnitudine. Quædam etenim Irides maiores ac proceriores: aliæ minores ſunt.

FOLIA maioribus oblonga, enſis aut gladij ſimilitudine: caules rotundi, laues, cubitales, nonnullis altiorem; in quorum ſummo flores παράλληλοι ſiue alterno ordine poſiti, terni quaterniue, odorati. Conſtant flores ſenis potiſſimum

And. Perry. 24

K 1

num foliolis, quorum tria deorsum repanda arcus modo reflectuntur, alia tria sursum & contra se mutuo curvantur. Color candida per totum quidem florem candidus est; lutea, luteus; cerulea siue nigra in saturata cerulea purpura nitet, μελανίου siue Viola nigra colorē referens; purpurea verò in caruleo purpureus, sed eius tamen qua Belgio vulgaris est, non in omnibus foliolis neque ab omni parte similis; sursum etenim reflexa, pallidiora sunt et colore dilutiore, praesertim vnius, cuius haec pallidissima & ad aqua χρῆνον colorē accedunt; deorsum curvata inferiore parte pallent; superiore verò pulcherrimū purpurea siue nigra Viola dilutum colorē proximè exprimunt; intermixtis interim Lineis candidis, qua ab ipso folij exortu ac veluti base, tum & ab ipsa flava fimbria exorientia, gratam coloris mixturam & varietatem efficiunt. Oritur fimbria ab ipsa inferiorum foliorum in singulis floribus parte, qua calyci inhaerent, & inde sursum ad medium producitur, multis, tenuibus, breuibus, luteolis veluti pilis concreta, humani ferè supercilij, aut Erucæ hirsutæ similitudine. Præter sex autem hæc, qua propriè folia, sunt & tria alia oblonga, angusta foliola, extrema summaq; parte bifida, qua fimbriam illam quodammodo contegunt: sub his singula stamina. Radices Iridi subiacent longa, solida, nodosa, ac veluti geniculata, digitali aut ampliori crassitudine, subinde in plures propagines, ipsis ex lateribus adnascentes distributa, & summa terra haerentes, intus candida: quibus adhuc recentibus & nondum resiccatis, nonnihil inest feruentioris saporis, qui tamen non statim; sed paulò post quàm mansæ sunt, deprehenditur: tunc etenim fauces & lingua radicem impetens, igneæ qualitatis vestigium, ac πυρώτερον τὶ, quod non facillè eluitur, ipsis imprimit: sicca verò gratiori sunt odore, et qualitate gustabili minus acri. Minores Irides, folijs, floribus & radicibus alijs si-

alijs similes ; sed folia tantum dodrantalia, latiora tamen, quàm Chamæiridis, aut iridis minoris tenuifoliæ. flos eiusdem cum aliarum formæ, sed minor paulo; colore, vel è luteo languescente, vel ceruleo eoq; nuñc saturato, aliàs diluto.

NASCITUR Iris in Illyrico, Macedonia, Africa, & in complurimis Europæ prouincijs. In Belgio, purpurea familiarissima est, & non modò in hortis, sed & quibusdam paluſtribus locis sponte exit, præsertim cuius flores dilutiorem purpuram, & aquæ cyaneum colorem referunt: Candida, hortensis tantum est. Sunt & minores Irides Belgio hortenses. Luteam apud Hispanos etiam in paluſtribus reperiri accepimus. Apud quos, & præsertim Lusitanos, cerulea quoq; exit, non modò vere, sed & autumnno florem proferens, eumq; odoratum & viola nigra saturato colore, sed in singulis caulibus vnicum tantum.

OPTIMA Iris apud Illyricos prouenit, & melior quàm in Macedonia, non tamẽ parte maritima, sed mediterranea, magisq; ad Septentrionem sita; vt Theophrastus ait. Plinius Illyricam reliquis quoque præfert, & quidem non in maritimis, sed in paluſtribus (exemplaria, ferè syluestribus, minus rectè habent) Drylonis, & Naronæ natam: quam etiam Nicander in Theriacis commendat, sic scribens:

Ἰριν δ' ἢν ἔθρεψε Δρύλων καὶ Νάρονος ὄχθην. Id est,

Iridem quam aluit Drylon & Naronis ripa.

SUNT autem hi fluuij Ptolomeo in Dalmatia prouincia Illyrico vicina. Nicandri verò scholiastes, Drylonem fluuium esse ait Illyriorum & Narorum, qui Illyricos & Liburnos segregat; vbi Cadmus & Harmonia habitauerunt, in serpentes transformati.

DIOSCORIDES inter Illyricas & Macedonicas præstantissimam esse ait, quæ radice est densa, minuta,

frangi contumace, subruſſo colore, multum odorata, guſtu feruido, odore integro, non ſitum redolens, & ſternutamenta dum tunditur mouens.

P R O X I M A bonitate, Plinio auctore, Macedonica eſt, quæ apud Galenum lib. 7. κατὰ γένιν in acopo quodam Aſclepiadis recipitur, cùm tamen in alijs compositionibus Illyrica ferè admisceatur.

T E R T I O loco Africana eſt, quam Galenus lib. primo de antidotis, multo inferiorem Illyrica teſtatur. Nam ſi, inquit, conſeras eam quæ ex magna Libya Romam copioſiſſima adfertur, tantum ab Illyrica abeſt, quantum mortuum corpus à viuo.

Q V Æ in frigidioribus reperiuntur regionibus, deteriores ac viribus infirmiores ſunt. Theophrastus has omnino abſque odore eſſe exiſtimauit. In Thracia, inquit, cæteriſq; frigidioribus locis, ac minus coctura idoneis, odore Iris penitus caret: quod tamen non abſolutè verum eſt. Nã & Belgica Iris reſiccata, non omnino abſque odore eſt, licet tamen odore, quàm Italica inferior; quæ hac ætate in Germania & alibi, reliquis præfertur, & Florentina cognominatur.

I R I D I S flores mense Maio prodeunt: folia ferè ſemper virent: radices diuturnæ, vix vlla hyemis iniuria offenduntur; niſi fortassis externarum, quarum nimio hyemis rigore, ſubinde radices intermoriuntur.

I R I S Grecis ἴρις appellatur: Athenæus & Theophrastus ἱεῖς legunt, quaſi conſecratrix, quo nomine etiam Latinis dicitur: nonnullis radix Marica, vel potius radix Naronica, à Narone fluuio, circa quem optima et copioſiſſima, vt diximus, naſcitur. Item οὐρανία, caeleſtis, ab arcu caeleſti, & ab eadem occasione θαυμασὸς, admirabilis; θαυματρίαν enim arcum caeleſtem Poëta aliquando vocant. Nominatur & θαλίδη aut θαλίδη, καθάρων purgans, ὁπρετεῖτος.

ἰριδος. Philinus Iridis flores λύκος, id est, Lupos vocari tradit, quòd deorsum arcus modo curuata, labiorum Lupi speciem quãdam reddant. Germanis, Bilgen Schwertel / Nostri, Lisch ouer Zee. Gallis, Flambe. Italis, Giglio & Irìde, Iris nominatur.

IRIDIS species flore candido olim in officinis gignendi casu Græco ἰριος nuncupabatur: Germani, **Wiolwurtz / weisz Wiolwurtz**: Nostri, **wit Lisch**: Galli, Flambe blanche appellant. Hanc multi reliquis præferunt, & odoratiorem eius radicem affirmant.

ALIA Iridis species flore in ceruleo purpureo, Iridis nomenclaturam retinet. plerisque, tamen Lilialis, & in Apulia Spatula, vt Franciscana familia fratres Angelus Palea & Barptolomæus ab vrbe veterum scribunt: Itali, Giglio azurro, & Giglio celeste. Germani, **blaw Bilgen / blaw Schwertel / himmel Schwertel**: Brabantii, **blaw Lisch ouer Zee**. Huius speciem, quæ flore est dilutiore, plerique syluestrem Iridem nominant; ad differentiam candidæ, cum alterius hortensis. Sunt tamen & aliæ apud veteres syluestres Irides, Xyris videlicet, & Ephemeron non lethale.

ALOISIVS Anguillara Iridem à Palladio Hyacinthum vocari existimat: alius Hyacintho, Iridis ac Gladioli nomen tributũ dixerit. Verba Palladij sunt, lib. 1. de Apum castris, titulo 37. Herbas nutriat, Origanum, Thymum, Serpyllum, Satureiam, Melissophyllum, Violas agrestes, Asphodillum, Citraginem, Amaracum, Hyacinthum, qui Iris vel Gladiolus dicitur, similitudine foliorum, &c.

PORRO Iridis radices recentes, & adhuc succo plene, impensè calidæ sunt, & ad quartũ ferè caliditatis gradum peruenientes. Succus earum non modò bilem, sed potissimum aquosos humores potenter educit, & hydropicos insigniter

insigniter purgat, cum lactis sero, aut alio liquore, qui caliditatem eius nonnihil contemperet, epotus.

ARIDÆ in secundo sunt ordine intenso calefacientium & resiccantium: crassos & lentos humores, qui agrè ac difficulter educuntur, attenuant: respirationis difficultati, tussi veteri, & omnibus thoracis vitijis, quæ hinc oriuntur, multum in eclegmate profunt. Auxiliantur etiam lienosis, conuulsis, à serpētibus demorsis, perfrictionibus, rigoribus, & his quibus genitura profluit, cum aceto, inquit Dioscorides, potæ: cum vino menses ducunt. Decoctum ad infessus muliebres vtile est, emollit etenim & locos aperit: ad coxendicum verò dolores, infusum: fistulas ac sinus carne implet; instar collyrij cum melle subditæ, foetus extrahunt: strumas & veteres duritias molliunt, coctæ & impositæ: arida vlcera replent; cum melle repurgant, & nudata ossa carne operiunt. Profunt capitis doloribus cum aceto & rosa-ceo impositæ: lentes & ephelidas abstergunt, cum Veratro albo & duplo melle superpositæ. Admifcentur pessis & malagmatis: in vniuersum multi vsus.

DE IRIDE MINORI, SIVE TENVI-
FOLIA. CAP. XLI.

PRÆTER Irides superiore capite descriptas, reperiuntur & alia quedam Irides, de quibus deinceps agendum. harum vna minor, & tenuifolia non temerè appellatur: altera Chamætris.

EST autem tenuifolia Iris alijs similis, sed minor ac tenuior. folia habet breuiora, angustiora, nigriora q̄, aut casii quasi coloris, quæ confricata, grauiusculum reddunt odorem, Spatula foetide propemodum persimilem, sed tamen minus graueolentem: caules similiter breuiores, sæpe vix cubitales:
in quo

in quo flores bini, terni, alterni, colore caruleo saturato, forma aliarum Iridum propemodum similes, nisi quod ipsius foliola singula angustiora sint, & superiora contra se mutuo non adeò recurventur, sed ferè erecta consistant: inferiora verò ac deorsum reflexa simbriam non habeant, sed solam lineam luteam; quæ tamen parte calyci proxima, nonnihil bifurcata est. radices quoq; obliquæ, nodosæ, & sibi inuicem implicite, & quandoque quàm aliarum densiores, longas, multasq; fibras inferius demittentes, foris ruffæ, intus subcandida aut subluteæ, gustu feruido, vti aliarum.

REPERITUR in Germania apricis planisq; pratis, frutetosis ac humentibus campis, teste Valerio Cordo, & non procul, vt Gesnerus ait, Tiguro. Apud Belgas non nisi in hortis prouenit. Floret eodem quo aliæ ferè tempore.

IRIDEM minorem & tenuifoliam, vt diximus, appellant. Videtur nonnullis Plinij Rhizotomos, quòd radice videlicet sit subruffa, breui, densaq;. Sed Rhizotomos Illyrica est species, & quidem præstantior, Plinio auctore; hæc verò contra, alijs odore & potentia inferior, nec in Illyride, sed in Germania reperitur. Proinde non Illyrica aut Rhizotomos, sed sui generis Germanica & tenuifolia quedam Iris, quæ Spatulæ foetida species haberi posset, si semen quod in siliquis gignitur, non vti aliarum Iridum planum, sed veluti Spatulæ foetidæ rotundum esset. Plinij autem de Rhizotomo hæc sunt verba: Illyrica duorum generum est: Raphanitis à similitudine; & quæ melior Rhizotomos subruffa.

CAETERVM potentia huius radix vehementer calida feruensq; est; facultate & viribus alijs Iridibus non inferior: ad eadem, ad quæ illa, ea propter, præsertim recens utilis.

DE CHAMÆIRIDE. CAP. XLII.

CHAMÆIRIS inter Irides minima est, folia habet
 Gladiolo minora, angustiora, pinguiora: caulem palmi alti-
 tudine, folijs breuiorem: in quo flores non alterno ordine ac
 suis

situ, ut in alijs, sed è summo cauliculi simul, singuli suis insidentes pediculis, erumpunt, odorati, & maturi pruni odore & aliquatenus colore, tenuifolia Iridis floribus minores, forma alioqui similes: foliola siquidem & huius floris angustiora sunt, & deorsum reflexa, simbriam illam humani supercilij non habent. radices parvae & obliquae sunt, foris ruffae, intus candidae, durae, gustuq; feruētes. Peregrina haec Iris non modo Belgio aut Germania, sed & Italia, ut fertur, est: & non nisi in hortis reperitur.

FLORET Maio mense: folia hyeme pereunt, Vere erumpunt noua.

IRIDEM esse Illyricam Hermolaus existimauit Barbarus, cum eam olim in horto Felicis Sophiae Patauij conspiceret; sed ab Illyrica & legitima Iride eam differre, Antonius Musa in examine simplicium, satis ostendit. Nos Chamæiridem nuncupauimus, antiqua destitutam appellatione; nisi fortè Iris sit astragalites dicta, cui aliquatenus similis est. Nam veluti astragali siue tali, paruae, nodosae, duraeque huius Iridis radice sunt. Astragalatidis Iridis meminit Soranus apud Galenum κατὰ τόπους lib. 7. & Aëtius sermone 13. cap. 3. in emplastro venatorum.

FACULTATE autem & viribus, haec quoque Iris acris & impensè calida est, alijsq; Iridibus similis.

DE SPATVLA FOETIDA.

CAP. XLIII.

SPATVLA foetida, caule, folijsq; Iridi similis; folia tamen nigriora, grauem scedumq; odorem spirant, praesertim si confricentur atque digitis atterantur: flores quoque similes sed minores, purpurei sed sordidi & obsoleti coloris:

Cordus

Cordus tamen cuiusdam saturata purpura arridere refert: succedunt siliquæ magnæ triangulares, quæ in tres debiscētes finduntur partes. semen in his rotundum Ocbri siue Eruiilia magnitudine, rubens, splendens, quod resiccatum contrahitur & nigrescit. Radices nouellis plantis rotunda, & veluti bulbi aut cepæ alicuius caput, ex qua crassiores fibræ dependent: veteribus verò & multorum annorum plantis, multæ sibi inuicem implicite, magnum veluti cespitem constituentes, gustu feruida, vt & ipsum est semen.

IN Hetruria & alijs Italia locis sponte exit; apud Belgas vix alijs locis quàm in hortis reperitur. Florem edit Iulio & Augusto: semen Autumno maturatur.

PASSIM Spatulam foetidam appellant, pleriq; etiam Iridem syluestrem: Germani, wandtleuszkraut à potentia qua cimices enecat: Galli, Glayeul puant: Belgæ, wantluyscruyt / stinkende lisch. Ruellius Sparganium existimat: sed nos pro Sparganio aliam exhibuimus herbam, Sparganiy apud Dioscoridem descriptioni melius respondentem. alijs Xyris esse videtur; quæ Fuchsi & Matthioli aliorumq; constans est opinio, olimq; nobis placuit, sed modò tamen, probari non potest. Si etenim diligenter Xyridis descriptio expendatur, parum cum ea Spatula foetida conuenire deprehendetur. Nam folia Spatula foetida non latiora, sed quàm vulgaris Iridis angustiora sunt: flos non è siliqua aliqua, multò minus triangulari, erumpit; sed nudus & nullo integumento prius quàm debiscat contactus, idem aliquando purpureus, sed in medio nequaquam phœniceus: radices etiam non longæ & ruffæ, sed candidæ, & plurima parte breues. Quæ omnia Spatulam foetidam à Xiride differre ostendunt. Xyridis siquidem folia latiora sunt quàm Iridis, flos è siliqua erumpit, colore in medio phœniceus, & radices subruffæ, longæ, geniculatæ.

FACULTATE porrò ac viribus Spatula foetida radices & semina calida sunt, ad tertium caliditatis gradum ac siccitatis pertingentes. Foliorum succus cimices enecat, parietibus ac lecticis illitus.

DE XYRIDE EX DIOSCORIDE.

CAP. XLIII.

XYRIS Iridi similia habet folia, latiora verò & in summo acuminata; caulem è medio eorum cubitalem satiq; crassum, in quo siliquæ triangulares, & ex ipsis flores purpurei medio eorum phœniceo: fructus in folliculis fabis, aut, vt Oribasii exemplar habet, Eruo similis, rotundus, rubens, acris. Radix geniculata, longa, *πυρρὰ* siue ruffa.

Ξυρίς Gracè et Latinè dicitur, à nonnullis Xeris & Xyrida, Galeno teste. Item *ἰρίς ἄγρια* siue sylvestris Iris, *κακός* siue *κακῆλος*. Vulgo autem incognita stirps est.

TENVIVM partium, inquit Galenus, attractoria, digerendi, ac nimirum etiam desiccandi, est facultatis cum radix, tum multo etiam amplius fructus; qui quidem & vrinam ciet, & lienes induratos sanare potest.

DIOSCORIDES ait radicem contra capitis vulnera & fracturas facere, aculeos educere, & telum omne citra dolorem extrahere, admixta floris aris tertia parte, & Centaurij radice quinta, & melle: sanare & œdemata ac inflammationes cum aceto impositam: bibi ad conuulsa; rupta, coxendicum dolores, stillicidia vrinae, & diarrhœas cum passo tritam: fructum per vrinam potenter mouere trioboli pondere ex vino bibitum: Lienem verò minuere cum aceto potum.

XYRIDIS radix, Plinio auctore, strumas vel panos vel inguina discutit. Precipitur, addit, vt sinistra manu lecta, ad hos vsus seruetur, colligentesq; dicant cuius hominis vitijq; causa eximant.

DE PSEUDO IRIDE, SIVE SYLVESTRIS IRIDE LUTEA.

CAP. XLV.

PSEUDO Iris folia quoque Iridis gerit, sed longiora & angustiora, dorso aliquantulum utrinque extante: caules glabros, Iridis haud dissimiles, subinde bicubitales; atque in ijs flores complures, uti aliarum Iridum; nisi quod horum superiora foliola omnino parvula sint, & eorum quae in veris Iridibus visuntur, quaedam veluti tantum rudimenta, ac prima lineamenta: siliquae crassae succedunt triangulares, in quibus semina multa simul compressa, ordine digesta, plana, cartilaginea, lentibus maiora: radices obliquae, longae, geniculatae, cirrose, in propagines divisa, colore pallide rubentes, gustu adstringentes.

PALVSTRIBVS locis, humidis & riguis tractibus, Italia, Germania, Gallia, Belgioque familiaris. Floret Maio & Iunio.

VVLGO, Germani, gel Schwertel & Drachenzwurtz: Nostri, geel Lisch: Galli, Glayeul ou Flambe bastarde. Officina perperam olim Acoron appellauere: & maiori cum errore radicibus eius pro legitimo Acoro vse sunt. Nam non forma modo, quae fortasse in aliquo conuenire potest, sed viribus potissimum, ab Acoro plurimum dissidet. Plerique hac occasione Pseudo Acoron nominant: nos Iridem luteam sylvestrem, aut potius pseudo Iridem nuncupare malimus, utpote Iridi quam Acoro similiorem.

FACULTATEM habet radix huius adstringentem, frigida & sicca secundo excessu; dysentericas & alias ventris fluxiones cohibet: menses sistit, & sanguinem vndeque manantem supprimit, in potu, aut aliter sumpta. Sunt etiam qui solum gestantem eam, ab omni sanguinis fluore tutum affirmant.

Pseudoiris
... ..
...

DE ACORO EX DIOSCORIDE, THEOPHRASTO, ET ALIIS.

CAP. XLVI.

ACORO cognatio & similitudo cum Iride est; sicut, ut Dioscorides ait, habet Iridis, sed angustiora, radices haud dissimiles, sibi invicem implexitas, non in rectum descendentes, verum obliquas, & secundum terra superficiem, geniculis interceptas, subalbas, gustu acres, & modice amaras, sicut Galenus odoris non inuicunt.

THEOPHRASTVS Acoron inter eas stirpes refert, quae cum seminibus flores edunt.

INVENTUM rarum Apuleius scribit, & non nisi cum strobilum produxerit, agnoscere posse.

PLINII de Acoro historia, lib. 25. cap. 13. cum Dioscoridi conueniret, nisi radices nigras traderet, & minus venosas eas esse, ac ruptu faciles superadderet.

MATTHIOLVS Acoron folio depingit Iridis, radice longa, obliqua, & in superficie geniculis distincta, quod pro legitimo sibi ab Augerio a Bousbeck Ferdinandi Imperatoris, apud Turcorum Imp. Oratoris missum memoria prodidit.

PROVENIT Acorion in Colchide, Galatia, & Creta insula. Optima, inquit Plinius, Acori radices Pontica, deinde Galatica, mox Cretica: sed prima in Colchide, iuxta Ibasim amnem, & ubicunque in aquosis: Matthiolus ad se missus, e Nicomediae quodam magno vastissimus lacu collectus, refert.

EST autem Nicomedia ciuitas Galatia, Colchidi vicina. Colchis vero Ponto Euxino vicina prouincia.

PRÆSTAT, inquit Dioscorides, Acoron densum, candidum, non cariosum, plenum, odoratum. Plinius tamen

Creticus candidiores Ponticus ait. Sunt autē ipso auctore, Creticus Ponticus minus probata.

Αζωρική, Αζωρική, Graecis: Latinis Acorum dicitur. Nonnulla, teste Apuleio, Αζωρική, Venerea, radix nauica. siageniana, vnguentaria: Officinae Europa, magno cum errore, Calamum odoratum siue aromaticum appellant, pro Acoro pseudo Iridis radices, vt superiori capite ostendimus, perpetam substituentes.

Est verò & Acoros quibusdam Oxymirisines radix: ideoq; quidā hanc Αζωρικήν vocare malūt, vt Plin ait.

ACORI radix, auctore Galeno, in calfaciendo & resuscitando tertij est ordinis. Decoctum eius, Dioscorides inquit, urinas mouet: auxiliatur ad lateris, thoracis & hepatis dolores; item ad tormina, rupta & conuulsa: Lienem absumit: prodest stillicidio urinae affectu, & a serpentibus demorsis: succus radice, quae oculorum claritati officium, exierit. Miscetur etiam antidoti vultus hac radix.

DE GLADIOLO. CAP. XLVII.

GLADIOLO folia sunt oblonga, angusta, striata, gladij modo mucronata, Iridis minor & angustiora. caulis leuis, teres, cubito longior; circa cuius summū flores sex aut septem distantes, in ordinem supra inuicem, ad vnā caulis partē digesti, ex sex foliolis cōmissi, colore purpureo rubetes splendētes aut (quod iam ē raro) candidantes. succedūt inde folliculi in rotunditate oblongi: semina in his tenuia, paleacea; radix gemini bulbi vno super alterū insidente, quorū superior Veris initio minor ac vegetior: inferior maior, sed hiacis dior, qui paulū post perit, in plures subinde multiplicatur.

EXIT Gladiolus in pratis, in aruis inter segetes agro sacūdo Italiae pluribus locis. Cordus in frutesosis herbosisq; etiam nasci scribit. Et quibusdam locis maior ac procerior; alijs verò minor ac breuior reperitur. Floret Maio mense.

Handwritten notes:
 Gladiolus
 ...
 ...

phrastus Phasgani, id est, Gladioli, radicem decoctam dulcem esse tradit, & tritam farina admixtam panem dulcem & innoxium reddere.

DE SISYNRICHIO.

CAP. XLVIII.

SISYNRICHIO folia sunt graminis bina aut terrena, oblonga et angusta: caulis rotundus, dodrantalis, in quo flosculi tres aut quattuor, pulchri, colore cerulei, verum fagaces, & paucis admodum horis vigentes, alternatim prodeuntes, forma quodammodo florum Iridis; ex nouem videlicet foliolis compositi: quorum tria deorsum reflexa, pro fimbria maculam habent plurima parte luteam; alia tria sursum versus aliquantulum eriguntur; tria verò reliqua respondentia ijs, quæ Iridis florum fimbriam contegunt, proportione huic flosculo maiora et tenuiora sunt, sursumque erecta medium floris tenent; summa, extremaque parte diuisa: capitula inde succedunt oblonga, in quibus semē rotundum, paruum vti Rapi. radix bulbosa gemina, vno bulbo alteri superposito, sicuti Gladioli, sapore dulcis ac edulis, quæ inuolucro quodam integitur reticulato: quod quidem maioribus spissius est; minoribus verò minùs crassum. Duo etenim huius genera esse videntur magnitudine sola differentia. Est etenim vnum quidem maius: alterum verò minus.

IN Lusitania & alibi apud Hispanos nascitur. Floruit Mechliniæ Maio mense, in horto amplissimo & instructissimo D. Ioannis Brancionis viri generosissimi.

HISPANI Nozelhas, quasi nuculas, siue paruas nuces appellant. Nobis Bulbi esculenti genus illud esse videtur, quod Gracè $\sigma\iota\sigma\upsilon\pi\acute{\iota}\chi\iota\omicron\nu$ ἢ $\sigma\iota\sigma\upsilon\pi\upsilon\pi\acute{\iota}\chi\iota\omicron\nu$, & Latine à

Sisynrichium ibidum
Bot. Plant. 2. 10

Plinio Sisynrichium appellatur. Scribit etenim Theophrastus lib. 7. Sisynrichij proprium esse, radicis quidem, quod infra est, augeri primum; Vere autem apparente hoc tabescere: quod verò supra est edule incrementum sumere. Quibus verbis geminam Sisynrichio radicem & edulem esse ostendit: ut hinc bulbum hunc, quem Hispani Nozelhas nominant, verum Sisynrichium esse colligendum videatur. Nā gemina, ut scripsimus, est; & in Hispanijs passim editur.

DE IRIDE BULBOSA. CAP. XLIX.

BULBOSA Iris folia habet quaterna aut quina oblonga, angusta, striata, Asphodeli lutei satis similia, superiore parte caua, inferiore verò prominentia ac subrotunda: caulem cubitalē: florem in summo cerulei elegantis coloris, forma Iridis floris; è senis videlicet maioribus ac tribus minorib' foliolis. maioribus deorsum reflexus pro fimbria linea est lutea. sursum erecta minus quam Iridis curvantur. tria minora luteis lineis imminant, aliquantulum eleuata, ita ut stamina & apices, quæ subsunt, hiante hac parte flore, facile in conspectum veniant. flori oblonga crassa veluti siliqua succedit, in qua semen. radix bulbosa, oblonga, subruffa integitur mēbrana, quæ vbi florē facit, in duos bulbos abit, ipso caule ex imo et ex bulbi fibris assurgente. Ex Britānia insula occidentali regione hic bulbus ad Belgiū peruenit.

2 **MISIT** & Hispania Betica ac Lusitania huiuscemodi bulbū, sed tamē colore et forma nō nihil differentē. Deorsum etenim reflexa candidat; assurgentia verò dilute ceruleū colorē referūt: angustiora siue minorā, inferiorib' ita incūbūt, ut necdū stamina aut apices cerni nō queāt, sed ipsis etiā adherere appareant, quæ et extremis partibus fissa sunt atq; reflexa. Bulbus uti prioris est. Siliqua lōgior ac tenuior.

3 **EST** & huius generis tertia lutei coloris flore, forma secunda similis, quam etiam Hispania gignit.

D. G. Smith del.

FLOREM bulbosæ Irides, in iunio mensis Iunij apud Belgas odunt.

NOMINARE huiuscemodi bulbum Lusitanos Lirio accepimus, & Liry appellari à veteribus species aliqua esse videtur. Liry siquidem apud hos, polysemos vox est. Narcissus enim Lirium est, et Liliium Lirium est. deinde & alia duo Liria apud Theophrastum sunt. Unum quod lib. v. 1. vere post violam albam & ελίζιον, vna cum Narcisso florere ait: alterum quod eodem libro, autumno simul cum Croco florem facere incipere, atq; statim primis imbribus florere scriptum reliquit. Et cum priore quidem horum, Iris hæc bulbosa conuenire posse videtur.

EST autem fortasse & idem hic bulbus, Apulei Hierobulbus, cuius meminit cap. 21. Nam cum Iris apud veteres Hieris nuncupetur, hic verò bulbus Iridis sit flore; non improprie Hierobulbus, quasi dicatur Iris bulbosa nuncupari poterit: nisi quis velit ιεροβύλλος, veluti magnum & grandem bulbum dictum. Magna siquidem & grandia, ιερα & sacra, ab antiquis cognominata fuisse hæud in ambiguo est.

DE viribus autem Iridis bulbosæ nihil compertum habemus, aut ab alijs traditum accepimus.

APULEIUS, herba Hierobulbi, ait, accipito uncias sex, seui caprini tantundem, olei Cyprini libram & uncias duas, in se pisatis & commixtis vteris, dolorem articulorum tollit.

ITEM, Hierobulbi radice cum lomento Lupinaceo commixta, mulier si faciem lauerit, lentigines statim purgat.

DE CROCO. CAP. I.

INTER flores et Croci flos est: sunt huic folia oblonga perquam angusta: flores pulchri, colore cærulei, Colchici floribus

floribus similes, sed magis saturata purpura nitentes, & in singulis stamina oblonga terna quaternaque, colore flammeo subrubentia, odore cum in aetherem forti, & caput implente; quae ceteris partibus praefertuntur, colliguntur, & croci nomine vel sola veniunt: radix subest bulbosa, carnosae, copiosa, & viuax.

SERITUR Crocus in pluribus regnis & prouincijs, ubi in agris segetis modo late viret: ut in Cilicia Cyrenis, in Sicilia, Italia, Pannonia, Germania, Gallia, Britannia. Gaudet, inquit Theophrastus, calcari pedibus: ideoque iuxta semitas & fontes pulcherrimus exit. Seritur depositis radicibus cum bulbis.

OPTIMVS, inquit Dioscorides, Coryceus: secundum locum tenet, qui iuxta Corycum versus Lyciam, & in Lycia Olympo: deinde ex Aegibus Aetholia. Cyrenaeicus & Centirupinus omnium in Sicilia viribus minus pollent. Qui ab Aquila Vestinorum urbe adfertur primum sibi locum in Italia vendicare, Matthiolus ait: sed Aquilino tamen praestantior, qui circa Viennam Pannoniae. siue, ut vulgo, Austria, nascitur. In Gallia nusquam vegetior quam in Agenensi agro, & Narbonensi, Ruellio teste. Probatum etiam, in Britannia insula meridionali parte, quam Angliam vocant, natus: ex altera vero & Septentrionali, quam Picti & Scoti tenent, reprobus est.

OPTIMVS autem ubicumque natus, qui pinguis-
simus, recens, fragranti odore, colore rutilo. Pessimus squali-
dus & suum redolens.

CROCVS Autumnino florere incipit, statim, ut Theo-
phrastus ait, primis imbribus, Vergiliarum occasu. Florem
edit ante folia, quae mox subsequuntur, & hyeme tota vi-
rent, aestate nullibi conspicua.

GRÆCIS similiter κρόκος, Latini etiam Crocum dicunt: Manuans Zaffaran; atque inde in Italia, Zaffarano: Germanis Saffran Gallo Safran.

CASPERVM Crocus paululum quid adstringens obtinet, sed superat in eo calfaciens qualitas, ut tota eius essentia secundum suum ordinem excalfaciendum, primi excalfaciunt: proinde & concoquendi vim quandam obtinet, adiuvante in hoc paucula illi adstrictione, ut Galenus ait. Sedem, id est, Cephalalgiam, inquit Avicenna facit, & caput nocet id quod non exiguo, sed nimio suo usu effere potest. Vigilia si quidem copiosus inducit, quæ modum excedentes capiti & sensibus obstant. Moderatus autem Croci usus cerebrum prodest, sensus vegetiores reddit, somnum & temperem exultat, letum gignit. Cerroborat quoque Crocus etiam, liberat utrosque humores ad concoctionem perducit, pulmonem aperit, & ab obstructione expedit; & ad hæc tam efficax remedium, ut subinde phibiscus in summo vultu discrimine, & propemodum animam agentibus, spiritum reducat, & vitam ad aliquot dies proroget, scriptura dimidia, aut ad summum integri pondus, cum passo aut vino Pramnio, vel alio dulci exhibetur: quo modo etiam datus, gravissimas subito inveniunt, aut febrem dyspnoicam, statim & momento temporis tollere non semel à nobis comperimus eum. Crapulam etiam arcere, hoc modo sumptum, Dioscorides refert. Laudatur ad hepatis et fellis obstructiones, nec non ad Regium morbum: atque hinc bonum colorem Crocum effere, Dioscorides scribit. Aduertur eodem auctore ad omnes, quæ interaneorum causa temperantur passionem: sed nostra ætate ad eas potissimum, quæ menses, faciem & secundas educunt. Urinam citè: Venærem excusat: ad vultus & fellis corruptionem adhibetur, nec non ad empias et ceteras, veteres tumores et dolores discutiens. inflammatio-
nes de-

aut betipelaeoles murgas : compositionibus auticularibus
vulnet admiscetur . Oculis ab eorum & ex ambematibus
cum lacte, aut panisculi, Rosarumue stillamento liquore pra-
paratis illis, & humorum in eos influxiones teruntur.

DE HYACINTHO NON SCRIP-
PTO. CAP. II.

HYACINTHVS apud veteres duplex reperitur.
Primus à Theophrasto scriptus cognominatur, qui maior est. &
Lius forma similis : alter minor, non scriptus dici potest.

NON scripto autem Hyacinthos folia sunt oblonga an-
gusta. leuia & splendida. Porri folijs angustiora et tunc-
caulis folijs viduus, glaber, teres, cum coma feram pen-
dere & mole, cum primis delibescere incipit, gravata,
et rursus recurvat. flores oblongi, teretes, concavi, in la-
tibus se penitent, per omnes reflexi, colore in plurimum can-
deli, subinde albicantes, aut candidissime nives, aliquando
etiam Viola nigra dilutam purpuram respicentes. Invenit
siquis in angularibus praeuium, rotundum, in latitudine
caudula perennis, lento succo, ut & tota herba, plena.

REPERITUR Hyacinthi usque in plerisque regionibus,
& in nonnullis maior ac praecoxior : in alijs minor &
magis serotinus.

Is etenim quem Italia & Belgium orientalem conti-
net, folia habet purpurata & lacera, caules crassiores,
flores patientiores & maiores, ac citius producit.

GERMANICUS & Belgicus singulis minor, flo-
ret tamen plures gignit, sed serius exit. Reperitur in Ger-
mania, ut Cordus ait, in apricis quibusdam tumulis in Bel-
gio vero etiam in arvis, & iuxta agrorum margines, fru-
tibus aut arboribus confusus : & praecipue quidem prope
Mecbluniam urbem, ubi copiosus nascitur.

Myacintus non scriptus

Hyacinthus orientalis
L.

FLORET Aprili & Maio mense : orientalis etiam Martio.

Ἰακίνθος Græci, Latini similiter Hyacinthum, ut Dioscorides auctor, Vaccinium quoque appellant. Vaccinium autem a nonnullis etiam Viola dicitur nigra, ut superius scripsimus. Cognominatur autem hic Hyacinthus non scrip-
tus, ad differentiam nempe alterius superius descripti, qui
in dictis notis inscriptus habet.

DIOSCORIDES hunc Hyacinthum, citra adiectio-
nem, nominat : nam alterum Hyacinthum Lilyj purpu-
rei nomine expressisse videtur. Meminit huius Columella
lib. 10. diversitatem coloris, quæ in floribus, vno versiculo
complexus :

Nec non vel niveos vel caruleos Hyacinthos.

Belgæ Hyacinthum istum Græcam appellationem re-
tinentes, Hyacinthen appellant. Ruellius Gallus, Vaciet
dici, auctor est. Sunt verò & aliæ multæ huiuscemodi Hy-
acintborum species, ut recentiores iudicant, de quibus capite
sequente.

HUIUS porò Hyacinthi radix ordinis est primi in de-
succando : secundi verò completi, aut tertij incipientis in re-
frigerando.

SEME N leuiter extergit & adstringit ordine quidem
tertio quadantenus exsicans, cæterum in medio consistens
caliditatis & frigiditatis, auctore Galeno.

RADIX, inquit Dioscorides, cum vino albo pueris im-
posita, diu impuberes seruari creditur : aluum sistit : pota
vrinam ducit, & à Phalangio commorsis opitulatur.

SEME N contra serpentes auxiliatur : cum vino potum
Regium morbum expurgat.

DE ALIIS RECENTIORVM SPVRIIS
HYACINTHIS. CAP. LII.

DVOS Hyacinthos superioribus capitibus descripsi-
mus; vnum Lily effigie scriptum, alterū minorem non scri-
ptum. Prater verò hos & alij multi, recentiorum iudicio
sunt Hyacinthi. Nam omnes ferè anonyms flores e bulbis
exeuntes, aut Hyacinthos, aut Narcissos iudicant; maiores
siquidem Narcissos, minores verò Hyacinthos.

INTER Hyacinthos itaque neotericos, primus folia
habet angustā quasi rotunda, bene virentia, per terram plu-
rima parte strata: cauliculos inter ea rotundos, glabros,
palmo longiores, in quorum summo flosculi parui, rotundi,
cavi, hiantes, colore caruleo, aliās diluto, aliās saturato:
post quos siliquæ membranose triangulares, in quibus se-
men paruum nigrum: radix subest bulbosa.

PLERISQVE Italiae, Germaniae, Galliae, ac etiam
Hispaniae locis hic Bulbus exit: reperitur & in Belgio in
Atrebatum ac Morinorum finibus, in sylvis ac nemoribus.
In hortis satus facile comprehendit, in q̄, plures bulbos eud
multiplicatus. folia eius, qui ex Hispania huc allatus est,
ante hyemen exeunt; Germanici vero ac Belgici non ante
ver flores Martio vigent.

HYACINTHVM autem hunc Bulbum Fuchsius
facit, secundam eius speciem statuens. Itatorum pleriq̄ eū,
qui cādicantis est floris, barbaro ac peregrino nomine Dip-
cadi appellant. Testes habeo, & in Italia quidem, viros
doctissimos, qui hunc à Matthiolo Bulbum vomitorium
appellari, ac pro eo depingi asserant, à quo Bulbus iste
longè abest: non enim vomitorium, sed esculentus
aliquis Bulbus esse videtur, qui à vomitorio non parum
differt.

Hyacinthaceae, bulbosum, lilioides
Dud. herb. 219

REPERIUNTUR autem esculenti bulbi cōplura genera, uti Plinius & Theophrastus scriptam reliquere.

ET genera quidem, inquit Plinius, Græci hæc fecere: Bulbinem, Setanion, Pytion, Acrocorion (nonnulli Acroscorodon legunt) Aegilopa, Sisynrichion. Quæ & Theophrastus, sed tamen non omnia, lib. 7. cap. 13. refert. Sunt autem quorum ipse meminuit, λευκόιον, καὶ βολεῖνη, καὶ ὁ πιτιών, καὶ κύνιξ, καὶ τρέπον τίνα τὸ σισυρίχιον. Leucoiō inferius describetur. Bulbinem, Plinius ait, Græcos appellare herbam porraceis folijs, rubicundo bulbo. Setanium, cepæ quoddam genus est, ut Theophrastus & Plinius testantur. De Sisynrichio iam antè scripsimus. Pytion, Cyix, Acroscorodon, Aegilops, cuiusmodi bulbi sint, nondum certò reperire licuit: suspicandū videtur Κύνια & Acroscorodon idem esse. Apud Theophrastum enim κύνιξ πιτιώνα: apud Plinium eundem Acroscorodon ordine succedit.

Bulbine.

EX horum autem bulborum numero aliquem esse, hoc Hyacinthi vulgo dicti genus verisimile videtur, sed quis tamen sit, propter nimiam veterum brevitatem explicari nequit. Si coniectura uti licet, bulbus iste Acroscorodon est: si non, Acroscorodon aliū genus sylvestre est. Nam folia, aliū quandam similitudinem habent: nomen autem Acroscorodon similitudinem aliquam cum Allio indicat.

HVIC autem similis est & alter quidam spurius Hyacinthus, folijs similiter per terram stratis, sed latioribus & porri folijs similioribus, caule crassiore, floribus candidantibus, maioribus quàm alterius. Reperitur in hortis. Floret eodem quo prior tempore.

QUI tertius est inter neotericos Hyacinthos, folia habet longa, pingua, aliquantulum lata, caules longos, subinde dodrāte altiōres: flores à medio sursum versus, unde quæque circa caulem multos, paruos, canos, primum purpurei;

And. p. 218

ubi verò flaccescunt, obsoleti coloris, (reperiuntur & candidi) cacumine comoso: radicē, vti aliorum, bulbosam, sub-ruffam, ac subpurpurei coloris. Fuchsio teste, in Germaniæ nemoribus: vt autem Matthiolus, inter segetes & in syluis, Aprili aut Maio floret.

HYACINTHI speciē, & quidē primā, Fuchsius, Tragus & Matthiolus faciunt: nōnulli Hyacinthum sylvestrē nuncupant. Germani alicubi **Brenning** appellant, alibi **Bons knoblauch** id est, Alliū Caninū. Nō est tamē Allij aliqua species, sed bulbi esculēti gen' quoddā, veluti **Bulbina**; cui certē simillimus est. Bulbo enim **Bulbina** rubet, et Porri folia, Plinio auctore, habet. Videtur autē **Bulbina** ex Africa bulbis esse, quē Afrū cognominant. Huic siquidem Dioscoridis $\tau\upsilon\gamma\epsilon\sigma\upsilon\nu$, id est, ruffum bulbū esse ait. Sūt tamen qui velint hunc tertium spurium Hyacinthum **Scilla** aut **Pancreatij** speciē esse: quorum iudicium ea propter à nobis non probatur, quod **Scilla** & **Pancreatij** bulbi grandes sint, huius autem paruis, & illorum comparatione exiguis.

SUCCEDIT huic quartus ex spurijis Hyacinthibus à Matthiolo depictus, folijs oblongis ac latis: carle longiusculo, ab imo ferè vsque ad summum flosculis circumuestito: radice bulbosa: quantum quidem ex eius icone colligere licet. Neque enim qualis & huiusmodi ab ipso nuncupatus sit, ascripsit, sed solam imaginem exhibuit: quasi illa satis ad cognitionem eius esse posset.

NUNCUPAT autem eum Orientalem alterum; & ab Orientali ac legitimo Hyacintho, cuius antecedente capite meminimus, secundum facit.

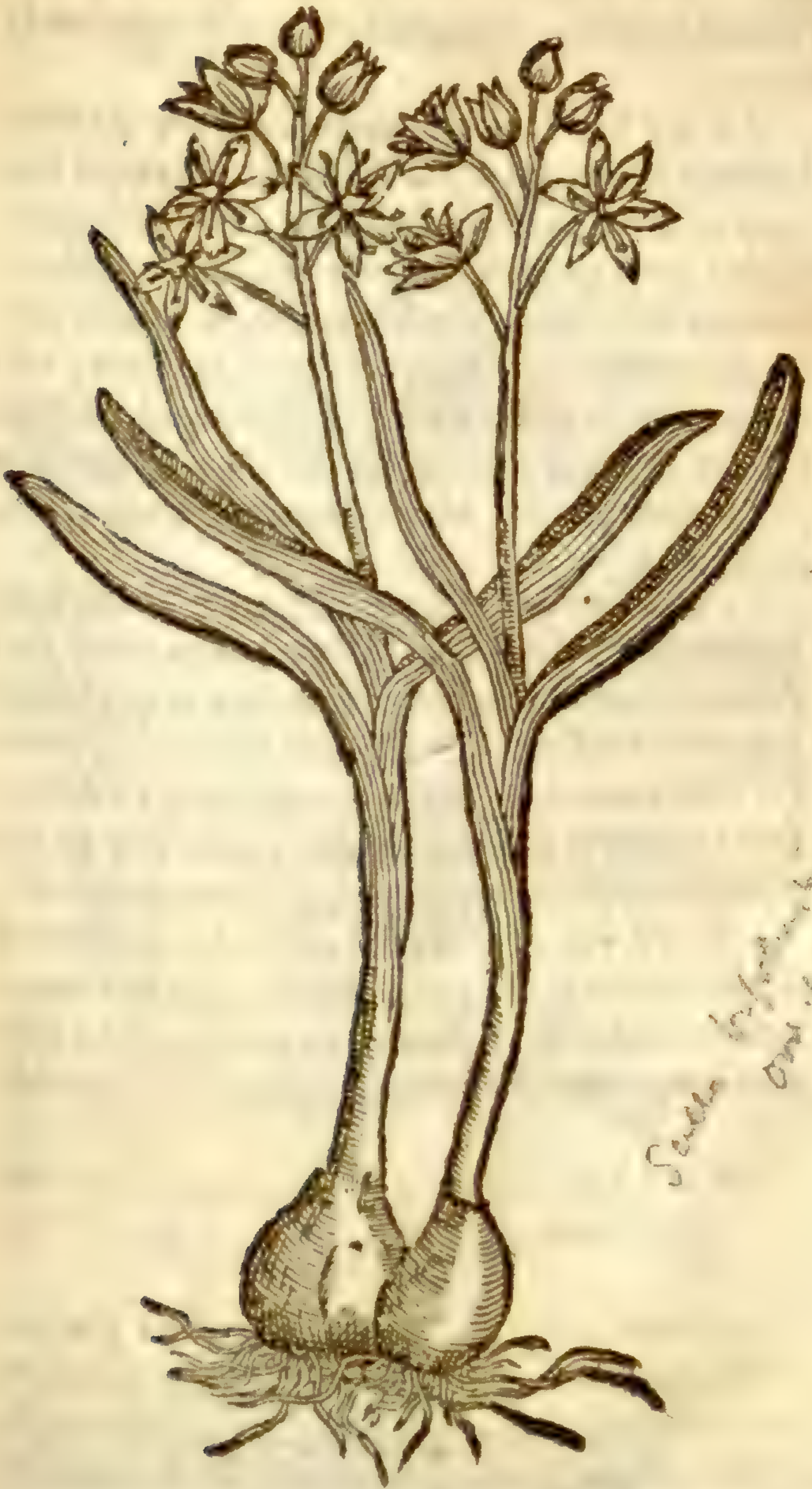
QVINTVS appellatus Hyacinthus, qui serotinus est, folijs est angustis, paruulis, & minoribus, quam primi cauliculi breuibus, tres aut quatuor digitos altis; flosculis in summo raris, caruleis, staminibus in medio exiguis: femine

*Scilla autumnalis L. 16
 1773 in Hort. Bot. Paris. 219*

*in siliquis triangularibus exiguo: radice parua & bulbosa.
 Nascitur Gallie quibusdã prouincijs, vt iuxta Parisiorum
 Lutetiam. Floret exitu æstatis, Augusto aut Septembri.*

AUTVMNALEM Hyacinthum ea de causa & se-
 roti-

Handwritten note:
Sedula in...
C... 219

rotinum nominant; neque aliud eius nomen cognitum habemus.

PRÆTER hos & alium quendam pro Hyacintho bulbum Leonhartus describit Fuchsius, folijs modò binis, modò ternis aut pluribus, latiusculis, Porri minoribus: floribus circa cauliculi summum sparsis, multum & radiantis stella serè similitudine patentibus, colore caruleis aut candidis. quos succedunt capitula rotunda, ochri magnitudine, in quibus semen milio simile: radice bulbosa, rotunda. Reperitur plerisque Germania locis et alibi, lato, pingui, sed inculto solo. Martio, quandoque etiam Februario flos exit.

GERMANI blo Wertzzenblumen & blo Hornungsblumen appellant. Fuchsius pro Hyacinthi specie depinxit. Plerique Hyacinthum stellatum ab ipsa floris effigie vocant. Existimauimus aliquando Satyrium esse, verum hac modò opinio displicet. Satyrio enim caulis est cubitalis; folia Liliij, bulbus mali magnitudine: bulbo verò isti, folia paruula, angusta, bulbus exiguus, & cauliculus breuis.

CÆTERVM quod ad vsum attinet horum spuriorum Hyacinthorum, nostris quidem aut in cibatu, aut in medicamento nullus est; proinde & vires ac facultates eorundem inexploratae: soli flosculi in hortis gratiam inuenere.

DE BULBO LEVCANTHEMO, SIVE ORNITHOGALO. CAP. LIII.

LEVCANTHEMO bulbo folia multa sunt et angusta, graminis minora: caulis inter hæc exit dodrãte minor, rotundus, glaber, absque folijs: flores in summo dispersi emicant sex aut septem, foris herbacei viroris, intus candidi, ex sex foliolis commissi, exiguis lilijs, præsertim prius quam

BVLBVS I EVCANTHEMVS MINOR. 183

Cantharidaceae
Cant. 1833
Linn. 1833

quàm adaperiuntur similes, qui Sole quidem splendente patent, noctu verò, et cum aer nubilus etiam interdiu reclusi permanent: capitula succedunt triangularia, Cachryos semini similia, in quibus semē exiguum: radix bulbosa, lento succo plena, sapore ut plurimū insipida et aquea, cū obscura tamen quadā acredine. Reperitur in agris frumentarijs, apud Brabantos locis compluribus. Maio mense flores edit.

2 HVIC autem similis est, et alius quidam bulbus Leucanthemus, sed tamen maior omnino & peregrinus. folia habet oblonga & angusta: caulem rotundum leuem ac glabrum, duos dodrantes aut cubitum altum; è cuius summo veluti ramuli exeunt; atq; in singulis flores candidi, sex foliolorū, exiguorū liliorum emuli; è rotunditate angulosa in medio capitulo Cachryos modo, aliquot staminibus circumdato. radix subest bulbosa, uti superioris, & candida.

VTERQVE autem hic bulbus Ornithogalon est, quod à Plinio Ornithogale dicitur. sed maior descriptioni Dioscoridis similior videtur, utpote longioris caulis: est tamen & minor Ornithogalon quoq;. Nam & huic Ornithogali descriptio conuenit & præsertim Pliniana. Plinius siquidem ei non caulem διττιδαμνείον ut Dioscorides, sed semipedalem tantum tribuit, qualis est minoris.

DESCRIBITVR autem Ornithogalon à Dioscoride hoc modo: Cauliculus est τριφύλλος siue tener, tenuis, subcandidus, instar duorum dodrantum, supernè propagine tres aut quatuor habens paruas; in quibus flores foris herbacei, intus vero lactei candoris, inter quos capitulum ut Cachryi incisum. radix bulbosa.

APPELLATVR porro horum Bulborum qui minor est, vulgo *Uelt ayuyri*. Maiorem vero pleriq; Liliū Alexandrinum nominant: veluti ab Alexandria primitus allatum. Alexandria autem Aegypti vrbs est, haud procul

Ornithogalum maivis

M S

à Canopico Nili ostio. Est tamen & Alexandria quadam in Liguria.

Ornithogalon hioli. MATTHIOLVS maiorē hunc bulbum inter Narcissos retulit, & quartum Narcissum fecit, et aliud omnino ab istis Ornithogalon pictura expressit: caule videlicet foliosum, à Dioscoridis & legitimo, ea de causa differens.

Ornithogalon ii. DESCRIBIT porro et aliud Ornithogalon Ruellius lib. 2. cap. 77. quod à rusticis in Sueßionum agris eruitur: radice, inquit, bulbaceam speciem præ se ferente; è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor adnatis in cacumine: folijs, in capillamenta quedam extenuatis: floribus exiguis, foris herbaceis, intus lacteo candore candicantibus, qui simul coaceruati, veluti panicula quedam compactili callo squamatim coherentes, in pilulam extuberant, nucamentum pinea nucis representantem: radix in orbem ferè collecta est, cortice pullo, candidissima intus carne, pulpaue perquam odorata. Verè vel æstate cum fronde virescit: hyeme vel autumno cum exarantur agri, radicitus velluntur: diu seruari potest: & ubi annonæ premit inopia, plebis rustica famem et ieiunia Castanearum more satiat; nec aliud humo genitum promptius in cibos cedit, cum frugum penuria gliscit. Mirè suis expeitur: rura ex agris sponte natum gratiorem cibum nõ norunt: lautiores etiam mensas ditiorum non reformidat. Pueris non incognita radices, qui propter astatas cum aratro terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, erutos vomere, colligunt, multo Castaneis suauiores: quibus et crudis, et in cineribus incoctis vescuntur. Sueßionensis ager, Churlos vocare consuevit: Hactenus Ruellius.

na. AT nobis huiusmodi radix, non Ornithogalon, sed Bulbocastanon quoddam esse videtur. Radix enim est bulbi fer-

bi forma, sapore Castanea; quale Bulbocastanon esse, nomen ipsum satis indicat.

DESCRIPSIMVS tamen nos in historijs stirpium vulgari lingua editis, aliud & huic dissimile Bolbocastanon; folijs videlicet Apij tenuioribus ac minoribus, ad Anehi accedentibus: caule tenui, dodrantali. floribus in umbellis candidis: semine paruo, odorato: radice rotunda, & quando inaruit rugosa, foris nigra, intus candida, sapore inter Pastinacam et Castaneam medio; quod in Zelandia, Hollandia, ac etiam Britannia agris frumentarijs reperitur, et Alexandri Tralliani Βολβοκασάνων siue ἀγριοκασάνων simillimum est. Sed ad Ornithogalon excurrere reuertatur sermo.

DIOSCORIDES Ornithogali fructum, ait, una cum pane coqui, vt Melanthium: radicem vero bulbosam, & crudam, & coctam edi.

DE BULBO SYLVESTRIS.

CAP. LIIII.

BULBO Leucanthemo minori superiore capite descripto, non multum absimilis videtur, quem Leonhartus Fuchsius, et Hieronymus Tragus, sylvestrem agnominant. sunt tamen huic folia pauciora, & vnicum aut duo tantum, angusta & porracea: caulis brevis, tener, rotundus, dodrantalis, aliquot in summo adnatis, in quibus flosculi stellatim radiati, bulbi Leucanthemi minores, colore ex herbaceo in luteum elanguescentes; staminibus in medio capillaceis; capitula semen ferentia triangularia; radix bulbosa, lenti succi, nullius odoris, sapore aliquantulum, sed perobscure Cepam referens. In

Germa-

Germania locis vmbrosis ad margines pratiorum exire fertur. Martio ac aprili floret, fructumq; perficit.

GERMANI *Feldzwibel / ackerzwibel* appellant; quasi dicas *Cepam agrariam*. Ex syluestrium & sponte nascentium bulborum est numero. Quo nomine à veteribus nuncupatus fuerit, non constat.

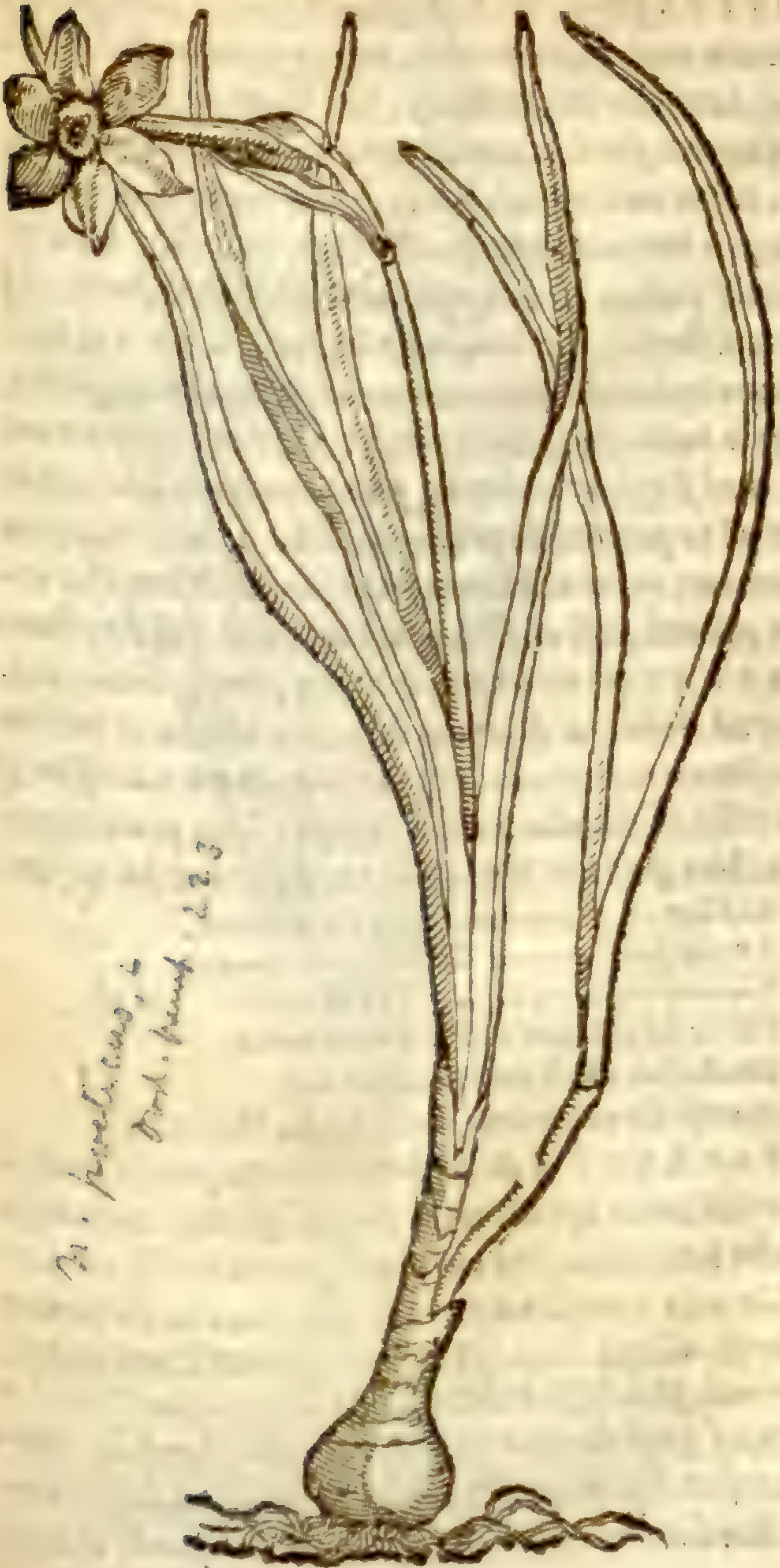
FACULTATES autē huius incognita sunt. Hieronymus tamē *Tragus*, ex bulbo sub cineribus cocto, cum melle *cataplasma*, vlceribus depascentibus vtiliter imponi refert.

D E N A R C I S S O . C A P . L V .

NARCISSEI genera, *Dioscoride* auctore, duo sunt. Vtriusque flos albus est: sed vnius medio purpureus; alterius luteus.

MEDIO purpureus, folia habet virentia oblonga, *Porri* folijs similia: caulem angulosum, absque folijs, dodrante aut pede altiore, & in summo florem, è membrana erumpentem, vt plurimum vnicum, subinde geminum, mediocriter amplum, odoratum, ex sex candidis foliolis congestum, in quorum medio brevis calyx est circinata rotunditatis, purpurei per oras coloris, intra quem stamina brevia, cum apicibus subluteolis: capitula inde angulosa: semen in his nigrum: radix bulbosa *Cepae* similis, quae nucleos ex se demittens in multos facile bulbo multiplicatur. Reperiuntur autem huius generis tres, forma, colore, aut odore nequaquam; sed florendi tempore differentes; magnitudine etiam nonnihil, sed parum, dissidentes. Maiores medijs; praecoces & serius prodeuntes minores sunt.

ALTER *Narcissus* medio luteus, folia habet longiora, latiora, & aliquantulum minus virentia: caules procerreres, crassiores, & in singulis flores tres aut quatuor, prioribus similes, sed medio luteo; semen & radicem bulbosam similia.

N. pseudo-cus.
Died. Transp. 223

3 Huius generis & alius quidam tertius Narcissus est, folijs non modo quam primus, verum etiam quam Asphodelus, latioribus longioribusq; ; floribus in singulis caulibus quatuor aut pluribus, candidis, minoribus, medio eorum luteo, calyce eminentiore, multo tamen quam Narcissi lutei
 4 sylvestris brevior: radix similis est & bulbosa. TAM & quartus quidam est Narcissus antedictis forma similis, sed
 5 per totum florem et medio quoq; candidus. SUNT et Narcissi multiplicibus floribus, cum primi, tum alterius generis, folijs et bulbis alijs haud dissimiles. Ita varia semper natura, et ad stirpium herb. trūq; genera multipliciāda sacūda; tum aut ea permutāda prona: praesertim si cultus mangonio adiuuetur, vel in alium locum stirpes transferatur. Hec etenim plurimum posse ad stirpiū mutationē, et alibi scripsimus. EXEUNT qui medio purpurei sunt plerisq; Galliae locis, et apud Heduos ac Sequanos, in pratis. Diosco. in montibus potissimum nasci tradit. Theocritus in pratis Narcissum gigni testis est, Eidyllio 20. ubi Europa cum suis prata ingressam, bene spirantem Narcissum carpsisse, canit his versibus:

Αἰ δ' ἴπερ ὄν λειμῶνας ἐκ δρυῶν ἀδριεντας,
 Ἀλλ' ἐπ' ἀκρότασι τῶν ἀνθεῶν θυῶν ἱερῶν,
 Τῶν ἢ μὲν νῆρκισσῶν ἰσπῶσσι, ἢ δὲ υἰάκινθῶν: Id est,
 Florida sed postquam venere in prata puella,
 His illa, hec alijs se floribus oblectabant;
 Narcisso illa quidem bene olente, atq; illa Hyacintho.

FLORENT in Belgij hortis, prioris generis praecoces Narcissi, initio Aprilis: medij sub finē, seriores Maio mēse: medio lutei eodem ferē quo primi generis medij, tempore.

GRAECI huiusmodi flores Ναρκισσοῦς, Latini similiter Narcissos nūcupāt. Belgae, Narcissen Spaēsche Jencette. Germani, Narcisse rosblu. vidē aut Narcissum Plutarch. in Sympos quasi nervos hebetatē, et torpidus facietē gravitates, refert. Quapropter et Sophocles magnorū subterraneorū deorū coronamentū eū vocat, quod s. defuncti et mortis

*N. Longifolia L.
Dand. Hort. bot. 274*

torpidi, torpido flore merito coronarentur. Appellatur autem Narcissus etiam *λείριον*, & Apuleio teste, *ἀνύδρος*, *βορβόρος ἐμετρικός*, *αὐτογενής*. Lirium autem Theophrastus eum appellat, cui latius est herba folium, & flos melius longior, qualis utique tertius est; quem & ait sponte germinare: qua de causa *αὐτογενής*, id est, à seipso genitus, vel per se nascens, dici potest. Sunt verò & alia Liria sui generis, de quibus supra scripsimus: & Liliū quoque Lirium est. Iulius Pollux, Homerum *Liry* appellatione, complecti omne florum genus, auctor est. *Ανύδρος* autem Narcissus proprie montanus est, eo quòd ab aquis remotus proveniat. *Βορβόρος ἐμετρικός* nomen ab effectu habet: Dioscoridē siquidem auctore Narcissus etiam vomitum concitat. Est tamen & alius bulbus vomitorius proprie dictus, de quo capite subsequente.

DE priore horum Narcissorum videtur scripsisse Theophrastus lib. 7. ubi Narcissum ter florere, uti Scillam refert; & tria quoque arandi tempora, uti illam demonstrare. nam Scilla quidem caulem florum ternos exortu ostendere ait: Narcissum autem caulem non habere alterum, iuxta eum qui floris est. fieri autem non potest, ut ex eodem caule ter floreat. proinde tres differentes bulbos esse consequitur, qui tribus temporibus floreat, uti Narcissum medio purpureum sacere iam scripsimus. Hunc etiam ter florentem existimare possunt, qui omnes tres vno eodemque loco reperiunt, & differentes bulbos esse non animadvertunt. Idem verò & hic Narcissus medio purpureus ille est, quem Plinius lib. 21. cap. 19. purpurei floris esse scribit. Narcissi duo genera, inquit, medici in usum recipiunt: unum purpureo flore, alterum herbaceum. Nam purpurei floris Narcissum nuncupat, cui medium purpureum, ut eiusdem lib. cap. 5. seipsum explicans ostendit. Huius alterum, ait, genus flore
candido;

candido , calyce purpureo . Calycem autem dicit , quod in medio flore , circuli instar , & stamina ac apices continet . De hoc etiam Narcisso Vergilius in Bucolicis ecloga quinta :

Pro molli Viola , pro purpureo Narcisso ,
Cardus & spinis surgit Paliurus acutis .

SECUNDI vero & potissimum tertij Narcissi , Ovidius tertio Metamorphoseon lib . meminit , ubi Narcissi formosi adolescentis mutationem in florem sui nominis describit , hoc carmine :

Nusquam corpus erat , croceum pro corpore florem
Inveniunt , folijs medium cingentibus albis .

DE tertio etiam scripsit Theophrastus lib . 6 . De alio siquidem hoc loco , quam lib . 7 . agit . Libro siquidem 7 . folium ei tribuit angustum , quale utique primus habet : sexto vero , latius quam Asphodeli , uti tertij est , quod diuersis locis , de differentibus Narcissis eum scripsisse , conuincit . Scribit autem Theophrastus lib . 6 . Narcissi florem esse luteum . siue melini coloris , quod de medio floris calyce accipiendum esse , Ouidij testimonio iam ostendimus . Ex eius siquidem de hoc Narcisso carminibus , quae attulimus , id manifestissimum est . Exemplaria penè omnia μέλανα τῆν χροιάν habēt , quod Hermolao & Marcello occasionem dedit , ut Narcissi florem nigrum esse existimauerint . Sed pro μέλανα reponendum est μίλινα . Est autem Melinus color , idem qui ochrea , siue luteus .

Theophrastus
locus eius
datus .

PVTATVR autē & hic Narcissus serotinus à Theophrasto haberi , & Autūno demum florere . propterea quòd in ijs quae extant exemplaribus , huius descriptionem mox subsequantur haec verba : μετὰ γὰρ ἀρκτουρον ἢ ἀνθους , ἢ πρὸς ἰσημερινόν , id est , post Arcturum productio floris est , & circa equinoctium . Verum ad Narcissi historiam haec non faciunt : inter Narcissi siquidem descriptionem & verba ista ,

ba ista, defectus ac hiatus est. Nec spectant etiam ad Croci, ut Conradus Gesnerus in appendice scribit, quam Germania suis hortis subiecit: sed ad Liryj alterius historiam pertinent, quod eodem libro, paulo inferius Theophrastus una cum Croco τοῖς πρώτοις ὕδασι, hoc est, primis imbribus, siue Autumnio, florere ait; ut diligenter utrumque locum expendentibus manifestum statim fiet.

Ac totidē quidē, quos proprie Narcissos dici opinamur, obseruare nobis contigit. Sunt tamen & alij duo lutei appellati Narcissi, de quibus in mox sequentibus capitibus.

MATTHIOLVS verò & aliorum quorundā Icones exhibet, qui tamen non Narcissi, sed omnino alterius generis flores sunt. Nam quem quartum facit, Ornithogalon est, maius à nobis agnominatum. Quintū Gesnerus et omnes passim Tulipam vocant. Sextus ac septimus Leucoia sunt bulbosa.

MEMINIT & Marcellus Vergilius cuiusdam Narcissi, sed haud etiam, ut videtur, cum legitimis conuenientis, quem in commentarijs suis cap. de Narcisso, his verbis describit: Nos in Apenninis montibus his nostris, frequentem vidimus florem Augusto & Septembri mensibus florentem, figura Lilij, dodrantali altitudine, folijs qualia in Narcisso describuntur, singulari caule, iisdēq; alijs omnibus, excepto colore, qui nec candidus, nec purpureus, ut Plinius docet, sit, sed inter candidum et luteum colorem, nullius aut exigui odoris, vidimus & in mitioribus collibus enatum, sed non tam speciosum, & magis albicantem.

CÆTERVM Narcissi radix, ut Galenus ait, vsque adeò exiccandi facultate pollet, ut & maxima vulnera glutinet, vel ad incisiones vsque, quæ circa tendones accidunt: habet verò quiddam abstersorium & attractorium. Eadem, auctore Dioscoride, siue estur, siue bibitur, vomitus mouet:

prodest

prodest ambustis ab igne cum melle trita: præcisos quoque nervos agglutinat imposita: luxatis item malleolis diuturnisq; articulorum doloribus trita cum melle, & imposita subuenit: expurgat ephelin & althum cum vrtica semine & aceto; at cum eruo & melle vlcerum sordes expurgat, & abscessus qui agrè maturantur rumpit: educit & aculeos infixos cum Lolij farina & melle.

DE NARCISŒO LUTËO IUNCIFOLIO,
SIVE BULBO VOMITORIO.

CAP. LVI.

PRÆTER Narcissos superiore capite descriptos, & alios duos superesse luteos diximus: vnus Iuncifolius; alter sylvestris & Pseudo-Narcissus est.

IUNCIFOLIO Narcisso, folia sunt oblonga, angusta, crassa interim propemodum rotunda, admodum leuia & flexibilia, iuncis cum leuore, tum colore, & quodammodo flexibilitate, nec non rotunditate similia; inter quæ medius exit caulis; in summo cuius, flosculi tres aut quatuor, vel plures, odorati, Narcissis forma similes, verum minores, et colore per totum florem lutei: radix bulbosa, candida, tenui nigra membrana integitur. Nascitur plerisque Hispania locis sua sponte. In Belgio Aprili mense florem promit: & Martio, si hyems clemens fuerit.

HISPANI à similitudine, quam folia cum iuncis habent, Ionquillias nuncupant: nos Narcissum Iuncifolium dicere possemus. Dioscoridis est Βολβός ἐμετρικός, siue bulbus vomitorius. Id quod ex ipsa bulbi vomitorij descriptione colligi potest; quæ sic habet: Βολβός ὁ καλδύμερος ἐμετρικός

N. iuncifolius, in
Bot. Beechey, p. 22.

DE NARCISSEO LUTEO SYLVESTRIS. 197

ἔχει τὰ φύλλα ἱμαντωδέστερα, ἢ πολλῶ μακρότερα τοῦ ἑδωδίου ρίζαν ἑοικῆσαν βολβῶ, περιὸν φλοιὸς μέλας. Id est, Bulbus nuncupatus vomitorius folia habet flexibilia & multo longiora quàm esculentus; radicem bulbo similem, circa quã membrana est nigra. Quæ descriptio huic Narcisso Iuncifolio simillima est: folia ei siquidem sunt multo quàm alicuius bulbi ἱμαντωδέστερα siue flexibilia, utpote iuncea propemodum lentoris; & perquàm longa, longioraq; multo quàm esculenti bulbi; & radix in tenui nigra membranula reconditur.

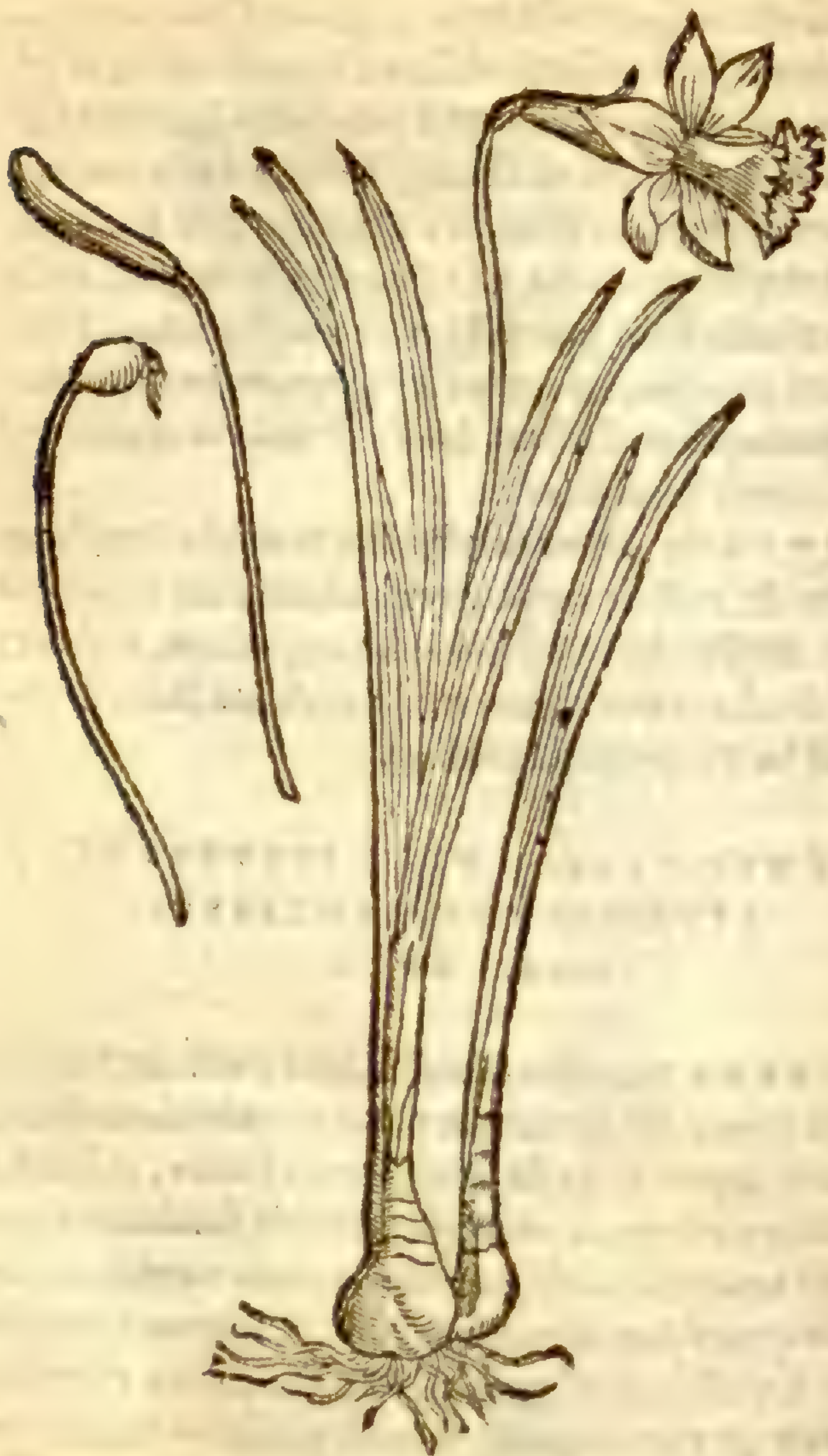
QUIBUS autem facultatibus Narcissus Iuncifolius præditus sit, nullo recentiorum experimento aut testimonio cõstat. Dioscorides verò bulbi vomitorij radicem, si edatur, aut si decoctum eius bibatur, vesicæ malis auxiliari, & vomitum facere, memoriæ prodidit.

DE NARCISSEO LUTEO SYLVESTRIS,

SIVE PSEUDONARCISSEO.

CAP. LVII.

LUTEVS Narcissus sylvestris, folia Porri aut Narcissi similia promit, sed breviora ac minorâ: caules dodrantales, atque in singulis flores singulos Narcissi similes, sed medio eorum calyce longiore, oblongioris calathi similitudine, colore per totum luteo, absque odore: capitula rotunda, oblonga, in quibus semen; radix bulbosa, ut aliorum Narcissorum. Reperitur non paucis Belgij locis, circa margines agrorum & vernaculorum, humido præsertim solo, & in sylvis locisq; arboribus consitis: & similibus quoque cum in Germania, tum in Hispania: transfertur etiam in hortos. Floret Februario mense: Germani ea de causa Geel Bozungs blumen id est, nostrate dialecto, geel Sportkelbloemen!

*N. pseudo-narcissus, L.
Dodd: pict. 215*

kelbloemen/ nuncupant. Februarius enim Germanis
Hornungs mont; Belgis, Sporkelle.

APPELLANT verò & hunc Narcissum Belga,
geel Tydeloosen; Latine autem vulgo Narcissus luteus
& Pseudo-Narcissus dicitur.

CAETERVM quod ad vires atinet, recētiorem quorundam experimento exploratum est, Narcissi huius lutei sylvestris radicem decoctam per aluum lentos et pituitosos humores, nec nō serosos expurgare; et his prodesse, qui crudorum copia grauantur humorum; semine anisi & zingiberis nōnihil additis, quae vi minus noceat, minusq; molestum sit ventriculo, adijciuntur.

DE LEVCOIO BULBOSO.

CAP. LVIII.

LEVCOII bulbosi tria nobis obseruare genera contigit: vnum trifolium, alterum hexaphyllum, tertium polyanthemum cognominari potest.

PRIMUM folia ex singulis bulbis bina promit, oblonga, angusta, in virore albitantia, folijs Pseudo-Narcissi lutei colore proxima, inter quae medius exit cauliculus palmatis, in cuius summo flos è vaginula oblonga erūpit, à tenui pediculo deorsum dependens, foliolis tribus constans maioribus candidis, intra quae alia tria breviora ac minora, pallidè virentia, & aliquantulum striata; in medio floris stamina cum apicibus luteis: radix bulbosa est, foris obscuri & eius cuius Castaneae nucleus coloris, quae facile in plures bulbos multiplicatur. Peregrinus Belgio flos, sed Italiae & alijs regionibus familiaris. Exit prematurè Februario mense, reliquos omnes serè flores antecedens.

LEVCOION videtur bulbosum Theophrasti, cuius meminit lib. 7. vbi bulbos recenset; & quod lib. 6. primum sese ostendere ait, et emicare vbi ceterum clementius est, statim etiam nondum hyeme exacta; vbi verò immittis postea. Nos ad differentiam sequētium, non inconcinnè Leucoion bulbosum Triphyllum, et Violam bulbosam trifoliam, nuncupari posse existimauimus, à tribus nēpe floris foliolis.

Salanthes muralis, L.
Bot. Beech. 230

PROXIMO generi folia similiter sunt angusta, Porri & Pseudo-Narcissi similia, sed breviora, virētia, leuiora & magis resplendētia, versus terram aliquatenus reflexa: cauliculi tenues, palmares, flores in singulis singuli, rarissimè gemini, deorsum quoque penduli, colore candidi, ex sex foliolis aliquantulum striatis commissi, staminibus in medio cum luteolis apicibus: semen in rotundis capitulis paruum, rotundum, laue, & colore flauum: radix candida & bulbosa in plures facile propagatur. Plerisque Germaniæ superioris locis in vmbrosis & humidis syluis reperitur: apud Belgas hortorum areas exornat. Floret eodem quo superius tempore, aut non multo post.

GERMANI, weiß Hornungs blumen: Nostri witte Tydeloosen appellant.

LEVCOII bulbosi genus esse manifestum est, quod exaphyllum, non abs re, à sex floris foliolis cognominatur. Matthiolus cum istud, tum superius Narcissi speciem facit, vt cap. de Narcisso scriptum est.

TERTIVM Leucoion bulbosum caule & folijs secundo simile est, maius tamen ac procerius: florem in singulis cauliculis non vnicum, sed quinq; aut sex & particulatim quidem florentes, profert, alterius floribus forma & magnitudine per omnia similes. Est & hoc nobis hortense tantum. Non primo Vere, cum alijs duobus, sed multo post, Aprili videlicet demum mense, vnà cum Narcissis floret.

VIOLÆ siue Leucoij bulbosi species haud dubiò quædam est; sed serotina.

AT de facultatibus horum Leucoiorum nihil quod adferamus habemus, cum à veteribus de ijs nihil reperiatur proditum, & à recentioribus nihil quoque obseruatum.

Leucoion bulb. exaphyllum, 17

Dod. Fl. Mont. 230

Leucoion bulb. polyanth.
D. H. S. 203

Ex bulbosorum florum numero & Tulipa est flos peregrinus; cuius differentes sunt species: quaedam maiores sunt, aliae minores.

1 MAIORIBVS forma eadem satis omnibus est; folia eis bina aut terna, crassa, oblonga, lata, per oras subinde modicè reflexa, quæ cum primum erumpunt, modicè rubere videntur, adulta verò albicant: caulis inter ea exit pedalis aut paulo altior, cui vnicus flos insidet sursum spectans, è senisfoliis, patenti profundiori & aliquantulum angustioris oris cyatho, aut inuerso huius formæ pileo quodammodo similis; staminibus in medio croceis: color flori subinde luteus est, aliquando dilutè quasi purpureus, non tarò rubet, medio tamen luteo, & quandoque etiam extremis foliorum, odor nullus; semen cartilagosum, planum, in capitulis nascitur, quæ maturato semine in tres dehiscunt partes. radix bulbosa est, Narcissi bulbis haud dissimilis.

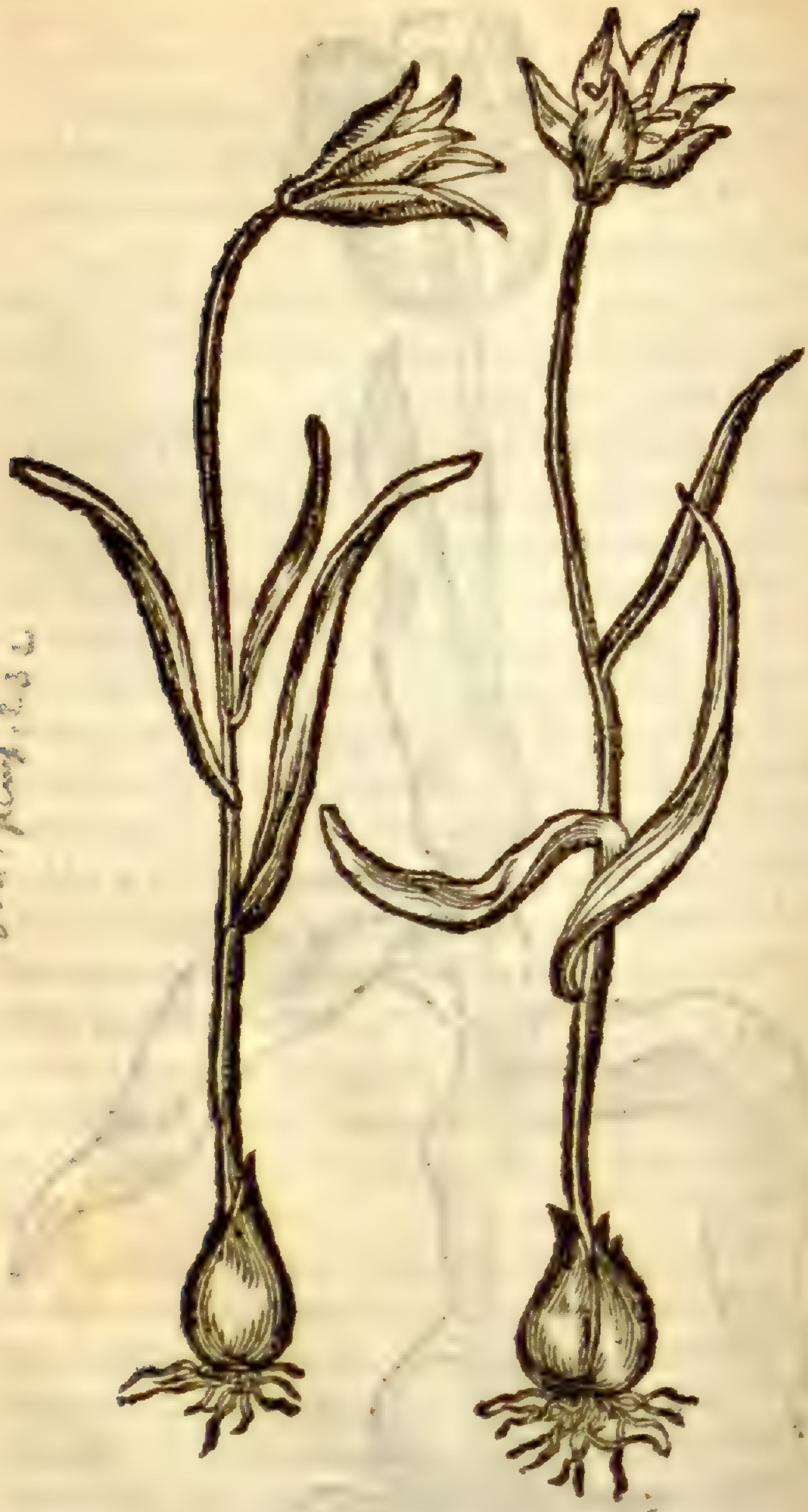
2 MINORES Tulipæ folijs sunt angustioribus, et ferè porraceis; cauliculis tenuioribus ac breuioribus: floribus minoribus et minus in latitudinem sese pandentibus, colore luteis: bulbis minoribus.

IN Trachia et Cappadocia Tulipa exit: Italia et Belgio peregrinus est flos. Minores alicubi in Gallia Narbonensi nasci feruntur. Aprili mense Tulipæ florem Belgium videt.

TVRCICO et peregrino nomine Tulipam recentiores nuncupant, à Dalmatico pileo Tulipa dicto, cuius formam referre patens flos videtur. Quo nomine à veteribus hic flos dictus fuerit, non constat. Suspiciari quis posset, τῦν ἰώνα esse, si edulis bulbis esset, & cogendo lacte efficax. Nam τῦν ἰών quidē à Theophrasto inter edules bulbos refertur;

T. ...
... ..
... ..

T. sylvestris, L.
Dord. p. 1. 3. 4.

fertur; & herba est, qua lac cogitur, ut ait Hesychius. Cōradus Gesnerus Tulipam Satyrium esse existimavit, & quidem Erythronium, quod videlicet flore vna species ru- beat; aut omnino Satyrii aliquam speciem. Cum quibus an conueniat, & quantum, ex subscriptis Satyriorum descri- ptionibus relinquimus diligentius considerandum.

MINOR à nonnullis Hermodactilus flore luteo di- citur, sed perperam tamē. Neq̄, etenim Hermodactili spe- cies aliqua esse videtur.

DE viribus autem & facultatibus Tulipæ nihil com- pertum habemus, aut à quoquam scriptum reperimus.

DE SATYRIIS EX DIOSCORIDE ET
ALIIS CAP. LX.

PRÆTER Orchies dictos, quos etiam Satyria Pli- nius & Apuleius appellant, duo Satyrii genera Dioscorides esse tradit: vnum τρίφυλλον siue trifolium, alterum cogno- mento ἐρυθρόνιον.

TRIFOLIUM folia fert tria deorsum reflexa, La- patho, aut Lilio similia, verum minora & rubentia: cau- lem ἴλιον; id est, tenuem siue nudum, cubitum longum; florem Liliij specie, album: radicem bulbosam, vti malum, πυρρᾶν siue fuluam, intus vt ouum cādidam, gustu dulcem, et ori gratam. Idem Satyriū Plinius lib. 26. cap. 10. etiam, sed paulo aliter describit: Folia ei siquidem non Lapathi aut alterius Liliij, sed rubri Liliij esse ait, quæ multo angustiora et minora sunt, quàm candidi Liliij: et radices ei geminas, contrā planè quàm Dioscorides, facit. Verba Plinij sunt; Græci Satyrion folijs Liliij rubri minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus tradunt: caule leui cubitali, nu- do: radice gemina, cuius inferior pars & maior partes gi-
gnat;

*ij locus
aduerti-* gnat; inferior ac minor feminas. Pertinent autem quod de gemina radice additur, ad Orchion, non verò Satyrj historiam. Radicem autē huius Satyrj Dioscorides ait oportere ex vino austero coctam ad opisthonon bibi: & ei qui velit cum muliere cōcumbere, hac vtendum fore; fertur enim ipsam ad Venerem potentiam excitare.

2. ERYTHRONIVM Satyrium siue Erythraicum, semen habet lini semini simile, sed maius, robustum, splendens & laeve, quod & ipsum narratur Venerem excitare, vti Scincus: est radicis cortex subtenuis & fuluus, interna verò pars candida, gustu ori grata & dulcis. Nascitur in soli expositis et montanis locis. Fertur ad Venerem incitare radix, etiam si manu teneatur: cum vino verò sumpta multo magis. Eadem ferè de Erythronio Plinius; nisi quod semen ei non lini, sed viticis maius ac leuius tribuat, et vires ei plures ex aliorum tamen relatu adscribat: arietibus scilicet quoque & hircis segnioribus in potu dari; et à Sarmatis, equis ob assiduum laborem pigrioribus in coitu: quod vitium profedamum vocant.

SED postea quàm tam magnas Erythronio Satyrio, ad venereas libidines incitandas, vires et Dioscorides & Plinius tradi scribant, suspiciādum non temere videtur, Satyrium istud, herbam esse eam, quam Indum quendam attulisse Theophrastus lib. 9. ait; ad rem Veneream efficacissimam; potissimū cum nec huius, nec alterius Satyrj, Theophrastus vsquam meminerit. Si etenim Erythronio tā efficacis vis est, vt etiam in manū sumptum libidinem excitare queat; non multum ab Indi illius herba (si non eadem est) facultate differens esse oportet. Ad rem siquidem Veneream mirum in modū herba pollebat, quam Indus attulerat: nec enim solum edentibus, sed etiam tangētibz tantum, genitalibus vim dixere adeò vehemētem fieri, vt quotiens vel-

lent

lent coire valerent; uti refert Theophrastus. Verum hanc ea de causa cum Erythronio eandem esse affirmari certo non potest, cum non raro dissimiles eiusdem aut similis facultatis stirpes reperiantur. Coniecturam nostram indicavimus, iudicium exactius studiosis permittimus.

DE ORCHIIS. CAP. LXI.

ORCHIES, Dioscoride auctore, duo sunt: Vnus Cynosorchis; alter Orchis Serapias dicitur. præter verò hos & eorum multa, alia ac differentes reperiuntur species. quas, quia duobus illis complecti non posse videbantur, nos quinque generibus comprehendendas putavimus. Primum genus Cynosorchin, siue canis testiculum: proximum testiculum Morionis: Tragorchin tertium: quartum Orchin Serapian: quintum testiculum odoratum, siue testiculum pumilionem cum Cordo appellavimus.

CYNOSORCHIOS complures reperiuntur species. Cynosorch

PRIMA folia habet lata, pingua, lilij folijs prope-
modum similia; caulem pedalem aut altiorem, angulosum;
& in eo flores copiosos, spicatum digestos, colore rubentis
dilute purpureæ, cucullo aut galeæ patenti similes, ex qui-
bus parte inferiore laciniatum quiddam, canis aut alterius
animalis quadrupedis exuvio simile dependet, dilute &
ipsum purpurascens, punctulis magis purpureis respersum:
pro radicibus, præter fibras supra adherentes, gemini sunt
bulbi veluti testiculi, forma aliquantulum oblongi; quorum
vnus plenior ac vegetior, alter rugosior.

ALTERA species folijs similiter leuibus oblongis &
latis est, sed quam antecedentis minoribus & angustiori-
bus, quinque aut sex, nonnullis caulem amplectentibus, qui
dodrantalis est: spica densa, breui, in qua flores multi; colore

Det. Griseb. 2314

ex candore purpurascetes, multis purpureis punctis et in-
 teriore parte obscurioribus copiosis exiguis lineis ornati; for-
 ma galeam aut hiantem cucullum quoque referentes, de-
 pendete ex singulis veluti animalculi quadrupedis, aut ho-
 munculi extensis brachijs & diuaticatis cruribus absque
 capite corpusculo, eodem ferè modo quo ex Saturni ore de-
 pingi solent dependentes pueruli: radices subsunt duæ glo-
 bosa, nuclei nucis myristicæ magnitudine; adherentibus
 ad annexum fibris aliquot crassis.

TERTIA Cynosorchios species, folia edit angusta, 3
 striata, plantaginis angustifoliae folijs modo quodam simi-
 lia: caulem dodrantalem: flores in breui densaq; spica co-
 piosos; colore foris punico & obscuriorem purpuram refe-
 rente, intus verò albicante; eiusdem cum superioris forma,
 sed tamen minores; dependente quoque ex ipsis rudi ac in-
 formi exiguo quadrupedis veluti animantis rudimento: ra-
 dices subsunt aliorum Orchion similes.

HVIC & alius floribus per omnia similis quidam Cy- 4
 nosorchis est, folijs tamen latioribus, et secundum referen-
 tibus, quem Cynosorchios speciem quartam non ineptè
 quis fecerit.

IAM & quinta quadam species reperitur, folijs vti se- 5
 cundus canis testiculus: caule pedali, spica longa, floribus co-
 lore herbaceo subuirentibus, ex quibus quod laciniæ simile
 dependet, oblongum est, et quasi quadrangulum. Ex horum
 numero primus vel secundus, vel vterque, Cynosorchis est à
 Dioscoride descriptus. Vterque enim horum folia habet le-
 uia, Scilla mollioris siue Epimenidia folijs similia, quædãq;
 horum erecta caule amplectentia: alia verò versus terram
 inclinata: caulem non rarò altiorè dodrante: flores purpu-
 rascentes. bulbos radicum oblongis oliuis similes; præsertim
 qui primus est. Talem etenim Dioscorides Cynosorchin esse
 scribit.

orchis
idis.

scribit. Ορχις, αἶτ, οἶδ' ἐκυνὸς ὄρχιν καλοῦσι, φύλλα ἔχει
κατὰ γῆς ἐσρωμένα, περὶ τὸν καυλὸν καὶ τὸν πύθμενα, σκίλλη
μαλακῆ ὅμοια, στενώτερα δὲ καὶ λεῖα μακρότερα· καυλὸν
σπιθαμῆς τὸ μῆκος ἐφ' οὗ ἄνθη πορφυροειδῆ· ῥίζαν βολβοει-
δῆ, ἐπιμήκη, διπλῆν στενὴν ὡς ἐλάϊας, τὴν μὲν ἄνω, τὴν δὲ
κατωτέρω: καὶ τὴν μὲν πλήρη, τὴν δὲ μαλακὴν καὶ ῥυσοσὴν: hoc
est; Orchis quem Cynos orchin appellant, folia habet &
per terram strata, et circum caulem ac spicam, Scilla mol-
lis similia, angustiora, mollia & minora: caulem dodran-
tis altitudine: in quo flores purpurascens: radicem bul-
bosam, oblongam, geminam, angustam ut oliua; unam su-
perioiorem, alteram inferiorem, & unam quidem plenam,
alteram mollem & rugosam.

idis
iti-

IN qua descriptione deprauatè in Græcis exemplaribus
legitur ἐλάϊα μαλακῆ, pro σκίλλη μαλακῆ; Nulla siquidem
appellata est mollis olea, & olea folia multo & minora &
angustiora sunt, quàm Orchios. Inter Scillas autem qua-
dam est mollior et minus aspera. Nam species quidem Scil-
le, auctore Plinio, lib. 19. cap. 5. tres sunt: Vna mascula fo-
lijs candidioribus, altera femina nigrioribus, vtraque aspe-
rioribus, & tertia Epimenidia dicta, folijs minus asperis &
angustioribus. Hanc Dioscorides mollem Scillam appellat,
eiusq; folijs Cynosorchios mollia ac leuia folia, similia &
angustiora esse ait.

ni
oca

CONFIRMAT hanc lectionem Theophrastus de
historia stirpium lib. 9. vbi de Orchi scribens ait: ἔχει δὲ
φύλλον σκυλλῶδες, λεϊότερον δὲ καὶ ἑλαττον, hoc est, folium
habet Scyllæ simile, sed leuius ac minus. Et similiter Plinius
lib. 26. cap. 10. Quidam folio, ait, Scilla esse dicunt, leuiori
ac minori. Est tamen in vtroq; auctore huius Orchios de-
scriptio deprauata. Pro σκυλλῶδες siquidem, ut Marcellus
legit, in nonnullis Theophrasti exemplaribus (qua Gaza
male

male conuersionis occasionē dedere) perperam legitur σιλ-
 φῶδες. Sequitur deinde: τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιώτατον ἀπίῳ,
 ἢτοι ἀπύρῳ, ἢτοι ἀκάνθῃ, quod penitus corruptum videtur.
 Apud Plinium legitur, caule spinoso, & similiter depraua-
 tē: Orchios siquidem caulis spinas non habet. Cornarius ta-
 men hac Plinij lectione fretus, Theophrasti locum hoc modo
 putauit restituendum: τὸν δὲ καυλὸν ἀκάνθῳ δὲ ὄρχιν δὲ
 ὁμοιώτατον ἀπίῳ. Quomodo autem hac Theophrasti &
 Plinij corrupta loca restitui debeant, ac emendari, diligen-
 tius expendendum relinquimus.

TESTICVLVS Morionis duplex est: mas videlicet
 & femina.

Testicul
 Morion
 mas.

MARI folia sunt quinque aut sex, longa, lata, laeua,
 lilij foliis similia quidem, sed minora, superius maculis ali-
 quot subnigricantibus signata; quorum vnum & subinde
 alterum caulem quoque circumplectitur: cauis dodranta-
 lis: flores in spica purpurei, circa umbilicum albidiores, odo-
 rati, & aspectu grati, posterius corniculum habent propen-
 dens, simile ferē corniculo Regij floris; anterius verò cucul-
 lum auriculatum & cristatum Morionis referunt. Nam
 cuculli quidam & patentis galeae modo flosculus hiat, &
 angusta foliola quae à lateribus surgūt auriculas; quod verò
 è medio attollitur, cristam refert: radices gemini sunt glo-
 buli, nucleo nucis myristicae similes, supra quos fibrae exeūt.

FEMINA folia habet similiter laeua, sed angustiora et
 aliquantulū venosa siue striata, Plantaginis angustifolia
 quodāmodo similia: flores hiantes quoq; et veluti patentis
 cuculli, à tergo depēdente singulis corniculo, sed foliola, quae
 cristae aut auricularum modo adnascuntur non erectis, sed
 ipsi floris cucullo ita incumbuntibus, vt non facile obser-
 uentur. gemini et his testiculis similes globuli; exeunt &
 supra annexum aliquot fibrae.

Testicul
 Morion
 femina.

Orchis mascula, L.

Prod. p. 236

*Onedra
Muscivora
Blond. P. 100. 110.*

- 1 ET vni quidē hui' generis flores sunt purpurei Viola ferè nigra colore, in medio cādidiores, punctis aliquot variegati, pluresq; densiori in spica; caulisq; quàm reliquorū longior.
- 2 ALTERI flores dilutè rubent; cauliculus breuior est, & folia aliquantulum minora.
- 3 TERTII, flores purpuram referunt exquisitè rubentem, & vermiculum colorem: densa huic breuisq; spica; flores minores: folia nonnihil striata, pleraque erecta & caulem circum amplectentia. Hunc testiculum sunt qui velint Satyrion esse Erythronion, sed parum isti attenderunt, Orchies à Satyrijs differre.
- 4 SVNT verò & huius generis minores testiculi, quibus cauliculus brevis est: folia paruula quina aut sena, vno aut altero circum cauliculum erecto; flores in spica breui, rari, colore nunc in caruleo purpureo diluti, nunc candidi, quandoque rubentes, sed coloris obsoleti & odoris ingrati.

orchis.

TRAGORCHIS folia similiter lauia, lata & longa fert, liliaceis proxima, maiora quàm aliorū Orchion: caulem cubitalem saepe folijs nonnullis inferius implicitum: flores secundum caulem in longa veluti spica multos, foetidos & hircum olentes, quorum forma patenti quoque galea similis est, ex quibus tamen non exuuiio simile, sed longa aliquantulum retorta veluti lacerta cum medio corpusculo cauda propendet, coloris eius cuius est caulis, purpureis aliquot punctulis circa annexum insignita: semen in valvulis oblongis & striatis gignitur perexiguum: testiculi subsunt grandes; fibrae aliquot supra adherent. Testiculū leporis pleriq; appellant: nos ab odore, quo hircum dum in flore est, refert, τραγόςχιυ et Hirci testiculum dicere maluimus.

alus
as.

TESTICVLI Serapiadis à nobis cognominati, tria obseruauimus genera; flos vnius papilionē, alterius succum, tertij muscam refert.

Satyrium hircinum, L.
Bot. Princ. 633

1 **PRIMUM** itaque genus folia profert duo aut tria, leuia, latiuscula, at liliij foliis multo minora: caulem dodrantalem aut altiorem; flores in eoratos, candidos, papilionibus expansis alis quodammodo similes; è foliolis scilicet tribus, vno superiore, duobus lateralibus alas referentibus; & longiori, tenui, veluti papilionis corpore, cauda propendente, melleum & dulcem liquorem continente, commissi; qui contorto aliquantulum pediculo, cauli adherent: globuli subsunt gemini candidi & rotundi, & supra eorum annexum fibræ aliquot pro radicibus.

2 **ALTERVM** et secundum genus quinis senisue constat foliis, venosis, aliquantulum latis, Plantaginis angustifolia quadantenus similibus, sed minoribus, quibusdam terram versus reflexis, aliis circum caulem; qui palmaris aut dodrantalis est: floribus in summo quinque aut sex ex aliquot foliolis compositis, quorum inferius forma, & colore subnigro sordido fucum proximè referre videtur: testiculi subsunt vt aliis gemini. Reperiuntur huius species duæ: vnius flos superiora foliola maiora, candidiora, & aliquantulū è rubido purpurascētia habet: alterius omnino minora & subuirentia. Huius caulis breuior: illius altior.

3 **TERTIVS** testiculus Serapias foliis est minoribus, & paucioribus, cauleq; breuiori ac tenuiori quàm secundus, cui alioqui satis similis apparet: flores huic tres aut quatuor, ex tribus exiguis superioribus foliolis, & quarto inferiore oblongiore, colore in purpura tristi subnigro, nonnihil variegato; forma muscæ cuiusdam corpori similem: testiculi veluti geminae parue pilulae sunt.

TRIA autem hæc genera Serapiades nuncupauimus, propterea quòd eorum flores insecta quedam referunt fecunda & lasciuia, tanquam à Serapide nomen habentia Alexandrinorum olim Deo, cuius excellens Canopi templum

Orchis serapias
Linn. Sp. Pl. 1207

plum erat, ubi lascivis & cantibus & saltationibus colebatur: ut videre est apud Strabonem lib. 17. Fuchsius etiam ante nos, genus illud, quod flore fucum refert, Serapiada feminam fecit. Dioscorides item Orchin Serapiada describens, unum istorum satis manifestè exprimit: Verba eius sunt: Ορχις ἕτερος, ὃν σεραπιάδα ἕτεροι καλοῦσιν, φύλλα ἔχει ἑοικότα πρασίῳ ἐπιμήκη πλατύτερα ἢ λιπαρά, ἐπικαμπῆ ἐν ταῖς μασχάλαις καυλία σπιθαμιαῖα ἀνθη δὲ ὑποπόρφυρα· ρίζα δὲ ὑπεστὶν ὀρχιδίοις ὅμοια, id est, Orchis alter, quem Serapiada alij nominant, folia habet Marrubio similia, oblonga, sed latiora & pinguia, per extrema recurvata; cauliculum dodrantalem; flores subpurpureos: radix subest parvis testiculis similis. Cum qua descriptione si secundus noster Serapias, praesertim qui maior est, conferatur; convenire omnino reperietur. Folium etenim ei Marrubij folio longius latiusq; & laeve, quod reflectitur: cauliculus dodrantalis: florum superiora foliola, dilutè in candore rubentem purpuram referunt: testiculi exigui sunt. Meminit huius eiusdem & Plinius, sed folia ei non Marrubij sed Porri tribuit, quod & Dioscoridis interpretibus occasionem praebuit, ut pro ἑοικότα πρασίῳ, redderint, porro similia. Inter pauca, inquit Plinius, mirabilis est Orchis herba, siue Serapias, folijs Porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice testiculis simili. Paulus Aegineta, Serapiada etiam Triorchin nuncupari scribit, veluti tres testes habentem. Unde Fuchsius Serapiadi tres affinxit bulbos. Plinius tamen huic non nisi geminos bulbos tribuit: neque nobis plures quam duos esse, vel huic, vel illi quem Fuchsius depingit, vel alijs Orchijs, observare contigit.

Testicu
Serapia
Dioscor

Orchis multiflora, L.

And. plant. 238.

O. indicata, L.

And. plant. 238.

QVINTVS testiculus odoratus siue pumilio nuncupatus, omnium folijs minimus est; ei siquidē foliola omnino paruula sunt, eaq; venosa et Plātaginis aliquatenus similia, sed minutis ac paruulis eius folijs minora, virētia; caulis tenuis est palmi altitudine, circa quem flosculi paruuli candidi, suauiter odorati, ordine digesti, ac spiræ modo caulem ambientes: bulbi subsunt gemini, parui, oblongi.

Testiculus
odoratus

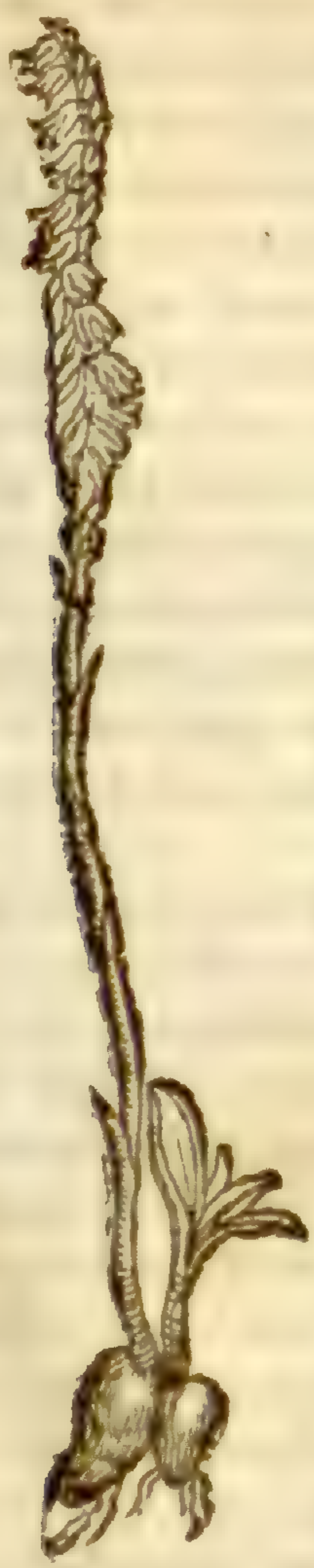
EXEUNT Orchies locis vt plurimum palustribus ac humentibus, in syluis ac pratis: quidam pingui & argilloso solo, veluti Tragorchis dictus, qui solo pinguisimo gignitur: alij etiam macriori nascuntur. Odoratus, editis, incultis et aridis locis plurima parte reperitur.

MAIO & Iunio mensibus omnes florent, excepto odorato pumilione, qui Augusto demum aut Septembri flores promit.

OMNES à Græcis Ορχιες, & à Latinis Testiculi nūcupantur. Germani Knabenkraut & Standelkraut: Belge, Standelcruyt: Galli, du Satyrion appellant, officinarum nomen retinentes. Officina siquidem Orchies Satyria nominant, & eorum bulbos, pro Satyriorum medicamentis ac compositionibus admiscunt. Præbuisse his occasionem videtur Apuleius, qui nullam inter Orchies & Satyria differentiam facit, sed vtrumq; Satyrium, cum vtroque Orchi, Canis videlicet dicto, & Serapiade cognominato confundit. Græcis, inquit, dicitur Satyrion, alijs Cynosorchis, alijs Entaticos, Panion, Serapion; alijs Orchis. Galli, Vram: Itali, Priapifcon: alijs Orminalem: alijs testiculum leporinum nominant.

VIS autem Cynosorchios radicibus calida est & humida: ceterum maior quidem multam videtur habere humiditatem excrementitiam, ac flatuosam, & ea propter epota Venetem excitat. Altera verò minor, e contra, vt sic
eius

Orchis spicata, L.
Ded. Pinus. 239

eius temperamētum ad calidius et siccus vergens : itaque hac radix , tantum abest vt ad coitum stimulet , vt etiam planè contra cohibeat ac reprimat : auctōr Galenus . Et de radice , inquit , Dioscorides , narratur ; maiorem si viri edant , mares generare ; minorem si femina , feminas . Addunt in Thessalia mulieres teneram cum lacte caprino bibendam dare , vt Venerem excitent : aridam verò ad inhibendum .

SERAPIADEM , Galenus ait , sicciores facultatem obtinere , nec perinde ad Venerem accommodum esse .

NOSTRA ætas omnium Orchium bulbis , ad Venerem excitandam vitur : et pharmacopœi compositionibus eo facientibus indifferenter quosuis admiscunt : præstantiores tamen sunt Tragorchus bulbi . Assumendi autem non sunt ambo bulbi , sed durior , plenior , ac succi plus habens : flaccidior ac rugosior minus aut non idoneus est .

EST autem plenior , non semper qui maior , sed non rarò minor : si videlicet bulbi colligantur priusquam stirps defloretur , aut cum primùm caulis erumpit . Nec etenim succulentior , alterum magnitudine superat , prius quam semen maturari cœperit . Nam cum alternis annis vnus bulbus intumescat , alter verò resideat ac pereat , fieri non potest vt durior ac succo plenior semper maior sit . Quando siquidem folia erumpunt , tunc demum vel non multo antè plenior crescere incipit , quo paulatim incrementum sumente alter flaccescit , rugasq; contrahit , donec maturato semine vnà cum folijs & cauliculis subinde totus subsideat ac pereat ; eo qui interea creuit vegeto ac succi pleno .

DE SATYRIO BASILICO.

CAP. LXI.

QVOD recentior ætas Satyrium basilicon nominat , non vnus est generis . Est etenim maius vnum ; alterum mi-

Satyrium basilic. altervm.

Satyrium basilic. altervm.

nus: maioris, quoddam folio non maculato, mas; aliud maculato, femina.

MAIUS Satyrion basilicon, quod marem appellant, ¹ folia habet oblonga, lata & laevia, liliij foliis minora, nullis aut omnino vix apparentibus maculis respersa: caules pedales vel altiores, non absque adnatis foliis: flores in summo spicatos, colore dilute purpureos, exiguis punctis saturatae purpurea respersos, forma testiculi Morionis maris, nisi quod ipsis crista desit: sub quibus singula acuminata nascuntur foliola: radices geminae veluti palmae sunt, singulae in quatuor digitos distributae; quarum una flaccidior & quasi fungosa: altera vegeta ac solida, paucis ab annexis exeuntibus fibris.

ALTERUM maius genus, quod feminam vocant, ² priori tamen minus, folia eiusdem formae promit, sed minora et multis nigris maculis conspersa: flores cucullis similes, cristatos & hiantes, uti testiculi Morionis maris; colore nunc candidos, alias in purpura vel rubentes, vel dilute ad caeruleum inclinantes, semper magis purpureis punctulis ornatos ac variegatos: radices alterius similes.

MINUS genus, folijs est angustis, & ut Matthiolus ³ inquit, croci, caule dodrantali iunceo, laeviq; in cuius cacumine flos emicat purpureus, Amaranti amulus, qui recens odorem quam suavisimum reddit: radicibus aliorum similibus, sed quae magnitudine ipsis cedant.

NASCUNTUR Satyria haec, locis ut plurimum humentibus, palustribus, in pratis & in sylvis. Florent Maio ac Iunio.

NOSTRA atas Satyria nuncupat Basilica siue regia: item et Palmas Christi. Est tamen et alia huius appellationis herba, Ricinus videlicet; hunc etenim et Palmam Christi vulgo plerique nuncupant. Germani Satyrion Basilicon,

Orchis maculata, L.
Orch. basylic. 2. 1800

Crußblum nominant: **Belge**, **Handekens cruyt**:
Galli Satyrion royal.

S V N T qui velint **Buzeiden** siue **Buzidan Arabum** esse. Sed **Auicenna** **Buzeiden** ait esse medicinam ligneam **Indam**. Et **Serapio** **Buzeiden** ait radices esse duras, albas, similes **Behen albo**, et medicinam esse **Indiae**. **Satyrj** autem huius **basilici** radices nihil minus quàm ligneæ sunt, et non ex **India** petuntur, sed in omnibus **Europa** prouincijs passim reperiuntur: tantum à **Buzeiden** absunt.

MATTHIOLVS **Satyrum basilicum** **Digitos citrinos** **Auicennæ** esse vult, & **Monachos** qui in compositiones **Mesues** commentaria edidere, dubitantes & penes lectorem iudicium relinquentes, ea de causa reprehendit. Nobis tamen magis placet **Monachorum** hesitatio, quàm **Matthioli** assertio. Neque enim **Satyrj** huius radices duræ sunt, sed recentes quidem vegetæ ac succulentæ; & arefactæ omnino flaccidæ: nulla etiam omnino citrina aut puluerulenta est.

DIGITI autem citrini, auctore **Auicenna**, duri sunt, et quidam citrini cum puluerulentia. Verba eius sunt: Digiti citr
Asabasafræ siue **digitis citrini** quid est? Eius figura est sicut **vola manus**, commista ex **citrinitate** & **albedine**, & est dura, in qua est parum dulcedinis; & ex ea est **citrina** cum puluerulentia absq; **albedine**.

IAM & **Rhasis** libro continentis vltimo, **digitos** hos **croceos**, vt exemplaria habent, appellat; et esse **gummi** seu **venam tinctorum** ait. At **basilici** **Satyrj** radices nihil minus quàm **croceæ** sunt, et ad tingendum nequaquam vtilis habentur.

QVÆ utiq; **Satyrum basilicum** vulgo nuncupatum, à **Digitis citrinis** **Auicennæ** & **Rhasis** differre, manifestè ostendunt.

AT Satyrj basilici radices, Orchion sapore & gustu referunt, proinde & facultatibus similes existimantur. Nicolaus autem Nicolus cap. de curatione quartanae, vim habere ait, & per superiorem, & per inferiorem ventrem purgandi; & aduersus quartanas febres inueteratas post purgationes, radicis partem pollicis longitudine tufam, cum vino ante accessionem vtiliter exhiberi; hocq; remedio ter sumpto, Biliotum quendam post 44. aut 45. accessionem, à quartana fuisse liberatum.

DE PSEVDORCHI, SIVE BIFOLIO.
L I O. C A P. L X I I I.

AD Orchies recentior etas etiam refert, quod Bisolium nominant, Orchion nothum & adulterinum quoddam genus. Folia habet non plura quam duo, eaq; ad caulem sibi mutuo opposita, lata, nervosa, Plantaginis latifoliae folijs similia, sed minora: caulem dodrantalem; flores secundum ipsum ordine digestos, testiculi Serapiae tertij quodammodo similes; sed subuirides aut in viridi albicantes & angustiores, culicum formam proximè referentes: radices fibrosas in diuersa tendentes. Exit locis humidis ac palustribus. Floret vnà cum Orchijs Maio ac Iunio.

NOSTRA etas Bisolium appellat: Germani, Zueyblat; Nostri, Tweeblat. Putatur esse à Plinio appellata Ophris, quam ait herbam esse denticulato oleri similem, folijs duobus. Sed veram esse Ophrim asseri non potest, quam diu quale sit illud olus denticulatum, cui Ophris similis, ignoratur. Alijs videtur esse Alisma, sed & quam parum cum Alismate conueniat, ex his quae superius ca. 22. scripta sunt, cuius proptum est colligere, vbi quale sit Alisma ostensum

Pseudorchis canadensis
Doubt. *Pseudorchis* 2. 4. 2.

ostensum est. Nobis noua aliqua stirps esse videtur, veteribus praterita.

VTILEM autem hanc herbam recentiores ferunt, adrupta & vulnera glutinanda.

DE TRAGOPOGONE ET SCORZONERA. CAP. LXIIII.

TRAGOPOGON folia habet oblonga, angusta, acuminata, croci folijs latiora & maiora. caulem rotundum, in plures diuisum; in summo calyces magnos, à quibus flores exeunt magni, multiplices, multorumq; foliorum, Dentis Leonis nuncupata vulgo herba, floribus & magnitudine similes; colore vel lutei, vel in purpureo punicantes, qui oriente Sole panduntur, meridie verò recluduntur; & per euntes in canescentes pappos abeunt; quibus semen subest, longum, subnigrum, acuminatum: radix candida est & longa. Tota herba vnà cum radice succum habet lacteum, qui vulnerata ea effluit.

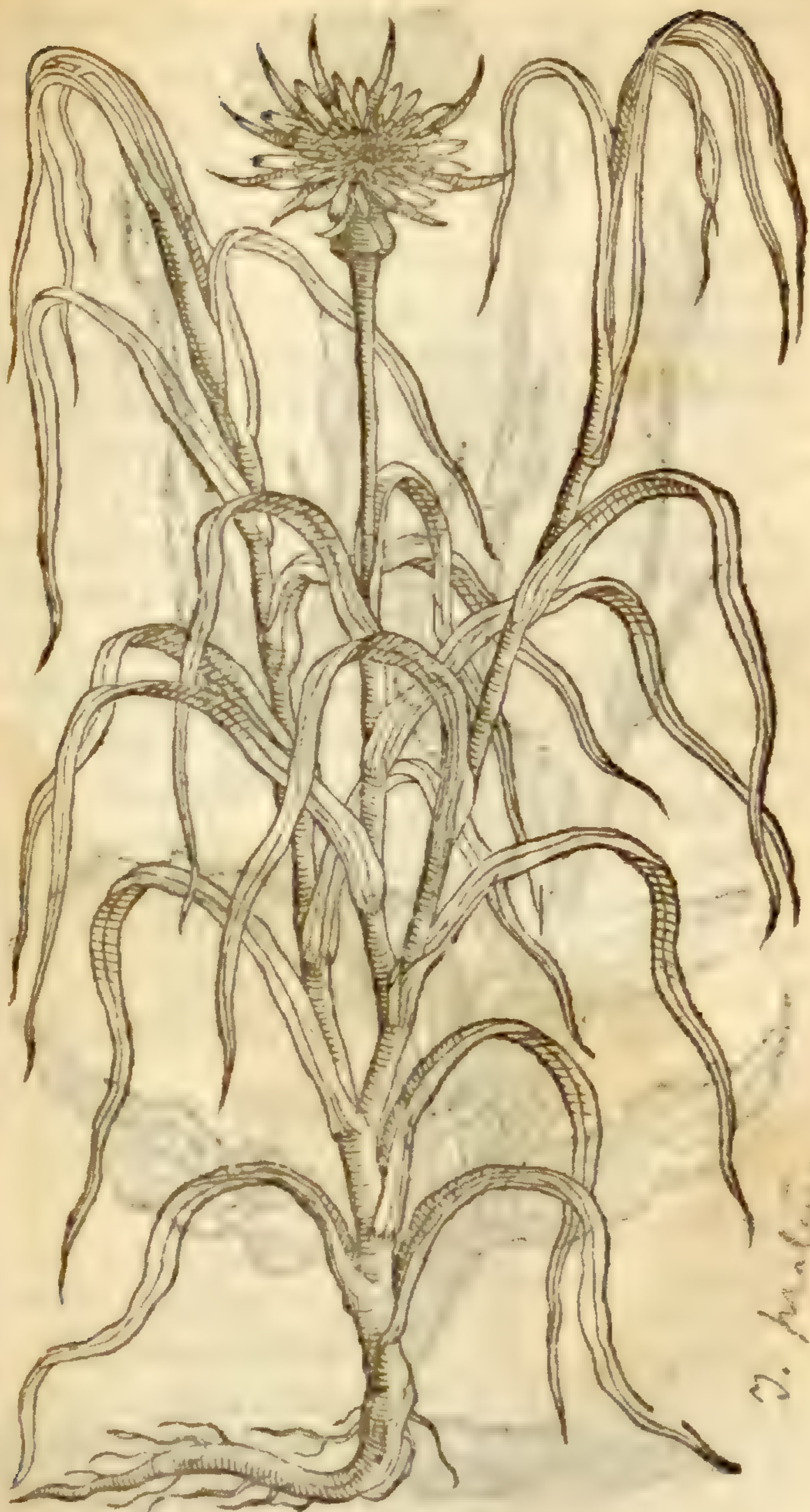
NASCITUR sua sponte compluribus vtriusque Germaniae locis incultis & humidis, & præcipuè qua lutei est floris. Exit & in hortis procerior, amplior, floribusq; maioribus ac speciosioribus, præsertim purpurea. Floret Iunio & Iulio.

GRÆCIS τρυπόγον, & κομὴ nuncupatur. Latinis, Hirci barba, Coma. Germanis, Boex bart. Belgis, Boexbaert, Josephs bloemen. Gallis, Barbe de bouc. Italis, Matthiolo teste, Salsëfrica.

HERBA, vt Dioscorides ait, esui apta est, nostra etate radix hybernis mensibus à plerisque, vnà cum acetarijs permistâ editur.

Huius generis est quam Hispania Scorzoneram aut Scorzoneram appellat, folijs oblongis, subcandidis, carnosis, acumi-

T. pratensis
Ard. Journ. p. 257

S. scorzonera L.

Bot. Beech. 257

acuminatis, latioribus & per ambitus subinde parū sinuatis: caule rotundo, pedali vel altiori; flore luteo multiplici omnino simili, qui etiam in pappos resolvitur: semine oblongo, subcandido, & minore: Radice longa, singulari, candida, qua cortice obtegitur tenui & nigricante.

NASCITUR Scorzonera in Hispania plerisque montibus, locis humentibus obscuris & vliginosus: reperitur & in Germania Thuringia ac Bohemia in sylvis ac montibus locis similibus. Apud Hispanos flos Maio mense prodit: in Germania verò serius, Iunio videlicet & Iulio.

HISPANI Scorzoneram appellant, quod Latine Viperinam siue Viperaria aut Serpentaria sonat; sic dicta, quod contra venena viperarum ac serpentum efficax habeatur. Nam Hispani Viperam Scurzo appellant. Apud Germanos & alias nationes nomen non inuenit.

FERUNT autem hanc pestis contagia arcere, & omnibus venenis resistere venenatorum, & precipue viperarum morsibus mederi, epoto vel radice, vel herbae succo: prodesse itē cardiacis, & syncope molestatis, nec non comitiali morbo obnoxijis & vertiginosis: radicem commanducatam hilaritatem facere, tristitiamq; omnem discutere: lacteum radice succum oculis inditum, visum exacuere.

DE CHAMÆMELO VVLGARI.

CAP. LXV.

CHAMÆMELI flos tamen si coronarius non sit, propter frequentem tamen quem in medicina usum habet, inter flores locum vendicauit.

SUNT autem Chamamelorum complura genera. Vnum legitimum medicinae aptissimum, vulgari vsus, quod ea de causa vulgare Chamamelum nuncupatur: alia deinde syluestria

Chamæmelum vulgare, L.
Ed. Jacq. 1763

uestria nullius aut exigui vsus: tertium hortense odoratum. De eo autem quod familiarissimum est, primum agemus.

SUNT huic cauliculi tenues in alas multas diuisi, cubitales: folia tenuia, dissecta, numerosa: flores in summo, medio lutei, forissecus vero candidi; ambientibus videlicet luteum ipsius stori, multis exiguis candidis foliolis, quorum singula angusta sunt & forma oblonga: radices tenues & fibrosa. Exit passim in aruis vna cum segete; & vniuersa Europa familiare est. Colliguntur flores Iunio potissimum mense.

CAMOMILLAM officina nuncupant: vulgo Camille & Camomille bloemen. Germani, Chamill. Galli, Camomille. Veterum est χαμαίμηλον siue Chamamelum, & Anthemidis, genus quod ab ipsis candidis, floris medium circundantibus orbem, foliolis, λευκάνθημον dicitur. Sunt etenim Anthemidis, Dioscoride auctore, generatim, & quidem floribus in medio luteis omnia, per ambitum autem & circumferentiam, vnum candidis, alterum luteis, tertium purpureis. Quod luteis per ambitum foliolis constat, χρυσάνθημον nominatur: tertium autem purpureis, ἰσάνθημον, quod scilicet vere floreat.

CHAMÆMELVM verò dicitur, quoniam flores puni, siue mali odorem habeant, quem in vulgaris vsus Chamamelo evidens & manifestum est sentire; ita vt vel hinc vulgaris vsus Chamamelum, verum & legitimum esse conijcere liceat; quod & ipse etiam facultates euidentius ostendunt. Tales siquidem vulgaris Chamameli facultates omnino sunt, quales Chamamelo Galenus tribuit.

CHAMÆMELVM, Galenus ait, calfacit et desiccatur in primo ordine, et tenuium est partium; digerendi, laxandi, & rarefaciendi vim habet. Item & alio loco: tenuitate Rosa persimile est, calore ad olei vires magis accedens homini

mini familiares & temperatas. Quapropter lassitudini, si quid aliud, cum primis confert, doloresq; sedat & mitigat: praterea tensa remittit & laxat: quaeq; mediocriter dura sunt, emollit; quaeq; constipata, rarefacit. Omnes autem has facultates nostro vulgari Chamamelo inesse, ipsa quotidiana cōmonstrat experientia. Nam moderatè quidem ipsum excalescit, parum resiccat, valde tenuium est partium, digerendi, relaxandiq; singulari, ac mirifica potentia praeditum est, multi breuiter ad omnia vsus, quae clementer calefieri, resolui, discuti ac leniri desiderant. Calculi & colicos dolores lenit: vrinam moderatè prouocat: tormina et rofiones ventris sedat: laterum dolores mulcet: duros tumores emollit, & crudos humores discutit. Idem praestat oleum ex floribus compositum, quod aduersus lassitudines omnes remedio est, et omnibus vtiliter admiscetur, quae sopiendi alicuius doloris causa adhibentur.

DE SYLVESTRIBVS CHAMAEMELIS, SIVE COTVLIS.

CAP. LXVI.

SYLVESTRIVM Chamamelorum, Cotulis quas passim nominant, tria sunt genera: vnum foetidum, duo alia non foetentia: quorum vni flos per circumferentiam candidus, alteri verò totus luteus.

CHAMAEMELVM sylvestre foetidum, siue Cotula foetida, caules promit rotundos, virentes, fragiles & succulentos, in alas multas diuisos, crassiores & saepenumero altiores quàm Chamameli: folia similiter ampliora, in virore nigricantia: flores forma & colore similes. Foetet herba tota, grauemq; odorem spirat: vnde illi foetida cognomen datum.

Anthemum cotula, L.
Walp. Bot. Mag. 2. 176.

datum. Nascitur in aruis, iuxta semitas, & agrorum margines. Floret eodem quo Chamæmelum tempore.

OFFICINÆ & Herbarij passim Cotulam fœtidam nuncupant; plerique Camomillam fœtidam. Germani, Krotendil / Hunzdill / Hunzblum. Belge, Paddebloemen / Stinkende Camille. Galli, Espargoutte: à nonnullis κροταρδελυς, ab alijs κροτοταρὺν. Leonhartus Fuchsius Parthenium esse voluit. Sed Parthenium verum & legitimum est vulgo dicta Matricaria, quæ odore longè est grauiore, & sapore admodum amaro: folijs tenuibus & Coriandri similibus. Cotula autem fœtida minus grauiet olet, & folijs Coriandrum non æmulatur.

2 ALTERA Cotula alba non fœtida, quæ à plerisque etiam Oculus bouis dicitur, cauliculos edit complures, tenuiores, duriores, flexibilioresq; quàm Cotula fœtida; & circa eos folia tenuia, Chamæmeli folijs paulo longiora & candidiora: flores in medio luteos, per circumferentiã candidos, Chamæmeli & Cotula fœtidæ floribus similes, sed maiores, exigui aut nullius odoris: radices duras & lignosas non absque adnatis fibris, quæ aliquot annis permanentes, vere regerminant. In aruis & agris frumentarijs vnã cum Chamæmelo reperitur. Aestiuis mensibus floret.

NOSTRA etas Cotulam non fœtidam appellat, & Cotulam albam, plerique Oculum bouis & Buphtalmũ. Germani, Kudil / kundsaug / kuaug: Belge, Coedille / Coedoghe. Et verum quidem esse Buphtalmum Leonharti Fuchsii sententia fuit. At nobis verum & legitimum solũ illud esse videtur, quod infra sub Buphtalmi nomine describitur. Nam Buphtalmo quidem, vt Dioscorides auctor est, folia sunt πικραδελυς ἰδὴ; id est, sceniculi foliorũ similitudinẽ habentia, & flos melinus. Huic verò folia non sunt sceniculi similia, neq; flos totus luteus siue melinus, sed plu-

rima parte, per circumferentiam videlicet candidus; qui etiam vel solus Matthiolum mouit, vt Cotulam hanc albam, siue vulgare Bupthalmum, verum et legitimū esse Bupthalmum negauerit. Proinde non Bupthalmum, quod hoc nomine à plerisque appellatur, sed Cotula et Chamameli sylvestris species quedā est. Plinius lib. 26. cap. 7. Melandrii herba meminit, in segete ac pratis nascētis, flore albo & odorato: an Melandrium autem istud Cotula non foetida sit, diligentius inquirendum; propter etenim Plinij breuitatem, nemo facile qualis herba Melandrium sit, affirmauerit.

TERTIA Cotula lutea cauliculis exit non paucis; folijs Cotulae albae maioribus, crassioribus, candidioribusque: flores et medio et orbiculato ambitu, melini siue lutei sunt: radix dura, lignosa, diuturna. Nascitur in Germania & Gallia, iisdem ac similibus quibus Cotula alba locis: apud Belgas, hortensis est. Iunio ac Iulio florem promit.

GERMANI Streichblumen & Steinblumen appellāt. Belgae, Stryckbloemen. Fuchsius Anthemidis speciem, & Chamamelum Chrysanthemum facit: folio tamen parū, odore nullatenus Anthemidem siue Chamamelum Leucanthemū refert. Matthiolum pro legitimo Bupthhalmo depinxisse videtur: desideratur tamen in eo folium Marathroeides, quod Bupthhalmo esse Dioscorides testatur. Nos his de causis inter Cotulas & Sylvestria Chamamela potius reponendam duximus, quàm alterutrum temerè asserere.

V S V M autem haec Cotulae in medicamentis aut cibatu nullum habent, proinde earum facultates incomperta. Videntur tamen omnes calidae aliquantulum & siccae, Chamamelo vulgaris vsus viribus quodāmodo similes, sed longè tamen inferiores, imbecillioresque. Quae foetida dicitur,

ad vteri morbos commendatur; sed ab ijs præsertim, qui Parthenium esse existimant, & Parthenij vires ad hanc transtulerunt. Est tamen non omnino Cotula hæc inutilis; quando foetida omnia ex vtero strangulationibus profunt.

DE CHAMÆMELO ODORATO.

CAP. LXVII.

ODORATVM Chamamelum duorum est generum: vnum Leucanthemum, alterum Chrysanthemum cognominari potest.

1 LEUCANTHEMO odorato Chamamelo, caules exeunt multi, non erecti, sed procumbentes & quasi per terram repentes: folia tenuia dissecta, vti Chamameli vulgaris, sed maiora virentioraq;: flos quoque similis, medio videlicet luteus, & per circumferentiam candidis foliolis cinctus: radix fibrosa, durabilis natura. Referunt folia & flores pergratum ac iucundum cum grauitate quadam odorem, aromatum odoribus persimilem, qui etiam in arida diutinè permanet.

EST & huius generis quoddam, foliola medium floris ambientia densissimè multiplicans, luteo in angustum orbem coacto; quod odore & forma precedenti per omnia simile alias est.

2 CHRYSANTHEMV M odoratum Chamamelum, cauliculos similiter profert tenues inualidos, & in terra prostratos: folia quoque tenuia, vti prioris, sed candidiora & paululum minora: pro flore, qui alijs omnibus Chamameli ac Cotularum generibus medius, luteus est orbiculus; nudus & nullis circumambientibus foliolis cinctus; radix similis. Et huius herba odorata quoque est, odore & facultate priori similis.

*Anthem. notula. in
Ded. p. 269.*

UTRUM QVE in Belgio hortense est: floret Iulio & Augusto mensibus.

CHAMÆMELVM odoratum propriè appellatur: Tragus Chamamelum nobile nominat: Vulgus nostrum, *Roomsche Camille*, id est, Chamamelum Romanum. Quod flore candet, Leucanthemum; alterum Chrysanthemum dici potest. Sed tamen ea esse quæ à Dioscoride, Galeno, aut alijs veteribus in vsu recepta fuere, non omnino videtur asserendum: verisimilius est ab ipsis fuisse præterita aut incognita.

NAM facultas eorum multo intensior, quàm Chamæmelo à Galeno tribuitur. Caliditate siquidem & siccitate qualitatem illam viuenti familiarem ac temperatam, quæ Chamæmelo à Galeno tribuitur, quæq; ipsum habere quotidiana ostendit experientia, multum excedunt: utpote secundo ordine calida & sicca. Cùm autem & ipsa substantia tenuitatem habeant coniunctam, digerendi ac rarefaciendi potentiam habent ampliolem: molliendi verò, doloresq; sedandi, aut mitigandi, remissiolem. Proinde vbi magis quàm vulgaris vsus Chamamelum potest, incalfacere aut rarefacere opus est, vtiliter adhiberi possunt: vti in balneis, quæ sudoris euocandi & rarefaciendæ cutis causa præparantur, in quibus horum Chamamelorum vsus haud est negligendus. Nam & cutim nimis adstrictam rariorem faciunt, sudorem euocant, bonumque corpori odorem conciliant.

DE ERANTHEMO VVLGARI.

CAP. LXVIII.

FLOS, quem Eranthemum nuncupauimus, cauliculos profert à radice complures, in alas subinde diuisos, striatos, virentes; folia tenuia Chamæmeli, aut potius Corule facti-
da simi-

*Adonis autumnalis, L.
Aut. crocus, L.*

de similia : flores non magnos, forma Ranunculi florum, pulchros minij colore rubentes ; quos capitulum sequitur oblongum, ex multis collectum seminibus, rotundis, acuminatis, colore in virore subnigris : radices fibrosas. Odorem herba herbaceum habet, aliquantulum grauem, sed minus quam Cotula foetida, Chamameli vero odori nequaquam similem. Nascitur compluribus Europaë prouincijs, in aruis vnà cum Zea, Tritico, aut alijs frumentis: Belgæ in hortis serunt. Aestiuis mensibus floret, Maio, Iunio & Iulio.

NOSTRI sua lingua, Bruynette'kens appellanti: Germanorum nonnulli, Feldroszlin: multi hac etate ἑρανθέμων. Esse tamen tertium Anthemidis genus, quod proprie Eranthemum dicitur, nemo facile affirmauerit. Nam Eranthemo, si fides Dioscoridi, flos est forma Chamameli, in medio aureus vel luteus, orbiculato vero ambitu purpureus. Istud autem florem quidem habet purpureum, sed medium eius non est luteum : quod ipsum non esse Anthemidis speciem ostendere videtur.

HIERONYMVS Tragus Astera Atticum, cuius flos medio luteus, & per circumferentiam ceruleus est, Eranthemum facit: Fuchsius vero Consolidam regalem, siue florem Regium, de quo superius egimus.

IN Astere Attico autem, quem Vergilius Amellum florem nominat, desideratur herba folium Chamamelo simile, & floris color: in flore Regio vero & color, & forma floris. Vtriusque huius flos ceruleus est. Eranthemi autem, roseo colore rubet, vt testis est Plinius, lib. 26. cap. 8. qua de causa & neutrum horum Eranthemum esse potest.

MATTHIOLVS Eranthemum istud praesens, Adonidis florem nuncupat, sed Adonidis flos Anemone esse creditur. Adonidis siquidem florem vento excusi Ouidius scribit,

bit, *Metamorph. lib. 10. in fine. Venti autem flos Anemone est. Nam Anemone ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, id est, à vento nomen habet, ut Plinius auctor est, lib. 21. cap. 23. Flos, inquit, nunquam se aperit, nisi vento spirante: vnde & nomen accepit. Cum Anemone autem Eranthemum quod descripsimus, non conuenire manifestum est.*

CÆTERVM Eranthemi istius nullus in medicina vsus; quantum autem gustabilis qualitas eius ostendit, aliquis caliditatis particeps est, sed tamen non magna.

DE BUPHTHALMO. CAP. LXIX.

STIRPI cui Buphthalmo nomen dedimus, cauliculi è radicibus exeunt tenues, tres, quatuor, aut plures, pedales vel altiores, circa quos folia, virentia tenuiter dissecta similitudine foliorum sceniculi, sed multo quàm illius minoræ flores in summo cauliculorum magni, Calendulae satis similes, colore luteo magis diluto, staminibus in medio luteis, post quos capitulum succedit, veluti supra descripti Eranthemi, ex multis seminibus simul congestis commissum: radices tenues sunt et fibrosæ, veratri nigri radicibus similes. Nascitur sua sponte plerisque Germania & Bohemie prouincijs, locis incultis; apud Belgas hortensis est. Maio aut Iunio floret.

DE huius autem stirpis nomenclatura, recentiorum variant sententia. Sunt qui velint Veratri nigri speciem esse; nonnulli Consiliginem; quidam Sesamoides: Elleborastrum alius.

VERATRI autem nigri, duo apud veteres reperiuntur genera: vnum folio Laurino, fructu Sesamaceo: alterum folio Platani, semine Cnici.

PRIORIS meminuit Theophrastus lib. 9. & ad hoc genus referenda sunt, quæ passim Veratra nigra appellantur,

Adonis vernalis, L.
Flora Danica, t. 6, p. 161

tar, quorumq; folia ex pluribus oblongis collecta sunt: pre-
sertim quod caulem non facit, floresq; ex ipsis promit radi-
cibus breuibus insidentes pediculis, initio candidos, tandem
herbacei coloris. Huius etenim folia ex pluribus constant,
quorum singularia dura, glabra & forma quodammodo
Laurinis similia: semen in folliculis oblongis gignitur, quin-
que aut sex simul coniunctis Sesami modo: radices multe
instar fibrarum, et nigrae sunt, quae eximiam purgandi vim
obtinent. Sunt tamen et huius generis, reliqua etiam Vera-
tra nigra, quae caules proferunt, ac flores habent herbacei
coloris; folia siquidem eorum singularia, etiam oblonga &
aliquatenus prioris similia: fructus similes: radices ad pur-
gandum efficaces, nigrae & uti alterius.

POSTERIVS Veratrum nigrum Dioscorides descri-
bit lib. 4. folia istud habet Platani, nigra; caulem filicis;
flores in umbella: semen candicans, oblongum: radices te-
nues nigrae & fibrosas. Cum neutro autem horum Buph-
thalmum istud, à nobis hoc loco descriptum, conuenire, no-
tissimum est.

CONSILIGINIS herba qualis forma sit, apud ve- Consili
teres non reperitur. Plinius ait, sua etate in Marsis inuen-
tam, et pulmonum vitio, suum et omnis pecoris remedium
praesens esse, vel traiecta tantum auricula: lib. 26. cap. 7.
Columella lib. 6. cap. 5. In Marsis montibus plurimam
nasci, etiam ait, omniq; pecori maximè esse salutarem, &
qua ratione ac modo auriculae inseri debeat, docet. Feruntur
& Buphthalmi nostri radices pecorum morbos quosdam
curare, si per auriculam perforatam inserantur: sed ea de
causa Consiliginem esse consequi nõ debet. Diuersas siqui-
dem stirpes similis vel eiusdem facultatis reperiri non est
alienum. Nam & nigri Veratri radices idem posse testatur
Plinius lib. 25. cap. 5. Pecorum, inquit, et iumentorum pi-
tuitas

uitas sanat, surculo per aurem traiecto, & postera die eadem hora exempto. Quod & experimentis nostra aetatis rusticorum compertissimum est: qui Veratri nigri vulgaris radicibus, pecorum suorum morbis medentur. Prestant simile & Veratri albi radices, ut Absyrtus, et post eum Hierocles scribit: qui tamen Veratri albi radículas non in aurem, sed sub pectoris cutim insigunt. Quo modo etiam Vegetius Renatus, Consilagine utitur, Veterinariae suae lib. 1. cap. 12. de cura morbi subcutanei: tametsi lib. 3. cap. 2. de Malleo, ipsas etiam auriculae inserendas scribat. Quae satis ostendunt, diuersas stirpes similes subinde habere facultates; & ea de causa nequaquam consequi, Buphtbalmum nostrum esse Consiliginem, quod perinde ac Consiligo pecorum morbis medeatur. Quod si ex facultatibus coniectura faciēda est, Consiligo erit Veratrum album. Nam Vegetius eo omnino modo Consilagine utitur, quo Veratro albo Absyrtus & Hierocles. Auget hanc suspicionem, quod Vegetius hanc curandi rationem à Graecis accepisse putetur. Qua de causa, etiam plerisque nihil aliud, quam Veratrum album, Consiligo videtur. Quod si ita est, multum à Consilagine praesens Buphtbalmum differens erit: Veratro siquidē albo nequaquam assimile est.

IDEM verò, Sesamoides, siue primum, siue alterum, non esse, notius est quam ut refelli debeat.

HELLEBORASTRUM verò et hoc ipsum improprie nūcupatur: proprie etenim helleborastrum dici potest, quod hellebori siue Veratri speciem ac similitudinē habet: istud autem Buphtbalmum Veratri nullam speciē habet.

QUIBUS omnibus de causis nullam harum appellationum huic stirpi cōuenire visum est, sed solū Buphtbalmi nomen; cum cuius descriptione, quae apud Dioscoridem extat, quia exquisitissime hac stirps conuenit, proprium ac

legitimum Buphtbalmum esse existimamus. Buphtbalmum siquidem cauliculos, ut Dioscorides ait *ἔμμιττι* molles et tenues, folia *μαραθροειδῆ*, id est, speciem ac similitudinem foliorum sceniculi referentia; florem melinum, Anthemide maiorem. qualis omnino praesens stirps est, qua tenuitate et multiplici sectione foliorum, speciem illam foliorum sceniculi tam exquisitè exprimit, ut nulla alia, parui folij, melius possit: ita ut citra omnem dubitationem haec stirps legitimum Buphtbalmum esse videatur.

NOMINATUR autem Buphtbalmū etiam Cacha, aut potius Caltha. Caltha autem est Calcndula, quam flore Buphtbalmum nostrum proximè referre diximus.

SUNT verò & qui velint Buphtbalmū idē cum Chrysanthemo esse, Dioscoridemq; separatim locis, sub diuersis nominibus eandē herbā tradidisse. Sed hi si paulo diligētius Dioscoridis verba expē lissent, aliter sentirēt. Licet etenim in multis vtriusq; descriptiones conueniāt, nō abest tamen proprietas aliqua, quae differētēs esse stirpes ostendat. Folia Chrysanthemi *πολυσχιδῆ*, id est, in multas partes diuisa & dissecta traduntur: Buphtbalmi verò *μαραθροειδῆ*. Non omnia autem quae laciniosa sunt, et in multas partes dissecta, sceniculi foliorum speciem habent. Iam florem proferre Chrysanthemum Dioscorides ait *ἰσχυρῶς σιλῶντα*, hoc est, multum relucens: Buphtbalmi verò relucens esse non tradit, neque etiam eius quod à nobis pingitur, flos ita splendet, ut multum relucens dici queat, aut debeat. Anne hac euidentem Buphtbalmi et Chrysanthemi differentiam ostendunt, & legitimum esse à nobis depictum Buphtbalmum confirmant? Sentiant qui velint aliter, nobis ita videtur; & qui Chrysanthemum idem cum Buphtbalmo esse volūt, aliud Buphtbalmum, si istud esse negent, requirant. Nam quod & ab alijs & à nobis pro Chrysanthemo depin-

depingitur, legitimum Buphtalmum esse nequit: folia enim eius non sunt μαραθροειδῆ, qualia omnino legitimi Buphtalmi esse debent.

QVOD verò ad facultates attinet: Matthiolus ait, in Bohemia omnes medicos et pharmacopœos huius radicibus, pro Veratri nigri vti, priuatim ad pecorum morbos: sed in medicamentis radices huius ἀντεμβαλλόμενας radicem Veratri esse non affirmat. Memini ego obseruasse me olim, à quibusdam medicis, huius radices, in quantitate satis magna adiectas fuisse, decoctis ad purgationem per inferna preparatis, sed nihilo plus ea aluum mouisse, quam si non addita fuissent. Quod mihi suspicionem mouit, nulla purgandi potentia huius herbae radices donatas esse: et alia omnino facultate, quam belleborum, per auriculas transmissas pecorum morbis mederi. Gentianæ radices ora fistularum nimis angusta egregiè dilatant; idem possunt Aristolochia & Bryonia radices, ac spongiarum partes; quæ tamen viribus alijs multum inter se differunt. Quamobrem licet Buphtalmi radices simile aliquid Veratro nigro queant, idcirco tamen non omnia quæ illud possunt. Spinae, aculei, ramenta lignorum & similia, dolorem inferunt, inflammationem excitant, vicinarum partium humores alliciunt, si in partem aliquam adigantur. Partem aliquam ledi absque dolore non contingit: is transmissa aut imposta vulnere re quapiam intenditur. Fortasse etiam si quiduis aliud in auriculam perforatam imponeretur, idem qui huius stirpis radice immissa, effectus subsequeretur. Nos nihil hic affirmamus; curiosis vt diligentius vires huius explorent viam aperimus.

DIOSCORIDES Buphtalmi, ait, flores cum cerato tritos œdemata & durities discutere; & dici, si statim ab exitu à balneis bibatur, bonum colorē ad aliquod tem-

pus Ictericis facere. Videntur autem hæc ex cap. de Chrysanthemo huc translata ab his qui inter Buphthalmum & Chrysanthemum differentiam nullam esse existimarunt: Non aliter quàm nonnulla ex Asteris Attici facultatibus, Viola nigra apud Plinium accessere: & Dolicho legumini, in Dioscoridis exemplaribus, quædam Smilacis levis: vt suis annotauimus locis. Quæ autem propria sint Buphthalmi vires, nondum compertum habemus.

DE CHRYSANTHEMO.

CAP. LXX.

CHRYSANTHEMO caules sunt ramosi, laues; folia oblonga, digiti ferè latitudine, dissecta & multifida: flores Anthemidis sed maiores, et non medio tantum umbilico, sed & orbiculato ambitu lutei & auri quodammodo fulgore splendentes; odore non insuauis: radices fibrosæ. Reperitur in aruis, in hortis inter olera, & alibi passim: & quibusdam quidem locis, folijs magis consectis, alijs minus. Iunio, Iulio & subinde Augusto floret.

A Germanis **Sant Johans blum** / & **Benßblum** appellatur: à nostris vulgo **Wokelaet** / & quandoque **Beel ganse bloemen**. Græci ab aureo florum fulgore **χρυσάνθεμον** nuncupant. Est tamen & Chrysanthemum Anthemidis quædam species, vt supra scripsimus. **Batrachion** etiam Chrysanthemum dicitur, testis Democritus in **Geoponicis**. Item & **Elychrysum** Chrysanthemum est. Sed hæc Chrysanthema ab isto præsentis differunt.

NOMINANT verò & istud Chrysanthemum plerique **Buphthalmum** & **Caltham**; quæ eius Buphthalmi propria nomina sunt, quod capite præcedenti descriptum est. Non desunt quoque qui **Bellidis** speciem faciant,

C. argenteum, var.
Dried specimen. No. 8

faciant, & luteam Bellidem dicant. Est autem Bellis alterius generis herba.

CAPULES autem Chrysanthemi olerum modo, Dioscorides tradit, eduntur. Flores cum cerato triti, steatomata discutere dicuntur. Ipsa herba pota in balneis post exitum de folio, morbo Regio correptis, breui bonum colorem inducit.

DE BELLIDE. CAP. LXXI.

FOLIA Bellis è radicibus promit multa, parua, lauia, pingua, in rotunditate oblonga, lenissimè crenata, per terram plurima parte strata; inter quæ flosculi exeunt, singuli suis tenuibus insidentes pediculis, Chamameli florum penè forma; sed minores, medio eorum luteo, quod multa exigua orbiculariter cingunt foliola, cãdida aliquatenus rubentia, ac in candore veluti purpurascencia: radices subsunt fibrosæ. Nascitur in pratis & similibus perinde palustribus ac humidis compluribus locis. Vernis mensibus floret.

HVIC similis est, et alia species, sed hortensis tãtum, & floribus multiplicibus, speciosissimis, tam denso exiguorum foliolorum contextu, ut vix villo, aut nullo, apparente luteo orbiculo, vniuersum & ambitum & medium floris occupet; colore alias rubentibus, subinde candidis, nonnunquam ex utroque permixto varijs, raro herbaceis aut virentibus; odoris nullius.

CIRCVDANT hos quandoque, sed tamen non frequenter, alij parui, sub ipsis, aut ex ipsis florum calycibus exorti quini seniue vel plures flosculi, matricibus suis similes, sed tamen minores. Floret hæc Bellis Aprili quoque & Maio mensibus.

GERMANI Malzlieben et Gassuselen / nuncus
 pan: Belga, Madelicuen / Kerstouwè / Margrieten:
 Galli,

Galli, Pasquettes & Marguerites: Plinius Bellidem; eiusq; meminit lib. 26. cap. 5. Bellis, inquit, in pratis nascitur, flore albo aliquatenus tubente. Est & apud Plinium lib. 21. cap. 8. de Bellio locus, quem non adducimus, quod corruptus sit, & in eo restituendo hæcenus frustra docti laborarint. Recentiores Bellidem etiam Consolidam nominant minorem; plerique herbam Margaritam; alij Primulam

mulam veris. Sunt tamen & alia nuncupata Primula veris, Phlomidum species, de quibus alias.

AD Bellidis genus referunt et nonnulli sylvestrem quandam, maiorem nuncupatam Bellidem: caules hac profert tenues cubitum altos aut longiores; folia circa eos oblonga, nonnihil serrata, digiti ferè latitudine: flores in summo cauliculatorum per circumferentiã candidos, medio luteos, Chamameli Leucanthemi & Cotula albæ similes, nullius odoris; radices fibrosas. Nascitur in pratis & secus margines agrorum locis non apricis.

BELLIDEM, ut diximus, maiorem appellant: Germani, Fuchsio auctore, Genszblum, nonnulli etiam Consolidam mediam. Alia tamen & Consolida sunt media, ut Bugula & Brunella dicta, quarum vtraque pro medijs generis Consolida habetur.

CÆTERVM Bellidis minoris folia humectandi refrigerandiq; facultate donata sunt; & humectant quidem ordine secundo intenso, refrigerant verò eodem remisso. Dolores omnes, sed præsertim articulares ac podagricos, ex calido siccoq; humore, mitigant; cum butyro recenti & insulso trita, ac locis dolentibus imposita, potissimum additis Maluæ foliis. Eadem oleribus addita, facilem aluū faciunt, et in causonide febre, ac in intestinorum inflammationibus, magna utilitate enematis admiscuntur.

DE ASTERE ATTICO. CAP. LXXII.

ASTERIS Attici duæ sunt species; vna purpurei, alia lutei floris.

PURPUREI floris Aster cauliculos promit erectos, rotundos, aliquantulum duros, fragiles, asperos nonnihil pilosos, dodrante altiorem: folia oblongiora præsertim iuxta

Aster Atticus. 266.

cauliculos enata, dura quoque & asperiuscula & latiuscula; est tamē species quaedam angustioris folij. flores in summo virgularum emicant, forma fere florum Chamaemeli, medio lutei, sed orbiculato ambitu caeruleo purpurei, qui in pappos vanescunt; semē quibus subest exiguum. radix fibrosa est.

LUTEI floris, rotundis, fragilibus, ramosis, cauliculis; folijs item duris, & utrisq; asperiusculis priori similis est, aliquantulo tamen maior. floris et medius orbiculus et circumambientia foliola luteo splendēt colore. in pappos et hi, sed tamen non aequē cito, abeunt. semen quoque exiguum, & radix haud dissimilis.

HUIUS generis & supinum quoddam inuenitur, cuius cauliculi non eriguntur, sed deorsum reclinati decumbunt. sunt hi rotundi quoq; ac duri colore subrubētes; folia vero et dura similiter aliorū similia. flos paulo maior.

APUD Germanos, in Italia & alibi asperis et incultis reperitur locis, in syluis, in collibus, non rarō etiam in pratis, & cū flore quidem Augusto mense. Apud Belgas nusquam sua sponte Aster iste exit.

Ἀστὴρ Ἀττικὸς ἢ Βουβωνιον Græcis, Latinis Aster Atticus, Bubonium, et Inguinalis dicitur. Nominatur verō et à nonnullis Asterion Asteriscō & Hyophthalmō, Germani Megerkraut Buchkraut Scartēkraut et Sternkraut appellant. Putatur & is, qui purpurei est floris, à Vergilio Amellus nuncupari flos, de quo Georgicon quarto

Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello

Fecere agricola, facilis quarentibus herba,

Namq; vno ingentem tollit de cespite syluam.

Aureus ipse, sed in folijs, quæ plurima circum

Funduntur, viola relucet purpura nigra.

CÆTERVM Aster Atticus digerentis, vt Galenus tradit, mediocriter est facultatis, modicè videlicet calidus, & non vehementer desiccans: maximè cum etiamnum mollis ac recens fuerit.

DIOSCORIDES aestuanti stomacho prodesse Asterem Atticum impositum tradit; tum & oculorum inflammationibus, bubonibus et sedi procidenti. Tradi etiam refert, purpureum florè cum aqua potum anginis auxiliari, & comitialibus puerorum morbis: eumq; recentem adhuc ad inflammationes bubonum conducere impositum: aridum verò, si sinistra dolentis manu decerpatur, buboni adalligatum, dolore liberare.

DE ELICHRYSO CAP. LXXIII.

ELICHRYSON cauliculos promit graciles, virentes, lignosos, in alas quasdam subinde diuisos: folia confecta abrotani similia, aliquantulum candicantia: flores in summo cauliculorum in umbellis coherentes, luteo auti colore fulgentes, forma florum Tanaceti vel medijs orbiculis siue disci florum Anthemidis; qui prius quàm flaccescant decerpti, speciem suam ac pulchritudinem diutinè seruant. Qua de causa & deorum simulachra eo coronari solere; & Ptolomeum Aegypti regem diligentissimè hoc seruasse, Plinius tradit. Exit plerisq; Italia ac Hispania locis inculcis, in pratis solo gracili, ac circa fluviorum ripas. In Belgij hortis floret Augusto, aut Septembri mense: Theophrastus tamen & Plinius Elichryson inter veris flores numerant.

DIOSCORIDES ἐλίχρυτον appellat; nonnulli etiam χρυσάνθεμον; alij inter quos Galenus est, ἀμάραντον, propter florum diuturnitatem. Alius tamen & Amarantus est, purpureus, de quo supra scriptum. Plinius hæc stirpem Heliochryson

Tanacetum officinale
Dord. Aug. 267

liochryson nuncupat: Theophrastus similiter ἐλεγχρυσον,
Gaza Aureliam vertit.

FACULTATIS, inquit Galenus, est incidentis &
extenuantis. Prodest coma, Dioscoride auctore, è vino pota
contra vrinae difficultates, serpentiũ iclus, coxendicum do-
lores, & ad rupta; menses etiam prouocat: sanguinis gru-
mos & in ventre, & in vesica cum vino mulso sumpta dis-
soluit: defluxiones à capite sistit, trium obolorum pondere
ex vino albo diluto ieiunis data: vestibus inserta incorru-
ptas eas conseruat. Theophrastus Eliochrysum ad ambusta
etiam torrefactum, & melli permixtum valere tradit.

DE STOECHADE CITRINA, SIVE
CHRYSOCOME. CAP. LXXIII.

AUREI coloris coma Eliochryso similis est, à recentio-
ribus Stœchas citrina nuncupata. Cauliculos hæc edit do-
drantales, tenues: folia oblonga et angusta: utraque incana
& lanuginosa: flores in summo cauliculorum, in dissoluta
inconditaq; veluti umbella, odoratos, exiguis bullis similes,
colore luteo splendentes, qui priusquam plenè maturuerint
collecti, colorem & pulchritudinem non marcescentes, diu
retinent: radices graciles ac nigras. Nascitur locis asperis
& sabulosis & in conuallibus, frequens iuxta Rhenum,
presertim inter Spiram & Wormaciam. Iunio mense &
post Solstitium floret.

GERMANI quòd in regionibus, quæ Rheno vicina
sunt, proueniat, Rheinblumen nuncupant: Item &
Jungling Wottenn blume Wotten kraut: Belga,
Wijn bloemen Wotten cruyt: Latine Tinearum:
Officina Stœchadem siue Stichadem citrinam: Fuchsius et
Tragus Eliochrysum faciunt. Nihil autem, aut omnino pa-
rum

Stoechas citrina
Ort. Neap. 260

rum, cum eo conuerire, ex ijs quæ superiore capite scripta sunt, palam est. Ageraton esse, etiam sunt qui sentiant, propterea quòd flos bullarum instar globosus sit, & non facile aut citò marcescat: ἀγνεάτου siquidē flos πομφολυζῶδες, id est, bulla modo tuberosus est, & diuissime in sua coloris specie conseruatur: sed folium Agerati, Origani folio simile est, tale autem nequaquam Stœchadis citrina, quod diximus oblongum & angustum esse; unde etiam non esse Dioscoridis Ageraton, euidentis est. Nobis Stœchadis citrina cum Chrysocome, quæ & Chrysiis, similitudinis plurimum habere videtur; breuis siquidem est herba, coma aurei coloris, eaq; diuisa & corymborum similitudinem referente, radices tenues sunt & nigrae; qualem omnino Chrysocomen esse Dioscorides scriptum reliquit. χρυσοκόμη, αἰτ, ῥαβδίον ἔστι σπιθαμιαῖον, ἔχον κόμην κορυμβοειδῆ, ὁμοίαν ὑσσώπῳ ῥίζαν δασεῖαν, λεπτήν, ὡς ἐλεβόρου μέλανος, γευσάμενῳ οὐκ ἀπηνῆ, κυπέρω ἴσην οὔσαν, id est, Chrysocome herbula est dodrantalis, comam habēs corymborum specie, similem Hyssopo; radicem hirsutam tenuem, ut veratri nigri, gustu non iniucundam, Cypero similem.

IN qua descriptione occurrit obseruandum, verum & legitimum antiquorum hyssopum, corymborum quandam similitudinem summis cauliculis proferre, atque ea de causa vulgaris vsus hyssopum, nequaquam esse genuinum: ut pote quòd flores non in corymbis aut corymborum specie ferat, sed secundum cauliculos iuxta singula foliola edat; Thymbra videlicet modo, cuius haud dubiò species, et maior quidem est.

2 STOECHADI autem citrina & aliam similem obseruare contigit herbam, ramulis à radice multis tenuibus, folijs angustis, aliquantulum sed minus multo quàm Stœchadis citrina albicantibus: floribus in umbella luteis, non
tamen

tamē globosis, sed medio orbiculo florum Chamameli simili-
libus, sed minoribus. Quo loco sponte exeat compertum non
habemus, in Belgij hortis à nobis visa est. Anonymos quo-
que & absque nomine est. Eliochrysi speciem angustifoliam
nonnulli faciunt.

CATERVM Stæchadis citrina flores in vino deco-
cti, potu ventris lumbricos expellere seruntur: & cum lixi-
mo pediculos & lentes delere.

CHRYSOCOMES radicem, Dioscorides ait, excal-
facere & adstringere, conuenientemq; esse hepaticis & pe-
ripneumonicis: sumi & cum hydromelite decoctã ad vteri
purgationes,

DE SANTOLINA. CAP. LXXV.

AVREI coloris corymbos Santolina quoque veluti
Eliochryson et Stæchas citrina profert, odorata est, & co-
ronis non rarò admiscetur. Eius aliquot sunt genera.

PRIMA caudice surgit lignoso, ex quo virgula, va- 1
mularum instar, tenues, cubitales complurima, foliis cir-
cundata paruis oblongis, angustis denticulatis: è summo vir-
gularum, singuli eminent orbiculi, ex breuibus staminibus
særcti, Tanaceti floribus, & medijs discis florum Chama-
meli similes, sed tamen aliquantulum latiores, colore lutei,
qui in semina obscuri coloris permutantur: radix lignosa.
Est ipse frutex cauliculis & folijs albicans, et suauiter cum
grauitate quadam odoratus.

HVIC similis est & altera species, folijs tamen lon- 2
gioribus, virentioribus ac minus candidis; flore pallidiore.

TERTIA folijs breuissimis, tenuissimis & Erica pro- 3
ximis: floribus luteis, & aliarum similibus.

QUARTA folijs est minus denticulatis & cupresso 4
similioribus: floribus perinde vt aliarum.

Santolina chamaecrista

QVINTÆ cauliculi non eriguntur, sed procumbentes per terram repunt: folia denticulata crassiora & lanuginosiora magis canescunt. flores in corymbis aurei, aliarum Santolarum similes.

IN Belgio omnes peregrinae sunt, neque alibi quam in hortis reperiuntur. Primum genus familiarissimum; reliqua rariora. Florent Iulio & Augusto.

APPELLANTUR hæ omnes vno Santolina nomine: Belgæ vulgo Cypres nominant Chamæcyparissum plerique faciunt, sed de Chamæcyparisso adeo brevis & succinctus est Plinius, ut ex eo, horum sententia nec rejici, nec probari queat. Officina Santolina semen, semen contra vermes, et semen, sanctum appellant. Quod nonnulli ignorantes ex qua stirpe colligatur, Santonici semen esse existimant; alij Seriphij siue Absinthij marini. Virique autem à vero aberrant, nec etenim alterius quam Santolinae est. Hallucinantur etiam non parum, qui Santolinam Abrotanum feminam esse volunt. Abrotanum siquidem femina, folijs est maris, Seriphij videlicet similibus sed procerius et fruticis modo arborescens. Santolina humilior est & non Seriphium, sed proximius Ericam folio exprimit. Plus similitudinis cum Abrotano femina Elichryson habet, folio namque Abrotanum refert, odoreque ei vicinum est, non tamen Abrotanum, sed sui generis herba.

EST autem Santolinae semen, gustu amarum, potentia calidum siccūque, tertio ordine: ventris lumbricos sumptum interimit, et aduersus eosdem efficax est.

PLINIUS Chamæcyparissum herbam, ait, ex vino potam, contra venena serpentium omnium, scorpionumque pollere.

Chamæcyparissus.

DE MAIORANA, SIVE MARO.

CAP. LXXVI.

POST flores, coronaria aliquot describenda sunt herbae:
inter

inter quas Maiorana, quæ humilis & fruticosa est stirps, candidans & suavis admodum odoris, sesquipalmum aut pedem alta; cauliculis siue surculis tenuibus, in plures alas diuisis; circa quos foliola sunt penè rotunda, mollia & incana; & in summo flosculi candidi perpusilli, è spicis Hera- cleotici Origani similibus exeuntes, exiguis videlicet, oblongis, & squamatim compactilibus: radicibus tenuibus. Reperitur hæc quandoque maior, subinde tenuior ac minor, odoréque præstantior. Hortensis vtraque est. Vtraque estate quoque floret.

ITALI Persam, et minorè Persam gentilem nominant: Germani, *Mayoran* & *Meyran*: Belge, *Mariolene*; Galli, *Mariolaine* et *Marone*: Officina et passim *Maioranam*. Creditur veterum *Sampsychem*. Sed *Σαμψύχον* herba est, Dioscoride auctore, per terram repens; *Maiorana* verò non repit, sed in rectum & altum assurgit; quod eam non esse *Sampsychem*, vel solum, manifestè innuit.

SCRIPSIMVS aliàs, *Maioranam* legitimum *Marum* esse; confirmat sententiam nostram *Maiorana* nomen, quod à *Maro* videtur deriuatum; sed apertius ipsa *Mari* descriptio, cum qua exactissimè cõuenit. Herba siquidem est fruticosa, flore vt diximus Origani, folijs candidioribus, flore odoratiore. Cuiusmodi *Marum* esse Dioscorides scriptum reliquit. *Μάρον*, ait, ἢ ὑσόβριον, πῶς γινώσκω, φρυγαλώδης, ὁμοία τῷ ἀνθει ὀριγάνῳ, τὰ μέντοι φύλλα τούτου λευκότερα πολλῶν, καὶ τὸ ἀνθος εὐωδέστερον: hoc est, *Marum* siue *Isobrion* nota est herba, surculosa, flore Origano similis: folia tamen huius candidiora multo, & flos odoratior.

ET substitutam pro *Sampsycho* *Maioranam*, alienum putari non debet, quando & ipso Galeni tempore *Marum* *Sampsychi* loco in *Amaricinum* vnguentum fuerit immis-

sum:

sum: vt lib. 1. de Antidotis ipse testatur, vbi ait; Marum longè odoratius esse Sampsycho; & ea de causa hoc omisso, Marum fuisse compositionibus additum. Præbuit istud occasionem posteris, vt Marum siue Maioranam, Sampsychi loco habuerint, eiusq; nomine appellauerint.

EXCALFACIT autem Maiorana & resiccat, et in vtraque qualitate secundi est ordinis: auxiliatur cerebri et capitis frigidis morbis quouis modo assumpta: naribus imposita sternutamentum facit & pituitam euocat: dentium dolores lenit commansa aut apposita; vrinas & aquosos humores in potu sumpta ducit; et menses mouet: admisce-
tur antidotis.

DE SAMPSYCHO, SIVE AMARACO EX
DIOSCORIDE, THEOPHRASTO,
ET ALIIS. CAP. LXXVII.

SAMPSYCHON, Dioscorides inquit, herba est ἀκλονος, siue multum ramosa, serpens per terram; folia habens hirsuta & rotunda, similia Calaminthe tenuifolia: multum odorata & calida, quæ in coronis neçtitur, Cyzicenum & Cyprium laudatissimum. Secundum locum habet Aegyptium. appellatur à Cyzicenis & Siculis Αμαράκων siue Amaracum.

THEOPHRASTVS Amaracum in censu φρυγανῶν siue suffruticum satiuorum ac coronariorum lib. 6. enumerat, & præstare ait, seminis copia. quod ἔνοστρον, id est, boni ac suavis est odoris; nasci semine et auulsione: ex aestiuis esse, vnguentisq; misceri.

PLINIO lib. 21. cap. 2. auctore, Amaracum Diocles medicus & Siculo gens appellauere, quod Aegyptus et Syria Sampsyicum: seritur vtroque genere, & semine & ranno: copiosum Amaraco aquè ac Abrotano semen.

VERGILIUS *Aeneid*: 1. *Amaracum fruticem floriferum esse ostendit, sic scribens:*

———— vbi mollis *Amaracus* illum
 Floribus, & dulci aspirans complectitur umbra.
 Idem testatur *Catullus* in *Epithalamio Iuliae & Mallij*:
 Cinge tempora floribus
 Suaue olentis *Amaraci*.

GALENUS *Amaracum* et *Sampsyichum* differentes facit stirpes, de utroque locis agit separatis, & suas cuique tribuit vires. Sed *Amaracus* Galeni *Parthenium* est: siquidem, uti *Dioscorides* testis est, *Parthenium* quidam *Amaracon* vocant; & in libris de *simpl. Medica. facult.* Galenus nusquam *Parthenij* meminit.

PORRO *Sampsyichum*, ut Galenus ait, tenuium est partium et digerentis facultatis; desiccatur et excalfacit tertio ordine. *Dioscorides* decoctum eius potum tradit, conuenire *hydropicis* in morbi initio; & *vrinae difficultate*, ac torminibus laborantibus: arida verò folia cum melle apposita, tollere sugillata, & menses ducere subdita; ad *Scorpionum* ictus cum sale et aceto imponenda; ad luxata verò cum cerato excepta, & similiter *oedematis*, ad oculorum verò inflammationes cum tenuissima poltete farina apponenda: misceri acopis & malagmatis calfacientibus.

DE MARO VVLGARI, SIVE CLINO-
 PODIO. CAP. LXXVIII.

QVOD à plerisque modò *Marum* nominatur frutex parvus est, odoris admodum suavis, sesquipedem aut duos dodrantes altus: surculos habet tenues, ramosos, lignosos, et foliola circa eos exilia, durioris *Thymi* aut *Serpylli* vulgaris folijs similia, sed albicantia, cãdidiora, & aliquantulũ
 mariora,

Clinopodium vulgare
Linn. Sp. Pl. 231

maiora, ac in summo veluti lanuginosa capitula, & ambientes similes verticillos; e quibus perpusilli flosculi exeunt albi: radices tenues & lignosas. In Hispania passim vnâ cum Stœcade locis aridis desertisq; gignitur: apud Belgas et alibi, non absque studio, et cura in hortis feritur. Aestate verticilli & capitula lanuginosa, cum floribus emicant.

MULTI hac etate Marum vocant; Marum autem nequaquam est, verum Dioscoridis Clinopodium. Clinopodium autem Dioscorides θάμνιον, id est, exiguum fruticem esse refert, οσυχάρωδον, siue surculaceum, duorum dodrantum, in petris nascentem, folia habentem Serpyllo similia; flores verò lecti pedibus, ex intervallis vti Marrubij. Cum qua descriptione hac odorata stirps satis conuenit. Surculacea etenim est, & ad duorum dodrantum altitudinem asurgit; flores ita habet per verticillos digestos, vt quibusdam caulem veluti Marrubij ambientibus, alij in summo instar globosum lecti pedis capitulum emineant: folia Serpylli veri folijs colore similia, nempe candicantia; qualia Serpylli esse Dioscorides ostendit, quando candidiora ea, quam Origanum esse ait: sunt eadem tenuia, veluti Serpylli esse Theophrastus testatur. Quae omnia maximam huius stirpis cum Clinopodio similitudinem ostendunt. Appellatur verò κλινόποδιον, a quibusdam etiam Cleonicum, Ocyroides, Zopyron, Latinis Lectipes.

VIM autem, vt Galenus, Clinopodium excalfaciendi obtinet, cum essentia subtili, et in tertio est, cum excalfacientium, tum resuscantium ordine. Dioscorides bibi herbam scribit, & decoctum eius aduersus venenatarum bestiarum morsus, conuulsa, rupta, et vrinae stilluicia; ducere potenses: scæius & acrochordonas eijcere aliquot diebus potum: aluum idem sistere ad tertias decoctum & bibitum; non febricitantibus in vino, febrientibus in aqua.

DE ROSMARINO CORONARIO.

CAP. LXXIX.

CORONARIUS Rosmarinus frutex est lignosus, caudice subinde tres aut quatuor pedes alto; ramis multis tenuibus: folijs crebris, oblongis, angustis, duriusculis, subtus candicantibus, superius verò saturi viroris, cum gravitate non ingrata odoratis: floribus parvis ex caeruleo albicanibus, è foliorum sinubus prodeuntibus: semine exili & nigro: radicibus tenuibus, fibrosis, non aliè descendentes.

IN Gallia, Hispania, & alijs prouincijs locis syluestribus & incultis nascitur; tantus eius in Narbonensi Gallia prouentus, vt haud temere aliud incola lignum vrant. In Italia hortorum sepit areas: Belgarum etiam exornat. Floret primo quoque Veris tempore.

Λιβανωτίδα στεφανοματικὴν Graeci, Latini Rosmarinum coronarium, nominant. Coronarius autem cognominatur, ad differentiam aliarum umbelliferarum Libanotidum. Libanotidum siquidem species complures sunt, quaedam umbelliferae, vna nõ umbellifera, forma ab alijs differens, coronaria, de qua nunc agimus. Germani hanc Rosmarin; & similiter Galli nuncupant.

CALIDVS autem & siccus Coronarius Rosmarinus secundo est ordine, & simul adstringentis facultatis particeps; vtpote ex terrestri quadam essentia copiosius admixta, compositus. Proinde et omnes vteri diuturnos fluxus sistit, et sanguinis profluvia supprimit. Conuenit etiam et praesertim flores, omnibus capitis ac cerebri ex frigida humidaq; causa malis: cerebrum etenim desiccant: sensus & memoriam acuunt: neruosas partes confortant.

SERAPIO Rosmarinum, quo Coronarij vtuntur, calfacere & multum resiccare, testis est; & ex auctoritate Abin Mesuai, conferre, ait, coriza frigida cerebri.

DIOSCORIDES regium morbum sanare tradit, si quis ipsum in aqua coctum, ante exercitationem bibat, deinde exercitatus lauet, & vinum bibat.

DE LAVANDULA. CAP. LXXX.

ODORATA & coronaria stirps lauandula est, sed humilis, ramulos siue virgas profert tenues, quadrangulares, geniculatas, cubitales aut longiores: folia circa singula genicula bina, oblonga, carnosae, vtraque parte albicantia, Rosmarini coronarij folijs multo longiora latioraq; & in summo spicas oblongas tenues, floribus refertas ceruleis: radices lignosas in fibras diuisas. Spirant flores et folia copiosum caputq; implentem odorem.

VNA huius species folijs est maioribus, crassioribus et longioribus, quae odoratior: altera minoribus & tenuioribus: inuenitur & flores candidos habens.

VESTIUNTUR in Hispania et Narbonensi Gallia plerique montes & campi deserti Lauandula. In reliqua Gallia, apud Germanos, & alibi in hortis feritur. Iunio ac Iulio flores exeunt.

ITALI maiorem, Nardum Italicam, et Spicam, vulgariq; lingua Spigo nuncupant: minorem, Lauandam & Lauandulam. Germania & Belgium vtramq; Lauandulam et Lauendulam vocat: et maiorem quidem Lauandulam marem; minorem feminam: vulgo Lauender. Existimatur esse Casia odorata herba, cuius Vergilius subinde meminit, vt Bucolicon Ecloga secunda:

Tum Casia atque alijs intexens suauibus herbis

Mollia luteola pingit Vacinia Caltha.

Et similiter Georgicon quarto, vbi agit de statione & sedibus apibus deligenda, apiariorq; constituendo, his verbis;

Lavandula
Ded. - *herb.* - 276

Hæc circum Casia virides, & olentia latè
Serpilla, & grauitè spirantis copia Thymbra
Floreat.

EST tamen & alia Casia *σύριζ* siue fistula, qua pas-
sim hoc tempore Cinamomum & Canella appellatur. Pli-
nius Casiam ab Hygino Cneoron appellari refert. Sunt au- Cneoro
tem Theophrasto ac Plinio auctoribus Cneora duo: vnum
candidum, folio carnosò, oblongo, figura quodammodo olea-
gino simili, odoratū: alterum nigrum, nullius odoris. radix
vtrique altè descendens, grandis. ramuli permulti, crassi,
lenti; germinant florentq; post Autumnii æquinoctium, &
multum deniq; temporis florent. Talis autem nequaquam
Lauandula est, qua nec crassa est radice, nec altè descen-
dente; ramulis non lentis, & non Autumnio, sed Aestate flo-
res profert; proinde etiam nec Cneori aliqua species.

EST autem Lauandula, potentia ac viribus calida sic-
caq; , & ordine quidem tertio, tenuium item partium &
ex multis aëreis spirituosisq; partibus constans: frigidis ea
de causa capitis morbis quouis modo adhibita confert, &
presertim ijs, qui non ex copioso humore, sed ex sola potissi-
mum qualitate originem ducunt.

PROINDE et stillatitius eius liquor odoratus, et tem-
poribus ac fronti illitus, Catalepsi, leuiori hemiplexia, &
subinde comitiali morbo, ac non rarò syncope laborantes
reficit. Sed vbi humorum copia adest, presertim sanguinis
permixtorū, non satis tutus huius vsus est: sicuti neq; com-
positionis, qua ex stillatitio vino in quo huiuscemodi herbae,
flores, seminaue, et aromata quedam macerata sunt, confi-
citur; quam plerique temerè & indifferenter exhibent.

NAM calidorum huiuscemodi caput implentium vsu,
& morbus intenditur, et ager in periculum inducitur: pra-
sertim quādo sanguinis missio aut purgatio nō præcesserūt.

Quod ideo monendum duximus, quia passim plerique medici indocti, & temerarij audacesque nimium pharmacopœi, aliaq; stolidæ mulieres statim similes compositiones, & id genus alia non modò apoplecticis, sed & Catocho cum febris occupatis infundunt, quibus nihil potest peius dari, cum plurimum obsint, & non rarò ipsos egrotantes perimant.

DE STOECHADE CAP. LXXXI.

STOECHAS caudice est uti Lauandula breui et lignoso, sed tenuiore: ramulis siue virgulis multis ac tenuibus; folijs circumuestitis oblongis, angustis, candidantibus, minoribus quàm Lauandula; comantibus in summo capitulis, siue spicis densis, cōpactis, breuibus et crassis, è quibus flores purpurei & pusilli exeunt, & quædam eminentia foliola: semen in his subnigrum: radices lignosæ.

HISPANIA, Narbonensis Gallia, & Stœchades insula è regione Massilia, Stœchade herba siue frutice redundant. In Germania ac Belgio è semine sata prima æstate facile adolescit; sed hyeme, nisi intra ades aut penuarias cellas transferatur, perit; Hyemis siquidem & frigoris impatiens est.

A Dioscoride στίχας, ab alijs, ac à Galeno στοιχας, per oi diphthongum syllaba secunda: Latinè Stœchas. Florem officina Stœcados nuncupant.

CÆTERVM Stœchadis, Galenus inquit, temperies composita est, ex terrena essentia frigida exigua, vnde adstringit; & extenuata altera terrena copiosiore, à qua vtiq; amara est, ob vtrorumq; verò conuenientiam, obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tum viscera omnia, tum totū corpus est nata. Dioscorides decoctum
eius

Stoechas
D. J. Harvey

eius tradit, veluti hyssopi, ad pectoris vitia facere, & antidoti vtiliter admisceri.

POSTERIORES medici Stæchadem, & præsertim flores eius, aduersus capitis dolores, & omnes eius ex frigiditate ac frigida causa morbos, valdè efficaces esse affirmant: miscentur ea propter, omnibus ferè compositionibus, quæ aduersus Cephalalgiam diuturniorem, Apoplexiam, Catalepsin, Epilepsin, & similes affectus adhibentur.

DE THYMO. CAP. LXXXII.

THYMI duo apud veteres sunt genera: vnum Cephaloton dictum; alterum durius.

CEPHALOTON multis exilibus ac tenuibus fruticat virgis, folijs exiguis & copiosis circumdatis: capitulis in cacuminibus Stæchadis ferè similibus, sed minoribus; è quibus flosculi exeunt purpurei. In Creta insula copiosum nascitur: vnde illi Cretico cognomè datum est. Dioscorides gracili solo & petroso prouenire scribit.

2 DVRIUS Thymum surculosum quoque est, & perpusilla habet foliola; colore quod vulgatissimum est virentia, & suaue odorata; candida verò & graueolentiora, quod rarius est: flores verò non in capitulis aut spicis, sed iuxta foliola: radices tenues. Huius generis Thymo, Hispania & Narbonensis Gallia loca deserta & inculta abundant: In Germania, Belgio, & alibi in hortis studiosè colitur.

GRÆCIS θύμος dicitur, Latine Thymus, & Thymum. Πριον κεφαλωτός, id est, capitatus, & θύσιον: alter σκληρότερος, id est, durior, à Dioscoride, cap. de Epithymo, cognominatur. Plinius Thymi duo genera esse tradit: vnum candidum; alterum nigrius ac nigricans appellat: & candidum

didum prestare ait, ac in collibus nasci; lib. 21. cap. 21. Vtrumq; ad durius genus referendum videtur, nam vt scripsimus, durioris Thymi quoddam folia habet candicantia; aliud verò virentia, quod nigricans dicitur, quia saturo colore & non candicante vireat. Germani ac Belgæ Thymum Thymus: Galli, du Thym nominant.

THYMVM autem, vt Galenus tradit, in excalfaciendo exiccandoq; in tertio statuendum est ordine, incidit & calfacit vehementer; ob id & urinam & menses prouocat, fœtum euellit, viscera expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

POTVM, Dioscorides scribit, cum sale & aceto pituitam per aluum ducit. Decoctum eius cum melle Orthopnoicis et Asthmaticis prodest. Lumbricos ventris, menses, fœtus, & secundas pellit: urinam cit. Mixtum melli et delinctum, faciles è thorace excreationes facit. Oedemata recentia cum aceto impositum discutit, sanguinis grumos dissoluit: thymos & ἀποχρόσδ'ρας siue pensiles verrucas tollit. Isciadicos cum vino & polenta impositum iuuat. Hebetibus oculis in cibo sumptum prodest. Vtile etiam pro condimento tempore sanitatis.

DE SERPILLO VVLGARI.

CAP. LXXXIII.

VVLGARI Serpillo multi sunt exiles cauliculi, duritiam et lignosi, nonnulli in rectum palmi altitudine surgentes, alij repētes, et alicubi terræ superficiei exiguis fibris annexi: folia exigua, virētia, Thymi similia: capitula in cacuminibus rotūda, è quibus flosculi exeunt, colore rubēte purpurei, non rarò etiam albid: radices tenuissima ac fibrosa.

NASCITVR passim locis incultis, iuxta agrorum margines, pingui præsertim & fœcundo solo: subinde etiam

locis petrosis: & non modò in Germania aut Belgio, sed & in Italia ac Gallia sponte exit. Matthiolus apud Goritienses Saluatino monte copiosissimè nasci refert. Tota ferè Aestate floris eius prouentus.

GERMANI, Quendel/ kumel & kienlin: Belge, Quendel wilder Thymus/ et onser Vrouwen bedstroo: Galli, Pillolet: Officina, Serpillum; pleraque verò etiam Pulegium montanum nuncupant. Et passim quidem Serpillum veterum existimatur: non tamen tam Serpillis, quàm Saxifrangæ Dioscoridis respondens. Si etenim diligenter, & ad Serpilli vtriusq;, & ad Saxifrangæ descriptionem expendatur, exiguum Serpillis, plurimum verò Saxifrangæ simile esse comperietur. Primum etenim

Serpillum

Serpillum, præter quod ramulis et folijs Origano simile est, in quantamcumq; altitudinem ad miniculo fultum, aut vicinis stirpibus innixum crescit, & quandoque ex Ocymo per nimiam siccitatem mutato gignitur: alterum verò non serpit, et folio est Rutæ, id est, Hyperici aut Cētaurij minoris (vt alibi ostendimus) longiore. Serpillum verò vulgare humile est, frutices non conscendit, ex Ocymo non prouenit, & folijs est, multo quàm Hyperici aut Cētaurij minoris, minoribus & breuioribus; omnino videlicet exiguis, ac Thymi, vt diximus, folijs similibus. Ex his Serpillū vulgare, non Serpilli veterum aliquam speciem, sed Saxifrangam Dioscoridis esse, palam est. Saxifrangam enim, ait, esse herbam Thymo similem, in petris nascentem. Serpillum autem vulgare Thymum folijs & capitulis refert, & non rarò in locis petrosis reperitur: propter eam siquidem quam cum Thymo similitudinem habet, syluestre Thymum & à Belgis, & ab alijs nominatur.

VERBA Dioscoridis de Saxifraga sunt. Σαρξίφαγον, Saxifra
 οἱ δὲ σαξίφραγον, οἱ δὲ ἔμπετρον: ῥωμαῖοι σαξίφραγα,
 δάμνος ἐστὶ φρυγανώδης ἐν πέτραις καὶ τραχέσι τόποις
 φούμενος, θυμῶ ἔμφενης. hoc est, Sarxiphagon, alij Sarxi-
 phangon, alij Empetrum, Romani Saxifraga, frutex est Locus
 surculaceus in petris & asperis locis nascēs, Thymo similis, coridis
 Exemplaria quedam ἐπιθυμῶ ἔμφενης legūt, sed emenda- tutus.
 tiora θυμῶ habent.

FACULTATE autem Serpillum vulgare calidum et siccum est, tertio penè ordine; tenuium item partium & incidens: menses euocat; vrinam cit: calculos expellit; & in balneis ac fomentis adhibitum, sudorem euocat.

EADEM ferè de Saxifrāga Dioscorides memoria prodidit: cocta, ait, in vino febricitātibus opitulatur; strāguria prodest: singultum sedat: calculos vesicæ frāgit: et vrinā cit.

DE SERPILLO EX DIOSCORIDE,
THEOPHRASTO ET ALIIS.

CAP. LXXXIII.

SERPILLUM Dioscoride auctore, duorum est generum: hortense & sylvestre.

HORTENSE coronarium est, & odore Samplicum refert: folia habet et ramulos Origani similia, multo candidiora; iuxta sepes relictum procerius assurgit.

ALTERUM non serpens sed erectum, ramulos emittit tenues surculosos: folijs refertos Ruta similibus, angustioribus tamen, oblongioribus, durioribusque: flores gustu acres, odore suaues: radix inutilis. Nascitur in petris efficacius, & magis excalfaciens satiuo.

THEOPHRASTVS de historia stirpium, lib. 6. Serpillum tradit ex suffruticibus esse, lignosis ac coronarijs: ac ramis & folijs tota sua natura odoratum, veluti Helenium & Sisymbrium; apud nonnullos etiam Thymum penitus redolere: summa terra adherere; radice multifida torridaque, peculiarem illi auctione germinum; quippe cum in quantumuis longitudinis procedere valeat, nactum adminiculum, aut iuxta sepes aliquas satum: squalorem pati, atque aquae paucae indigum: nasci ex Ocimo per immodicam siccitatem degenerante; lib. de causis quinto, Ocimo videlicet ipso, minoris folij, sed odoris poterioris facto. Unde colligendum, Serpillum Ocimo esse odoratius & folijs minoribus.

SYLVESTRE Serpillum idem, quoddam esse ait, quod deferentes ex montibus ferunt, ut apud Sicyonem fieri solet, atque etiam Athenis ex monte Hymetto: apud alios vero, ut in Thracia, montes & plana omnia Serpillo scatere. Sylvestre autem istud, a Dioscoridis sylvestri aliud est: sola
etenim

etenim cultura ab hortensi differt: veluti Theophrastus ipse ostendit ex montibus translatum seri referens.

DIOSCORIDI aduersatur Plinius lib. 20. cap. 22. ubi syluestre ait serpere, satium verò minimè. Serpillum, inquit, à serpendo putant dictum, quod in syluestri euenit maximè in petris. Satium non serpit, sed ad palmi altitudinem increfcit.

MEMINIT Serpilli Aelianus varia historia lib. 9. & ipsum inter flores numerare videtur. Dionysius Iunior, inquit, in Locresium urbem veniens maximas ciuitatis domos occupauit, easq; Rosis, Serpillis, alijsq; id genus floribus strauit. Vergilius tamen Bucolicòn ecloga secunda, Serpillum herbam esse manifestissimè testatur his verbis:

Testylis & rapido fessis messoribus aestu

Allia, Serpillumq; herbas contundit olenteis.

Ex quo loco colligendum sunt qui putent, vulgare Serpillum, verum & legitimum esse, quod videlicet non aliud passim in Italia sponte gignatur: quasi nullibi quàm in agro reperiri, & non in in hortis seri potuisset.

SERPILLUM autem Græcis ἔρπυλλος ἢ ἔρπυλλον dicitur. Marcellus vetus auctor, à Gallis antiquitus Gilatum nominatum affirmat, vt verò Plinius Valerianus ab iisdem Laurio nuncupatur.

EXCALFACIT verò vsque aded Serpillum, vt Galenus dicit, vt et menses & vrinas moueat: gustu multum est acre. Prodest etiam, vti Dioscorides addit, ad tormina, rupta, conuulsa, iocinoris inflammationes, & ad serpentium morsus, & potum, & impositum; capitis dolores mitigat coctum rosaceo permixtum: cum aceto irrigatum maximè quidem lethargicis, sed & phreneticis conuenit: sedat & sanguinis vomitus quatuor drachmis potus cum aceto succus eius.

SATIVI Ocimi species magnitudine differentes duæ sunt vulgares, amba surculose, dodrantis aut pedis altitudine attolluntur; ramulus rotundis in plures alas diuisis. Et maior quidẽ folia habet lata, per margines leniter crenata, Mercurialis herba magnitudine & forma similia: minor verò minor: utraque splendida, & dilute viuentia: flosculos exiguos, colore vel candidos, vel obscurius purpurascens: semen exiguum, nigricans: radices oblongas duras non absque adherentibus fibris: odor utriusque similis, nisi quod maioris, species quædam reperitur, qua Citrium malum odore refert, quod Ocimum citratum appellant.

MATTHIOLVS præter hæc duo Ocima, etiam tertium quoddam maximum reperiri, memoria prodidit, folijs Amaranti maioribus, longis, latis & crassis, Citrea mali folijs similibus.

SERITVR Ocimum in hortis & in fictilibus; celerimè, vt Theophrastus auctor est, prouenit. Quod Soli expositum est, eodem teste, transit in Serpillum; quia vehementius siccatur; folio namque minus, odoreq; vehementius redditur. Iunio ac Iulio Ocimum floret, & particulatim quidem, ac diu, ab imo incipiens.

Οκιμον, & per ω prima syllaba Ωκιμον Græci appellant; nonnulli etiam ὄκιμον: Latini Ocimum. Differt ab Ocymo quod ostendimus in Frumentorum historia, pabuli genus esse, & ad differentiam huius per υ secunda syllaba scribitur; tamen si & per υ, odoratum Ocimum quandoque scriptum reperitur. Recentiores Βασιλικόν, Latine Regium id est, quoque nominant: Officina, Basilicum: Germani, Basulgen, Belgæ, Basilicom; Galli, Basihc: Itali, Basilico,

Ocimum sanctum
Linn. Sp. Pl. 1000. 279

Basilico, et quod minus est, Basilico gentile: pleriq; Basilicon Gariophyllatum hoc vocant.

OCIMUM autem, auctore Galeno, ex secundo quidem est ordine excalfacientium. sed humiditatem habet recrementariam adiunctam, ob quam commodum non est ut intra corpus sumatur: sed foris adhibitum ad digerendum concoquendumq; idoneum est.

DIOSCORIDES Ocimum, ait, si multum edatur, visum hebetat; aluum mollic, flatus mouet, vrinam cit, lac euocat, sed agrè conficitur: impositum verò cum polenta tenui farina, rosaceo & aceto inflammationibus medetur, & Draconis marini ac Scorpionis plaga; per se & cum vino Chio, oculorum doloribus. SUCCVS oculorum caligines purgat, & defluxiones exiccat.

SEMEM potum prodest atram bilem colligentibus, suspiriosis, et vrina difficultate laborantibus: facit idē sternutationes frequentes, si per nares attrahatur: idē ipsa herba facit. Claudere autē oculos oportet, sternutatione vrigente.

SUNT qui Ocimum vitant, & non edunt; eo quòd commansum & in sole positum vermiculos gignat. Aphri adiiciunt eos qui à Scorpione icti sunt, & ipsum comedunt, absque dolore permanere.

RECENTIORES, inter quos Simeon Zethy est, Ocimum tradunt olfactu cordi capitiq; prodesse: semeni cardiacis affectibus succurrere, animi mœrorē ab atra bile ortum discutere, hilaritatem latitiamq; procurare.

DE OCIMO SYLVESTRIVVLGARI
SIVE ACINO. CAP. XXXVI.

QVOD recentiorum plerique Ocimum sylvestre nuncupant, cauliculos promittit complures quadrangulares infirmos,

Ocimum acinos
Linn. Sp. Pl. 1037.
P. 1037.

firmos, terram versus reclinatos: folia ex intervallis bina contra se posita, parva longiuscula ac latiuscula, aliquantulum hirsuta & aspera, vti & cauliculi: flosculos è foliorum sinibus exeuntes, paruos, orbiculatim cauliculos ambientes, colore è candido nonnihil purpurascētes: semen exile: radices fibris coherentes. Odore herba hæc multo quàm Ocimum est infirmiore; utpote exili ac obscuro, sed tamen cum gravitate quadam non insuavi ad Calaminthes aut Ocimi accedente. Exit multis Germania ac Italia locis sua sponte, præsertim incultis & arenosis. Aestate tota floret, & non raro Septembri etiam mense.

OCIMUM sylvestre, ut diximus, appellant plerique recentiorum. Quod autem Ocimum sylvestre Plinio, alijs est Ocimastrum & ὀκίμωιδές. Ocimoides verò multum à præsentī herbula differt. Siliquas siquidem Ocimoides habet, Hyoscyami siliquis similes, semine nigro, quale est melanthij prægnantes: huius autem semina minima sunt, et vasculis omnino exiguis continentur, nullam cum Hyoscyami cytiniis similitudinem habentibus: ita ut hinc herbulam istam, non esse legitimum Ocimum sylvestre siue Ocimastrum evidens sit. Quam ob causam ab alijs non pro Ocimo sylvestri, sed pro Clinopodio habetur: sed nec horum sententia laudanda videtur. Nam si propter florum secundum cauliculos ambitum, Clinopodium dici mereatur, multæ aliæ eodem nomine nuncupanda erunt: ut, Calaminthes, Oruala, Ormini, Lamij, Dictamni, & Marubij species quedam, Pulegium, Salvia, Scordium, Melissophyllon, Sideritis, Galeni Alysson, recentiorum Bugula & Cardiaca, similesq; aliæ, quarum omnium flores orbiculatim cauliculos circumdant, nulla tamen Clinopodium dicitur. Nobis hæc herba Acino haud dissimilis videtur. Acinon etenim Dioscorides ait, πόναν λεπτόκαρπον siue herbam

ham tenuium sarmentorum, coronariam Ocimo similem sed hirsutiorem & odoratam. Cum qua descriptione praesens nostra satis conuenit.

EACULTATE autem aliquantulum calida est & sicca, non absque adstringendi vi ac potentia.

ACINON verò Dioscorides tradit, menses & aluum sistere potum; impositum verò Phygethla & erysipelata curare.

DE ORVALA. CAP. LXXXVII.

ORVALÆ species prior (eius etenim tres aut quatuor numerantur) quæ propriè Oruala nuncupatur, caules promit crassos quadrangulos, duos pedes longos, in alas diuisos: folia & è radicibus multa, & secundum caules ex interuallis bina contra se posita, magna, palmum lata vel ampliora, aliquantulum aspera, inaequalia, albicantiâq; ac nonnihil uti & caules hirsuta: flores forma florum Salviae aut Lamij, colore ex diluto caeruleo candicantes, post quos oblonga denticulata vascula pro siliquis, in quibus semē nigrum: radices verò fibrosas. Tota herba grauem fortemq; spirat odorem caput opplentem, & maturato semine interit, quod altero fit à satione anno. Seritur ab olitoribus in hortis. Iunio ac Iulio floret.

GALLITRICVM Officina nuncupât. Dicitur & Oruala siue Orualla, Tota bona, Sclarea, Scarlea, Centrum Galli, Matrisalua: à Gallis Oruale: à Germanis Scharlach: à Belgis Scharleye. Falluntur qui Alectorolophon existimant. Alectorolophon in Frumentorū siquidem historia multum ab Oruala differentem ostendimus. Videtur autem haec Oruale species, Horminum syluestre, quod Dioscorides ait, viribus magis pollere. Inter oēs etc-

Orvala officinalis L.

nim Oruala ac Hormini species, nulla odore aut viribus hac potentior est.

ALTERA Oruala species, caules habet similiter quadrangulares, sed proceriores, bicubitales videlicet vel altiores: folia quoque aspera, nigriora tamen ac minora: flores similes colore purpureo rubentes: radices vti prioris. Odore hac minus præstat, omnino exiguo prædita: rara est. Floret eodem quo prior tempore. Baccharim esse, sunt qui putent; eorum autem sententia quam sit probanda, ostendet Baccharis descriptio, quam à subsequenti proximum dabit caput.

TERTIÆ Oruala, caules quoque quadrangulosi & nonnihil hirsuti sunt: folia per ambitus ferrata, Oruala prioris similia, sed minora: flores lutei: semen sufflauum nigricans: radix fibrosa, durabilis natura, & multis annis permanens. Apud Belgas à nonnullis in hortis feritur; in Alpibus autem Italiae iuxta Tridentum, sponte gigni fertur. Aestate floret. Horminum luteum & Horminum Tridentinum à plerisque appellatur.

POTEST his, & quarta addi species, quæ pro sylvestri Hormino à Fuchsio depingitur: cauliculi huic breviores, ceterum hirsuti quoque & quadrangulares: folia minora, oblonga, profundius incisa: flores cerulei: siliqua per maturitatem deorsum nutantes: semen nigricans: radices similiter nigrae & fibrosæ. Fuchsius in Germania passim ait, omnia præta exornare, suaque sponte in ijs nasci. Tẽpore florendi cũ superioribus convenit. Oruala et Hormini hac quoque species, sed iners, et nullius facultatis esse videtur.

AT prior, quam diximus propriè Orualam dici, calida & sicca est ordine tertio; menses modo quouis sumpta movet: secundis eijcit: cervisia aut vino permixta ebrietatem facit, caputque implet.

ANTHONIUS Mizaldus semen utile tradit, ad excutiendam oculorum caliginem, et educenda ea, qua in illos inciderunt: in oculum si quis immisum, et multa revolutio-
ne circa bulbū eius circumducta, tandem humore praegnatū,
et tenuibus membranulis ac forditus onustum elabitur.

DE HORMINO, CAP. LXXXVIII.

HORMINUM ovale etiam quadam species est, sed reliquis minor. caules prostrati complures, doli autem aut pedem altos, angulosos similiter, subhirsuti, folia lata, rotundiuscula, subspera. Ovula multo minorā. Marrubij fere similia, quorum quatuor aut sex superiora, purpureo nigra Viola colore, sed tamen diutius emittunt: flores iuxta folia cauliculos ambientes, colore purpureo diluto albicantes. semen exiguum oblongum nigricans, in oblongo receptaculo, veluti siliquis, quae maturato semine radicem versus spectant: radicem longam, tenuem, non absq. fere. Peregrinum Belgio Horminum est, et a iurde in horto illucum. Aestivo mensibus florum eius productio semen m-
teres maturatur. *Oppos. Graeci: Latini Horminum & Geminalem appellant.*

CALIDUM autem, ut inquit Paulus Aegineta. Horminum est, mediocriter ficcum et abstergens. Hormini semen, Dioscorides ait, putatur cum vino potum Veneream excitare: verum cum melle, argema et albugines oculorum depurgat: cum aqua impositum oedemata dissipat & aculeos extrahit. Idem herba imposita facit. Galenus in libro de Alimentorum facultatibus, de Hormino. Hoc quoque, ait, fixo utuntur, deinde catenus laevigant, ut farina evadat, mel quoque ei admiscunt. Parum in seipso habet alimenti, ut quod meda inter Erysimum & Cuminum sit natura.

DE BACCHARE, EX DIOSCORIDE ET
ALIIS. CAP. LXXXIX

BACCHARIS, auctore Dioscoride, odorata et coronaria est herba, cuius folia τριχως, id est, aspera, alias δασία, hoc est, densa sunt, magnitudine inter Violam et Verbascum media: caulis angulosus, cubitalis, sul asper, τασα-
quάδας, id est, iuxta adnatas propagines habens: flores purpurei, subalbicantes, odorati. radices Veratri nigri similes, odore Cinamomi. Amat aspera et squanda loca. Gracili solo nec humido prouenit. Plinius.

Bάχχαρις Grace dicitur, aut τριχως quasi τριχως, ut plerisque placet: a quibusdam Nardum rusticum appellatur, ut Plinius lib. 21. cap. 6. testatur. Quin & ipse Plinius lib. 12. cap. 12. Nardum rusticum appellat. Sed lib. 21. cap. 19. perperam ita dici refert; statim videlicet, ut quosdam errore falso Barbaricam eam appellare scripsit: Sed eorum quoque error, inquit, corrigendus est, qui Bacchar rusticum Nardum appellauerunt. Ist enim alia herba sic cognominata, quam Graeci Asarum vocant. Idem eodem lib. cap. 21. Baccharim quosdam Perpensam appellare ait. Perpensa autem si Asarum est, veluti inter nothas & ascriptuius voces reperitur, non minus horum error, quam priorum refellendus. Nam Baccharis & Asarum non parum differunt, ut Plinius testis est, & ex utriusque descriptionibus collatis evidens. Proinde & perperam Officina Asarum, Asaram bacaram nuncupant, nomine ex Asaro & Bacchari composito; quasi idem sit Asarum & Baccharis. Qui error ex eo videtur mansisse, quod inter nothas Asari appellationes, Baccharis vox etiam reperitur: aut quod Baccharim Crataeus Asarum nuncupauerit. Quod siquidem Crataeus Asarum nominat, Dioscoridi nequaquam

quam Asarum, sed Baccharis est. Nam Asarū Dioscoridis caule caret: odoratum non est, nisi solis radicibus: nec etiam coronarium, si ut Plinius ait, vocitatum sit Asarum, quoniam in coronis non addatur. Asarū autem Crataeva caules facit, & odoratum ac coronarium est. Patet ex ipsa descriptione, qua sic habet.

A S A R U M odorata & coronaria est herba: caules eius geniculati: folia densa, id est, densa: flores purpurei: radix boni odoris, similis Veratri nigri, odore Cinamomo similis. Nasitur in asperis & squalidis. Asarum
teux.

Ex quibus verbis manifestissimum est, Asarum Crataeva idem cum Dioscoridis Bacchari, & ab Asaro eiusdem esse differens: & male inter nothas voces Asaro Baccharis nomen attributum: peius verò adiectum Asarum coronariam & odoratam esse herbam, quod inter notha, etiam ascriptum reperitur.

M E M I N I T Baccharis etiam Vergilius in Bucolicis ecloga septima, & non modò coronariam eam esse stirpem ostendit, verum etiam fascini depulsoriam:

——— Bacchare, inquit, frontem

Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

E S T et Baccharis unguentum apud Athenaeum lib. 15. quod à Bacchari odorata herba nomē habere potest. Nam, ut Plinius, unguenta ex ea radice fieri solita, apud antiquos Aristophanes prisca Comœdiae Poëta testis est.

C A T E R V M Baccharis, ut Paulus Aegineta paucis complexus est, radice decoctum meatus obstructos aperit, urinam & menses citat. Folia ipsius cum sint adstringentia, fluxionibus opulentur.

BALSAMITA coronaria herba non est, sed foliorum eius cum grauitate quadam gratus est odor. Eius duo sunt genera, folijs multum differentia: Maior videlicet et minor.

1 **MAIOR** caulibus assurgit rotundis, duris, sesquipedalibus: folia eius oblonga, lata, leniter per oras crenata, Lapatii folijs ferè similia, minora tamen & viroris magis albicantis: coma aurei coloris ex multis flosculis veluti corymbis, Tanacetii ac Elichrysi modo in vmbella coherentibus; quorum singuli ex multis exiguis staminibus luteis simul sarctis, compositi sunt; radices lignosae, durabilis natura, non absque multis adherentibus fibris. Apud Belgas hortensis est, passimq; etiam ab olitoribus colitur. Aestiuis mensibus aurei coloris vmbellis promit.

GERMANI, **Frauwenkraut**: **Belge**, **Balsme**: & earum officina **Balsamitam**, ac **Balsamitam maiorem** nuncupant. Est tamen & alia **Balsamina**, qua et **Charantia** ac **Momordica**; item **Balsaminum** genere neutro, herba ab hac **Balsamita** differetes ac dissimiles. **Matthiolus** **Mentham Graecam** nominat: alij **Saluiam Romanam**; item herbam **Lassulatam**, **Costum hortensem**, **Mentham Saracenicam**, herbam **D. Mariae**. Sunt qui volunt **Panaces Chironium** esse. **Plinius** etenim, et vulgaria **Theophrasti** exemplaria **Chironium Panaces** folio esse referunt **Lapatii**. floreq; aureo, cuiusmodi hac herba est. Sed **Dioscorides**, & **Nicandri** interpretis testem citans **Theophrastum**, folio illud aiunt esse **Amaraci**: cuius solum **Balsamita** nequaquam simile est.

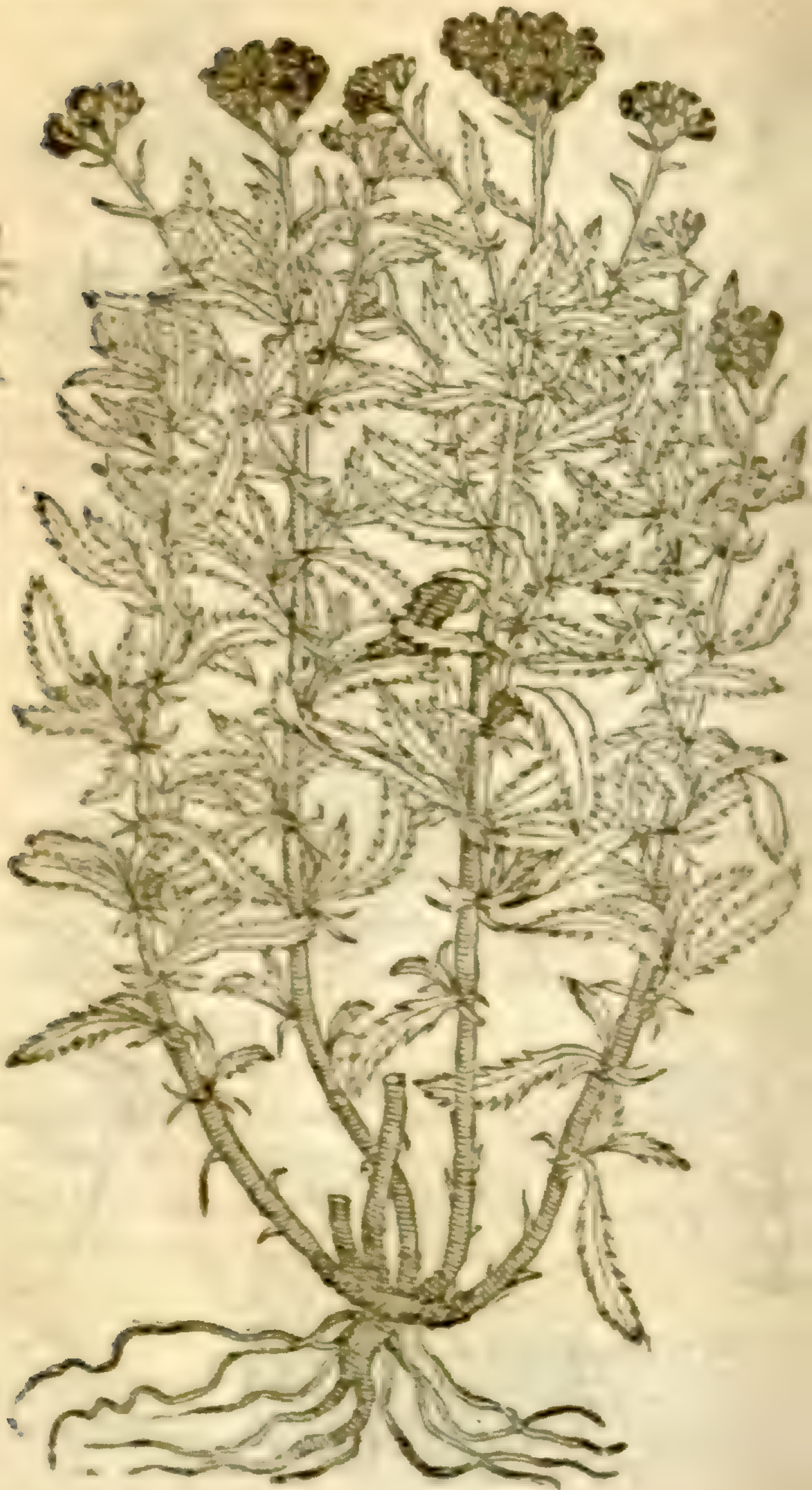
2 **MINOR** **Balsamita** colore, odore, sapore & flore in vmbellis aureo, maiorè refert: cauliculos primum numerosos, renes, rotundos: folia parua oblonga, serrata, ac profunde incisa;

Balsamita maior
D. Don

Achillea agerifolia

1841

maior, comam aurei coloris, sed corymbos minores: raderis
in prioris. Rarior hac est, nec alibi quam apud cognationem
herbarum studiosos reperitur. Floret eodem, quo praecedens
tempore. Balsamita haud dubio speciei minor est.

ITALI Giulain vocant: Valerius Cordus Mentham
Corymbiferam minorem appellat: prioris vero Mentham,
Corymbiferam maiorem. Plerique Eupatorium Mesues:
et Dioscoridis Ageraton esse volunt. Eupatorium autem
Mesues idem cum Anticenna Eupatorio est: rursus etiam
utrobique eadem: sed formae descriptio in utroque auctoritate
corruptissima: ut satis ostendant Anticenna exemplaria, cum
postiora ex Bellunensis correctione, a prioribus hoc loco
natum differant. Eupatorium autem Anticenna a Diosco-
ridis Eupatorio nequaquam differt, quod vulgo Agurmo-
nam nominant, herba ea notissima est, cum qua Balsamita
minor, siue Ciula similitudinis nihil aut per exiguum habeat.
Ageraton vero hanc herbam esse, non est quoque verisimile.
Nam Agerato folia Dioscorides tribuit Origani: at Origani
folium subrotundum est: huius vero longum et serratum,
ab Origani forma multum differens, quod Ciulam et
Ageraton dissimiles esse stirpes ostendat.

CÆTERVM Balsamita utraque calida et sicca est
secundo ordine, cum amaritudine et adstringenda haud ob-
scura facultate. Auxiliatur foliorum eius quam Conferam
appellant, diuturnis capitis doloribus maxime tempore
sumpta: defluxiones e capite reprimunt ac refocillant: rudes
humores ad concoctionem perducunt. Prodest uero Cæcæ
aut Leucophlegmatis laborantibus, praesertim in initio, ac
omnibus quibus recur debile ac refrigeratum est. Semen
non secus ac Santolina lumbricos et ventru inieci expellit.

REMB. DODONÆI AD LECTOREM

EPILOGVS.

VANDO eam stirpiū quam concepimus historiam non elementorum serie, sed alia methodo, per genera videlicet digerere, propositum esset, amice Lector, omni studio ac diligētia annisi sumus, stirpes ipsas in generalissima quædam genera distribuere, ac per communissimas differentias diuidere: diuisas in libros aliquot disponere; singulis libris non modò vnus generis, sed consimilium generum complures, suo tamen quæque ordine congerentes. In vno siquidem, flores herbasque coronarias, odoratas, tum & umbelliferas coniungere curæ fuit: in alio radices, *καθαρχητικὰς* siue purgandi vi præditas omnes excedentem qualitatem habentes, cuiusmodi sunt deleteriæ & somnificæ, ac alias nonnullas. In frugum historia, præter frumenta, leguminaque, frugum vitia, palustres & aquatiles complexi sumus. Proximus locus oleraceis relictus est: posterior arboribus ac fruticibus. Concessa etiam pars est, inconditæ multitudini, quæ ad prima illa, commodè referri non potuit genera.

Sic autem digestam historiam, & iam olim vernaculo Brabantorum sermone, nec non Gallico idio-

eo idiomate editam, dudum in animo fuit Latinè conscriptam dare, sed dum impendentia negotia conatus nostros remorantur, nec integram mox absoluere conceditur, proximum fuit per otium particulatim ipsam exhibere; vt in præfatione, frumētorum, leguminum, &c. historiæ latiùs scripsimus.

ITAQVE & nunc non opus totum, sed denuò partem eius, florum videlicet & coronariarum, odoratumque nonnullarum herbarum, historiam legendam communicamus. In qua flores quidem omnes, in coronas ac seta receptos, tum & reliquos, qui propter eam, qua placent gratiam in hortis seruntur colunturque, contraximus: perpaucis admodum exceptis.

FLORES autem nomino eas stirpes, quæ propter flores cõmendatæ ac gratæ sunt: veluti radices Theophrastus appellat, quarum præcipuè in radicibus vires sunt; herbas verò, in folijs eas habentes.

OMISSI autem & præteriti illi modo flores sunt, qui ad alia stirpium genera spectare videbatur: vt quam nostri Rosam Menapiam, siue Geldrensem nuncupant, Rhododendron, Rosa sera siue Hyemalis dicta, & tales pleræque, quæ ad consimiles, quarum species sunt, aptiùs referuntur.

ROSA etenim Menapia Sambuci aquatici siue palustris species est, floribus multiplicibus, & in globum mali magni magnitudine coactis, ab alia vulgari flores in umbellis faciente solum differens. Appellat hunc fruticem Valerius Cordus Lycostaphyllum, & vtramque speciem eleganter describit: feminam nuncupat, cui flores in umbellis; marem multiplicibus flosculis, qui sterilis est.

RHODOENDRVM frutex similiter est, quæ inter flores numeratū nusquam obseruare cōtigit.

ROSA hyemalis aut potius Autumnalis, Maluæ fatiua species est, quæ ad oleracea genera pertinet.

ANEMONES simili de causa prætermissæ; ex acrium etenim herbarum genere sunt, Ranūculis haud multum absimiles. Vnius tamen hic iconem addidimus, fatiux nempe siue hortensis à Dioscoride nuncupatæ. Depingit Matthiolus tres aut quatuor fatiuas, radicibus oliuis stantibus similes; folijs multis, multifidis. Sed hæc nostra folia habet perpauca, Coriandri & Ranunculi cuiusdam palustris similia: flores verò pulchro quasi diluto rubore purpureos, aspectu gratissimos: radicem vnius anni, oliuæ supinæ ac iacenti similem, non nihil geniculatam; vetustiore verò, omnino nodosam, ex multis veluti oliuis supinis congestam. Nascitur hæc in Germania nonnullis circa Rhenum locis. Syluestre eius speciem Theophrastus *λειμώνιαν*, idest, palustre nominat. Floret hæc statim primo Vere. Fuchsius eam olim pro Ranunculi specie depinxit. Sunt qui Ranunculum phragmitem vocitent. Flores eius aut lutei, aut candidi, aut purpurei.

H V I V S autem historiae editionem dum paramus, duarum ecce rarissimarum stirpium, & ad hanc operis partem pertinentium, ad nos icones dantur, Chrysanthemum videlicet Perunianum & Asphodeli palustris. Chrysanthemum Perunianum nobis communicauit integerrima ac honestissima domina Christina Bertolfia, à charissimo coniuge suo, clarissimo ac amplissimo viro D. Ioachimo

Hoppero Regis consiliario ex Hispania sibi missam. Asphodeli autem palustris, misit multis modis ornatis ac nobilissimus D. Carolus à S. Audomaro, dominus de Dranoutre, vir non modò stirpium, verùm & historiæ animalium omnium studiosissimus, idemq; peritissimus. Vtramq; autem huic libro, coronidis vice addendam putauimus. Nequaquam enim tam celebris & admirandæ magnitudinis floris imago; aut tam peregrini Asphodeli præmittenda videbatur.

E A D E M verò occasione & aliarum quarundam rarissimarum icones adiuximus prius non editas; utpote Cirsij, Campanæ Lazuræ à recetioribus appellatæ, Panici Indici, & cuiusdam speciei Panacis; quas stirpes, licet ad hanc florum historiã non pertineant, in notitiam tamè adduci incommodè accidere non potest. Stirpium siquidem cognitionem augeri non modò pulchrum iucundumque, verùm utile ac honestum.

E S T autem Chrysanthemum Perunianum annua quidem, sed admodum procera stirps: flos pulcher & insolutæ magnitudinis. In Peru, aliisque quibusdam Americæ prouinciis repertum fertur. Satum Madritij apud Hispanos in horto Regio, ad pedes vsque 24. adoleuit: caulem proxit rectum brachij crassitudine: folia latissima: florem Chrysanthemo aliquatenus forma simile, sed amplissimum, Medius siquidem eius discus siue orbis pedem latitudine ad duas aut tres uncias excessit, singula verò ipsum orbiculariter ambientia folia, floris Lilij purpurei maioris quodammodo similia, sed maiora, auti luteo colore. Solem India-

Handwritten text: Anemone - 436

Chrysanthemum peruvianum
Lamour.

num, quòd Solis modo radiatus videatur, appellat. Visa hæc nobis stirps est in horto amœnissimo, ac variarum plantarum generibus refertissimo magnifici ac generosissimi D. Ioãnis Brancionis, viri stirpium varietatis studiosissimi, cuius liberalitate ac beneuolentia, non pauci flores huic historiæ accesserunt, qui aliàs non fuissent additi; utpote quos temerè alibi, quàm in eius hortis, quærere fuisset. In huius dico horto, Chrysanthemum Peruniani stirps visa est, sed ad 10. aut 11. tantum pedes adoleuit: folia aliquantulum aspera, eius quod in Hispaniis natum fuit multò minor: floris non nisi rudimentum apparuit, idque hyeme imminente; qua de causa ad perfectionem peruenire non potuit. Eadem verò stirps Patauij in Italia multò quàm in Hispania procerior facta fuit, ad pedes etenim xl. siue palmos Geometricos exx. adoleuit; & florem quidem perfecit, sed semen ad maturitatem non perduxit, ut ab excellentissimo viro Iacobo Antonio Cortuso Patrino Patauino in simpliciũ palæstra exercitatissimo ac doctissimo accepimus; in cuius amœnissimo viridario enata fuit, qui etiã facultates huius cognoscere maximè curæ habuit. Nam pediculos foliorum teneros adhuc, pilisque derasis, in craticula decoctos, sale oleoque prius præparatos, esui suaves, & per quàm gratos esse, euidenti experimento cognouit; & similiter ipsos quibus floris foliola semenque insident calyces: quos & ipsius Cinaræ conis siue capitibus deliciaiores suauioresque in cibo esse scribit, & non minùs, verùm amplius, πρὸς τὰ ἀρροδίσια, ad quæ plurimum possunt, facere.

re. Quae in re industria ac diligentia eius commendari ac laudari satis non potest. dignus certe est, quem omnes docti, ac simplicis Medicinæ studiosi venerentur ac colant: cum propter diligentiam & industriam, quibus in simplicium rarorum & peregrinorum facultatibus perquirendis utitur: tum vel maximè, quòd conatus multorum, qui circa hanc Medicinæ partem laborant, ingenuè etiam adiuuare conetur, & quàm plurimùm non raro adiuuet, eorumque studia multùm promoueat. Veluti ex ipsius P. A. Mathioli cõmentariis omnibus notissimùm est, qui ipsius Cortusi opera maximum incrementùm & haud exiguum splendorem sumptulerunt: vti pluribus locis Matthiolus ipse candidè testatum reliquit. Potuissent & idem quoque historiae nostrae testari, si absoluere & ad finem perducere eas licuisset. Non pauca siquidem ab eo & rarissima & valde peregrina accepimus, quae reliquis partibus, quibus seruantur, non exiguum auctuarium conferent, si aliquando eas absoluere ocium fuerit. Sed ad Chrysanthemum Perunianum excurrere redeat sermo. Existimari autem posset hic flos Plinij esse Bellio, si credibile foret, illa aetate Romae vel visum, vel villo modo agnitum; per ambitum siquidè luteus est, & plus quàm quinquaginta foliis, medius eius orbis cingitur. Talem etenim Plinius Bellionem esse, videtur innuere, lib. 21. cap. 8. Luteus, inquit, bellio patulicantibus quinquagenis quinis barbulis coronatur. Sed verisimilius Bellionem omnino alium & minorem fore, & fortallè eundem cum Bellide; ut non pauci eruditi suspicantur, qui hunc Plinij

locum corruptum iudicant.

ASPHODELVS palustris folia promit pulchrè virentia, aliquantulum striata, Iridis aut Gladioli similia, sed angusta & dodrate breuiora: caulem rectum pedalem, *Asphodeli* satis similem: flores è senis foliolis, exiguis staminibus in medio, veluti *Asphodeli*, minores tamen, colore è luteo pallentes: semen perexiguum in oblongis acuminatis vasculis: radix longa, geniculata, non absque fibris, serpit Graminis modo. Reperitur huiusmodi *Asphodelus* locis humidis ac palustribus in Ericetis, haud procul à Brugis Flandriae. Æstiuis mensibus floret. Anonymos vulgo est. *Asphodeli* esse speciem caulis cum floribus *Antherico* similis ostendit, tamen si folia Gladioli sint, aut Iridis. Et de his hæctenus.

At in *Florum* historia, quid à nobis præstitum sit, qui æquum adhibiturus est iudicium, facile æstimabit. Nos vt in aliorum scriptis, sicubi veritati minùs nitantur, eleuandis, nullis aut exiguis verbis vtimur, ita in nostrarum lucubrationum commendatione non putamus inhærendum. Bene vale, Pridie Cal. Nouemb. Anno 1567.

FINIS.

Asphodelus luteus L.
Asphodelus luteus L.
Asphodelus luteus L.

INDEX HVIVS

LIBRI.

		A	
A Cinos		pag. 190	Barba hirci 232
Acoros		160	Barbarica 68. & 296
Actoscorodon		177	Basilicum 275
Acyron		79	Basilicum Satyrium 221
Adonidis flos		246	Bedeguar 102
Aegilops		177	Behen 72 Bellis 233
Ageratum	164. &	301	Bellio 309
Aglaophotis		112	Belvedere 39
Alabandica Rosa		102	Betonica altera 68
Alabastri		101	Betonica coronaria ibid.
Alaudæ pes		57	Bifolium 230
Albucus		141	Blaptisecula 52
Alisma	77. &	79	Bolbocastanon 186
Allium caninum		179	Bolbonac 25
Alopecuros		34	Bubonium 259
Amarantum	93. &	260	Bucinum 58
Amarantus purpureus		91	Bulbine 177. & 179
Amaracum		270	Bulbonac 25. & 27
Amellus flos		259	Bulbus esculentus 179
Amethyptos		86	Bulbus leucanthemus 182
Anemone	247. &	304	Bulbus sylvestris 187
Anthemis		237	Bulbus vomitorius 175. & 195
Anthemum	39. &	50	Buphthalmum 240. & 247
Anthera		101	Buzeiden 229
Antheticos		143	
Antirrhinum		84	C
Antirrhinum sylvestre		87	Calathiana viola 34
Aphricanus flos		62	Calcatrippa 57
Aquileia		82	Calendula 59
Aquilina		34	Callionymos 136
Armenii flores		70	Caltha 59. & 61
Asaron Crateuz	296. &	297	Caltha Alpina 62
Asphodelus		139	Caltha Aphricana 64
Asphodelus bulbosus		144	Camomilla 237
Asphodelus luteus		142	Campana Rosa 104
Asphodelus palustris		311	Campanula 31. & 36
Aster Atticus		257	Canina Rosa 102
Astragilitis Iris		155	Canina sentis ibidem
Aurelia		262	Canitubus 101
			Canis cerebrum 86
			Cantabrice 68
Baaras 119	Baccaris 196	Caryophyllei Flores 66. & 68	
Balsamita	298	Caryophyllei sylvestres 72	
Baptisecula	52	Caryophyllus Indicus 64	
		Calia	

I N D E X.

Casia	275	Cynoforchis	209. & 223
Centrum galli	291	Cynospastos	119
Cepa agraria	188	Cynorhodon	102. & 126
Cerucaria	31	Cypirus Plinij	157. & 163
Chamaecyparissus	267	D	
Chamae iris	154	Damasonium	77. & 79
Chamaemelum odoratum	242	Damasonium Nothum	81
Chamaemelum Romanum	244	Delphinium	57
Chamaemelum sylvestre	233	Desiderium	76
Chamaemelum vulgare	235	Dichomenion	118
Chaucetropa	57	Digitalis	40
Chrysanthemum	253	Digitii citrini	219
Chrysanthemum odoratum	242	Dipeadi	175
Chrysanthemum Perunianum	307	Dulcisida	118
Chrysis	264	E	
Chrysocome	262. & 264	Elichryson	260. & 162
Cistus	107	Empetron	233
Cistus	110	Entaticos	213
Clauellata herba	18	Equitis calcar	55
Cleonicon	273	Eranthemum	244
Clinopodium	271	Eupatorium Mesuz	301
Cneorum	277	F	
Color ferrugineus	127	Ferrugineus color	127
Color Silis Attici	15	Flores Armerij	70
Columnaris	39	Flores qui dicantur	303
Coma	232	Flos Adonidis	246
Comosandalos	124. & 130	Flos Aphricanus	62
Concilium	40	Flos Caryophyllens	66
Condili	76	Flos Creticus	76
Confecratrix	150	Flos Constantinopolitanus	74
Consiligo	249	Flos Cornicis	74
Consolida media	257	Flos Cyanus	50
Consolida minor	256	Flos Cyanoides	15
Consolida Regalis	57	Flos frumentorum	52
Constantinopolitanus flos	74	Flos Hierosolymorum	76
Cornicis flos	74	Flos Indicus	64
Corymbe	46	Flos Iouis	41
Costus hortensis	298	Flos Micaucalus	50
Cotula alba	240	Flos Petilius	64
Cotula foetida	238	Flos pothus	76
Cotula lutea	241	Flos Regius	55
Crocus	168	Flos Rosa	101
Cuminum sylvestre alterum	59	Flos Solis	118
Cyanoides flos	55	G	
Cyanus flos	50	Gallitricum	291
Cyanus minor	52	Geminalis	294
Cyclaminos tertia Plinij	139	Genicularis	46
Cyx	177	Gilarus	285
Cynapauxis	104	Githago	50
Cynobatos	103. & 104	Gith ex legete	ibidem

I N D E X.

Giula herba	301				L	
Gladiolus	161		Ladanon	110		
Gladiolus segetalis	163		Lanaria	76		
Gratia Dei	311		Lassulata herba	298		
		H	Lauandula	275		
Hastula regia	141		laurio	285		
Helianthe	111		Lectipes	273		
Helianthemum	ibidem		Ledon	110		
Heliocalis	113		Leo	86		
Helleborastrum	210		Leoustomion	ibidem		
Hemerocallis	134		Leucanthemum	237		
Herba casta	118		Leucanthemum odoratū	242		
Herba clauellata	18		Leucoion album	19		
Herba D. Martæ	298		Leucoion bulbosum	21. & 199		
Herba lassulata	ibidem		Leucoion luteum	21. & 23		
Herba siminina	86		Libalis	150		
Herba Trinitatis	18		Lilium	121		
Herba tunica	68. 72. & 77		Lilium agreste	135		
Hieris	150		Lilium caruleum	36		
Hieribulbus	168		Lilium conuallium	136		
Hirci barba	232		Lilium non bulbosum	132		
Horminum	294		Lilium luteum	134		
Horminum syluestre	291		Lilium marinum	135		
Hyacinthus	124. 151. & 171		Lilium purpureum	124		
Hyacinthus non scriptus	171		Lilium syluestre	130		
Hyacinthus scriptus	124. & 127		Linaria	89		
Hyacinthi spurij	175		Lingua ceruina	163		
Hyacinthus orientalis	172		Linum	168. & 192		
Hypocistis	107		Lucernula	45		
		I	Lunaria	27. & 118		
Iacea	18		Lunaria Græca	27		
Ianthina vestis	14		Lusaris	118		
Iatione	39		Lupl	151		
Idæus dactylus	118		Lychnis coronaria	43		
Inguinalis	259		Lychnis fatiua	45		
Imbium agreste	48		Lychnis syluestris	46		
Iouis flos	45		Lychnitis	43. & 45		
Iris	146		Lycopersium	65		
Iris Astragalites	155		Lycostaphylos	303		
Iris bulbosa	166		Lyron	79		
Iris carulea	149				M	
Iris illyrica	153. & 155		Maiorana	268		
Iris lutea	149		Mariana Rosa	45		
Iris syluestris	156. & 157		Mariana Viola	27. & 29		
Iris syluestris lutea	158		Mattagon	132		
Iris tenuifolia	152		Matum	268. & 273		
Iunonis Rosa	123		Mater violarum	14		
		K	Matricaria	240		
Keyti	21. & 23		Marrisalua	291		
			Medion	29		
				Me		

I N D E X.

Melandrium	241	Pothus flos	76
Melanthium ex Tritico	50	Prænestina Rosa	102
Menion	118	Pseudo acoros	118
Menogonion	118	Pseudo Asphodelus	141
Mentha corymbifera	301	Pseudo ius	158
Mentha Græca	298	Pseudo Melanthium	50
Mentha Sarracenicæ	ibidem	Pseudo Narcissus	198
N		Pseudo orchis	230
Narcissus	188. & 190	Pulegium montanum	282
Narcissus luncifolius	195	Pyuon	177
Narcissus luteus sylvestris	197	R	
Narcissus Marcelli	194	Radix Naronica	150
Narcissus medio luteus	184	Radix nautica	161
Narcissus medio purpureus	188	Rapum sylvestre	27. & 30
Nardus Italica	275	Rapunculum	33
Nardum rusticum	296	Rapunculum alopecuron	34
Naronica radix	150	Regius flos	55
Nautica radix	161	Raphanitis Iris	153
Nigellastrum	48	Rhizotomos Iris	ibidem
O		Rhododendron	294
Ocellus	68	Rosa	94
Ocimastrum	48. & 290	Rosa canina	102. & 109
Ocimoïdes	48. & 273	Rosa canina	45
Ocimum	286	Rosa cæli	45
Ocimum sylvestre	288	Rosa dominarum	103
Oculus bouis	240	Rosa dunensis	118
Oculus Christi	45	Rosa fatuina	99
Opalis grata	86	Rosa Græca	304
Ophris 230	Orchies 209	Rosa hyemalis	129
Orminalis	223	Rosa lunonis	103
Ornithogalum	182. & 184	Rosa pampinula	303
Ornithogalum Ruellij	186	Rosa Menapia	102
Orontium	87	Rosa spincola	109
Oruala	291	Rosa sylvatica	274
Osyris	39. 91	Rosmarinus coronarius	274
Othonna	64. & 65	S	
Oxyacantha	103	Salvia Romana	298
P		Sampfychum	269. & 270
Pæonia	113	Santolina	265
Palma Christi	227	Saponaria	48. & 77
Panaces Chironium	298	Saxifrangon	237
Panion	223	Satyrium	207. & 223
Parthenium	240	Satyrium basilicum	225
Pedua	64	Saxifraga	283
Petilius flos	ibidem	Scarlatæ	72
Perpensa	296	Scarlea	291
Pes alaudæ	57	Scleara	ibidem
Phlogion	18	Scorzonera	232
Phyteuma	39. & 87	Selenion	118
Pneumonanthe	36	Selenogonion	ibidem
		Semen sanctum	267
			Semen

I N D E X.

Semen contra lumbricos	167	Tulipa	204
Serapion	223	Tunica herba	61.72.& 77
Serpentaria	235	V	
Serpillum	234	Vaccinium	115.& 174
Serpillum vulgare	281	Venerca radix	161
Seranium	177	Venusta minor	86
Silis Artici color	25	Veratrum nigrum	247
Singentiana	161	Vetonica agrestis	72
Sisynrichium	164.& 177	Vetonica altera	62
Sol Indianus	308	Vetonica coronaria	ibidem
Solsequium	61	Viburnum	101
Spongiolæ Rosarum	102	Victorialis rotunda	163
Sparganium	156	Victorialis longa	ibidem
Spatula	151	Viola alba	19. & 23
Spatula foetida	155	Viola alba bulbosa	199
Spica	275	Viola autumnalis	36
Stœcas	178	Viola Calathiana	34
Stœcas citrina	162	Viola flammea	19
Superba	69	Viola hyemalis	23
T		Viola latifolia	25.& 26
Tanacetum Perunianum	64	Viola Mariana	27
Taura	46	Viola Martia	14
Testiculus canis	209	Viola matronalis	23
Testiculus hirci	216	Viola nigra	13
Testiculus Morionis	213	Viola parietina	23
Testiculus odoratus	223	Viola peregrina	21
Testiculus Serapias	216	Viola purpurea	14
Thlaspi Crateuzæ	17	Viola Saxatilis	13
Thryallis	43.45.& 52	Viola tricolor	17
Thymum	280	Violaria	14
Thymum sylvestre	283	Viperina	231
Thyrus	79	Vnguentaria	166
Tinearum	262	Vnifolium	117
Tora	46	Vrinalis	91
Tota bona	291	Vuularia	31
Tragopogon	238	X	
Tragotchis	216	Xyris	156.& 157
Tricolor Viola	17	Z	
Trifolium Satyrium	207	zephyron	173
Tripartitis herba	18		

ERRATA.

Pag. 13. lin.ultima. in singulis, flores 18. 30. odore, vere 38. 19. superiores, flores prioris. 64.7. Perunianum. 86. 17. ὄστρολιόν. 88. PHITEVMA. 129. 4. Phœbus. 161. 23. rubente splendentes. 166. 13. elegantis. 25. & forma floris. 177. 22. acroscorodou. 184. 19. Ornithogalon. 28. Cachryos. 188. 23. bulbos. 24. aut odore. 207. 19. τρίφυλλον. 208. 4. Opisthotonon. 226. SATYRIUM BASILIC. PRIMVM. 273. 23. Ocimoïdes. 303. 19. Lycostaphylum.

INDEX GRÆCARVM VOCVM.

A		E	
<p>Α γλαοφώλις αζρροκάσανον αδανάτος αιμάγωνον ακινος ακορος ακυλώσιον αμαρακόν αμάραντον αμέδυσος αισακτόριον ανάριον ανθεμίσ ανθεμον φυλλώδες ανθερικός ανθος των ρόδων ανθέρριον αντικένθαρον αυδρος 192 ασηράτικος ασφόμελος άλοκιον αυτογενές αφροδίσιας</p>	<p>pag. 118 187 45 118 290 161 45 270 93. & 260 86 163 86 237 50 141 101 86 135 163 259 141 48 192 161 296 45 286 68 187 177 135 192. & 195 219 86 247</p>	<p>Ελειάχρυσον ελίχρυσον εμπειρον ερπιλας ερυθρόνιον σατύριον ημεροκαλλίς ημεροκατάλαχτον ηράνθεμον θαυμασός θελπίδη θεοδόνισ θουαλλίς θύμος 280 θύσιον ιασιώνη ιδάιος δάκτυλος ιερακατάδισ ίρις 150 ίον ίον πορφυροῦν ίρις 150</p>	<p>262 260 283 285 207 126. & 134 135 237 150 ibid. 118 43. & 45 θύμος 79 280 39 118 48 168 14 ibid. 157 150 ibid. 123 18 277 69 101 109 ibidem 273 232 130 45 123. & 135 121 135 127 58 170 κύστας</p>
B		K	
<p>Βάκχαρις βαλαρίον βασιλικόν βεπιοικη βολβοκάσανον βολβίτη βόλος αιματικός βόλος εμετικός βουβώνιον βουκράνιον βούφθαλμον</p>	<p>296 45 286 68 187 177 135 192. & 195 219 86 247</p>	<p>καθαίρον κακός 157 καλλείριον κάμαρος καρπός 89 κέρσον κεφάλια των ρόδων κίσος η κίσθος κίσσαρον κλινοπίδιον κομή κομοσάνδαλος κυρύμβιον κρινάνθεμον κρίνον κρίνον άγριον κρίνον πορφυροῦν κρινόνια 121 κρόκος</p>	<p>κακός ibid. 123 18 277 69 101 109 ibidem 273 232 130 45 123. & 135 121 135 127 58 170 κύστας</p>
Γ		I	
<p>γερανοπίδιον γλυκυσιδη γυγγύλη άγρια</p>	<p>45 118 30</p>	<p>ιασιώνη ιδάιος δάκτυλος ιερακατάδισ ίρις 150 ίον ίον πορφυροῦν ίρις 150</p>	<p>39 118 48 168 14 ibid. 157</p>
Δ		I	
<p>δελφίσιον διάχυσις 18 δίας ανθος διχομήνισ</p>	<p>18 45 118</p>	<p>ιασιώνη ιδάιος δάκτυλος ιερακατάδισ ίρις 150 ίον ίον πορφυροῦν ίρις 150</p>	<p>39 118 48 168 14 ibid. 157</p>

I N D E X.

κάσσιος	52				
κυανοειδής	55			Π	
κλίξ	177		παιήνια		118
κύμνον ἄγρια	59		παισαϊδῆ		ibid.
κυνκαθίμια	240		πανθηκίριος		ibid.
κυνβοτανή	ibidem		παράλυσις		18
κυνοκεφάλαιον	86		πιτιών		177. & 204
κυνόραδος 102	κυνόρατος 103		πιθήκισον		86
κυνός ὄρχις	212		πόθος		76
κύτινος	109		πορφυρανθές		126. & 115
				Ρ	
	Δ		ρίκηθρον 109		ρίκη 101
λάδον ἢ λήδον	110		ροδώνια		ibid.
λάδανον	ibidem			Σ	
λαμπάς	48		σαμψύχον		269. & 270
λαίριον	121. 168. & 192		σαρξίπραχρον		213
λευκώθεμον	237		σατύριον βασιλικόν		227
λευκόϊον	21. 177. & 201		σατύριον ἐρυθρόν		207
λευκόϊον μήλιον	23		σατύριον τρίφυλλον		ibid.
λεβανωτὶς σεφανωματικῆ	274		σελήνιον 118	σεληνυγόσιον	ibid.
λιβαϊκῆ 163	λυχνίτις 43. & 45		σισυρίχιον		164. & 177
λύκοι	151		σχῆπτρον		46
λυχνίς ἄγρια	46. & 86		στίχας ἢ σάχας		278
λυχνίς σεφανωματικῆ	45		στρύδιον		76
λυχνίτις	ibid.		σάσανδρον		18
				Υ	
	Μ		ταύριον		46
Μαλόϊον 46	μάρον 269		τραχόνατον		48
μαχαιρόφυλλον	163		τραγοπάγον		232
μαχαιρόσιον	ibid.		τραγορχίς		216
μελάνθιον ἐκ τῶν πυρῶν	50		τραχήλιον		31
μελόσιον 14	μήτιον 118		τρίφυλλον σατύριον		207
μυτογένειον	ibid.			Υ	
μυτόφυλλον	138		ὕκπιθος		58. 127. 129. & 174
			ὕποκισις		109
	Ν		ὕσδριον		249
Νήκισσος	190				
Νήμιον 58	Νημάθειον	ibid.			
	Ξ		φάσγανον		163
Ξυρίς	157		φλέξ ἢ φλόγιον		18
ξίφις	163		φύτευμα		87
	Ο			Χ	
ὄθονη	65		Χαμαίμηλον		237
ὄχιμον	286		χρυσισθεμον		237. 253. & 260
ὄπερ τρίτος	150		χρυσόκημη		264
ὄριμιον 294	ὄριθίγαλον 186			Ψ	
ὄροβίξ	118		Ψυχότροφον		68
ὄροβίλιον	ibid.				
ὄροβηθρον 109	ὄρχις 223			Ω	
ὄρχις σαπιάς	221		ὄκιμοειδής		48. & 190
ὄσπρωλίον 86	ὄραμία 150		ὄκιμον		286

*Hic liber nihil habet Romane Ecclesie fidei
contrarium, aut Reipub. offensuum.*

*Quod attestor Sebastianus Baer, Delphius,
insignis Colleg. Eccles. S. Mariae, Antuerpiens.
Plebanus.*